

Pharmacopœi Parisiensis

Ex Dono Magnifici

GILLET

1763

THESAURVS

EVONYMI

PHILIATRI DE RE,

MEDIIS SECRETIS, LIBER

PHYSICVS, MEDICVS, ET

partim etiam Chymicus, & œconomi-

cus in uinorum diuersi saporis appara-

tu, medicis & pharmacopolis om-

nibus præcipuè necessarius,

nunc primum in lu-

cem editus.

Argumentum copiosius sequens
pagella continet.

(Liber I.)

TIGVRI PER ANDREAM

Gesnerum F. Anno Domini

M. D. LIIII.

ARGVMENTVM.

DE remedijs secretis hunc librum
inscribere placuit, quòd de illis
medicamentis doceat, quæ nõ integra
& in substantia sumuntur aut applican-
tur, sed puriore sui parte, hoc est liquo-
ribus, aquis, oleis aut succis secretis si-
ue abstractis per destillationem aut ali-
os modos artificiosos. Deinde etiam
quod secreta, arcana, & paucissimis ha-
ctenus cognita remedia, quæ empirici
quidam tanquam mysteria occulta-
bant, contineat quàm plurima. Non
solum autem de medicamentis istis sin-
gulatim & empiricè tractat, sed logicè
etiam ac methodicè, hoc est de præpa-
rationibus et compositionibus eorum
in genere. Hæc lucubratio nostra si ap-
probata fuerit uiris bonis & eruditis,
meditabimur etiam alterius libri ædi-
tionem de experimentis & raris qui-
busdã remedijs, quæ integra uel in sub-
stantia sua usurpantur.

CLA-

CLARISSIMO VIRO
D. NICOLAO ZERCHIN-
tæ Bernensi, Euonymus Phil-
iatros S. D. P.

*VNC de secretis remedijs siue li-
brum siue centonem, quem par-
tim ex libris diuersis, excusis,
manuscriptis, Latinis, Germani-
cis, Gallicis & Italicis, collegi, transtuli, in or-
dinem digessi: partim ex obseruationibus pro-
prijs confeci, tuo imprimis nomini, clarissime
Nicolae, inscribere volui: quoniam & in bo-
nis literis te excellere: nec earum cultum per
magistratus honorem, quem in clarissima Rei
pub. Bernensis ditione Sabaudica gessisti, tibi
imminutum esse, & bonos studiososq; homi-
nes summa humanitate ac beneuolentia te di-
gnari: & de hac præcipue rei medicæ parte,
quæ circa stillatitios plantarum liquores ver-
satur, iudicium ferre posse, iandudum cognoui.
A quo tempore etsi nulla familiaritas propter
locorum intervalla tecum intercedere mihi p-*

tuit, semper tamen non solum maximi te feci,
 sed etiam amavi summopere, ita ut sæpe huius
 animi, quo erga te afficior declarandi, occasio-
 nem quaesiverim. Quod si id in præsentia com-
 modè facio, est quod gaudeam & gratuler mi-
 hi. sin minus, tu tamen voluntatem nostram
 boni consules: & quicquid pro iudicio tuo &
 experientia, quibus plurimum potes tum alijs
 tum his in rebus, emendandum aut quovis mo-
 do mutandum deprehenderis, admonebis me,
 si me amas, quàm liberrime: si quid etiam his
 nostris adyccere de tuo poteris, quod non dubi-
 to, id quoque candidè, ingenuè, ac liberaliter ut
 facias, per illum quo te prosequor amorem, et
 publicam rei medicæ studiorum utili-
 tatem, etiam atque etiam te oro.

Vale quam foeli-
 cissime.

AD LECTOREM

præfatio.

1. Deliquorum & oleorum stillatitorum inuentione.
2. De scopo huius libri. De quo plura etiam dicuntur circa finem præfationis.
3. Laus eorum qui quæ optima & efficacissima habent remedia, cõmunia esse uolunt.
4. Quantum in omni re apparatus referat.

Hymistica ars (quam chymiam, alchimiam, alkimiã, chemiam ut Suidas, & alchemiam uocāt) multa humanæ uitæ utilia inuenit, & in re medica quoq; mira quædam & laude digna, si quis rectè & diligenter paret. nã medicorum & pharmacopolarum uulgarium, imperitia, auaritia, aut negligentia factum est, ut pleræque huiusmodi præparationes contemnantur: & meri

tò quidem si ea respicias quæ ipsi parāt:
immeritò, si artem ipsam, quæ certè &
pulcherrima & utilissima est: id quod
in causa mihi esse uidetur cur tam diu
latuerit, & ferò admodum usurpari cœ
perit. Sunt qui ad Hieronymum Brun-
suicensem, qui ante annos circiter se-
ptuaginta medicinam Argentorati fa-
ctitauit, aquas, ut uocant, & liquores
& olea è medicamentis simplicibus ui
gnis eliciendi originem referant: sed il-
li multum falluntur. non enim ab illo
inuenta hæc ars est, sed lingua nostra
Germanica conscripta & euulgata pri-
mum. Meo quidem iudicio tam uetus
hoc inuentū est, quàm ipsius chymix,
quam ab hominibus Punica siue Ara-
bica lingua usis primum celebratam &
literis proditam existimo, paulò post
Græcorum medicorum ætatem, illorū
dico qui ultimè ferè scripserūt, ut sunt
Aetius, Oribasius, Actuarius, Psellus.
In Italiæ quibusdam bibliothecis ho-
dieq; extant Græcorum quorundam
recen-

recentiorum de chymia scripta, & nominatim Stephani cuiusdam philosophi: item liber inscriptus de mutatione metallorum, quæ uulgò chymia dicuntur, siue arcymia. Auicennæ etiam de alchymia ad Assem philosophum liber habetur. Gebernepos nescio cuius magni Mahumetis, qui ueluti dux & princeps huius scientiæ celebratur, qua uixerit ætate non facile dixerim. Quanquam non illum primum huius artis inuentorem, sed illustratorem fuisse existimo. Hic in opere quod summæ perfectionis inscribitur, de destillatione in genere multa pulchrè differens uarios destillandi modos ferè omnibus notos esse scribit, nimirum ut uetus quoddam suo etiam seculo, non recens quoddam inuentum. Recentiores quidam non solum Alberti Magni, & diui Thomæ, & Rhazæ ac Auicennæ medicorum Arabum, sed etiam Aristotelis, Platonis & Salomonis de alchymia scripta, aut certè mentionem,

eius ab ipsis factam, referunt. quibus ego parum adhibeo fidei, nō quod hoc studium recentius putē, sed certe philosophis istis aut ignotū aut nusquam memoratum. Sunt qui omnia poetarū figmenta, & præcipue illud de uellere aureo ab Argonautis quæsito, ad chrysopœiā seu artem de mutatione metallorum argutē interpretentur. Alij etiā altius ascendunt, & primos statim à cōdito mundo homines eius authores faciunt. Sunt qui simpliciter antiquissimam faciāt, de quibus primis inuentoribus nihil certum haberi asserant. Patauij in Italia nostro seculo repertum est monumentum uetustissimum, nempe urna fictilis, cum inscriptione huius hexastichi:

Plutoni sacrum munus ne attingite fures,

Ignotum est vobis hoc quod in vrna latet.

Nanq; elementa graui clausit digesta labore

Vase sub hoc modico Maximus Olibius.

Adsit foecundo custos sibi copia cornu,

Ne pretium tanti depereat laticis.

Intra

Intra hanc urnam erat altera urnula cū inscriptione horum uersuum :

Abite hinc pessimi fures.

Vos quid voltis cum vobris oculis emissitis ?

Abite hinc vobro cū Mercurio petasato caduceatoq̃.

Maximus maximo donum Plotoni hoc sacrum facit.

Rursus intra hanc urnulam reperta est lucerna adhuc ardens intra duas ampullas, alteram ex auro, alteram ex argento, purissimo liquore quodam plenæ, cuius uirtute creditur per multos annos lucernam hanc arsisse, ut annotarunt in suis Antiquarum inscriptionum collectaneis Petrus Apianus & Bartolemæus Amantius. Meminit huius rei Hermolaus Barbarus etiam in corollario in Dioscoridem, ubi de aquis in commune agit. Est & cœlestis aqua, inquit, siue potius diuina, chymistarum, quam & Democritus, & Mercurius Trismegistus nouêre, modo diuinam aquam, modo Scythicum lati-

cem appellantes, modo pneuma, hoc est spiritum ex ætheris natura & essentia rerum quinta: unde aurum poculentum, & iactatus ille nec dum inuentus philosophorum lapis & fabulum constet. Hinc & arti datum nomen, psammurgicen, & mysticen, & ammophysiam, & sacram & maximam uocando, ceu literas quasdam seclusas habeat, & à quibus profanum uulgus arceri conueniat. Hoc genus laticis, ut arbitror, significat epigrāma nuperrimè in agro Patauino iuxta oppidulum Atestæ inuentum opere lateritio ac proinde fragili, per imprudentiamq; manus rusticæ proscindentis ibi terram, corrupto: Cuius memoria ne pereat, uerba prætexuimus: Plutoni sacrum munus. &c. ut supra. Itaque antiquissimum huius artis apud Barbaros studium fuisse constat, ad Romanos uerò & Græcos derivatum tardius, nec prius forte quàm Romani magnæ orbis parti imperitarent: aut si prius, latuisse tamen & intra paucif-

paucissimos se continuisse. Cicendula quæ noctu lucent, inquit Cardanus, docent nos liquorem fieri posse qui re luceat in tenebris. fit autem putrescentibus his, quæ candorem, lucem ac perspicuitatem summam habent. fieri posse non dubito, è quibus & quomodo, adhuc mihi incertum est. Sed hæc ferè extra scopum, nisi omnino sublimandi destillandiq̃, ut loquuntur, ratio, à chymistis profecta, & simul cum ea semper durasse uideretur, nostris uerò hominibus tum primum aperta, cum orbe per imperium Romanorum patefacto, aromata quoq̃ multa & remedia diuersa Europæ prius Græcisq̃ & Latinis incognita, importari cœperunt: & postea etiam amplius cum Mauritanis & Arabicæ linguæ doctrinæq̃ homines magnam Hispaniæ partem tenuerunt, unde eruditorum aliquot libri ad nos per uenerunt: & inter postremos, ut puto, Bulcasis Benaberazerin cuiusdam, qui ubi de præparationibus medicamen-

torum agit, de nonnullis quoq; sublimandis destillandisq; docet. Eiusdem feré ætate Ioan. Mesuen claruisse puto, quem legimus uixisse circa annum Domini 1158. is tamen non alias destillatas aquas quam rosarum & absinthij commemorat. Auicennam floruisse aiunt anno Domini 1149. qui & ipse rosaceæ aquæ destillatæ meminit. Longe antiquior, saltem quod ad authorum traditionem, metallicorum sublimatorum usus est, & oleorum quæ per descensum fiunt, ut apud Rasim & Aetiũ. Græcis recentioribus liquores huiusmodi stillatitios non ignotos fuisse nuper quidam scripsit, cuius nomini parco, hoc argumento quod in Actuarij scriptis aliquoties stillatitij liquores nominentur. Et sanè nominat ille alicubi rhodostagma, ut in zulapio contratusim: & paulò post in alio zulapio in tybóstagma. Sed his uocibus non aliud quàm simplex de rosis aut in tybo sirupus significatur. Rhodostactum describit

bit Aegineta libro 7. cap. 15. his uerbis, Rosarum, quib. ungues sunt adempti, succi sextarios duos, mellis sextarium, incoquito despumans quoad quarta pars fuerit absumpta. Quin & paulo ante hydrorofatum, id est aquam rosatam describit, illam quoq; à stillatio liquore siue aqua destillata longè diuersam. constat enim rosarum unguibus exemptis libris quatuor: aquæ sextarijs quinq;, mellis sextarijs duobus. Arabes etiam uel eorum interpretes cum plantæ alicuius aquam dicunt, eius in aqua decoctum intelligunt: & similiter Nicolaus Myrepsus qui compositiones medicamentorum Græcè scripsit, quem recentissimum esse ex barbaris quibus frequentissime utitur dictionibus apparet, in quo illud miror, nullam ab eo aquarum oleorúmue chymisticis instrumentis paratorum mentionem fieri. Capnistum tantum oleum, quod per descensum destillatur, describit, ut Actius quoque. Porro

ea quæ chymistæ faciunt, duobus fermè generibus summis comprehendere, ut aut liquores sint, aut solida. liquores rursus aut aquei aut oleosi: & hi uel aëri uel ignei. Solida uerò, aut quæ in uasorum fundo remanent: aut quæ sursum efferuntur: id quod dupliciter, uel tãquam pura corpora, ut quæ sublimata uocantur, argentum uiuum, arsenicum, &c. uel fuligo ad oculorum remedia apud medicos. Sunt & alij quidã artificiosi præparationis modi, quibus quod in medicamentis purissimũ efficacissimum quod inest extrahitur, & ueluti forma à materia separatur.

¶ Et quanquã ego nec in chymisticis neque cæteris apparatus uersatus sim, sed obiter quædam tum ipse experiendo paucula, tum ex amicis cognouerim: tamẽ quicquid & quantulumcũque hoc est, rei medicæ studiosis communicabo: non ut perfectè accurateque artem ipsam destillandi & alia præparandi tradam, sed tanquam ijs scribens qui

qui iam prius non prorsus rudes & imperiti harum rerū sint, quod uel ipsi periculū fecerint, uel aliorū scripta legerint. Nihil enim tam egregiū aut secretum habeo, quod non cupiā in publicā & cōmunem utilitatē prodire, & quāquā in tenui fortuna semper natura ad communicādum pronus fui, quod alij ad simplicitatē, alij melius ad liberalitatem ingenij referunt. Sunt qui sua omnino cælent, diuersi quidē generis homines. ambitione quidam, ut habeant quo præ cæteris excellant. alij etiam auaritia, ut lucrum faciant. alij per ignorantiam ueterū scriptorū, quasi nō aut eadē aut meliora multò à ueterib. prodita sint, quæ nūc plerisq; negliguntur, & noua semper acquirendi stulta & infatiabilis libido est. Nō desunt qui magna & efficacia remedia ideo abscondenda putent, ne homines imperiti, ut multi sunt empirici omnis ferè rationis & omnium studiorum expertes, ijs abuti, & quæ ad salutē inuenta sunt ea

in hominum perniciem cōuertere possint. His ego dixerim malum quidem minimè faciendum quicquam ut aliquid boni sequatur: bonum uerò non ideo non faciendum, ne quid sequatur mali. Nam qui rebus & inuentis bonis abutantur, deerunt nunquam. At uiri boni, simpliciter quæ bona habent cōmunia facient, non ideo omiffuri quòd metuant improbos quosdam per eadem nocere posse. Sed relinquo hanc disputationem. hoc candide & ex animo testor, cupere me exēplo meo doctos & bonos medicos excitare, ut depositis ambitione, auaritia, inscitia, inuidia, si quid præclarum ad professionem nostrā adferre possunt, id ut similiter candide publiceque præstent. Indocti certe non magnis tantum istis & efficacibus medicamentis, qualia hic prodemus nonnulla, sed cibis etiam & potibus communissimis, intempestiuè exhibitis hominum uitam sepe ad morbos mortemque compellunt, & notum est

est Hippocratem nostram ptisanam in tempestiuè exhibitam, mortis causam fuisse pleuritico cuidam scripsisse. Isti igitur partim inscitiae, partim improbitati suæ relinquēdi sunt: ij uerò qui medicorum opera indigent admonendi; idem in medicina ut faciāt, quod in omnibus alijs artibus omnes solent: hoc est medicos ut eligant bonos & eruditos, quiq; hanc artem ex professo tum rationibus ceu philosophiæ partem, tum actu ipso medendi colant exerceantq;. Sed redeo ad institutum. Apparatus igitur, inquam, maximam in omni re uim habet. In oratione elocutio, actio & pronuntiatio, magis ferè mouent audientium animos quàm ipsum quod tractatur argumentum. hinc est quòd numeris & metris inclusa, tanto pere delectant: quæ si oratione soluta efferas, frigida, supina & inertia habebuntur. Hinc est quòd quidam in oratore quid primum esset interrogatus, pronuntiatio respondit. quid secun-

dum, quid tertium, idem. Spectacula et dramata quod adeò afficiunt auditores & spectatores, multis modis formę eorum et apparatusi potius q̃ argumēto debetur. Sic in ipsis rebus, & operibus, tum naturę tū artium, forma, figura, modus, in summa apparatus quidā, magis quàm materia spectatur aut laudatur. Similiter in re medica maximū rectē pręparandi ars & cōmodē administrandi solertia momentū habent: neque plus refert quid exhibeas, quàm quo modo. Et licet plures sint circumstantiæ ut rectē exhibeās medicamentum considerādæ, modus tamen & apparatus intra medicamētum est, eiusq; ueluti forma aut pars: reliqua uerò extra ipsum, ut tempus, locus, & quæ circa ægrum considerantur. Sed alijs pręparandi pręparandiq; modis nos in pręsentia omīssis, illos tantum attingemus, per quos à medicamentorum substantia uirtus & facultas omnis separatur, ita ut liquidior tantum, purior & subtilior

subtilior cuiusq; remedij pars secreta & abstracta à crassa & terrestri habeatur, siue ea in liquorem ab eodem remedio abstractum colligatur, siue in alium quendam externum, &c. quod ex uirtuare & excorporare barbarus scriptor Arnoldus appellat. Iam si quæ curiosius aut operosius scripta uidebuntur, cogitandum est ea non ad medicos uulgi, & pauperum pertinere: sed ad illos qui diuitijs & otio magis affluunt, & ministris abundant, quiue in principum regumq; aulis uersantur: aut etiam ad philosophos, qui mirabiles rerum naturæ mutationes ac uires rimantur, & in ijs se oblectant. Postremò non est quod quis miretur medicamentis quibusdam magna & prolixa eulogia addi, ut quintis essentijs quas uocant, aquis uite, & balsamis factitijs, & quibusdam facultates ualde mirabiles attribui, quales sunt, ingenium & memoriam acui, sensus & iuuen-

tutem conseruari, &c. quando huiusmodi effectus apud ueteres etiam Græcos Latinosq; theriacæ & alijs antidotis & compositionibus, præcipuè quidem apud Arabes diuersis, sed à Galeno etiam theriacæ adscriptos legimus. Sunt quæ nolim defendere, & quorum fidem apud auctores relinquo; quorū nomina adscribo ubiq;. Sed iam prius dictum est hæc omnia à nobis pro hominibus eruditis scribi, qui plærunque quantum cuiq; fidei sit habendum facilius iudicabunt. Etsi in plurimis eruditione & iudicio ualere non satis sit, nisi etiam experientia accesserit. Sed desino præfari.

AV.

AVTHORES IN HOC

libro citati.

Aegidij cuiusdam libellus de nouem
aut decem liquoribus destillatis, in
quo reperio multa quæ etiam in Rai
mûdi Lulli de aquis libello habetur.

Actius Amidenus.

Albertus Magnus.

Alexander Benedictus.

Andreas Furnerij libellus Gallicus de
decoratione humanæ naturæ.

Antonius Guainerius.

Arnoldus de Villa noua. Auicenna.

Bartol. Montagnana.

Bulcasis, quidam Albucasin uocant.

Brudus Lusitanus. Dioscorides.

Epiphaniij Empirici medici in Græcia
peregrinati, quæ adolescens cogno
ui, remediorum liber manuscriptus.

Geber Chymista.

Gualtheri Ryffi de destillationibus li
ber Germanicus.

Hermolaus Barbarus.

Hieronymus Brunswicensis, qui de

aquis destillatis primus Germanicè
scripsit.

Hieronymus Cardanus.

Iac. Hollerius de materia chirurgica.

Iac. Syluij Commentarij in Mesuen, &
libri de simplicibus medic, præparā-
dis & componendis.

Io. Almenar de morbo Gallico.

Io. Bracefcus.

Io. Ganiuettus.

Io. de Rupe sciffa, uide in Raim. Lullo.

Ioannis Gœuroti liber Gallicus.

Io. Manardus. Io. Mesue.

Io. Tagautij Metaphrasis in Chirurgiã
Guidonis de Cauliaco.

Ioannis de Vigo Chirurgia.

Marianus Sanctus Chirurgus.

Monachorú Commentarij in Mesuen.

Nicander.

Nicolaus Massa de morbo Gall.

Nicolaus Myrepfus.

Petri Andreae Matthæoli Senensis liber
de morbo Gallico, & Commentarij
Italici in Dioscoridem.

Petrus

Petrus Aponensis.

Phil. Vlstadij Cœlum philosophorum:

Raimūdi Lulli liber optimus & doctissimus de quinta essentia, qui Argētorati olim edit⁹ est & nup̄ Norimbergæ, sed in multis differens. Mihi exēplaria duo manuscripta sunt, & alia duo apud amicum uidi, quæ omnia & inter se & ab impressis differunt, Vidi & Ioannis de Rupe scissā libellū de quinta essentia ferè per omnia ad uerbum eundem, ut Lullus ab eo trāscripsisse uideat̄, aut Lullo aliquis falso tribuisse, si modo is ante Lullū scripsit, ut in Io. Bracesci dialogo legim⁹. Symphorianus Cāperius tamē Lullū siue Lulliū claruisse anno Christi 1311. annotauit: Ioannem uerò de Rupe scissā anno 1340. Trittemius.

Eiusdem Lulli libellus de aquis, uide supra in Aegidio.

Rasis.

Remaclus F. Lymburgensis, qui scripsit de aquis destillatis illis quæ in

communi usu sunt.

— Rogerius Bacho de uiribus aquæ uitæ
per 12. signa, quem librum aliqui nō
rectè Arnolfo de Villa noua tri-
buunt.

Serapio.

Et alij quidam tum excusi, tum manu-
scripti in diuersis linguis, quorū ali-
qui nullum authoris nomen expres-
sum habent.

— Scripsit & Adamus Lonicerus nuper
de destillandi arte quædam Latinè,
ita puto ut Brunsvicensis & Ryffij
scripta breuius comprehenderet.

DE

DE DESTILLATIONE

eiusq; differentijs in genere.

ESTILLATIO (ut do-
ctiores scribunt, non distil-
latio) est humoris è succo
tenuioris extractio ui calo-

ris, Syluius. Dēstillatio per ascensum
dicitur; ubi uapores sursum elati, ibi
concreti in aquam destillant, Idem.

Humida corpori (sic enim uocant lati-
us uas, à quo uapor tollitur) imposita,
ui caloris tenuantur in uaporem, qui
capitelli uel alterius frigiditate coa-
ctus in aquā, alucolo in marginem ca-
pitelli inserto ferè excipitur, mox per
nasum (sic enim etiā uulgò uocant ca-
pitelli partem, naso nostro figura & u-
su finitimam) in subiectum uas (recep-
torium & matellam dicunt) aliquod
destillat, Syluius. Similia quædam na-
tura fecit, tum in meteoris præsertim
humidis, tum in hominis et aliorū quo-
rundam animalium catarrhis à capite

ad subiectas partes. Planta ergo aut corpore alio ad destillandum composito, pars eius quæ tenuari est aptior, (quæ scilicet natura tenuior, leuior, rarior, liquidior, superficialia magis,) illa primum ui caloris tenuata tollitur: postea alia illi natura propinqua: postremò id quod ceu humidum rei substantificum terreas partes glutinans, pingue & oleaginum ui ignis ualidior separatur, integrumque tollitur: quo omnino extracto, uelut cinis factum corpus & dissolutum cernitur. A planta igitur omni & animali ex omnibus utriusque partibus aqueum aliquid crudum, ac uelut pituitosum excrementumque primò extrahitur, mox coctius & tenuatius magis, postremò oleaginum: quod etià ex ossibus ipsis extrahitur, non modò ex alijs partibus solidis: nisi quòd quædam essentia tenuioris, uires propè uniuerfas remittunt primas. Porro hæc omnis humorum extractio calore perficitur. Nā quæ per liciū, penicillum
(filtrum

(filtrum uocant) arenas, uas figulinum crudū, cissybiū, id est uas hederaceū (Plinius puto de ligno hederæ scribit, quòd aquamuino mixtā transmittat, q̃ ego olim experiendo uerum deprehendi) fit humoris transmissio, destillatio non fuerit, nisi abusiue loquentibus.

Calore enim propriè dicta destillatio perficitur, & eo uel à Sole, uel ab igni, uel à putredine. A Sole flores magna quorundā industria aquā reddunt, floribus ipsis odore & gratis qualitatibus alijs proximam. Ab igni autem, id est à flamma, quæ ex aëre & aëreis corporibus producitur, uel à carbone ignito, qui fit ex terra uel terreis corporib. accensis, destillatio fit uel nullius alterius interuentu, uel medijs aquis feruentib. uel etiam ab his uapore, cineribus, arenis tenuibus, scoria læuigata.

Flāma præterea ipsa, uti et carbo, nō parū uariat, nō solū maioris & minoris ratione, sed etiā lignorū uel putriū, uel graueolentiū, uel beneolentiū, & integrorū

uel uiridium, uel siccorū. Adde quod
clibani magnitudo, & figura, & conne-
xio, magnam uim habet caloris mutan-
di. Præter hæc carbo ex suffocatis & se-
miuſtis lignis graueolentiã & qualita-
tem quandam alienam rebus deſtillan-
dis, ut coquendis & aliter præparandis
imprimit. Sint igitur carbones omni-
no accenſi & ſemiuſti, ut ex eis maligni-
tas antè expirauerit, quàm his res de-
ſtillãda cõmittatur, præſertim ſi in cor-
pus eſt recipienda. nã foris admouen-
dorū ratio minus habenda eſt, Hæc o-
mnia Syluius. Elementa quator per
deſtillationem uini ordine aſcendunt,
leuius, tenuius & calidius primū, nem-
pe ignis, ſecundo loco aër, tertio aqua,
terra in fundo remanet, & ſimiliter pu-
to in deſtillatione aceti. In craſſis uerò
& terreſtribus, ac ijs etiã liquidis quæ
præter aquoſas partes, habent craſſas
aliquas & quæ denſari poſſint, ut la-
chrymis, ſuccis, gummis, reſinis, & in
melle etiam, quod aquoſius eſt primo
effertur,

effertur, quod aereū secundo, quod igneum postremo, terreæ partes in fundo manent, & si maior sit ignis aduruntur. in metallicis uerò eadem in uaporem resolutæ, & alembico adhærentes concreſcunt, colore in albū mutato, ut argentū uiuum, arsenicum, halinitrum, & c.

Ignis attenuat (inquit Cardanus) uel cōminuendo sicca, ut cū arenā in puluerem redigit: aut colliquando, ut metallica: aut tenues partes separando, ut in destillationibus. Contingit tamen in destillationibus aliquid attenuari ac alteri misceri, cum à calido humido non ab igne fiunt. Calor enim miscet, & cum humido attenuat. (Cōtra forté, Calor enim attenuat, & cū humido miscet.) Fit autem hoc uasis in aquam feruentem immisis, uocantq; Mariæ balneū. Proximum bonitate destillationis genus huic in equino fimo, inde quod per cineres, præstantissimū in oliuarum recrementis postquam oleū detractū

est. nam cum calida sit ac humida substantia, per multos menses calorem seruare potest, atque eò longiore temporis spatio quàm uuarum acini, quò oliuarum substantia densior est ac pinguior. At nullū horū metalla liquare potest: sed illa igne indigent. Sed ut ardentissima destillatio fit per ignes, ita mixtioni ac ueræ attenuationi inepta, cui fermè similis est quæ fit per cineres. Nam si igne destillata fecibus suis miscueris, fiet totum pro molis ratione grauius quàm antea: tum etiam siccius. Non igitur uerè attenuat ignis, sed natura ipsa quæ totam substantiam concoquit ac miscet. Vnde ob subtilitatem omnia in unum conueniunt, mixtumque densius fit, & tamen ex subtilissimis compositum partibus. Ergo in naturali coctione, ut quæ in liquando durissima, etiam uim ignis obtineat, & mollis balnei in attenuando, partes crassiores còminuuntur, quod ab igne impetrari nō potest.

Calor primi gradus, qui téperatus est
ut

ut fimi equini, balnei Mariæ, uocatur calor digestionis, resolutionis, putrefactionis seu macerationis & circulationis: de quibus suo loco plura dicemus.

De modis destillandi diuersis per sublimationem, cum aqua & sine aqua, uide infra in Rosacea aqua ex Bulcasi.

De destillatione in genere quædam scripsit Geber Arabs Summæ perfectionis 1.4.50. ubi multa pulchrè differit, præsertim de differentia & diuersis effectibus destillationis per aquam & per cineres. Ibidem capite 39. de sublimatione docet, cur sit inuenta, & deinceps capite quadragesimo, quid sit sublimatio, & de tribus gradibus ignis in ea obseruandis. & capite 41. de moderando igne in sublimatione, & quomodo eius rei ratio intelligatur lana xylina in superius foramen aludelis immissa. De lignis eligendis, cap. 43.

Quæ destillanda imponuntur in rosario

uulgaria, in ijs præstat non multa simul imponere ne inferiora arida & adusta relinquuntur, supremis adhuc ferè integris. Et præcipuè si quæ odorata & pretiosa destilles, fatius fuerit sæpius recentia imponere sic & uberior aqua fluet, Brunsvicensis.

Herbæ destillandæ, flores aliæq; ex plantis, in ipsa maturitate colligi debent. præcipuè uerò crescenteluna, cœlo sereno, & per diem in umbra relinquì, concidi: & etiam si opus uideatur, contundi, & ita mox destillari, Idem.

*DE VIRTVS LIQVORVM
destillatorum in genere.*

CUm animaduertterem (inquit Marnardus in epistolis 15. 15.) in uulgaribus aquis quæ per ignem à plantis extrahuntur, neq; odorem, neq; saporem eundem seruari, sed plerunq; contrarium. (Aquam enim absinthij dulcem, à mentha & ocimo mali potius quàm boni

boni odoris exire uidebam: quod certam mihi fidem faciebat, quòd non eisdem uiribus aqua sola, quibus tota herba polleret:) cœpi anxie cogitare, consultis etiam his qui ab huiusmodi fusionibus chymici uulgò dicuntur, quonam ingenio ualeret idem odor & sapor in aquis hisce custodiri, qui in tota planta reperiretur. Longũ autem esset scribere modos omnes, quos ad hæc consequenda attentauerim: Sed unum tantum attingam qui melior & facilius mihi uisus est. Fit autem per uaporẽ aquæ calidæ in duplici uase, &c.

Destillata uires simplicium à quib. separantur retinent: nisi quòd tenuiora & ualentiora fiunt, quo frequentius destillantur: quod in aqua uini ferè experimur, rarò in alijs, Syluius.

Liquoris qui destillatur uires quidã alterant uel illito capitello aliqua materia, ut melle, ladano, alijs: uel ea naso imposita, quod ferè fit ad odoris gratiam. moschum enim, caryophyllos, ca-

phuram, id genus alia, nodulo ligata summo naso impingunt, ut per has materias transmissus liquor odoris suauitatem contrahat, Idem.

Dubitatio. Si ignis cuncta calefacit siccaturq, omnes aquæ quæ destillatione habentur, calidæ ac siccæ esse deberent. Nec repugnat substantia, q, aquea sit. talis enim cū sit aqua ardens, & uritur, & corpora humana egregiè excalfacit ac siccatur. Rursus aquæ omnes frigidæ sunt ac humide, uincente substantia. At neutrum semper uerum est: Imò aliquæ ex his similiore sunt his à quib. excipiuntur, ut rosacea, odore, sapore, uiribus. Vrceus aque plantaginis fluentē unde quaq, sanguinem sistere potest. Non idē facit lactucæ aqua, etsi sit frigidior. Quidā nuper dū memoriam augere niteretur melissam triduo albo uino infudit, inde leuiter expresso uino aquā destillādo collegit, cuius potu memoriam recuperare uisus est. sed cum calidi esset iecoris, bonā ualetudinem penè

penè funditus euertit. Atqui hic mos est à philosophis uocatus, stellas cœlo infigere.

Quæri igiſ folet an aquæ hæ proprias uires retineât. Diximus olim dū de malo medēdi uſu loqueremur, nullas eſſe uires, q̃ odore & ſapore deſtituantur. Abſinthij enim aqua nec abſinthiū redolet, nec amara eſt: imô quod mirum eſt, ſubdulcis. Ardēs tamen aqua (ut roſeā prætereā) fidē facit ineſſe uim aquis. Nā ſi talē ob ignē eſſe dicas, quid eſt q̃ nulla aliarū talis ſit? Nā hæc egregiè calefacit, ſiccāt, penetrat, ac ut ſolet ardet. Itaq; uires aquis iam ineſſe certū eſt, ſed nec omnibus, nec æquas. Quæcunq; enim res tenuem ſubſtātiā habent frigidæq; iunctā, aquam emittunt ſibi non abſimilē, ut roſa. Quæ uerò tenuem & calidā, ſimilem ſed urentem emittunt, ut uinum & metallicorū quædam. Quæ craſſam & calidam, diſſimilem & prauam, ut abſinthium. Quæ craſſam ac frigidam, diſſimilem, ſed nō

prauam, ut cucurbitæ. Iuxta hanc rationem uires aquarum, quæ leui excipiuntur igne, facile perdisces. Nam quæ uehementi igne indigent, omnes siccant uehementer, plerunq; etiam excalefaciunt, Hæc Cardanus.

Sed diligentius hæc mihi consideranda uidentur. Primum enim quod ab sinthij aqua amaram esse negat, uerum est si ut uulgus pharmacopolarum solet, negligenter & in alembicis plumbeis destilletur. In balneo Mariæ destillato, odorem saporemq; deesse non puto. Vtrumq; efficacissimè obtinebit, et hæc & quæuis alia planta odore saporeq; aliquo prædita, si arida prius per dies paucos uino maceretur, deinde in balneo Mariæ, aut per cineres leniter destilletur, ut infra docebo amplius. Iam cum quædam odoris sui magna abundant copia, eaq; tam efficaci, ut longo tempore non expiret, nimirum quoniam uis illa odoris in tota earum substantiam ex æquo digesta est, nihil mirum in iisdem

dem uasis aquas alias similiores destil-
 lari suis plantis, ut rosarum, quas suum
 odorem diutissime seruare Theophra-
 stus etiã scripsit : alias uerò dissimiles.
 quarum enim uis in superficie est, illæ
 facile exhalant, ut absinthij, cuius odo-
 rem eodem in loco existimandum ha-
 beri ubi sapor eius amarus continetur.
 reperimus autem illū in superficie tan-
 tum. nam si corticem à caule aut ramu-
 lis separe, quod interius est insipidum
 aut dulce reperiēs. Itaq; hæc differen-
 tia non à crassitie aut tenuitate partiū
 petenda est, quanquam hanc etiam ali-
 quid afferre momenti puto, sed magis
 ab eo quòd uis cuiusq; aut per totū ex
 æquo distributa est, aut centro aut su-
 perficiei uicinior. Ego sanè cum Ray-
 mundo Lullo eius sum sententiæ, pos-
 se ab omni planta, aquā eiusdem facul-
 tatis elici, à frigidis frigidam, à calidis
 calidam, à siccis siccam, ab humidis hu-
 midam. Eandem uerò uim manere, nisi
 odoris saporisue, aut utriusque ut in

odoratis, similitudo relinquatur, minime concesserim.

Cur odor florum quorundam, ut iasmini & caryophylli floris non retineatur in aquis, &c. uide infra ex Cardano, ubi de Balneo Mariæ in genere agitur.

Bonũ effret omnem aquã semel destillatam denuò, aut etiam tertiò superfæces suas (contritas) superinfundi, & per duos aut tres dies putrificari, atq; iterũ destillari: aut potius, semel destillatã, non superfæces relictas, sed super eiusdem generis herbas infundi, & in circulatorio aut alembico cæco putrificari, ac destillari, Brunsvicensis si bene memini. Quibusdam prima destillatio sufficit, ut rosas.

Vidi alchymistam, qui non herbas ipsas, sed succũ tantum herbarũ aut fructuum destillabat, repetendo aliquoties destillationem, & fæcibus super marmore contritis aquam destillatam super eas refundendo, Guaynerius.

Auena

Auena (potus nimirum ex auena, ut cereuisia ex hordeo) excalefacit & inebriat non minus quàm uinum. Apud Tartaros referunt aquam è lacte destillato inebriare. Sed omnis aqua (non elementum, sed liquor aliquis compositus aut succus, cum sæpius destillatur hoc potest efficere. nam incallescit, attenuatur, & uim ignis magis recipit. unde ardens sæpius destillata è acuitatis deducitur ut bibi non possit, Cardanus. Quò autem liquor aut res destillanda crassior fuerit, èo magis calorem & ignem repetita destillatione concipere uidetur.

Constat aquam fieri posse (inquit Cardanus) quæ lapidem uesicæ per catheterem immissa, illico cõfringet. Nā cum duo sint necessaria, & quòd lapidem atterat, & quòd uesicæ sit innoxia: primum præstabit modus ac materia, nā extremos uapores è scorpionũ cinere, uel Macedonici petroselini, uel teco litho, aut lapidib. cancrorũ excipiem⁹.

Sic enim aqua fiet, quæ etiam porphyritem cõminuat. Porro innocentiam præstat, si materia ex qua aqua excipitur, omnis falsædinis expers fuerit. Nõ igit è falis genere, aut alumine uel chalcantho, aut uini fece, sed ex aliquo eorum quæ nuper retulimus, aquam excipere oportebit. Opus autem semper est diligenti experientia in confirmanda subtili ratione, ut ea quæ adeò subtiliter explorauimus, securè per experientiam confirmata, in usum hominum possimus deducere. Equidem scio stercus columbinum ac parietariã hoc uel illud hac arte in aquã deductum, lapides uesicæ durissimos frangere posse. Quodnam autem illud sit quod id facturum sit & absque noxa, experientia declarari oportet. Nam & hircinus sanguis & leporis pellis, & uitrũ, multum probantur ratione. Sed tamen nihil horum forsitan seorsum, sed ex his aliqua simul iuncta, atq; certa mensura. Metallicum certe sit tale oportet, aut ad metalli

talli naturam mutatum. Audiui quondam inuentam à quodam Ianuense, sed denuò amissam morte illius, qui eam notam nemini facere uoluit. Hoc certum sanè est inueniri posse; atque hanc esse illius artem, hucusq; Cardanus. Iuuaret fortassis ad hanc artem chryfocola quoq; arte facta nimirum & acrimonia carens, qualis etiã ab aurifabris laudatur. quamobrem ad boracem faciendum, aqua pluuiali destillata quidã utuntur, et lacte destillato, aliqui etiam melle, medullis, &c. Ego nuper audiui empiricum quendam calculos uesicæ in quibusdam curasse cum borace mixta aqua ardente ad spissitudinem ferè mellis, admixto etiam trito tartaro aut calculo ab homine exciso, aut fece urinæ è matula. Iubebat per quatuordecim dies hoc medicamento uti, ita ut semper parum eius uino bibendo, etiam in prandio & cœna admisceretur. Memini legere de liquoribus quibusdam, in quibus lapis aut filix positus resol-

uatur. Chymistæ ad resoluenda metalla aceto destillato utuntur, & urina destillata.

Diffoluuntur aceto forti, præsertim destillato, uel succo limonum, margaritæ, testæ ouorum, lapides renum, uescæ, corallium utrunq; : eaq; post siccata promptè friantur, Syluius.

Non possum hîc omittere aquã Epiphaniij Empirici, quæ huiusmodi est R. Antalis & dentalis, boracis, sarcocol-læ, corallorû alborum, crysalli albi, gypsi, anethi, oryze, farine orobi, portulacæ, ana semûciam. Fiant trochisci cum aqua fabarum moschata. Vfus est mulierib. ad faciẽ dealbandã. sed suffiat antea facies cum aqua decoctionis hordei & auenæ. deinde trochisc⁹ unus diluatur cum aqua fabarû, & illinat facies sub ingressû lecti, mane uerò abluat cû aqua decoctiõis fabarû & furfuris, ac rursus cû aqua frigida. Quod si trochisci fiât cû aqua limonû, magis ornabunt faciẽ. nã & limones afsi p se illiti, eandem

candē ornant. Quòd si hæc aqua à ieiunio bibatur, & pectē inde ungať, frangit lapidem, signum est, qđ si per noctem in ea porcellanas reliqueris, postridie ceræ instar eas digitis subigere poteris. (Porcellanas uocant conchas quasdā. sed & fictilia quædā pretiosa.) Hæc pluribus, ut industrijs medicis diligentius super hac re cogitandi occasionis aliquid præberemus.

De multiplici usu liquorum destillatorum, tum in re medica,
tum extra illam.

Aquarum destillatarum usum multiplicem esse uideo, sed maximū & præcipuum medicis, qui stillatitijs huiusmodi liquorib. ritè paratis tū intra tū extra corpus utuntur, per se, & cū alijs medicamentis. Aquā ardentem et olea calida chymisticè parata, unguētis admiscent, uel odoris gratia, uel ut reddant calidiora, & ut promptius penetrēt. Lintea his aquis madida imponūt

partibus refrigerandis præcipuè, uisceribus, fróti, temporibus, brachialibus, tumoribus inflammatis. Valide exiccantibus ad abluenda ulcera chirurgi utuntur. Cómunissimus uerò usus longo iam tempore obtinuit in admixtione serapiorum quæ propinantur, & ad zupia siue iuleb, præcipuè de rosis & uiolis. Sunt qui propter solam odoris gratiam diuersorû generum liquores, & olea conficiant. Aqua ardente utuntur etiam uitrarij encaustæ. Aqua forti, ut uocant, aurifices. De chymisticis usibus ad metallorû mutationem, & ad colores ac pigmenta diuersa: nec non ad uenena, ut occidantur animalia noxia, hic locus dicendi non est. Raymundus Lullus ardentis aquæ etiã in bellis sub ipsos conflictus usum esse scribit mirabilem, ad excitandos confirmandosq; militum animos. Sed de usibus aquæ ardentis suo loco amplius dicam. Quinetiam in bonæ & salubris aquæ inopia, ut quæ solè suppetunt,

tunt, falsæ, corruptæ & infalubres aquæ, potui idoneæ fiant, necessaria fuerit destillandi ars. Poterit autem in magno lebete, cui magnum altumq; sit operculum rostratum, aqua dulcis à falsa separari.

FORMA PURGANDI Aquas turbidas, ex Bulcasi.

OLLam magnam aqua turbida replebis, & igne leui subiecto duo ligna transuersæ ollæ marginibus impones crucis instar, lignis uerò impones lanam mundam & diligenter elotam : & quicquid imbiberint lanæ ex ascendente uapore expressum repones, idq; continuabis quamdiu aliquid uaporis ascenderit. Sunt qui aquam turbidā instar rosaceæ destillent. Alij clarificant iniiciendo aliquid anethi, (error uidetur, malim aceti) aut amyli, aut farine. quoniam ista descendunt, & trahūt secū ad fundū uasis crassitiē aquæ.

DE BALNEO MARIAE IN

*genere, & de ijs destillationibus, quæ
sunt in uapore aquæ feruentis,
& in fimo equino.*

A Quæ feruentes aut ab his uapor
minus agūt in rem destillandam,
quàm uel ignis ipse per se, uel etiā p me-
dia alia sicca prædicta. Ob id ut Gale-
nus in diplomate. i. uase duplici (balne-
um Mariæ uocant cum chymistis phar-
macopolæ) liquat, calfacit, coquit ea,
quorum uires ignis uiolentia dissipari
non uult: sic quæ mitia integriora uolu-
mus, in aquis feruentibus imposita de-
stillamus, uel earum uapore. Quæ quā-
uis minus duratura putātur, sunt tamē
minus à sua natura mutata, quam rem
odor pristinus declaret.

Fornacē huius generis habebas, cui uas
æneū grāde superponit aqua plenū: ei
uerò uas æneo uasculum arcū superpo-
nātur q̄ plurima possunt, in quorū fun-
do res destillāda insit. Alij aliter forna-
cē

cē, uelut in arcē scilicet extruūt, & eius lateribus uasa inferūt terrea, longa, fundo latiore destillanda continēte, intrò penetrāte, ore foris tanq̃ lagena operculato, in qua uapor per apertilē eius uentrem elatus concrefcit, per os eiusdem prælongum destillat, Syluius.

Sed cur odor florū quorundā nō retinetur in aquis, uerum ut in iasmino & caryophyllo flore ac lilio aqua euadit odoris exps? dictū est alibi: quoniā tā tenui substantiæ nulla pars crassiori iungit. Ergo in his iuuabit, si folijs herbarū quæ odore careāt alternatī positis materie crassiori, nō tamē quę urat, adiungat odor, inde destillet. atq; hæc unica spes, pliciēdi odoris, cū aquis infusa nō remittāt odorē, sed putrescāt, Cardan. Apparet aut̃ hos flores ꝑculdubio in balneo M. aut in aquæ feruentis uapore uasis uitreis destillari oportere.

Balneum M. commodè calfit cum amplo canali è cupro in mediū immisso, in cuius imo craticula est, ut cineres defluāt: uulgus pigrum Henricum

uocat. Vltadius furnum acediæ. Imponitur & operculum è cupro, cum paruo canali transuerso qui per fenestram aut foramen aliquod fumum efferat. (Sic alioqui iam folia etiam calefaciūt ad balneandi usum.) Huius canalis tū præcipuè commoditas est, cum pluribus uasis destillatorijs in circuitu ponendis, decem uel duodecim, simul uti libuerit, ut tempori & labori, nec non sumptui parcatur.

Quidam cucurbitis stanneis utūtur ad destillandum in balneo M. alembicis uerò uitreis, quorū rostra si breuiora sint aut fracta, alia ex cupro apponunt & lutant.

Herbas destillandas in Balneo uel aliter aliqui primum terunt, deinde aliquandiu relinquunt (per aliquot dies forte) antequam destillent, tanquam sic uberiores aquam habituri. quod si in uasis obstructis præsertim loco calido, id facerent, bene haberet. sed plerique, pharmacopolæ & alij qui quæstū inde

inde faciunt, locis frigidis relinquunt, in fiscis apertis, donec odorem amittant, & humido, crassoq; aëre utiétur.

Sunt qui aquæ Balnei M. arenæ etiam nō nihil admisceant, ut uehementior fiat calor: ut Mattheolus Senensis in aqua philosophica contra morbum Gallicum. Et in tali destillatiōe duplicem liquorem excipi posse ait, primum dilutiorem, alterum rubentio rem.

Aqua in balneo Mariæ non magis calere debet quàm digitus tolerat, Brunsvicensis.

Destillatiōem cuiusdam aquæ uitæ in Balneo M. Vlstadius ita lento igne fieri iubet, ut numerus unum duo tria, usque ad septem, antequam una gutta cadat.

Plura quæ ad communem Balnei M. rationem pertinent, leges infra in mentione aquæ camphoræ ex Bulcasi: & aquæ rosaceæ ex odem.

In Balneo M. destillatio adhibetur oleis etiã, ut loquuntur, rectificandis,

ut phlegma ab eis abstrahatur. Sola enim aqua Balnei calore eleuari potest, oleo in fundo residente.

¶ Cum animaduverterem aquas ut ex plantis uulgò destillari solent, neq; saporem neq; odorem eundum seruare: anxie cogitare & multa experiri cœpi, ut modum inuenirem, quo qualitates istæ in aquis custodirentur. Longū autem esset scribere modos omnes quos attentaui. Vnum tantum attingam qui melior mihi uisus est & facilior. Is autem est, ut in duplici uase, eo modo quo Galenus iussit omnia unguenta confici, hæc fiat operatio, ita tamen ut eius, uasculi fundum in quo herba continetur, aqua in maiore bullientem nō attingat, sed solo uaporifero humore ab ea eleuato incalescat. A calore enim illo miti, ex totius herbæ substantia uapores exhalant, qui in aquam uertuntur, omnium herbæ partium uires adseruantē, quæ ex odore & sapore aperte cognoscuntur. Hæc Manardus. Sed hoc

hoc modo destillata, & si uires plantarum & qualitates (ut odorem pristinum) integrius retinēt, quia tamen excrementosa sunt, parū diu seruari possunt, Syluius.

¶ Fimi, uel ut quidam loquuntur, uentris equini, usus præcipuus est, ut materia destillanda in uase uitreo ei imposita calore ipsius præparetur, ut dicemus suo loco latius in putrefactionis mentione. Potest tamen in eodem etiam destillatio fieri, si uel paupertas uel alia causa impediat quo minus igne utamur. De hac destillatione plura uide infra, ubi de præparatione ad destillationem agitur. Fimi calor (propter calcem admixtam) medio gradu caliditatem Balnei M. excedere iudicatur à Brunsvicensi.

Si aquā ex carnibus cuiuscūq; animalis desideres, animal suffocabis ne sanguis ull⁹ ab eo effluat, & pinguedine omni detracta carnes minutatim concisas in fimo eqno destillabis, (aut) igne lēto

ne aquæ foeteant, aut uftilaginem fapiant, quod facile fieri folet. quãobrem ut bis deftillentur præftat, Brunfuicenfis.

Animalium partes, uel excremento, ut fanguis, iecur, pulmo, oua, (fel) & fimus bubulus, deftillari debent in fimo equino, uafis non prorfus obturatis, (fed mel & lac obturare licet) ne foetida reddatur aqua. Si tamen fic etiã foeteat, deftilletur iterum in balneo Mariæ, præfertim aqua de fimo bubulo, cuius prima deftillatio raro fine foetore inuenitur, Brunfuicenfis. Melius fuccedet fi exigua falis portio addatur, in fimo putrificandis aut deftillandis, quominus corrumpantur.

Egregiæ quædã aquæ fimples in Balneo M. deftillatæ, ordine alphabeti enumeratæ: primum ex plantis,
deinde ex animalib.

A Absinthij aqua meminit Io. Me-
fuc:

sue: & eius quidem & rosaceæ tantū, ut annotauerunt Monachi qui in Mesuen scripserunt, ut existimandum sit eximiam quandā uim præ cæteris in duobus istis stillatitijs liquoribus inesse, si rectè parentur: nā ut uulgus pharmacopolarum parat, absinthij aqua odore saporeq; omni caret, ut in præcedentibus dictum est. Quòd si quis efficaciorē hūc liquorē desiderat, absinthium aridum in uino maceret ac destillet in Balneo M. aut si adhuc ualidiorem, in cinerib. Sed quę in liquore aliquo macerata destillātur, horum iā non simplices aquę, sed compositę sunt, de quibus infra priuatim scribemus.

Alfinc, quā uulgo morsum gallinæ uocāt, aqua destillata, infantib. & pueris epilepticis datur, per se, uel cum aqua fontana. Valde hoc commendant mulierculæ, et quædā sua experimenta prædicāt. Ego nuper frustra propinatā uidi. sed ea mihi gustāti ferè nausēā mouebat: forte q̃ uetustior, aut in alembi-

cis plumbeis collecta erat.

C Cepæ albæ aqua destillata lapidē frangit, Martianus Sanctus.

Ceraforum quorumuis aqua bibitur cōtra nimios calores, & foris imponit; priuatim uerò dulciū nigrorum quę & contra paralyfin à multis cōmendatur si ori infundat, & os inde bene colluatur, ut amissum linguæ usum restituat. Destillatur aut uel caro sola, uel unà nuclei quoque cōtriti, ut calculosam renum & uesicæ materiam educat destillatus inde liquor. Nigra & acida, uisula uocantur, aquam reddunt salubrem in febribus tum alijs tum pestilentibus refrigerantem & confirmantem uires, utilē quoq; aduersus sitim & dysenteriam, Ryffus. Dulciū nigrorū recentium destillata à Remaclo F. Lymburgēsi mirificè cōmēdatur: Cum primū, inquit, in os epileptici paroxysmo correpti infusa fuerit (dosis est drachmæ quatuor aut amplius) illico reuiuiscit recreatus nec ullo amplius spasmō conuellit, do
nec

nec statuto tempore, ut fieri solet, post aliquot dies, alius proxysmus oboriat: quod ubi cōtigerit iterū infundēda est. impedit em̄ aufert atq; sanat paroxysmū.

Camphoræ aqua siue oleū, sic fit. Accipe uas ex uasis aquæ rosaceæ quod dicitur baten (id est uéter) & imple id lignis (segmētis) pini quæ habet magna folia (latifolia, Syluius) & impleat uas aquæ rosaceæ (Syluius ita accipit ac si aqua rosacea segmentis pini affundenda sit, mihi uerò uidetur uas aquæ rosaceæ simpliciter hîc pro cucurbita seu corpore nominari, ut sit repetitio quædam eiusdē quod prius dixerat) & cooperiatur uase habente nasum: Tū pones uentrem in uas æneū aqua plenum sup igne, donec bullire incipiat. nā destillabit oleum (atqui oleum per calorem aquæ attolli posse negant) subtile boni odoris, quod appellatur aqua camphoræ. Aut si libet destilla in furno aquæ rosaceæ, eodem modo quo illa destillatur, *Bulcasis.*

At Bellunenſis, Aqua camphoræ ſecō-
dum Arabes eſt (inquit) aqua que fluit
ex arbore producente camphorā: quæ
ut & arboreius calidæ eſt naturæ in ter-
tio, camphora ipſa frigida, Monachi in
Meſuen. Apiculas tres pone in uaſe
uitreo ubi cāphora ſit, quæ ſic in aquā
uertetur, Obſcurus.

F Fraga matura in uaſe uitreo putriſci-
bis (poſſet forte ſal adiſci, aut ſaccha-
rum,) & deſtillabis. Hæc aqua (inquit
Lullus lib.2. de quinta eſſ.) ſalubris &
diuina eſt. Cōfortat naturā, uenena ex-
pellit, menſes prouocat, humores ar-
dētes remittit, conceptum confortat.
Præcipuè uerò maculas recentes ocu-
lorum de utroq; humore (calido nimi-
rum aut frigido) frāgit, ſi modo nō mul-
tū excedant. Lachrymas ex utraq; cau-
ſa (calida aut frig.) exiccat uiſum utra-
que cauſa perditum reſtituit & clarifi-
cat. Et ego uidi mulierē recenter in to-
ta facie puſtulas ex percuffione lapidis
cū calore habentem, que ſola lotionē
huius

huius aquæ, statim magna cum admiratione sanata est. Est autem uirtus eius cētuplo mirabilior & efficacior cū aqua ardēte, & multò magis cum quinta essentia. Imò lepram curat hæc aqua mixta cum quinta essentia, uel aqua ardente.

E fraxini cortice interiore destillati liquoris uncia tres cū totidem uncijis uini albi contra pestem bibuntur, & idem potus post tres horas repetitur. sic Deo uolente intra 24. horas liberabitur æger.

H Halicaccabi acinorū aqua contra calculum renum & uesicæ cōmendatur à nonnullis, si semel aut iterum in septimana bibatur.

Helxines, quā parietariā uocamus, aqua contra calculum uesicæ proficit: uide supra in uiribus aquarum destillatarum in genere ex Cardano.

Hieracij minoris, siue dentis Leonis, nostri uocāt *roylefrut*, aqua, eiusdem facultatis uidet̃, cuius est aqua intyborū

Aliqui ꝑ dies circiter octo in uino maceratã destillãt, acetofo sapore, & contra comitiales paroxysmos propinant, mirifico (ut aiunt) experimento.

Hyssopus mire uim suã retinet in stillatio liquore. licet in cõmuni figlino alembico tantũ super arena in patellã posita destilletur. & similiter pulegium, & aliæ quædam. Hyssopi quidem aquam ad dentium dolores mitigandos utuntur. est enim acris & subtilis, &c.

I Intybi seu endiuia aqua, refrigerat omnes affectus calidos: & omnes adustiones ex igne uel aqua calida factas, sanat, si inde abluantur. Conducit etiam febribus quotidianis, & obstructionibus uiscerum, tum pota tum foris adhibita, Lullus de aquis.

L Lauendulæ florum aqua odorata est, Remaclus.

N Nucũ iuglandium immaturarum aqua circa festum diui Ioannis parata, foris imposita ꝑdest uulnerib. & ulceribus

ribus calidis, & anthraci pestilenti: pota etiam ad duas aut tres uncias refrigerat & pestilentia resistit. Ex putaminibus etiam exterioribus iuglandium (siue maturis, ita ut iam à nuce solvantur, siue nondum omnino,) in mense Septembri aqua destillatur, nec refert si nigra fuerint, modo ne putredinem senserint, imò nigra præferuntur. Huius aquæ mediocris potio, (cum tertia parte aceti, si cum calore ingruat,) uena prius secta, aduersus pestem tanquam certum experimentum propinatur.

Laudatur & ad aurium tinnitus & audiendi difficultatem, & ad anginas gargarizata. Foliorum uerò iuglandis aqua circa finem Maij destillata, mirè cōmendatur ad siccanda & astringenda ulcera, & inducendā eis cicatricem, si mane & uesperti inde lauentur, & madidum inde linteolum imponatur, Brū suicencis.

O Orchis, id est testiculus herba cū suis radicibus destillatur, ad epilepsiā utilis, ut ferunt.

P Perficorum aliqui flores & folia etiam destillant.

Petrofelini(hortensis nimirum) contriti in mortario aqua destillata, appetitum confirmat, & flatus omnes corporis & uentriculi dissoluit, concoctionem roborat, & pectoris (renum potius) prauos humores expurgat, Aegidius.

Plantaginis aquæ urceus fluentem unde quaque sanguinem sistere potest, Cardanus.

Pulegium. uide supra in Hyssopo.

R Raporum aqua fieri potest, tum ex integris ipsis concisis: tum ex corticibus priuatim, qui acriores & calidiores sunt, ut urina prouocetur, aut sudor promoueatur.

Aqua rosacea prima omnium inuenta uidetur. reperio enim eius mentionem apud Auicennā lib. 2. in capite de rosis, Aqua rosarum, inquit, pota confert in syncope, & eius succus. Et rursus, Aqua rosarum bona est hepati: &
con-

confortat, quæ ex ea nutrita est cū melle stomachum, & est geleniabin, & iuvat ad digerendum. Et rosa quidem & eius succus conducunt stomacho nimis humido. Et quanquàm Arabes plerūq; aquā pro succo decoctōue dicere solent: hoc tamen in loco pro ijs accipi non potest, cum de succo separatim loquatur, & decoctionis quoque mentionem prius fecerit. Aqua rosarum per sublimationem facta plurimū confortat, Mesue in capite de rosis. Et rursus, Rosa & oleum eius, & aqua sublimata confortāt cor, &c. Idem de aqua rosarum destillata loquitur distinctione sexta, ubi iuleb rosatū describit, ut Monachi eius interpretes probāt: à quibus hoc etiā obseruatum est, duas solū aquas destillatas apud Mesuen memorari, nempe rosaceā & absinthij. Nul- lum ferè hodie parāt epithema. quod nō accipiat aquā rosarum. In acutis & magnis inflammationibus ad membra principalia roboranda cōmodè admi-

nistratur. Valet ad fluxus intestinorum & uomitū. Oculorum inflammationibus initio multum auxiliatur. quidam admiscere solent modicum thuciæ & saccharicandi. Oculos corroborat & uisum acuit. Sanguinem à naribus fluentem linteolo imposita sistit. Quæ paratur ex rosis rubeis, magis, ut loquuntur, cordialis est, magisq; roborat: ex candidis uerò, magis refrigerat, Remaclus F. De uino mixto cū aqua rosarum tempore cibi, uide apud Arnoldum in libro de uino.

¶ Rosacea aqua licet uarijs modis paratur, optima fit tamen per balneum M. Matthæolus. Si rosæ quas incarnatas uulgò uocamus, ficcatae, uapore aquæ humectatae destillentur, aqua rosarum bonam reddent, Syluius. Poterunt autem retineri in linteo supra aquam feruentem, donec satis uaporis imbiberint.

De aqua rosacea ex Bulcasi.

Aquæ rosatae apparatus not⁹ est apud pleraq;

pleraſq; gentes. Melius aut fit cū aqua,
q̄ ſine ea: melius etiā per ignē carbonū,
q̄ lignorum. unde ex quatuor modis,
qui ſunt, Sine aqua cum lignis accēſis,
Sine aqua cum carbonibus: Cum aqua
accenſis lignis, Cum aqua ſuper igne
carbonum, primus uiliſſimus eſt & mi
nimi odoris aquā reddit, melior eo ſe
cundus, ſecundo tertius, quartus uerò
omniū optimus. Secūdus quidē & ter
tius modus uſitatiores ſunt. Et ego hīc
tertium, (qui fit cum aqua accenſis lig
nis.) deſcribam, ut in uſu eſt apud re
ges Aharach. Facies igitur in domo
amplaiuxta parietem berchile (ſic uo
cat uas quod aqua impletur) paruum,
cuius fundū & latera ſint ex plumbo,
ita ſolidatū ut aquam non tranſmittat.
Huic uaſi deinde coopertorium apta
bis ex uitro uel terra uitreata, & forami
na rotūda in eo facies duo uel tria, plus
minus pro uaſorum capacitate, & ꝑut
uel multam uel paucam aquam deſtil
lare deſideras. Deinde ollam æream

facies, similem ollę balnei, quā constru-
es super furno, ita ut berchile super fur-
num humiliore situ sit quā ollā, (ita
quòd applicet de calore ignis berchi-
lis ad ollā: sed hæc uerba mihi redunda-
re aut deprauata uidentur.) Facies quo-
que caminū per quem fumus extra do-
mum efferatur totus, ne noceat aquæ
rosatę. Postea reple ollam aqua, quæ sit
in puteo (uase magno) iuxta ollā facto
instar putei in balneo. Tum igne sub ol-
la accenso aquam bulliētem per cana-
lem ex olla in berchile pertingentem
trāsmitte, ex alia aqua frigida ex puteo
ollā replebis. In berchili quoq; cannu-
lam facies, per quam aqua cū plenum
fuerit extra domum effluat. Pones au-
tem cucurbitas siue uentres, id est uasa
destillatoria in foraminibus cooperto-
rij berchilis, & astringes circumuoluē-
do pannos lineos, ut firmiter maneant
in suis foraminibus, & aquæ uapor nō
egrediatur. Similiter & capita eorum
stringes panno lineo. Et sint uasa ista
ex

ex uitro, uel ex terra uitreata. Tum ro-
fas impones, & addes coopertoriũ fu-
um cuiq;. Et suppones cuiusq; naso phi-
alam ad recipiendum aquã rosatã efflu-
entem. Destillatione perfectã rofas pri-
mas abijciẽs, & impones recentes, Hęc
Bulcasis. Miretur autem aliquis, quod
in tali fornacis apparatu, ubi ignis uasi
duplici seu berchili non subijcitur, (ut
conijcio, cum ex plumbo fundum &
latera eius faciat,) sed ad latus fornacis
ponitur, referre putet, ex lignis ne an
carbonibus ignis ollæ subiectus fiat.
Præterea notum est (inquit eodem in
loco Bulcasis) aquã rosaceam ex syl-
uestrib. rosis quæ sine rigatione sponte
nascũtur, odoratiorem esse quàm quæ
fit ex rosarijs domesticis, quæ colũtur
& rigãtur aqua. Fit autem ex his aqua
destillata apud nos maiore cõpendio,
quàm superior, hunc in modum. Olla
ærea qualis tinctorum est, ad parietem
ponitur, cui coopertorium cum fora-
minibus aptatur, quibus uentres inse-

E

runtur. Olla repletur aqua, & subijci-
tur ignis ex lignis uitis uel similibus.
Progrediente autem destillatione clau-
des os furni donec absoluat tota destil-
latio. Pro lignis si carbones accendas,
odoratior fiet aqua. (Hic plus rationis
est q̃ supra, quoniã ignis hic statim sub
ipsis uasis destillatorijs fit.) Secundi
modi, hoc est destillãdi sine aqua cum
igne carbonum, ratio est huiusmodi.
Fac furnum quadrum aut rotundum,
cũ coopertorio cui inferentur uentres
facti ex terra uitreata ita ut possint su-
stinere ignem: & cum accensis carbo-
nibus aqua destillãre incipiet, claude
os furni, et relinque foramina aperta p̃
quæ fumus egrediatur. Est & aliud cõ-
pendium tertij quartũue modi: Olla æ-
nea plena aqua super foco ponitur, cũ
coopertorio perforato ita ut duos aut
tres uentres, ex uitro, plus minus, reci-
pere possit. Subijcies autem ignem ex
sarmentis uitium uel carbonibus do-
nec bulliat aqua.

Saluiæ

Saluiæ aqua odorem pristinum retinet, Remaclus F.

Scabiosæ aqua propinatur utiliter ijs qui fistula aliqua laborât, & ipsa herba trita fistulæ pariter inferitur.

Sedi minoris aqua in usu est chirurgis ad partes calidas refrigerandas, Remaclus F.

Solani seu morellæ aqua prodest contra omnes febres, si æger in die accessio- nis ab omni cibo & potu abstineat: & cū fuerit in calore magno & multū appetit bibere ut amplius tēperare sibi ne- queat, det ei utrū hac aqua plenū. Po- stea diligenter cooperiat, & per uim e- tiam retineatur in calore: & sudabit su- dore foetido. Abstinendū autem ei ab omnibus acetosis, & ab aere nimium uel calido uel frigido. Itē ualet hæc aqua ad inflammationes & concussio- nes, si pannus lineus quadruplex in ea madefactus imponatur, & cum sic- catus est iterum madefiat. Item ad omnes plagas & alios affectus calidos,

fi abluatur hac aqua, & pñus in ea tinctus imponatur. Iuuat etiã iecur calefactum, & pulmones qui siccãtur aut hectica grauantur. Aduersus omnes istos affectus propinari debet cū tertia parte uini, Lullus in libro de aquis.

Tiliarum è floribus (quorum perq̃ suauis odor est & uitiũ flori similis odore) aqua destillatur in frequente usu apud Germanos. Existimatur autẽ modicè calida, sicca, & emplastica, pota utilis ad epilepsiã, cordis tremorem, uteri dolores, calculum renũ, & sanguinem in corpore ob casum aut ictũ aliquem concretũ, ad quod remedium aliqui etiam tritos tiliæ carbones admiscunt. Dosis est unica, aut sesqui. Oculorũ dolores mitigat: & locos igne aut quauis materia feruente adustos sanat, idq̃ efficacius si interior cortex albut tiliæ in hac aqua maceretur, aut eius loco cydonij grana aut psyllium, & nata inde mucilagine loci illinant, Ryffius.

Aliqui liquore ui ignis extracto ex
sanguine

sanguine M E L I S aduersus pestem utuntur.

Item ex anatū sanguine contra uena, &c. de quo plura leges in lib. Destillationum Ryffij Germanico.

Hirci sanguinem aliqui medicamentis aduersus calculū destillandis admiscunt. Aquam cōpositam ex sanguine M A I A L I S alijsq; diuersis medicamentis infrā alicubi describemus.

De aqua ex lumbricis, & cantharidū genere quod à mense Maio *Meyslander* *safer* denominatum ait, uide Brunsvicensem.

Aqua ad rugas & maculas faciei tollendas, & cutim clarificandā. Albumina ouorum in aqua coctorum ad durtiem, remotis uitellis in mortario conteres, & in alembico uitreo aut alio uase uitreo destillabis. Vfus est, ut per tres uel quatuor dies facies quotidie terilinetur.

Attexerem hīc catalogum aquarum destillatarū ex plantis, quæ in Germa-

nicis destillationum libris Hieronymi Brunsvicensis, & pleraque omnia ab eo mutuati Gualteri Ryffij describuntur, nisi brevis esse studerem. Et sanè nihil attinet singulas enumerari, cum à plantis ijsdem omnibus quarum ullus in re medica usus est liquores etiã destillari & possint & soleant. Sed vires quoq; & facultates singularũ recensere, ut quidã faciunt, superfluum est, cũ nullæ aliæ ferè, sed eadem etiam aquis quæ plantis ipsis attribuantur, ut repetitionis istæ non minus quàm brassica biscocta fastidium uel mediocriter erudito lectori excitent. Quoniam tamen pharmacopolis aquæ nonnullæ præcipuè & præ cæteris in usu sunt, ut illę quas Remaclus F. descripsit, earum catalogum hic attexam, eodem quo ille utitur ordine.

Absinthiũ. Apium. Artemisia. Agrimonia. Althæa. Acetosa. Alkekengi. Auricula muris.

Basilicon. Buglossus. Balsamita, id est .

est menta Romana. Betonica. Burfa pastoris.

Chamæmalum. Calendula. Carduus benedictus. Centaurium. Chelidonium. Cichorium. Capillus Veneris. Caprifolium, id est periclimenon. Cucurbita. Cuscuta.

Ebulus. Endiuiia. Enula. Euphrasia. Fœniculum. Fumaria.

Gentiana. Genista.

Hepatica, id est lichê. Hedera. Hyssopus. Hippuris, id est cauda equina.

Lactuca. Lauendula. Lapathum.

Maiorana. Melissa. Marrubium. Melilotus. Millefolium. Menta. Malua.

Nenuphar utrunque cum floribus. Nigella.

Origanum.

Pœonia. Papauer fatium. Parietaria. Pentaphyllum. Petroselinum. Pimpinella. Pastinaca. Plantago utraq. Portulaca. Polygonos, id est centūnodia. Pulegium.

Rosæ albæ & rubræ. Ruta fatiua.

Rosmarinus. Rubea tinctorum fatiua.
Raphanus.

Salvia. Saxifragia. Satureia. Sambuci cortices, flores, folia. Scabiosa. Scopolendrium. Solanum, cuius cum plures sint species, ferè ex halicaccabo tantum, id est alkekengi, aqua à pharmacopolis elici scribit Remaclus. Semperuium. Serpillum. Salix. Senecio.

Thymus. Tapfus barbatus, id est uerbascum. Tanacetum. Tormentilla.

Violæ. Valeriana. Virga pastoris, id est dipsacus. Verbena. Vermicularis, id est semperuium minus. Vrtica.

DE AQVIS DESTILLATIS

*ex animalibus, eorúmve partibus aut ex
crementis, & primum ex a-
nimalibus integris.*

EX catulis aqua destillata prohibet
renasci pilos, And. Furnerius. Ego
curiosis istis & exquisitis remedijs &
parú credo, & etiá si uera sint non pro-
bo,

bo, præfertim ubi alia multa & parabilia non defunt.

Ciconiã teneram aliqui suffocari & destillari instar aquæ rosacæ iubent, inde illini paralyticas aut cõtractas partes: & per uices ablui cum decocto cãcrorũ uiuorum sine sale: mirificè enim subuenire aiunt, si continuetur. Sunt qui in ciconiæ teneræ, & quæ nondum uolãrit, corpus exenteratũ unciã camphoræ & drachmã ambre imponi iubeant, & destillando tres aquas colore differentes, singillatim colligi: ex his ultimam præcipuè laudant, ut facies alba & pura reddatur.

Destillatur & aqua expica, de qua lege Brunsuicensem & Ryffium, ut de sequentibus etiam. Ex capone, de qua infra priuatim agemus. non enim simplex tantũ, sed & multis modis composita fit.

Ex ranis, cancris, limacib. formicis.

Ex sanguine anatis, hirci, taxi, uituli: uide Ryffiũ & Brunsuic.

Ex humano sanguine: uide Brunfuicen-
sem: & infra in mētione Quintæ essent.

Ex iecore & pulmone uituli.

Lactis liquore destillato chymistæ
utuntur, & qui boracis seu chryfocol-
læ confectionem moliuntur aliqui.

Mirum est quòd referunt apud Tarta-
ros aquam è lacte destillato inebriare.

Oportet igitur lac densius esse, et morâ
apud ignem contraxisse. Itaq; ex lacte
forſan equorũ id contingit. Sed omnis

aqua cū sæpius destillatur hoc potest
efficere. nã incaleſcit, attenuat, & uim
ignis magis recipit, Cardan. ¶ Sunt

qui aqua ex uino & lacte ſimul destilla-
tis contra quartanam utuntur, in An-
glia præſertim, ut ſcribit Brudus Luſi-
tanus: aliqui contra auriginem bibunt,
author Ioannes Gœurotus. ¶ Priua-

tim uerò aqua ex lacte caprino destilla-
tur: uide Ryffium.

Aqua ex felle bubulo: uide apud e-
undem.

Ex ouorũ albumine & uitello, Ibid.

Ex

Ex spermate ranarum in aquis inuēto: uide Ryffium.

Ex uaccarū stercore: uide eundem.

Humani excrementi aquā destillatā fistulas aliqui sanare promittunt, item ulcera corrosiua & difficilia curatu, & cancos, & tineam seu manantia capitis ulcera: item cicatrices cuti assimilare, maculas seu albugines oculorum abolere. Potā comitialibus prodesse, hydropicos iuuare, calculum è renibus & uesica pellere, contra rabidi canis aliosq; uenenatos morsus antidotum esse. Oleum ex eodem, quod post aquam igne aucto destillat, multò efficacius est ad fistulas, & cancos, aliaq; prædicta mala, Matthæolus Senensis & alij. Vide mirabilia quædam apud Brunsvicensem.

Vrina humana destillata chymistæ utuntur ad metalla quædam resolueda, typographi ad atramentum librarium, sed hi in rosarijs destillant.

DE VASIS ET INSTRV-
mentis diuersis ad destillationem
pertinentibus.

VAs destillatorium, nominantes corpus, intelligunt, seu cucurbitam, quàm Germani suo uocabulo à similitudine figurę clauam dicunt, (*ein solben.*) Corpus uel corpulentum uas aliqui uocant latius uas, seu cucurbitam, in qua ponitur quod destillandum est, Sylius. Habet enim hoc uas alembico ceu capiti cóparatum, corporis seu thoracis quandam similitudinem. Idem Arabicè à Bulcasi beten seu batan, id est uenter nuncupatur. Videtur & atanor apud eundem ubi aceti destillationem præscribit, cucurbitã significare. (Furnum athannor uel fixatorium describit Geber in lib. Fornacum.) Cucurbitã quidã barbari boc ciam uocant. Eiusdem figurę maiora uasa, ad digerendũ seu putrificandum apta sunt: inde cum destillari oportet, mate-

materia digesta in aliquot minores cucurbitas distribuitur. Alembicum pro corpore simul & capite accipi puto, magis propriè tamen pro capite. Caput enim seu capitellum, ut dixi, est uas superius, quòd capitis quãdam speciẽ præ se ferat, inferioris quod maius & oblongius est respectu. Idem uas recentiores cãpanam uocitant, & capellam, (aliqui metã, in quam per expiratũ guttatim colligitur liquor) alij pileũ: nostrates galeã. *ein helm*. Tubus qui ab alembico oblógus pcedit & deorsum flectitur, nasus, rostrũ, & simpliciter canalis uocatur: quòd per cavitatem eius concretæ in alembico guttæ, quę omnes in limbo, id est interiore circum alembicum plica, conueniũt, effluentes destillèt in uas subiectũ, quod uulgò recipiens, receptoriũ & matellã nuncupant. Nasus & rostrũ à simili figura dicunt, & hæc pars non aliter promineat quàm à capitibus auiũ rostrũ, & quadrupedum nasus. Recipiens uas

cum olea ex metallicis, ut uitriolo destillantur, ubi magno igne diuq; opus est, per amplum requiritur. secus enim propter copiam uaporum in uasis collectam, ne dissiliant periculum fuerit. In amplis & largis capitibus aquas & olea præstantiora fieri creditur quàm in angustis. Cæcū alembicum dicitur quod naso rostroue, & similiter limbo caret, præparationi et rectificationi seu circulationi, id est perfectioni idoneū. Eiusdem genus alterū cum limbo est, quo utimur, cum phlegma ab aliquib. aquis uel oleis in sole aut alio loco calido abstrahere uoluerimus, ut dicetur in oleo uitrioli.

• Quæ corporibus seu corpulentis uasis non erectis, sed uelut cubantibus imponū capitella limbo carēt, suntq; lagenis terreis uulgarib. proxima, Sylui⁹.

Vidi & capitella duo, ut per inferius ptusum materiæ portio in superius ferretur, quod cū inferiore clauiculatim iungebatur, ne inferius lutatū esset auferendum

ferendum cū recens materia uasi corpulenta erat infundenda, Idem.

Interdum capitelli forma est in arcum pyramidis modo mucronata, interdum parte summa capitis modo latescit, ut plus uaporis capiat, & largiorem aquam cogat, sed tunc ferè in uas corpulentū ex uertice relabit, Syluius.

Sublīmare pro distillare multi simpliciter accipiunt, alij peculiariter p eo q̄ est in alembicum eleuare uī ignis materiā illi, figendā, ut metallica multa sublimantur. Alij utriculos uitreos aut terreos mutuò applicant, quos musas cornutas uocāt, quorū alter lutat⁹ igni insidet, materiā destillandam cōtinēs: alter ab igni procul abest, humorē recipiens in ambobus collis concretū, Syluius. Instrumenta hæc uulgo retorta uocant, Galli etiam cornettas.

Porrò musa cornuta musicum instrumentum est, quod Germani uulgo saccifistulam nominant. Est autem uas retortum, idoneum destillandis illis

illis quæ non possunt altius attolli.

Vas recipiens plerunq; est phiala uitrea collo oblongo, cuius ori alembici nasus inferitur, & aliquâdo uenter eius ollæ aut alteri uasi cõcauo imponitur, ut firmitus loco maneat, uel pro rei cõmoditate aliter atq; aliter collocatur. Circulatoria uasa dicuntur in quib. per uices uapor ascendit, & rursus in liquorem couersus descendit, ut dicemus infrà in putrificationis mentione. Ex his præstantissimum est quod uas Hermetis ab authore nominatur: & à figura, ut cõijcio, pelecanus. nam ut pictores pelecanum representant rostro suũ pectus pungentem: ita hoc uas utrinq; tanq; ansatũ canales habet, qui à capite id est superiore parte inchoantes semicirculi figura descendunt & reflectuntur quasi in principiũ uētris infixi. quæ figura etsi à uitrarijs difficulter & magno pretio impetratur, omnium tamẽ optima est ad circulandũ. Si haberi tamen nõ possit, cucurbita cum alébico cęco

cæco sine limbo utemur: aut uase ex integro uitro, quod in medio angustius sit, & ab initio uentris eminentem habeat breuē canalem per quem liquor infundi et effundi possit. Vtriusq; horū figuras ponemus infra in Titulo de quinta essentia: & alias quasdā aliorū uasorum & fornacum passim in hoc opere.

Formæ uasorum diuersæ & prope modum infinitæ sunt, chymistis usurpatissimæ, Syluius. Figuras & nomina diuersorum uasorum qui requirit, ex Brunsvicensi, Ryffio, And. Loniceo & alijs petet. In uitrarijs quidem officinis quos quis uoluerit modos sibi conficiendos locabit: quales & in Heluetia sunt prope Scaphusiā, & non procul Basilea & Solodoro. Sed optima ex uitro albo fiunt, ut Venetijs. talia apud nos fieri possunt fragmētis orbium specularium alijsq; uitri albi collectis. ¶ De aludele uase uide Gebrū in libro Summæ perfectionis l. 4. 44. &

rurfus in lib. fornacū. Albertus alutel
 fcribit, & uas interpretatur fublimati-
 oni deftinatū, fimiliter Bulcafis. Idem
 arfenicum fublimari iubet in patella
 terrea uitreata, cuius formam defcri-
 bit in capite de fublimando adhichbar
 dic. Aluthel (per th.) eſt alembicum
 quo utuntur alchymifte in deftillatio-
 nibus, Bellunenſis.

De materia uaforum ad deftillan-
 dum: et primū contra plum-
 bea & ænea uafa.

Aquæ deftillatæ per balneū Mariæ,
 tantum excellūt illis, quæ per ignē fim-
 pliciter in alembicis plūbeis fiunt, quā-
 tum aurum præſtat ferro. Nam quæ in
 balneo Mariæ parātur cum capellis (a-
 lembicis feu capitibus) amplis, & bene
 magnis & uitreis, abſq; ullo moleſto o-
 dore fumi aut empyreumatis, natiuum
 odorem ſaporemq; herbarū & florum
 à quibus extrahuntur, referūt, quòd in
 uul-

vulgarib. plumbeis minimè contingit. Mā quæ in his parant aquæ paucissimæ & rarò, præsertim adhuc recentes, fumi aut ustilaginis insigni fastidio carent: quod quidem bibentib. ægris non molestum modò, sed etiam noxium est. nam praua plumbi qualitas stomacho pectori, & omnibus uisceribus nocet: & similiter æris qualitas. Quo intellecto docti & præstantes medici, ueteres secuti, decoctionib. tantú utunt. Sed aquæ ut par est destillatæ, id est odore saporeq; suæ plantæ præditæ, non solú decoctionú uires equat: uerùm etiã superant in eo, quod tum gustu suauiores, tum uisu clariores cum sint, magis oblectant. Debebunt autem boni tum medici tum pharmacopolæ, relictis plumbeis instrumētis, balnea Mariæ dicta sibi parare, & si plus in eis tú laboris tum sumptus foret, ita Deo pariter & hominibus satisfacturi, Mattheolus.

Quæ plúbo destillant, omnino improbāda censeo, pppter cerusam & qualita

tes alias plumbi maleficas, cū & aquā per tubos plumbeos deductā damnarit Galenus quòd dysenteriam excitat, Syluius.

Multum præterea uariant, ut cocta, sic destillata, uasorum ratione. Quamobrem magna in his cura est adhibenda, ut terrea sint uel uitrea poti⁹ quàm metallica. & quæ terrea sunt, ex luto sint puriore & diligenter cocto, qualia sunt figulina Lutetiæ Bellouaca, & Britonia, & Hispanica. Vitrea autem sunt præstantiora, quia puriora et densiora. sed etiam chariora & fragilia magis, nisi paulatim incalescant & refrigerentur: in quo etiam discrimine sunt terrea. Ob id utraq; luto sapientiæ, quod uocant, paulatim undiq; circumlinunt, et ficcant, quantum uasis eius, ignis uiolentia attingere debet, etiam si cineribus, arenis, scorijs primum excipienda sit. Nam quæ aquis aut ipsarum uaporibus insident uasa, munimento nullo indigent. Metallica uerò, plumbea, ferrea,

ferrea, ærea, stannea, argentea, aurea, cur damnum, in promptu Galeni ratio est, in singulis propè horum metallorum generibus. Si enim aquam plumbis tubis delatã affirmat dysenteriam generare, quis metus ab aquis receptorio & capitello plumbeo destillatis? Adde quòd cerussa nõ pauca in superficie interna plumbei capitelli, ut aceto destillãdo colligitur, sic ui empireumatis cum uapore plerunq; etiam acrimen, nempe ex plantis acris, ascendens, ea quæ aquas ipsas inficit, et magna parte lacteas reddit, donec subsederit. Ex cæteris metallis, quæ uel ferruginem uel æruginem gignunt uasa tantum habent periculi, quantum ferrugo & ærugo nocentior cerussa. Purgatiore argento & auro facta ut sunt innocentiora, sic paratu ob sumptum magis difficilia, Syluius.

Vasa optima sunt uitreata, deinde siglina uitreata (intus forisq;) deinde alembica ex stanno, patellæ (in rosarijs)

ex plumbo. Tertio alembica simul & patellæ plumbea. Nam & lignorum ignis subiectus si modicus sit, plumbo non nocet: sed oportet patellas istas plumbeas in cinere cribrato sitas esse altitudine palmi, non in arena. Quarto alembica ex cupro intus stanno inducta. Quinto ærea. Sed cuprum, & magis etiam æs, duo incommoda habent. primum quod aquas reddunt ad rufum colorem plerunque declinantes, & ustilagine uitiatas. alterum, quod semper uis quædam uenenosa eis inest, magis quam cæteris metallis, ideoque cauendum ab eis monet Christophorus de Honestis, Brunsvicensis. Cum igitur eruditissimi quique medici & experientia ipsa, aquas in uasis ex plumbo, ære & alijs impuris metallis destillatas omnino improbent, boni uiri officium fuerit ad magistratum hæc referre, ut pharmacopolis aquas huiusmodi partim nocentes, partim certè inutiles amplius parare aut uendare

nundare non liceat. Bulcasis quidem cucurbitis plumbeis utitur in rosis ficcis destillandis : quod forte concedi potest pro illis aquis quæ extra corpus tantum usurpari debebunt. Sunt qui uasa ex puro et optimo ferro parata nō uītuperent, quòd nulla praua qualitas inde, ut aiunt, in materiam aut liquores redūdet : & metallica quædam magno ac diuturno igne destillanda tam ualidis uasis indigere uideātur. Sed de hoc alij iudicent : ego metallica uasa chymistis reliquerim. Berchile Bulcasis uocat uās in furno aquæ rosaceæ bullientem aquam excipiens ex aheno iuxta posito deriuatam, cui uasi cucurbita rosas continens imponitur.

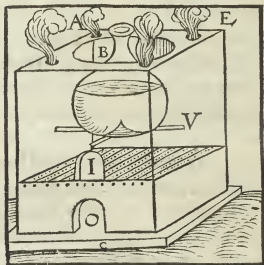
De fornacibus, &c.

Fornacū genera duo destillationi per cineres apta supra descripsi : & Balneum Mariæ etiam ex Bulcasi. Hic aliud fornacis genus delineabo, cuius usus

erit uarius: præcipuus tamẽ cum quid per ignem ualidum destillari debet, ita ut nihil medium sit inter ignem & cucurbitam qua continetur materia destillanda: quo modo olea quẽdam siue liquores caustici ex metallicis eliciuntur, ut aqua fortis, &c. Erit etiã usus ad sublimãdum; & si quis lebetem in summo super crucem ferreã imponat, eam uel cineribus uel aqua replebit, & luto circumposito quam uoluerit destillationem instituet. Pro aqua forti uerò aut similib, cucurbitam lutatã statim rectã super crucem imponet. Quin & supra tabulã è ligno ualidam hæc fornax construi poterit, ut ego feci, ut in quem uolueris locum transferatur. Ita que super tabula lignea quadram fornacem strues, ea capacitare quæ mediocri cucurbitæ imponendæ satisfaciat. parietes ex lateribus eriges, quos luto optimè præparato cõglutinabis. Altitudo pedes duos non multum excedet. Parietes intus pedis plus minus
spatio

spatio distabunt. Constructo iam fundo hostium fiet, O. ubi cineres eximantur, qui à carbonibus à superstructa statim craticula deciderint, quod si etiam altera craticula per quam cineres deciderent interponeretur, (& spatium illud infimum paulò altius fieret,) non opus esset toties eximere cinerem, & ignis foret uehementior. Vocalis I. alterum hostium signat, statim supra craticulam, quã punctis aliquot transuersis ordine positis designauit. Id hostium, ut & inferius, satis est tantum esse ut manus commodè inferi possit. V. crucem ferream indicat, hoc est duo ferramenta, quorum inferius in medio cauum subsides habeat, in quo alterum recipiatur transuerso situ ei impositum. A. & E. quatuor summos angulos fornacis demonstrant, in quibus totidem spiracula (uentilia uulgò uocant) fieri debent. at si fornacem rotundam facere placuerit, spiracula ista inferius alicubi fient, nempe circa crucem, uel statim infra

lebetes, si quis indetur: quem per b. literam notavi: tabulam super qua fornax tota struitur per c. ut in figura hîc adiecta apparet. Aliud fornacis genus pro oleo uitrioli infrâ describam.

Fornacem pro balneo M. descriptâ habes supra, ubi de balneo M. in genere tractamus, ex Syluio. item in Aquæ rosaceæ apparatu, ex Bulcasi. De fornacibus diuersis chymisticis & destillatorijs liber Gebri extat. De fornace construenda uide apud eundem in libro Summæ perfectionis 1.4.43. ¶ De ro-
farijs

farijs communibus, iu furnis figlinis, etſi quidem ex ære etiam faciant. Dicemus infra, ſtatim poſt deſtillationem per cineres. ¶ De pigro Henrico ſeu furno acediæ. id eſt canali quo Balneum Mariæ caleſcit, ſupra ſcriptum à nobis eſt, ubi de Balneo Mariæ in genere egimus.

¶ Carbonum differentias ex Theophraſto: ſed meli⁹ ex fabris noſtris, præfertim aurifabris, & ipſa experientia cognoscemus. Damnantur foſſiles propter odoris grauitatem. Ex ſago abieg- nis præferuntur.

Dioptrá appello inſtrumentũ, quod quidam faciei obtédunt manu, ne ab ignis uicinia lædant, cum ad uehementiorẽ ignem accedere opus eſt. Ea eſt

tabella rotunda in medio per tranſuerſum exciſa, cũ manubrio, huiusmodi. Liqueores deſtilati in phialis uitreis ſer-

debent, oris angusti. os epistomio ligneo, præcipuè ex subere occludetur, et insuper inducta cera membranã circum-
illigare oportet.

Vasa quomodo claudantur &
muniantur, tum luto,
tum aliter.

Lutare uulgo dicunt pro eo quod est luto illinere, loricare, incrustare. Odores & qualitates eorum quæ destillantur ut melius conseruemus, caput cum corpore, & nasum extremum cū recipiente, qua committuntur, diligenter luto sæpire & aptare oportet. Sunt qui luto simplici cum pilis bubulis subactō ad incrustandum utantur, alij etiam calcem addunt, ni fallor. Sūt qui calcem cū oui albumine misceant, ad quod festinatione opus est. statim enim induratur materia. alij aliter lutū quod sapientiæ uocant, componunt. Recipiens cum naso non opus habet
tam

tam firmo luti genere. Sat fuerit si cum duabus ceræ partibus unâ resinæ incorpores. Ad hoc opus communis abiecta & impura resina adhibetur, sed purgata. Purgatur autem si ut primû liquata est igne, mox per fasciculû straminû traijciatur & percoletur. De præparatione ceræ ad lutadum per stramen, lege Vlstadium cap. 10. Si caput non satis aptè responderit suo corpori, sed laxius sit, chartâ in gyrû ductam interpones. Foris etiam ubi circa commissurâ inducendû est lutû, chartam madidam primû inijcito, aut linteû, deinde lutato. ¶ Lutum ad conglutinandum cucurbitâ cum alembico, &c. debet cum argilla & pilis fieri, & siccarî antequam ignis subiiciatur, Bulcasis in oleo de lateribus. Erit autem firmitus lutû, si non modo cû pilis aut lanis, sed & sanguine hircino subigatur: magisq; etiam cum squama ferri. Lutû quomodo pro fornacibus parandum sit, uide infra ubi de destillatione per cineres docemus.

¶ De sigillo Hermetis, id est uitreorum uasorum orificijs candēte forcipe per lenem compressionē consolidandis & quomodo postea iterū referari debeāt, uide Vlstadiū capite uicesimo. ¶ Luto muniūtur etiā toto ambitu cucurbitæ illæ quæ ignem sustinere debent immediate subiectum, id quod bis uel ter, siccata semper priore crusta antequam secunda inducatur, ut cum aqua fortis & oleum uitrioli destillantur. Pro destillatione in cineribus lutatione non opus est: si quis tamen uasorum fragilitati cōsulere uelit, præsertim ubi plura uasa simul in una fornace ponūt, semel aut iterū incrustasse sufficiet. Cucurbitas illas quibus in Balneo M. utūtur, præsertim cum plures simul ponendæ sunt, aliqui panno laneo induunt, confectis ex eo ueluti caligis aut foccis qui infibulantur. ¶ Vasa uitrea aiunt igni diutius resistere si incerentur: hoc est, si cera liquata uasis prius calefactis bis aut ter illinatur.

De

De præparatione ad destillationem.

Quoniã in destillatione, elementorũ quærimus separationem, siue propter unum plurãue ex ipsis, siue ut ijs remotis quintam essentiam adipiscamur: separatio uerò sine caliditate fieri nõ potest: nam caliditas ea quæ eiusdem generis & naturæ sunt colligit, & discrepan-
tia separat: uarios modos, ut hoc ritè efficerent, tum chymistæ tum medici inuenerunt. Vocant autem huiusmodi præparationem diuersis nominibus, digestionem, fermentationem, putrificationẽ. Digestionem dicunt cõparatione concoctionis illius que in uentriculo fit, per calorem innatũ, qui efficit ut ingesta omnia in unũ chymum uertãtur. nam q̃ digerere & cõcoquere uerba in differẽter accipiãt qui minus Latinè loquunt, notũ est. Quòd si materia sicci-
or cũ liquore cõiuncta sic præparet, uocabulo magis p̃prio macerationẽ aut

infusionem dicemus. Ceterū fermentatio propriè dicitur ubi uis quædam calida interna, sed ab externo calore aucta uel excitata, in humorem agit, ita ut communis quædam qualitas cum spiritu calido et bullas ciēte per totum corpus misceatur extendaturq̃, ut fit in fermenti propriè dicti cū farina sub acta mixtione: item aceto in terram effuso. Et hic quidē affectus initium putredinis est in ijs quæ humorem superfluū habent. Ab hac nihil differret quæ putrificatio uocat̃, nisi uase, quod pharmacū destillandum continet, in materia aliqua putrescēte collocato, fieret: idq̃ non aliam ob causam, nisi ut unus idemq̃ calor per dies aliquot continuus & æqualis paucō labore sumptuq̃ conseruet̃. Materiæ uerò putrescentis odor & qualitas pharmaco, quod in cucurbita uitrea ore diligentissimè obturato conditur, meo quidem iudicio communicari non potest, & si quidam aliter sentiāt. nam si uas diligenter obstructum

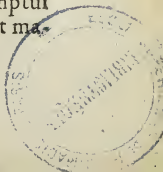
structum sit, uitiũ nullum accidere potest. Accidit tamen aliquando nõ propter finem aliãm uel externam causam sed quoniã materia in uase excrementitio humore abundat, qui accedente quouis calore extraneo facile putrescit. Ipsum quidem uas uitreum utcunque longo tempore in fimo permanferit, nihil uitiatur, nec obscuratur, præsertim si ex optimo uitro fuerit quale Venetum est. nam uulgare uitrum uiridenebulam quandam, & ueluti cutim in superficie acquirit.

Destillatio quæ à putredine fit, uel si mi equini tam folius, quàm cum calce paulatim irrigata & sæpe mutata, uel corticum humectatorum, uel aliorum putrentium, ut chymistis fuerit in multis utilis: medico tamen non est recipienda, propter causam in lignis putribus & ex putredine uel alia de causa graueolentibus, si præsertim intra corpus est recipienda. nam admouendorum foris minor habet ratio, Syluius.

De hac destillatione in fimo equino, uide supra in fine eorū quæ de Balneo M. in genere scripsimus. In præsentia quidē de putrefactione potius q̃ destillatione agendum erat. Sed quoniā putrefactio quoq; in fimo equino improbanda uidet̃, si destillatio in eo uitupetur, nō omnino præter propositū nostram & aliorū super hac re sententiam hoc in loco exposui.

Putrefactio in fimo equino cum calce, aliās sic fit, ut fimus quotidie aut alternis diebus, maiorib; sue interuallis aqua tepida aspergat̃, aliās sine aspersione, cū scilicet per se satis calidus fimus uidet̃. Scrobē effossa in aliquo domus angulo fimi equini stratū ponit̃, altum circiter pedē, id est tres palmos: deinde alterū calcis ad palmi unius tantū altitudinem, & sic deinceps alternis. Opus est autem plerunq; fimi tribus onerib. quanta baiulus gestare potest. Sunt qui destillanda, in uino prius macerata præsertim, in lagenā stanneā infundant,

fundant, eāq; clausam in calce uiua cō-
dāt, quam aqua pluuiali per interualla
extinguunt. Alij fimo equino stramen
de culmis auenæ miscēt, & aqua calida
asperfa, uas imponūt, totumq; stuppis,
pannis aut sacco inuoluunt, in aliqua
dom^o parte ubi frigori accessus nō sit.
Alij in uinaceis per autumnū condūt,
alij in oliuarum fracibus, id est post ex-
pressionē reliquijs omnium optimè, ut
Cardanus docet. Pro leui quidē calo-
re simpliciter in stramenta concisa im-
poni satis est. Germani quidam qui in
stubis degūt per hiemem (hypocausta
aliqui uocant, ego zetas potius) fornaces
in eis humiliores faciūt, & in super-
ficie superiore duas aut tres ollas uitre-
atas imponunt super bacillis ferreis, lu-
toq; diligenter muniunt. In his tenuissi-
ma arena repletis, aut cinere, & destil-
lari aliquid potest, quod & ipse experi-
ri uolui, & liquores quidam præpara-
ri aut rectificari, & cætera. sic sumptui
& labori parcitur. Aliqui ut ma-

teriam destillandam in Sole digerant, caua specula in hunc usum conficiunt, quæ quos exceperint radios reddunt, & reflectunt in uas quo materia continetur. ad hoc, ut audio, commodior foret figura parabolæ cauæ. est autem parabola coniectio: Vide Archimedem in libro de speculis comburentibus. Idem commodè fieret globis crySTALLINIS suspensis inter uas circulatorium et Solem, ita ut Solis radij per globos ad uas pertingant. Sed horû ipse nihil expertus sum. Vnus omnium istarum preparationum finis est, ut liquor facilius, uberius, & efficacius etiam extrahatur.

¶ Digestionis tempus pro materia uariat: quæ quo solidior est, eò longiore indiget tempore. Herbæ recentes breuiore egent tempore, cum in uino aliò uel liquore macerantur: sunt enim molliores, & diutius relictæ mucorem contraherent. eadem aridæ paulò longiore. deinde semina, postremò radices:

ces: ita ut duplū ferē temporis sequen-
tibus debeatur. herbis recentibus dies
tres. aridis septem. feminibus & aroma-
tibus plerisq; duodecim aut quatuor-
decim. radicibus uiginti octo: aut mi-
nus si recentes fuerint. Sunt quæ per
dies quadraginta relinqui iubent medi-
ci quidam, chymistæ uerò etiam ampli-
us sua metallica. Hoc etiā refert an ab
initio statim trita infundantur, nam ea
quoq; multo breuiori, duplo fortassis,
tempore egent, quàm quæ integra im-
ponuntur. In aquis aureis, ut uocant, a-
romata aliquando integra per dies ali-
quot in uino macerari: tum exempta
tritaq;, rursus infundi & per aliquot di-
es adhuc relinqui solent.

Putrificatio herbarum destillanda-
rum in fimo equino ferè per dies qua-
tuordecim fieri solet: in balneo Mariæ
uerò per duos aut tres tantum dies na-
turales, Brunsvicen.

Putrificatione præcipuè indigēt quo-
rum substantia siccior est, crassa, densa,

crudam minus quæ contra se habent, & per naturam aut Solem digesta præparataq; sunt.

Putrificatio citius perficitur tempore nubilo quam sereno, Vlstadius.

Plerisq; quæ in fimo equino præparantur, aliquid salis adijcitur, ut animalium sanguini, carnib. piscib. Guayneri⁹.

Vt digeras, accipito alembicum cæcum: si uerò materia pura sit, ut liquor purus, uas circulatorium, in quo genere optimus est pellicanus. quanquam is uix fieri potest, nec nisi magno sumptu, &c.

Ceterum in digestione seu putrificatione, uas totum occultari debet fimo equino aut uinaceis, &c. Ad circulationem uerò media pars uasis aut saltem tertia, in aerem liberum & frigidum eminere debet (ut etiam ad destillationem,) Vlstadius cap. octauo, ubi plurib. docet de putrificatione in fimo.

De rectificatione liquorum
destillatorum.

Aquæ

Aquæ in Balneo M. destillatæ, in solari & rectificari debent: nempe in uase uitreo (cuius os corio obligatū sit) aqua destillata repleto, sic ut tertia pars uacua relinquatur, in arenam feruentem imposito per quadraginta dies, ut phlegma omne consumatur. debet aut tertia pars uasis in arena condi. Destillatæ ueró calidæ facultatis aquæ, in uino aut aqua ardente prius infusæ, ne nimio calore homini noceant, loco frigido in arena humida per mensem aut amplius, si feruidior aqua sit, relinquuntur, similiter tertia partē uasis in arenam condita: aut duæ uasis partes (duæ tertiæ) in ipsam cellæ uinariæ terram defodiantur, Brunsvicensis.

Aqua quæq; repetita destillatione, præsertim superfæces bene contritas, rectificat: eoq; magis quo sæpius destillatio eius repetita fuerit: sed plerisq; ter aut quater repetisse sufficit. Curandū aut ut singulis uicibus phlegma omne

diligenter separetur, quod fit si uel primus liquor, aut si aqua ardens destilletur, ultimus, qui aquosus est, seorsim excipiat, &c. Phlegmate iam separato, ultima per circulationē, (de qua iam proximè dictum est, diceturq; amplius in Titulo de quinta essentia,) reſtificationo adhiberi debet.

Vt uerò empyreuma quod his inest paulatim expiret, satius fuerit phialas, quibus hi liquores seruantur, apertas aliquandiu tenerē: obseruando tamen ne interim odoris gratia, & cum ea uirum multum exhalet, Syluius. Liquores destillati diuersi aliquando si miscantur, turbulenti fiunt instar feri: & plerunq; liquor uetus cū recente mixtus perturbat eum. His puritatem & claritatem reddes, in libras tres aceti albi accerrimi sex aut octo guttis iniectis: nā turbulentam materiam ad fundum detrahunt, Brunſuicen.

Destillatio per filtrum.

De-

Destillatio per filtrum chymistis magis in usu est quàm medicis, excogitata ut leuior & subtilior puriorque pars à crassiori & fêculenta separetur. Itaque succi herbarum sic destillari possunt, in uase aliquo positi, in quo pannus laneus imponatur, cuius pars latior tantum in uase sit, tenuior & in angustum desinens, siue in unâ fasciolam mucronatam, siue in duas aut tres discissas, extra uas depêdeat. debet autem uas modicum à latere fasciæ inclinari. Licet & marginales aliquot panni fascias imponere, singulas ferè longitudine pedis: per quas liquor in uas subiectum deriuabitur. Quod si iterum aut tertio sic destillare uoles eundem succum aut liquorem, uas primum in quo liquor est in scalis ponere potes altiore gradu, secundum inferiore, & sic deinceps, cum fascijs panni in singula uasa impositis et dependentibus in subiecta, ultimum solum fascijs carebit, quod excipere tantum debet, non etiam effundere.

Destillatio per filtrũ fit etiam in duobus retortis uasis uitreis bene lutatis, quorũ unũ altius stet altero, cũ liquores pretiosos & odoratos à materia (digesta prius in Balneo M.) detrahare libet: ut meminit Vlstadius capite 56. Ad syrupum qui de acido citri succo conficitur, succũ illum destillari oportet per pannũ seu filtrum: alioqui coagulatur cum refrikerit: & similiter succũ limonum & arantiorum.

Per filtrum aliqui destillant etiã herbarum decocta ad lenissimum ignem facta, quæ postea paulatim ad spissitudinem mellis decoquunt, ut è radicibus ellebori nigri. Alij simpliciter colare contenti sunt.

*DE AQUA ARDENTE SEU
aqua uitæ simplici, eiusq; uiribus
& usu multiplici.*

Aqua ardens, seu aqua uitæ, à uino extrahitur, apud nos ex facibus tan-

tantum ab ijs qui uulgô uendunt, & ex hoc uno ferè uictû quærunt. Et fortè nihiló deterior est quæ à fæcib. detrahît: nã Lullus à corrupto etiam uino rectè separari posse docet: mò si aliquoties destillet, efficacior fiet, hoc est calidior & siccior. nam fæces etiã ustæ, perq̃ calidæ sunt, & calidissimû reddût oleum, quod de tartaro uocât. Sed quæ à uino detrahitur aqua ardens, suauior mihi futura uidetur & odore saporeq̃ gratior, & nihil ustilaginis resipiens: & ad quintam essentiam quoq̃ aptior. Aqua ardens uocatur etiam aqua saponis, ex qua oleo admisto fit sapo, urit enim corpus & uesicat. Fit autem hæc aqua, tanquam lixiuium, ex duabus seu tribus cineris partibus & una calcis. & illa est fortior, in qua ouum submersum magis supernatat extra aquã. itaque primo sic facta, fortior est secundaria ad usum cauterij. Monachi in Mesuë. ¶ Aqua ardēs sæpius destillata eò acuitatis deducit ut bibi nō possit, Car

danus. sed hoc uulgò notum est. Solent autem uulgò qui uendunt bis tantum destillare: ad encaustarũ uitriariorum uero usum quater, ni fallor. Nos supra docuimus, quomodo semel aut iterũ destillata in serpentinis aut alijs cõsuetis uasis (cannis brachialibus æreis,) in cineribus postea perfici possit donec phlegma omne deponatur: qua ratione non tantum calidior & subtilior fit, sed etiam gustui gratior odoratioꝛq̃.

Neq̃ corporum quæ uocant, neque capitellorum (quæ alembica dicunt) una omnibus ad omnes succos destillandos est forma. Nam aqua trahitur quibusdam ex uino impositò in uas æneum magnum igni incubans. Cui collũ crassum tripedale est, & collo huic insidens capitellũ etiam æneum in pyramidem fastigiatum, ambiente id uelut situla aquam frigidam continente, ut celerius uapor largus à capitello refrigerato densetur, & ne ignem sic referat aqua uini. Alijs loco colli & capitelli

telli uaporem excipit fistula ex ferro al-
bo uel alio metallo, prælonga in mul-
tos anfractus mæandrorum modo &
serpentum contorta (unde ei uulgo ser-
pentinæ nomen est) in aquam magna
sui parte merfa. Alijs alia quoq; est for-
ma, Syluius.

Formas uasorum diuersas aquam ar-
dentem destillandi, apud Gualtherum
Ryffium & And. Lonicerum depictas
uidimus. Bulcasis ait uinum ita destil-
lari posse, ut acetum, cuius destillatio-
nem descripserat: Vide infrâ, mox post
Titulum de destillatione in cineribus.

Sunt qui ab operculo lebetis uinum
aut fæces continentis fistulam teretem
rectâ ascendentem faciant, infrâ largio-
rem, ut quasi coniformis sit. eam supra
recto ferè angulo flectunt, & per situ-
lam aqua frigida plenam sedi altiori im-
positam dirigunt, simplici quidem nō
intorto ductu. sic copiosam aquâ red-
di aiunt. Similia instrumēta parua phar-
macopolæ quidam parant, & uescas

uocāt: ut si quo alicuius herbæ stillatio liquore indigent, ex tempore conficiant. quin & aquā superfundūt, ut copiosior reddatur, quod minimè laudo. *¶* Aquā ardētē satis destillatā esse, hoc est ut minimū quater, & à phlegmate omni purgatā, intelligit, si accensa, tota à flāmis consumatur, ut nulla prorsus humiditatis nota in fundo uasis relinquatur. aut si intinctum in ea linteolum accensum non comburatur, quod maioris perfectionis indicium est, ut illud etiam si iniecta olei gutta subsidat. Oleum enim aerium est, quo substantia ignea, ad quā aqua ardēs toties destillata peruenit, leuior esse debet. Sed ultra caliditatem repetitis destillationibus maiorem subinde tenuitatē acquirit. & cū ignis quilibet quò crassior est, eo magis urat, quo tenuior eo minus, tenuissimus sanè omniū minimè uret. Eadem causa est, qđ gutta aquæ uitæ in uolam infusa, quò melior fuerit eò citius euanescit & cōsumitur. Audio & hanc esse

esse notam huius aquæ laudabilem, si succinum accensum eiq; in cochleario immissum ardeat. Cum uinum (inquit Vltadius cap. 10.) bis aut ter destillatū fuerit, spongiā subtilem scinde in frusta ita magna, ut ab omni parte possint attingere cucurbitam in parte superiori, (nempe in ambitu interiori.) debet autem alligari spongia tribus aut quatuor funiculis extra eminentibus, quando super imposueris alembicum, ita qd spongia non possit in fundum destillatorij cadere. & intingatur in oleum oliuæ, & parum iterū exprimatur, ne forte oleum in cucurbitā incidat & cū materia destillanda misceatur. Tum alembico superimposito claudatur cum cera (uel refina purgata) prædicta. Per hanc spongiā spiritus optimè destillabuntur, & phlegma propter oleum non transibit. Et hoc modo plus proficies una destillatione, quàm alioqui tribus. Alembicus tamen sit factus absque limbo, ut cæci, sed rostro non

careat, Hæc ille. Nostri phlegma quod in fundo remanet à fæcibus destillatis, aquam mortuam uocant. est enim insipida & foetida. Talis, hoc est foetens, à folis ne fæcibus reddatur, an etiam uino, non sum expertus.

Pro aqua ardente destillanda, uinum eligendum est optimum, nigrum, uel rubeum, uel album. Nigrum quidem & uetus uberiores & meliores aquas reddit. Ignis primò leuis, deinde uehementior fiet: sed cauendum est ne ullo modo bulliat uinū. Quæ elicitur aqua, ardens cognominatur, aut anima uini: & cum bis uel ter destillata fuerit, aqua flagrans, Albertus ut quidam citant.

¶ Ex fæcum quinque partibus duplici destillatione, hoc est prima & secunda, unam relinqui audio, uel paulò minus. Phlegmate omni iam consumpto, nihil amplius destillando amittitur, sed totum redditur. De quatuor mensuris uini, plerumque una mensura aquæ ardentis colligitur in prima destillatione

latione, plus minus secundum bonitatem uini. Deinde in altera destillatione, pro una mensura redit dimidia. In tertia, pars una de quinque consumitur: in quarta tantumdem redditur, quantum imposueris, ut plurimum, si destillatione ritè fiat. Perges tamen destillare. sic enim aquam magis magisque perficies, ita ut nona & decima repetitione quæ perfectissima euadat. Sed quoniam ad destillationem toties repetendam & tempore maiore & sumptu opus est, tertio aut quarto destillata aqua sæpe sumus contenti, & perfectam uocamus. Et sanè ut citius tardiusue perficiatur aqua, plurimum refert instrumentum. Vapor enim magis destillatur in prima destillatione canonis, quam in tribus serpentinae. (Vide an legendum sit, Vapor enim magis destillatur & perficitur in una destillatione quæ per serpentinam, id est cannam anfractuosa fit, quam uel tertio repetita per cannam rectam.) Sciendum præterea quod tres

H

diuersæ aquæ ex prima destillatiõe col-
ligi possint, quarũ prima perfecta est, il-
la scilicet quæ ardet & igne consumi-
tur, linteum ueró in ea intinctũ quãuis
ardens non consumitur. (facies igit ali-
quoties periculum, et cum ardere aqua
desierit: quod in destillatorio superest,
tanquam inutile auferes. Secunda in-
ter utilem & inutilem media est.) Ter-
tia inutilis, nisi quôd oculos & faciem
clarificat, si ter quotidie, mane, meridie
& uesperis indelauetur. (Sed hæc uis
tertiæ aquæ, si ex uino destillatio fiat,
forte uera est: sin ex fæcib. ut apud nos,
non uera.) Porrò destillatorium non su-
pra duas partes impleri debet, ut tertia
relinquatur uacua, & uaporibus suum
sit spatium, Hactenus Lullus.

De uiribus aquæ uitæ ex libro Arnoldi
de Villa noua qui de aqua ui-
tæ inscribitur.

Arnoldus in libro de aqua uitæ quam
plurimas

plurimas eius facultates describit, tum ipsi⁹ per se, tū alijs medicamētis admixtis ei post destillationē, seruato 12. signo rū ordine à capite ad pedes. quoniā, ut ipse ait, remedia capiti adhibenda multò efficaciora sunt, si eo tempore admo-ueantur, quo Luna in ariete est, & similiter in cæteris: idquàm uerum mihi uideatur, nunc non dicam: hoc tamen nō tacebo, quo nostro seculo doctior quisque est, eò minus illum huiusmodi persuasionib. quas Arabes in rem medicā inuexerūt, tribuere. Aqua uitæ simplex (inquit Arnoldus ex nescio quo Theoderico) cū pit abscessus tū intrinsecos si bibat, tū illita extrinsecos. Rubentes & caligantes oculos emēdat. fluxū lachrymarū restrīgīt. Epilepticos pota iuuat, paralyfin inūcta curat. Ingenium acuit. memoriā restaurat. Exhilarat, & iuuentutē cōseruat. Lentigines, impetigines, et oēs maculas faciei tollit. Synanchen gargarisata curat (& uuā humore flaccidā:) itē phlegma falsum, guttā rosaceā

& dolorem dentium remouet. Maniacis & melancholicis mirabiliter confert. Venenum fugat. Odor eius (accensæ) muscas & reptilia frigida interimit. Decoquit carnes, & pisces à putredine seruat. Vinum putrefactum restituit. Extrahit uirtutes herbarum & radicum, si per quatuor dies (aliàs horas) imponantur in ea, uiola tantum excepta. Debet autè reponi in uitreo uel argèteo uase optimè clauso. Melior uberiorq; fit ex uino uetere, puro et rubeo, Hæc ille. Qui plura desiderat, quod ad uires aquæ ardentis, legat quæ superius scripsimus de uiribus quorundam liquorum quos aureos uocant nostri, & aquas uirtutum. Nam pleraq; omnes facultates ex æquo tum illis tum aquæ uitæ simplici adscribunt, & multò magis compositæ, maximè uerò quintæ eius essentiæ: Adeat præterea Lullum in libro de aquis. Vidi etiam Alberto adscriptum quoddam fragmentum de aquæ ardentis uiribus. Sed homines em
pirici

pirici rerum atq; temporum imperiti,
aut ut sponte decipiant quos possunt,
multa impudentissimè Galeno etiam
& Hippocrati & Aristoteli, de aqua ar-
dente scripta attribuunt. Frigidæ pas-
siones omnes, quæ curabiles sunt, bre-
ui curat: præcipuè uerò cerebri, neruo-
rum & iuncturarum affectus. Tineam &
ulcera, omnemq; scabiem, si assiduè la-
uetur, curat. Lienem iuuat. Vermes o-
mnes interimit. Anhelitum foetentem
emédât. Lumborum dolorem tollit. Mē-
bra læsa, si illinatur, pristina reddit sani-
tati. Carnes & pisces à putrefactione
præseruat: sed antequam edantur aqua cō-
muni ablui debent. Camphora in eam
imposita, dissoluitur. Infusa in eam a-
qua communis, fundum petit: & simi-
liter oleum, Hæc Albertus ut quidam
citant.

¶ Sapor eius sapes omnes exce-
dit, immutatq;: & odor odores omnes,
Lullus. Calorem natiuum magis quàm
ullum aliud remediū confortat, uentri

culo, cordi & hepati saluberrima, sanguinem nutrit, cū hominis natura mirā et maximē conuenientē habet familiaritatē. Membrorū, uenarū & meatuū omniū orificia aperit & purgat: obstructions tollit omnium. & oīa corroborat. Quin etiā animi affectus immutat, tristitiā & anxietatē tollit, lætos ingeniosos & animosos reddit, Lullus. Capitis dolorē illita aufert: lumbricos interimit à ieiuno pota. Animi deliquia excludit. Ulcera pudēdorū sanat inde abluta. Stomachicis succurrit. Fluores omnes exterminat. Cadauera ne corrūpant à uermib. cōseruat. Caniciē excludit. Prægnātibus nō concedit. Capitis pituitā aut catarrhū emēdat. Potentia ad coitū auget. Auditus difficultati auribus infusa prodest. Cum uino mixta & pota comitali medet. Ore diutius retenta uarios dentium dolores tollit. Oculorum maculas seu albugines abolet (infusa nimirū:) fluxiones uerò eorū auertit, uel ore tantū retenta, Leporam
ali-

aliquandiu prohibet & occultat. Putrida ulcera corrigunt impositis madentibus inde linteis. Cum pauco apij decocto calculos vesicę pellit. Mulieres fecundas reddit, grauidis nocet. Dolores diuersos curat, et ossib. quoq; fractis utiliter calida (cū stuppa aut emplastro aliquo) imponit. Spasmū in crurib. illita remittit, Innominat⁹. Sūt aut pleraq; ut uident, ex Lullo desumpta. ¶ Noui ego mulierē uetulā, frigidā, cachecticā, in sudario per aquā ardentē intus accēsam calefacto, restitutā. ¶ Sunt q; Constantinī testimonium de uirib. aquæ ard. adducāt. ¶ Aqua uitę præter cætera ad stranguriā et alios vesicę affectus ualet: ad tertianā & quartanā febres cum frigido humore coniunctas: ad lupum, ad uermes, ad ulcerosum doloris sensum. Menses in mulierib. promouet. Calculum renum frangit & expellit: & fœtus mortuos absq; magno dolore. Fluores uteri cuiuscunque coloris emendat. Perfectam esse aiunt, quæ ex decem

uini partibus ad unam redacta fuerit, (hoc tertia aut quarta destillatione fieri puto.) Capiti illita uermes, crustas, scabiem, porriginem, & achôres sanat. Maculas in facie & alibi tollit. Oua fracta aut quibus adempta est crusta, si imponas, in ea coqui possunt. Apoplexiã, tumores, phlegmata, tenesmus & lassitudinem inuncta sanat. Morpheam potu & illitu emendat. Cutim mollem & puriorem reddit. Deniq; contra morsum canis rabidi ualet. Vulnus quoduis aqua ard. ablutũ egregie sanatur, ita ut nihil mali symptomatis superueniat.

Ego cum aquã ardentem, nimis calfacere & siccare perciperem, mel aliquando admiscui, unde & suauior potus, & mitior factus est, uentriculo frigido utilis, per hyemẽ præcipuè. Sunt qui cum aqua mulsâ permisceant, aut potius cum apomelite, quod uulgo nostri ex fauis faciunt, &c. Aliqui caricas eo perfusas, & accensas, calidas deuorant.

rant. Licebit & quemuis fyrupum, pro
ut morbus requiret alium atq; aliũ, dul
cem admiscere.

Vinum ne conturbetur aut putre
fcat, decima pars ardentis aquæ infusa
efficit, melius longè sulfur, sed odore
prodit dolum. idem potest alumẽ, sed
noxia ambo, ualetudini uehementer
obfunt, Cardanus.

Si uinum per saporem uasorũ uel u
uarum fuerit corruptum, aqua ardente
infusa restituitur. Eadem uinũ pendu
lum recentius purgat: item uinũ putre
factum, & acetosum quoq; nam acetũ
conuertit. Deniq; cuius malo aut cor
rupto odorem & saporem bonũ con
ciliat. ex bono etiã uino melius reddit,
Albertus ut quidã citant. Cum uinum
infundendũ est uasi uacuo, pleriq; or
biculum ex sulfure incensum immit
tunt: alij aquam ardentem, intincta in
eam stuppa.

¶ Vinum cui datur omnis sapor &
odor in momento, & est res curiosa,

maximè pro diuitib. qui diuerſitatem uinorũ oſtentare uolunt, & etiam utilis. poſſunt enim uino hoc modo communicari diuerſorum remediorũ qualitates. Herbæ, ſemina aut aromata quę uis infundantur in aquam ardẽtem per horas uiginti quatuor, ſic uis illorũ extrahetur. Tum aquæ ſic imbutæ modicum uino bibendo miſcebitur, Arnol-
 dus de Villa noua.

Cum aqua ardente aromatib. imbuta quomodo fiat uinũ quod uulgò Hippocraticum uocant, in Vinis dicam.

De quinta eſſentia uini dicam infrà ſub Titulo de quinta eſſ.

DE IIS QVÆ ARIDA DESTILLANTUR in liquore aliquo infuſa.

QVæ ſicca uel arida ſunt, deſtillari non poſſunt, niſi in liquore aliquo infuſa & macerata fuerint. De his hoc in loco ſcribam: de ijs uerò quę recentia in liquore aliquo ante deſtillationem

tionem præmacerantur, inferius inter
aquas cōpositas, statim ab initio. Quā-
uis & illæ de quibus hic agimus, com-
positis adnumerari potuissent. Arida
igitur conterunt primum, deinde in ali-
quo liquore macerantur, uino, aceto,
aqua pluuiali aut fontana, atq; his ipsis
uel crudis, uel destillatis: acetum qui-
dem & uinū hunc in usum aliās semel
aliās sæpius destillant: aut in alio quo-
piam stillatio liquore. Poterunt & in
plātæ alicui⁹ succo macerari, eoq; simi-
liter crudo, aut (quod præstat) destillato.
Aqua ardēs rectificata aromatis. mace-
randis magis cōuenire uidet, nisi nimia
caliditate, qua utētes detractō inde li-
quore affici possent, uitem⁹. Aliqui cin-
namomū contritū aqua fontana affusa
destillant, ut inter olea dicemus. Semi-
na etiā & alia aromata, á quibus oleum
elicitur, in aliquo ex prædictis liquori-
bus macerant. Præstat autem hæc om-
nia, arida dico, infusa, in cineribus igne
lento destillari, meo quidem iudicio.

De aquis uirtutū seu aureis, quæ fieri solent saluia alijsq; herbis odoratis & aromatibus in uino infusis, infra dicā inter aquas compositas : & de ijs quæ in aqua ardente infunduntur inter aquas uitæ cōpositas. Refert etiam quamdiu infusa in uino macerent. nam recentia, tenuia, rara, minori tempore indigent, quàm sicca, crassa & densa: & contrita quàm integra. radices quàm semina & aromata: & ea rursus quàm herbæ. Vide superius ubi de præparatione destillandorū præcepimus. Vulgaris quidē consuetudo eā ferè tantū sicca in uino infusa prius per aliquot dies destillat, quæ odoris maximè gratiā requirunt, ut aromata & herbæ odoratæ. Sed reliqua etiam omnia quorum odorem saporemq; qualiscunq; is sit in liquore stillatio, seruari uolumus, rectè destillantur in uino infusa, ut supra etiā docui, ubi de aqua absinthij mentio fuit, & de uiribus remediorum retinendis in aquis destillatis. Et sanè in ijs quæ
cum

cum recentia sunt, & humore multo abundant, ideo q̃ minus odora sunt, ut gentiana, astrantia, iris, baccæ iuniperi, & alia, liquores ex ficcis in uino aut ali bi infusis magis probarim. si quæ uerò adeò rara uel tenuia sunt, aut nullius odoris, aut refrigerare & humectare debent, ea recentia potius destillâda fuerint. Est quando anni tempus aut recētium inopia, ad sicca confugere cogit.

Gentianæ aqua. Gentianæ magnæ siue albæ, (cuius radices pinguisimæ sunt, & uino infusæ, nec ipsæ corrumpunt, nec uinū corrumpi sinunt, ut ipse per bienniū expert⁹ sum) libras quatuor radicū recentium, aut potius siccarū, concisarū minutatim, in duo uasa uitrea magna iuxta fornacem in zeta ponito aut suspendito, uase diligenter occluso: & uinū generosum superfundito ut per duos digitos excedat. perges autem recens affundere donec radices imbibere desinant. & sic eminente p̃ duos digitos uino, ut dixi, uas per

menſem relinques:& demum in duabꝫ cucurbitis uinum cum radicibus diſtributum deſtillabis in Balneo M. uel in cineribus igne lento. De aqua centaury minoris & gentianæ ſimul in uino deſtillatarum, uide infra inter aquas compoſitas.

Baccæ iuniperi etiam aridæ uino infuſæ optimum & ſuaui odore liquorem reddunt: abſinthium uerò (dies paucos præmaceratum) perquàm efficacem & amariffimum, idqꝫ magis ſi in cineribus deſtilletur. quorū utrūqꝫ nos experti ſumus.

Pyretrum uel recens uel ſiccum uino infunditur, aut aceto ſimplici deſtillatoue.

In aqua ardente etiam infuſa, ut dixi, uim ſuam ei communicat: ſed multò efficacius hoc fieri audio, ſi contrita remedia ab initio ſtatim facibus uini deſtillandis (ex his enim poti⁹, quàm uino aquam ardentem noſtri eliciunt) admiſceantur. Sic & abſinthij aquam
&

& alias optimè parari, quidam ceu rem arcanam me docuit. ego eius rei periculum nondum feci.

Aqua rosacea cum rosis siccis sic fit. Rosis siccis superinfunde aquam, non amplius quàm ut in ea macerari possint. Transfer in cucurbitas uitreas aut plumbeas, & destilla paulatim. Vtilis erit hæc aqua in remedijs, & ad ornatum (seu odorem.) Est qui libræ uni rosarum siccarum, aquæ libras decem affudit, & destillauit satis bonam. Sed hoc non fit, nisi cum ex recentibus fieri non potest, Bulcasis. Si rosæ quas incarnatas uulgò uocamus, siccatae, uapore aquæ calidæ humectatae destillentur, aquã rosarum bonam reddent, Syluius.

Nucis uomicæ aqua siue succus igne decerptus, aquam calore, non odore uel sapore imitatur, præstantissimum contra uenena remedium, Cardanus libro secundo de subtilitate. Et paulò

post. Si uenenū recēs sumptum adhuc in uentriculo maneat, præstantissima sunt auxilia quæ uomitū ualidū prouocant, lac, lixiuiū, oleū, aqua nucis uomicæ. Ego per succū igne decerptū, aquā destillatā ab eo intelligi puto. nā & aquam nominat, q̃ colore ei similis sit, non item odore saporeq̃, quod aquis destillatis conuenit. Sed cū nux uomica tota durissima siccissimaq̃ sit, apparet scobem eius oportere in aliquo liquore macerari, ut aqua, uino, aqua uitæ, aceto. Ego in aceto potissimū macerārim, quod & uenenis per se resistit, & ad uomitum quoq̃ ciendum prodest.

Aquæ ex recentibūs plantis destillatæ (inquit Brunſuicēſis) præferri debēt. Quæ si quando haberi nō possunt, siue aliam ob causam, siue q̃ peregrina quædā arida tantum adferunt, ut spica, salinca, stichas, schœnuanthos, epithymus, &c. ex aridis hunc in modū destillabis: Mense Maio quotannis ante Solis ortū, cū ea nocte nō pluerit, & cœlum
tue-

fu erit ferenum, rorem colliges, ex pra-
to aliquo diuersis herbarũ & florum ge-
nerib. uirenti, non aquoso aut uligino-
so, neq; in concauo loco, sed potius in
môte aliquo si fieri potest. Colliges au-
tem linteum album extensum per her-
bas trahendo, donec roris plurimum
imbiberit. tũ exprimes in aliquod uas,
& iterum trahendo replebis & expri-
mes, donec satis collegeris. Hunc ro-
rem in balneo Mariæ ter destillabis, &
in Sole rectificabis, (nempe in arena fer-
uente per dies quadraginta,) & serua-
bis per annũ. Quocunq; autẽ anni tem-
pore liquorem ex herbis siccis desyde-
raueris, sic facies. Herbarũ quas in um-
bra siccâris, (folijs districtis seorsim ser-
uatis) quantum uolueris in uase uitreo
pones, & roris aquæ superinfundes ter
tantũ: aut tribus uicibus ita ut primum
tantum infundas, ut herbæ satis operi-
antur aqua, & rursus bis tantum. Dein-
de per duos aut tres dies in fimo equi-
no pones, destillabis: iterumq; putrifi-

cabis: ita ut tertio alternis putrificetur ac destilletur. Hæc sanè aqua multò præstantior erit, quam si quis, ut Bulcasis scribit, ad unam aridarum rosarum (aliarumue herbarum aut florum) aquæ communis libras decem affundat, & mox destillet. Medicus quidam peritissimus, si ex aridis modo iam dicto aqua destilletur in rore infusis non ter tantum, sed nouies destillato, meliorem aquam scribit futuram quàm si ex recentibus fieret, quæ multum phlegma secum habent. Idem ait rorem nouies destillatum vires ex plantis eius infusis non minus extrahere quàm aquam uitæ, Hactenus Brunsvicensis.

Rori quidem per se etiam vis medicata inest, ut in aqua eius destillata alibi docet Brunsvicensis. In comitiali morbo si placentulam ex farina cum nocturno rore diui Ioannis sub cinere coxeris, ac eam infirmo dederis commendandam, sanari aiunt, Alexander Benedictus.

DE

DE QVINTA ESSEN-
tia remediorum.

QVintam essentiam nominat sum-
mam & coelestem in quacunque
planta, metallo, animali, aut partib. eo-
rum facultatem & uirtutem, quæ toti-
us essentiæ ui & puritate, nõ ulla elemẽ-
tari aut sensibili qualitate, etsi absque
qualitatibus non sit, humani corporis
ualetudinem conseruet, iuuentam ex-
tendat, senectam differat, & omne ge-
nus morbos abigat. De hac primus om-
nium Raymundus Lullus scripsit, om-
nibus suo etiam seculo medicis ignota,
nec literis prodita, nec usu ipso tètata.
Illum præter alios sequuti Io. de Rupe-
scissa, (quẽ tamen quidam ante Lullum
floruisse putat, ut suprà scripsi, ego con-
temporaneum fuisse iudico,) Hierony-
mus Brunswicensis, Philippus Vlstadi-
us, & alij forte pauci, & ipsi quædam li-
teris de eadem mandarunt. Est autem
alia simplex, ut celebratissima illa uini

feu aquæ ardentis quinta essentia, chelidoniæ, sanguinis humani, fragorû, antimonij, &c. Aliæ compositæ, nempe cum remedia quædã ad aliquam quintam essentiam iam perfectam adijciuntur, ut vires earum extrahât, quibus & aurum potabile adscribi debet.

¶ Dubitatio oriã, inquit Cardanus, an aquã liceat facere temperatam, quã Quintam uocat essentiam. Erit autem hæc, ut docebo, æther, id est substantia tenuissima mobilis, & quæ motu calorem temperatum retinet, & eum plurimum. Hæc igitur vires omnes conseruare potest, & uitam producere. Nam cum tenuissima sit, miscet se humido primo penetrans solida, ac excrementa separat quæ in illo continent. Quia uerò calidi plurimum habet, eijcit impurum quicquid est, naturalemq; ob id calorem instaurat. Nihil enim aliud est senectus, quàm naturalis caloris imminutio. imminuitur uerò, quia motus prohibetur, ut de igne dixi. similis est
enim

enim huius ad illum ratio. Motus ueró prohibetur ob terreæ substantiæ abundantiam. Quoniam sola terra plurimã habet materiã, & motu omnino caret. Ergo aqua illa calore cum sit sic temperato, nec cor uexabit, nec iecori infesta erit. Itaq; sola hæc ista quę diximus præstare potest. Cum igitur ardens aqua diuturno circulationis motu tenuitatem retinens, caliditatem acumenq; saporis ac odoris exuerit, æther est: ac tũ primũ fragrat. Est enim nil aliud odor fragrãs, quã acutus cum moderatus extiterit. Indicio est qd piper nõ fragrat &c. Igitur ardentem aquam, si ad temperamentum redierit, tenuitate retenta, necesse est fragrantem fieri: & si fragrans fiat, necesse est uicissim in æthera esse conuersam. Fit & quæ iuuentutem instaurat aqua cum tyri carne, fit & cũ elleboro, qualem apud patrem meum uidi. Sed hæ diuexãt corpora, & iuuentutis imaginem fucatam reddũt: æther ueró ueram præstat, cum eam retineat

diu quam quis habet & exornet. Sed nunquid igne qui calidissimus est, tenuior æther? Certe sic. nam cœlo contiguus, ideoq̃ leuissimus. impressam enim ab astris caliditatem circulatione moderatur tenuitate retenta, atq̃ eodē modo hæc aqua calore ignis ad summam redacta tenuitatem motu ipso refrigeratur ac temperiem acquirit. Itaque & hæc & æther, mediū quasi sunt inter mortalia immortaliaq̃. Locum enim cum habeat ac temperiem tum substantiam cœlo proximam, corrumpi nequit. Dum uerò infra impellitur, refrigeratur, atq̃ sic post multa secula corrumpitur. Itaq̃ medium est quasi mortalis ac immortalis, cuius generis Stoici animam humanam esse credunt, Hæc omnia Cardanus.

Virtus uniuscuiusq̃ rei latet in quinta eius essentia, calida, frigida, humida, sicca, &c. & idem operatur quod prius in suo mixto uel cum sua materia, sed celerius & mirabilius multis modis.

Post

Post destillationem super fæces aliquo-
ties repetitam, intercedente semper no-
ua digestionem, semper quælibet aqua
tandiu circulari debet in fimo equino
aut alibi, donec suavisissimi odoris fiat.
Nam fragrantia summa in omni quin-
ta essentia requiritur. Quædam semel
& iterum destillari satis est, tum cir-
culari, & post dies aliquot si quid de
terra & fæcibus superest in fundo cir-
culatorij, separari defundendo. Es-
sentia quinta uini non amplius urit
os, nec amplius est aqua ardens, sed
subtilior, & cœlum uocatur: cui stel-
las suas addi dicimus, cum diuersa-
rum qualitatum herbæ, & contra di-
uersos morbos excellentes, in ea ma-
cerantur, ut infrà in Aquis uitæ com-
positis docebimus: Solificari autem
siue deaurari, cum Solis, id est auri
uirtutem ei imprimimus, ut supra in
Auri potabilis mentione explicatum
est, Hæc ferè ex Lulli libro de quinta
essentia. Essentia quinta cuiusque

medicamenti millies maiorem habet uirtutem, quàm antea habuerat dum adhuc corpus elementatum esset, Vlstadius.

- Quomodo extrahatur quinta essentia rerum omnium, ad applicandum illas (uires earum) corporibus humanis, ex primo libro Lulli de quinta ess.

Quinta cuiusque rei essentia, extrahi ab ea potest, lignorum, fructuum, florum, radicum, foliorum, seminum, lapidum, metallorum, carniū, & quarūuis specierum, hūc in modum. Quamcunque rem à qua uolueris quintam essentiam separare, impones in quintam essentiam uini (puram & perfectam ut prædictum est:) & expones in solandam in uere, uel in uase ad ignem leuem: & intra tres horas habebis quintam essentiam rei mixtam cum quinta essentia uini, quæ conuertetur in talem naturam, qualis rei impossitæ

tæ est, siue ea calfaciat, siue refrigeret, humectet, siccet, purget, uel cuiusuis alterius conditionis aut odoris fuerit: neque idem tantum efficiet, sed eodem in gradu quoq; hoc est non magis aut minus, &c. Posthæc enumerat remedia singulatim quæ in primo gradu calida sunt, deinde in secundo, tertio, quarto: & similiter frigidorum, humidorû, siccorûq; catalogos instituit. Deinde de gradibus remediorum & eorum mixture artis in genere docet. Postremò addit etiam catalogos iuxta secundas qualitates, ut uocant: Quæ omnia nos omittimus, quoniam doctis & medicis scribimus: neq; conuenit partes scientiarum inter se confundi. Deinde lib. secundo per singulos morbos, (eos duntaxat qui grauiiores & ferè incurabiles uulgò habentur,) docet quænam remedia quintæ essentia uini admisceri debeant. Scripsit & Rogerius Bacho libellum de facultatibus aquæ uitæ per 12. signa, secundum morbos à ca-

pite ad pedes, aquis & medicamentis pro singularum partium & affectionū natura aliās alijs adiectis. Hunc aliqui non rectè Arnolde de Villa noua attribuent.

Io. Bracēscus uir in chymicæ artis mysterijs nostro seculo exercitatus, ut scripta eius testant, in Dialogo cuius interlocutores sunt Raymundus Lullius & Demogorgō (quē autor Italicè edidit, unā cum altero super expositione librorum Gebri. Ioan. Petreius Norinbergæ utrunq; Latinè excudit sine authoris nomine,) quintam essentiam illam quæ ad humanam uitam conseruandā & extendendā faciat, non ex plantis, animalibus aut gemmis, sed ex folis metallis requirendam asserens, ita scribit. RAYMVNDVS. Cum necesse sit ut hæc medicina omnino incorruptibilis sit, & omnia elementata in hoc superare debeat, necesse est ut extrahatur à materia quæ ab omni corruptione quæ alienissima sit. DEMOGORGON. Tamen dixisti

dixisti tu in libro quē de naturæ secretis inscripsisti, hanc extrahendam esse de uino rubeo. Idem confirmat Ioan. de Rupescissa. alij uerò Chelidonium accipiendam esse autumant, alij sanguinem humanum. RAYM. Non parum erras, si persuasum habes philosophorum scripta ex nuda litera intelligenda esse. maximè uerò in hac scientia, quanto clarius & apertius loquuntur, tanto pl⁹ obscuritatis habet eorū scripta. similitudinibus enim & per ænigmata locuti sunt. DEMOG. In hac re qua usi sunt similitudine? RAYM. Dicit Senior philosophus hanc medicinā conuerti & uariari de colore in colorem, & de sapore in saporem, & de natura in naturam: propterea nomina eius multiplicata esse. Item Minois philosophus, Si quærat^r (inquit) quare factum sit rubrum antequam reciperet albedinem: Respondendum bis denigrari, bis in colorem citrinum conuerti, & bis recipere colorem rubrum.

Cum ueró bis colorem rubrum recipiat ut rubrú uinum & sanguis human⁹, uidelicet post putrefactionem & in destillatione: propterea ueteres per similitudines loquētes uocauerunt ipsam uinum rubeum, sanguinem humanú, & sanguinem draconis, & his similib. &c. Paulo post etiá signa illa quæ Io. de Rupe scissa de quinta essentia iam perfecta ponit, nempe ut ad eā in angulo domus positā, ingredientes omnes mirificé alliciantur: & alterum ut ad eam collocatā in uertice turris congregentur omnes aues, quæ illam odoris suauitatem percipiunt, allegoricè interpretat: ut per turrim intelligat fornax in angulo domus posita, in quā uitrum quod materiam continet decoquendā ponitur: per intrātes ueró domum istam, & per aduolantes aues, significantur spiritus & uapores illi qui uirtute caloris sursum feruntur ac ascendunt in altum per collum longum uasis siue boccia: qui cum figuntur, et amplius non ascendunt, indicium

indiciū est (inquit) ipsarum humiditatem aqueā iam consummatā & materiam dulcoratā, & medicinam finitam esse. Et in hac quidem sententia etiam Rasis fuit, Hæc ille.

De quintæ essentiæ à uino extractione, ex Philippo Vlstadio
& Raim. Lullio.

Vinum quàm generosissimum, cuiuscunq; coloris, uinosum poti⁹ quàm dulce, quater destillabis in alembico, ita ut cōmuniter aqua ardens paratur. Quòd si etiā sæpius destilletur, præstabit. Perfectè destillati indicium est, si ac-

ensum in uase aliquo (argenteo uel stāneo) totum cōsumatur, sic ut nulla humiditas in uase remaneat. Sic igitur præparatum imponatur in pellicanum, id est uas utrinq; ansa-

tum, quod etiã uas Hermetis aliqui uocant, per cuius in summo foramen materia circulanda immitti potest & extrahi. Et uase diligenter lutato, & luto forti cæmentato, ex frequenti ascensu descensuq; aqua in ueram quintam essentiam conuertetur. Porrò uinum sic destillatum, ut diximus, cum habeat omnia quatuor elementa, tamen per crebram motionem & agitationem ascendendo descendendoq;, de corruptibili in incorruptibile fermè transit & conuertitur. Quod si per crebrũ destillationis ascensum uel descensum crassum à subtili, impurum à puro separât: quanto magis id contingit in destillatorio ubi milliesmillesies sursum ac deorsum agitatur? Hoc igitur motu existimandum est materiam elementarem conuerti in substãtiam inelementarem & corpus incorruptibile, ita ut tantò remotior quinta hæc essentia à corruptione corporis elementati sit, quantò cœlum ipsum quatuor elementis incorruptibilis

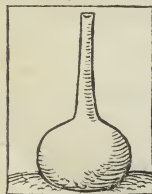
corruptibilis est. Cæterum hac circulatione multoties iã facta, tandem aperitur quod in summo est foramen: ubi ex pretiosissimo & suavisimo odore cognosces, nũquid de quatuor elementis restet, quod in quintam essent. nondum conuersum sit. Nam si res perfecta sit, odor longé omnium fragantissimus prodibit, adeò excellens ut qui eo fruuntur, ex terra ad cœlum eleuati sibi uideantur, & cœlesti quadam fragrãtia frui. Hic uapor si in secretum aliquem domus locum se insinuet, adeò replebit totam domum, ut nihil suauius, amœnius, & odoratius unquam sensisse uidearis, res dictu mirabilis & ferè incredibilis. Quòd si in fastigio turris ponatur, omne genus auium quæ in uicinia sunt alliciet. Si uerò excellens illa odoris gratia nondum appareat, iterum claudes pellicanum, & diligenter lutatum rursus impones ad destillationem circulatoriam, quousq; appareat perfecta ipsa quinta essentia, siue ut

uult Raimúduſ libro primo capite ſecundo, Mercurius uegetabilis. Non ſolum uerò habet odorem illum & ſaporem excellentiſſimum, ſed etiam quandam incorruptibilé naturam circa alias medicinaſ: Et certè nullam habet a-
duſtionem in ore ſicut aqua uitæ, neq; ullá humiditatem ſiue phlegma, quia omnis materia terreſtris et elementaris in fundo reſidet.

Quomodo quinta eſſentia facilius & minore ſumptu extrahatur, in gratiam pauperum ex iſdem.

Fimum equinum impone in uas magnum & profundum, uel in foueam ad hoc factam. & in medio fimi ponat deſtillatorium impletum materia deſtillanda ad duas tertias, ita ut tertia pars remaneat extra fimum uacua, ut materia aſcendere & deſcendere poſſit, & ſic in aquam clariſſimam conuerti. Sed
fimur

finus per singulas hebdomades semel
ut minimū renouandus est. Idem hoc
fieri potest in uinaceis recens expressis
per uindemiā: Vel in diebus caniculari-
bus ad Solem. Potest etiā extrahi quin-
ta essentia ex uino turbido immundo
& putrido, modò non sit acetosum. nā
etiam ex corrupto uino, quod in bono
loco natū sit, quanq̃ turbato & mali sa-
poris, optimā aquā uitę destillari uide-
mus. ¶ Est & alter modus sine igne &

labore extrahēdi, hu-
iusmodi. Aquam uitę
quam inueneris nobi-
lissimā, pone in uitrū
cum collo longo, ha-
bēte in summitate fo-
ramen, quod debet
claudi & lutari cera

rite præparata, ut inferius docet Vlsta-
dius cap. decimo.) Deinde uertatur ui-
trum & cū collo imponatur in finū. sic
crassior materia residebit in fundo de-
stillatorij : quod cum longo tempore

in fimo sepultum fuerit, tandem extra-
hetur ab ipso leniter, in forma, sicut est
impositum. Tūc uidebis separationem
puri ab impuro, & subtilis à crasso. om-
nis enim materia crassior erit circa col-
lum uitri. Itaq; stilo ferreo tenui & acu-
to cerā perforabis usq; ad aquā: et stilo
extracto effluet materia crassior, quæ
in collo residebat. hæc cum effluxerit
tota usque ad subtilem, hoc est ipsam
quintam essentiam, uas digito obstru-
ctum inuertes. Sic habes Quintam es-
sentiam, sed minus pretiosam superio-
re. Simili modo potest aqua ardens
in uas uitreum poni, quod non uer-
tatur, sed directē in fimo sepeliatur per
aliquod tempus. Postea colando sepa-
ret materia crassa quæ residebit in fun-
do, à subtili superiore: sed hæc adhuc
minus pretiosa est. Attrahit tamen om-
nes uirtutes herbarū, & aliarū materia-
rum, ut non sit contemnenda. Possunt
& alij modi excogitari, sed ego primū
modum ex animo omnibus commen-
do

do ceu optimum & excellentissimum.
 non magno labore & sumptu paruo
 constabit : nec pœnitebit te huius uel
 illius thesaurum enim magno cū foeno
 rereperies, Hæc Vlstadius capite octa-
 uo. ¶ His subiicit modū extrahendi
 quintā essentiā è musto, id est uino no-
 uo feruente in uase per autumnum,
 quod absque illo uini nocumento fit,
 quem breuitatis causa, & quia ab alijs
 etiam authoribus, quod sciam, non at-
 tingitur (nisi à Lullio forte) omittam.

Quibus locis Vlstadius in Cœlo
 suo uarias quintas essentias
 extrahere doceat.

Quomodo extrahatur quinta essen-
 tia (uini,) in qua potest resolui aurum
 ad faciendum aurum potabile, cap. xj.

Quomodo extrahatur quinta essen-
 tia mellis, quæ ingreditur aurum pota-
 bile, capite xij.

Quinta essetia ex chelidonia, ca. xiiij.

Ex sanguine humano, ouis, carnibus,
&c. cap. xiiij.

Ex pomis, piris, & alijs fructibus, ca-
pite xv.

Ex floribus, herbis & radicibus, ca-
pite xvj.

Ex antimonio, cap. xvij. ¶ De ijs-
dem omnibus leges etiam apud Lulliu
lib. i. de quinta ess.

Quintā essentiam uini, aliqui uegeta-
bilem Mercurium, item cœlum & cla-
uem philosophorum uocant. hæc, ut
aiūt, omnis rei per tres horas in ipsa ma-
ceratæ uim attrahit. ¶ Io. Bracefcus
per uinum rubeum à quo quinta essen-
tia extrahēda sit, allegoricè aliud quip-
piam & metallicum intelligi putat, ut
supra recitauimus, ubi de quinta ess. in
genere egimus.

AQUA MIRABILIS QUÆ

contrarium efficit quàm aqua vitæ: quæ

*Quinta essentia frigida appel-
lari potest.*

Flo-

FLorum sambuci, florum ungulæ ca-
ballinæ quæ crescit super aquas ha-
bens magna folia & florem giluū: (aliās
florum nenupharis, quod placet, & sic
Rogerius interpretatur) utrorumq; li-
bra. Seminis portulacæ, sem. lactucæ u-
triusque libræ tres, (aliās, selibra.) Fo-
liorum solani scrup. duo. (aliās, solani,
quantum de omnibus.) Debent autem
hæc omnia recipi uiridia, & destillari
septies, seruariq; in terra profunda in ua-
se uitreo. Hæc aqua in Sole cum cale-
scit in meridie, uasa uitrea, uel lignea
subtilia, imagines uel testas ouorum fa-
cit per aera uolare, (locus uidetur cor-
ruptus, aut res ipsa falsa:) Pannus ex ea
madidus & in ignem proiectus, resilit,
ab igne illæsus: & quicquid in ea intin-
ctum fuerit, calorem ignis nō patietur.
Nec ab igne læditur pānus in ista aqua
madefactus, si aqua uitæ super asperga-
tur, & in ignem proijciatur, uel per can-
delā accendat. ardet enim, sed non con-
sumitur, nec ullū uestigium in

panno relinquitur, Quod si pars huius aquæ sub ardente Sole in scutella ponatur, & in aerem cum asperforio (uel aspergillo, ut uocant) fundatur, nubem magnam & densam efficit subito, & calorem Solis pro magno tempore mitigat. Menses sistit, sudorem prohibet, appetitum excitat. dolorẽ capitis sedat, maximè ex calida causa, uel Solis adustione obortum. Cancrum omnino & integrè sedat. Deniq; multas & magnas uirtutes habet. ualet enim in calidis causis, sicut aqua uitæ in frigidis. Quãobrem usus eius est in omnibus febribus tam acutis quàm peracutis: in omnibus affectibus calidis, & oculorum doloribus & capitis ex caliditate. item ad tædium (fastidium) stomachi. ad lupum, & fistulam, & dolorem lateris, & calefactionem membri uirilis ex coitu, & omnem passionem circa hæc membra genitalia ex quacunque causa calida. Et post partum mulierum perutilis est, si pannus ea
intin-

intinctus superponatur uulvæ, & super locum passionis si passio fuerit extrinseca: si uerò intrinseca, sumatur de ea, et per clysterem in uterum immittatur. Si uitium in stomacho fuerit, sumatur de ea ad dimidiam testā oui mane et uesperī. Virgæ intrinsecus dolenti per syringem injiciatur. Ad obstructionem uerò hepatis & lienis & alios affectus ex calida causa, linteum in ea madefactum ter die apponatur ad affectū latus. sanguinem enim maximè purgat. Sed diligenter cauendū est ne pannus inde madidus super stomachum reuoluatur.

Eiusdem facultatis uidetur aqua in libello Raymundi Lullij de aquis descripta, his uerbis. Aqua composita secundum residuum (ut habet codex manuscriptus, lego contrarium) aquæ uitæ: R. camphoram candidam, rosas, papauer album & nigrum, lactucam, cichorium, portulacam, uiolas, solanum, capillos Veneris, cymba-

larium, ſemperuiuũ, uermicularem, roſtrum porcinũ, cardiacellũ. Folia terenda terantur & deſtillentur.

De chelidonię effentijs omnibus extrahendis: quo exemplo induſtrius quifque uti poterit ad aliarum quoque plantarum effentias extrahendas.

Per chelidonię quintam effentiam aliud quippiam allegoricè intelligi Ioan. Braceſcus putat, ut ſupra retuli ubi de quinta eff. in genere egimus.

Chelidonia (inquit Viſtadius) uires innumeras poſidet: & quinta eius effentia, quã hic elicere docebimus, etiã ipſum aurũ potabile ingreditur. Chelidoniam quum maximè matura eſt cũ herba, radicib. & floribus minutatim cõciſam ac in mortario contuſam, pone in cucurbitã terreã uitreatã. Cucurbita autem tota repleta, clauſa, & luto ſepta

ſepta ponatur in ſimū equinum recen-
tem per tres hebdomadas. Deinde im-
poſito alembico deſtilletur in Balneo
M. igne admodū lento, & exhibit phleg-
ma. Tum fæces extrahes, & ſuper mar-
more quàm ſubtiliſſimè tritas in cucur-
bitā repones cum alembico cæco, & in
Balneo M. per hebdomadē relinques,
aut in ſimo equino (pluribus diebus.)
Deinde paulatim refrigerata materia,
alembicū roſtratū impones, & in cine-
ribus deſtillabis, ut capite decimo de
ſeparatione olei ab ipſa terra diximus,
& exhibit aqua clara continens in ſe æ-
rem & aquā. Separabis aut aquam ab
aere in cucurbita recenti per balneum
M. modico igne: aſcendet enim phleg-
ma, & oleū remanebit, quod ſervabis.
Tunc iterū fæces ſuper marmore con-
teres, & quatuor partes phlegmatis ad
unā fæcum affundes, miſcebis, incor-
porabis, & in Balneo M. per ſeptē dies
relinques, deniq; p̄ arenā magno igne
deſtillabis, & exhibit phlegma primū, de

inde aqua rubicunda, siue potius oleum quod est elementum ignis: à quo phlegma in Balneo Mariæ sæparabis, ut suprà. Cæterum fæces relictæ quæ nihil amplius præter terram continêt, igne forti urgeri & ad calcem redigi debent per decem continuos dies, (nimirũ in calcinationis seu reuerberationis fornace, aut in ipsa fornace calcis ut capite 10. docuit.) Deinde iterũ tritæ sup marmore imbibantur cũ ipso phlegmate, & destillentur per alembicũ, donec in illa materia uideas paruos lapillos albos instar salis. Et hoc ipsum sal iterum dissoluatur cum aqua ex qua destilla-ueris: & postea iterum destillabis: idque toties repetes, donec ipsa terra amittat omnem impurum & terreum colorem, & ad album deducatur, (ad albedinem ceræ:) Et sic terra erit rectificata. Debent autem reliqua etiam elementa rectificari, ita ut singula septies destillentur, aeri quidem & igni ad singulas uices affundendo phlegma

gma & postea separando, ut prædictum est. Quum autem faciliori uia id facere uolueris, dissoluatur quodlibet elementum cum aqua sua per partes æquales, (& cætera: quæ omitto, quod obscurius tradita sint.) Est etiam alia uia subtilior redigendi quodlibet elementum in suâ perfectionem seu quintam essentiã: sed præsupponitur, quod elementũ quodq; prius iustificatũ sit. Deinde ponatur in uas circulatorium in fimo equino, aut in balneo Mar. per dies xxx. Tunc iterum destilletur. Sic corpus ipsum tanquam materia crassa permutabitur in spiritũ uel substantiã subtilissimam. Sunt qui idem facilius efficiunt, accipiendo quatuor partes terræ, & unam partem de uno quatuor elementorum quodcunque uoles, & digerendo modo prædicto, & circulando per dies xxx. sic quoduis elementum in quintam essentiam permutant. Materia autẽ satis circulata iudicatur, quum quinta ess. super reliquam ma-

tertiam innatat. ¶ De uiribus singulorum chelidoniæ liquorū. Elementum aquæ predest ad omnes ægritudines corporis, calidas & frigidas. Temperat etiā omnes uenas circa cor, & omne uenenū à corde expellit. Omnes qui pulmoni accidunt morbos curat. Sanguinē purgat, & hominē præseruat ab omni corruptione uirtutis naturalis. Prodest in summa omnibus egris in quocunq; morbo.

Elementū aeris, oleo simile, iuuenū uires & uenustatē confirmat & auget, si interdū cum cibo utant: omnē enim sanguinis putredinē prohibet. Adurit (Consumit) & expellit omne phlegma falsum, & tollit melancholiā & omnē bilis adustionē.

Elementū ignis quantitate grani tritici cū uino optimo permixtū, & infusum in fauces hominis ægroti, imó etiā semimortui, omnes uires corporis restituit & recreat. penetrat enim usq; ad cor, & ipsum calefacit, et expellit omnia
uenena

uenena & omnes humiditas superfluitates à corde. Lullius cū quinta essentia uini infundit huius olei guttulā, ut moribūdos aut desperatos restituat intra uigesimali horæ partem.

Sunt qui alio modo breuiore quintam essentiam à chelidonia extrahant. Chelidoniā cum radice & flore minutatim scindunt, ponderant, & aqua fontana super eam infusa decoquunt donec ad idem pōdus reducatur. Deinde in pila lapidea terūt, & succum expressum linteo à fæcibus purgāt, reliquum ad mellis consistentiā decoquunt. Postea in cucurbitā ponūt, ita ut repleatur dimidia: & in balneo M. destillātes, aquā seu phlegma colligūt. Deinde uase in cineres trāsato, oleū aerium excipiunt. cui cū supernatans alterū olei genus uiderint (aucto nimirū igne,) aliud uas recipiens, supponunt, in quo ignis elementū colligitur. Horum liquorum unumquēq; rectificare oportet, ut idoneus sit remedijs corporis humani:

nempe septies repetita destillatione, aquæ quidem seu phlegmatis in Balneo M. ita ut singulis uicibus cucurbita diligenter lauetur (purgetur) à fæcib. remanentibus, quæ admisceri debet elemento terreo post ignei liquoris destillatione relicto in cucurbitæ fundo. Similiter aerem rectificabis septena per cines destillatione, admiscendo fæces cum terra. Denique liquorem ignis similiter. (Materiam uero terream, ita ut in superiore modo dictum est.) His ita paratis uires attribuunt, easdem quas supra scripsimus, singulis: quas nihil attinet repeti: ea tantum in quibus differunt, adscribemus. Aqueus chelidonij liquor omnes à pectore calores & uenena pellit. Pulmonis & hepatis obstructionibus prodest. Humorem enim & phlegma superfluum consumit. Denique hominem intra dies nouem ab omni infirmitate liberat. Aerius liquor non atram bilem, non amaram, nec phlegma in corpore humida obtinere finit.

Sanguis-

Sanguinem auget, & in omnes corporis partes eum distribuit penetratione sua. quam obrem hoc oleo utentes sæpius uenam incidunt. In periculo amittendi oculi si per xxx. dies una aut altera gutta quotidie instilletur, mirificè prodest. Liquor igneus multò efficacior est aqueo & aereo, & iuuat ubi illi frustra tentati sunt. Iuuentutem conseruat, senectam uegetam & iuuenilem reddit, cor recreat: & cum aqua filiginis sumptus dicitur esse elixir uitæ. Porro terrea materia rectificata per dissolutiones, coagulationes, & calcinationes, & subtile sal terræ, quo cum omnia metalla in lapidē conuerti possunt, & omnes spiritus figi habentes humiditatem radicalem. Nutrit etiam leprosos. Ex hoc philosophi prisci lapidem fecerunt quem philosophicū uocāt. Modus liquores prædictos intra corpus sumēdi, huiusmodi est. Tres guttas ignis chelidonię, tria cochlearia aquæ rosarum, modicum cochleare de

aere sanguineo (liquorum aerium intel-
ligo,) permisce, & propina ieiuno: si af-
fectus est calidus, cum uino: & si homo
excefferit annum uigefimum quartum,
cum aqua uitæ. In febribus autem cali-
dis, nullo modo sumi debet, Hæc om-
nia Vlstadius.

De quatuor elementis extrahendis
à chelidonia, & à folijs LAVRI, uide eti-
am Io. Ganiucti librũ qui Amicus me-
dicorum inscribitur, differentia 4. ca-
pite 7.

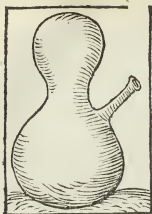
Quomodo extrahatur Quintum esse
à fructibus, ut pomis, piris, pru-
nis, cerasis, castaneis, &c.
ex Vlstadio.

Fructus minutissimè cōcisos & con-
tusos in mortario terreo, (lapideo,) mi-
sce cum decima parte salis communis.
Deinde in cucurbita cum alembico cę-
co pones in fimo, ut supra dictum est
de sanguine humano, &c.

Ex

Ex florib. herbis, radicib.

Plantas bene maturas collige, cœlo sereno, Luna crescente & iam ferè plena: purgatas minutissimè discinde, & in pila marmorea contunde cum decima parte salis. & in circulatorio seu alembico cæco fermentabis in fimo equino per mensem. Deinde in alembico rostrato destillabis in Balneo M. augendo primum ignem usq; ad tertium gradum. Tum fæcibus è cucurbita extractis & minutissimè tritis, aquã destillatã rursus superinfunde, & rursus putrificata in fimo ut prius, tandem destillabis, ignem minuendo per gradũ medium. Deinde iterum teres fæces, &c. ut prius, & destillando rursus minues ignẽ per mediũ gradum. Putrefactio quoq; decreseat semper per mediũ gradum: nempe ita ut in secunda digestionẽ putrefiat per dies uiginti & unũ, in tertia per dies quatuordecim, in quarta per dies octo. Quarta autem destillatione peracta ponatur in circulatoriũ

(supra in fráque clau-
sum et largū, in medio
angustū cum breui ro-
stro cauo ex sumā in-
ferioris uentris parte
sursum tēdente:) & di-
gerat in fimo uel bal-
neo cū igne primi gra-
dus: uel in Sole, aut ui-

naceis, per mensem. Euadet autem li-
quor tanto nobilior, quanto sæpius de-
stillatur. Et sic habes quintam essenti-
am: quæ tamē efficacior fuerit, si ex her-
bis, seminibus uel radicibus destillaue-
ris aquā: & eam rursus infundas super
fæces suas, digerasq; per septem dies:
& postea destilles per cineres, prorsus
eodem modo ut supra de chelidonio
dictum est: ut singula elementa seorsim
habeantur, & quidem rectificata.

De quinta essentia ex sanguine hu-
mano, ouis, carnibus, &
melle,

Quinta

Quinta essentia quomodo eliciat̃ ex SANGVINE HVMANO, OVIS, ET CARNIBVS, lege. apud Vlstadium capite 14. Additur eis pars decima salis, cum quo bene miscentur, putrificantur, & destillantur, idq̃ quater alternis uicibus: & demum circulatione longa perficiuntur, donec ad summam odoris suauitatem & substantiæ subtilitatem perueniant. meminit & Lullius lib. 1. canone 4. de quinta essen. sed illic addendum esse salem codices impressi omiserunt, Videtur autem sal rectè addi humidis reb. destillandis, illis scilicet quæ facile putrescerent, quales præcipuè animalium partes sunt.

Aqua pretiosissima Alberti Magni, ut in libro quodã manuscripto reperi. Sanguinem hominis sani destilla per uitrum tanquam aquam rosarum, Hac illita omnis corporis infirmitas sanatur: et potu eius quicunq̃ internus est morbus. Exigua eius quantitas sumpta omnibus uiribus exhaustos restituit.

paralyſin efficaciter curat:& ab omni futura ægritudine præſeruat. In ſumma omne morborũ genus curat. Ego uerò neq; ex ſanguine humano remediũ hominib. fieri probare poſſum, quod etiam ſi ratio & experientia ſuaderent, religio tamen prohibere uidetur, præfertim in tanto remediorum numero, & c. Sed neq; ipſa præparandi ratio placeat, in hac Alberti aqua, ſi modo ei⁹ eſt, cum ſemel tantũ & ſimpliciter deſtillari iubeat. Plus rationis habet quæ ſequitur compoſitio, ipſa quoq; in eodẽ libro manuſcripto mihi reperta.

Oleum ſanctum ſiue oleũ uiuũ, quod uitã hominis conſeruet, Hugonis Gordonij, quo ille plurimas grauiffimas ægritudines curauit. Sanguinis rubicũdi de homine ſano uel hominibus ſanis, ætatis annorũ uiginti quinq; aut triginta, libræ tres. Spermatis ceti, medullæ bubulæ, utriuſq; libra. Deſtillantur in alembico bene lutato: et exhibit aqua prima alba, altera pallida, tertia flaua, quarta

quarta rubea & crassiuscula. Oleū sic destillatū cum Luna pariter crescit decrescitq; , quamobrē sanctum cognominant. Quod si ægroto qui & vires omnes & loquēdi facultatē amiserit tres guttas cum uino perexiguo infuderis, mox & loquet̃ & ualidior erit. Si quis quotidie huius olei guttā cum cochleario uini biberit, animo alacri & corpore per omnia membra robusto euadet: & senectutē prorogabit quā fieri potest longissimē, nec ab ullo ueneno lædetur. Curat etiā fistulas, fracturas ueteres & chronica ulcera, si uini lotioneprius sicciora euadant. Vulnera recentia triduo sanat illitu. Ficos ani internos externosq; curat. Medetur uarijs affectibus, lepræ, morpheæ, paralyfi, & alijs, si quis ieiunus gutta cum uini albi cochleario biberit.

Nonnulli multū glorianur de sanguine humano sublimato, ut quidam Bartolemeus de Montagnana Paduæ faciebat, sed certē ipsum præparare ne

sciebat, quo si uti uolueris, facias sic. Sanguinem de sanguineis iuuenibus bono uictu utentibus recens extractum, quiescere permitte: & aquam supernatantem abijce. deinde cū modico salis triti fortiter agita, & in uase diligenter occluso (lutato) reconde in fimo equino per quadraginta dies. demum destilla aliquoties, super fæces semper aquam refundendo. Vltimò uerò habebis aquam mirabilem, quæ cum zulapio aliquo mixta hectïcis summopere conducet. Fiet autem melior, si post destillationem rursus quadraginta dies in fimo maceretur. Licebit etiam cum sanguine alia remedia hectïcis salubria admiscere, Guaynerius.

De quatuor elementis extrahendis à sanguine humano, uide Io. Ganiueti Amicum medicorum 4.7.

De sanguine humano simpliciter destillato lege Brúsuicensem in libro Germanico destillationũ: Idem hanc aquã
&

& excrementi humani, si misceantur, mirabilia quædam efficere scribit. Mihi animus ab huiusmodi remedijs abhorret.

Io. Bracefcus per sanguinem humanum allegoricè aliud quippiam & metallicum ueteres infinuasse putat, ut recitavi supra ubi de Quinta essentia in genere scripsi. Vltadius capite decimo Cœli philosophorum docens quomodo fiat quinta essentia uini, singulis elementis seorsim abstractis: Et hoc (inquit) quod in septima destillatione est destillatum, appellatur sanguis humanus, quem chymistæ maximè inquirunt, & est ipse aer, Hæc ille. Videtur autem aeris liquor qui in plerisque destillatis oleosus est, sanguinis humani nomine appellari, quoniam corpus nostrum ex quatuor humoribus tanquam elementis constat. ex quibus sanguis aeri comparatur, calidus, humidus & pinguiusculus, &c. Ioan. Bracefcii uerò sanguis humanus metallicum

quiddam est à calore sic dictum.

De extrahēda quīta essentia à MELLE,
quæ intrat aurum potabile, lege Vlstadium cap. duodecimo: & capit. uicesimosecūdo: ubi & modos diuersos præscribit ad triplicē aquā mellis colligendam, & facultates addit: de quibus capite duodecimo nihil dixerat, & duas tantū aquas diuersas elicere docuerat.

De quinta essentia metallorum.

Io. Bracefcus in dialogo Raymundi & Demogorgonis, cū asseruisset quintam essentiā humanæ uitæ seruandæ & extendendæ utilem, non aliunde q̃ ex solis metallis haberi posse, subdit tandem. Cum aut secundum opinionē philosophorū ueterum singula metalla secundum similitudinē, uirtutē, nomen, colorē, & proprietatē in omni metallo sint comprehēsa, ut apertè demonstratum est in libro expositionis librorum Gebri: igitur & hæc nostra medicina
quamuis

quãuis solummodo ab uno aliquo metallorum extracta fuerit, habebit tamẽ nihilominus uirtutẽ omnium metallorum & planetarũ, & uirtutẽ super totũ corpus humanũ sanandi plures infirmitates curabiles. Idem uoluit significare Io. de Rupefciffa de humiditate nostra radicali loquens, & de quinta essentia sub nomine aquæ uitę. dicit enim aquã ardentem bonã in se cõtinerẽ omnium metallorum uirtutẽ, & nõ aquam esse uitis, sd uitæ, quia uitã hominibus donet. Qui hac de re plura cognoscere uolet & clarius, legat eiusedẽ Brascesci dialogum quo Gebrum interpretatur.

De quinta essentia extrahenda ab
antimonio, plumbo, cerussa, ex Vlstadio.

Essentia quinta ex antimonio sic fit.
Puluerẽ antimonij subtilissimũ incorpora cum aceto acerrimo destillato, & relinque donec acetum in colorẽ ma-

ximè rubicū dum uertatur. Deinde colabis acetum, & in uase puro aliud acetum destillatum antimonio superinfundes, & pones super ignem modicum donec acetum coloretur. Hoc toties repetes, donec acetum desinat colorari. Quicquid uerò eius coloratum fuerit, per alembicū destillabis in cineribus: defluet autē primo acetū ipsum: post hoc uidebis egredi materiam mille colorum. & hæc est illa quinta essentia quæ à philosophis appellatur plumbum philosophorum, & à quibusdam lac uirginē, (differt tamen ab illo de quo infra dicetur, inquit Vlstadius.) & ferè oleum benedictum colore refert. Hanc pones in pellicano ut circuletur per dies quadraginta. Vulnere exicat, & utilis est ad omnes plagas loco balsami. nam facile & citissimè omnia uulnera curat: et apostematis omnibus mirum in modum confert.

¶ Quin etiā ex plumbo uel cerussa extrahitur quinta essentia sicut ex antimonio,

nio,superfundēdo acetū destillatū per digitos quatuor.postea in fimo digera tur,ut dictum est de quinta essentia her barū & florum.Deinde destillet, & pri mo uidebis ascēdere ipsum acetū: post ipsum,liquorē quendā oleo similē. Et hoc etiam appellat oleum plumbi, siue quinta essentia plūbi,& habet in se quā dam dulcedinē sicut oleum antimonij. Valet aut contra omnes combustiones ignis & aquæ calidæ, ut contra impeti ginem & uescas cholicas. Notandū tamen est,cerussam prius debere ablui sæpius cum aqua rosarum,colādo per pannum lineum,donec nil in ipso rema neat de puluere cerussæ.Deinde exicca ta usui referuetur.Sic fieri iubet Bulca sis,& Ioannes de S.Amando super An tidotario Io.Mesua.

De extrahenda quinta essentia ex metallis diuersis, ut auro, argento, plumbo, stanno, uitriolo, ferro, cu pro, sulfure, auripigmento rubeo, sandaracha, antimonio & marchasita

plumbea, qui uoluerit leget apud Lullum in libro de quinta essentia.

Spiritus siue quinta essentia VITRIOLI laudatur à quibusdā aduersus comitiale morbum & apoplexiā. Spiritus AVRI ad uitia iecoris. Spiritus BERYLLI aduersus renum aut uesicæ calculum. Sed de his & alijs quibusdā infra dicem⁹ inter olea metallica & alibi.

*DE AQUIS VITAE
compositis.*

A Quæ uitæ compositæ propriè dicuntur, ubi remedia quædā in ipsa aqua uitæ macerata & simul destillata fuerint: Minus propriè ubi postea adduntur, nec destillant simul. Sunt & aquæ uirtutū seu aureæ dictæ, ubi remedia non in aqua uitæ, sed in uino prius macerata destillantur, de quibus infra scribimus: & harum quædam plurima cum istis quas hîc describimus cōmunia habent, nisi quòd minus uehementes

tes minusqꝫ calidæ & siccæ sunt.

Aquæ uitæ quædam simpliciter remedijs in aquam uitæ infusis fieri iubentur: aliæ in aquam uitæ ter quaterue destillatâ. Sunt quibus etiam tempus infusionis seu digestionis præscribit, ut dies xiiij. & c. Quædam initio trita immittuntur: alia integra, teruntur autem post dierum aliquot fermentationem. Sunt quæ semel tantû destillantur, aliæ bis aut ter. Et quædam in Balneo M. tantum: aliæ in Balneo M. semel & iterum, tertiò uero per cineres, ut quam Vlstadius describit cap. 46. licet illic infusio tantû in uino fiat. Apud eundẽ cap. 44. Aqua uitæ ter destillanda describitur, cuius prima aqua dicitur Benedicta, secunda Aqua uitæ, tertia mater balsami. Rursus quarundâ destillatio sic repetitur bis aut ter, ut aqua prius destillata semper iterû refundatur superfæces, ut apud Vlstadium capitib. 49. & 56. Item aliæ lento igne in Balneo M. detrahi iubentur: aliæ in eodẽ ualido igne, ut de-

scripta Vlstadio cap. 46. Nonnunquã in prima destillatione herbæ tantum recentes & semina recentia ponunt cum aqua uitæ: à quibus extractæ aquæ postea adduntur sicca odorata, aromata & alia, item mel, & iteratò destillantur. deinde ambra, moscho & camphora adiectis, tertiò alembicum semper inuoluendo cum pannis madidis ex albumine ouorum cum farina: Vide Vlstadium capite 51. & 56. Quod ad materiam, nulla ferè sine aromatibus componitur. plerisque etiam herbæ quædam odoratæ adduntur. quibusdã & flores & semina. interdum & aquæ aliæ destillatæ: Item uinum maluatium, mel, saccharum, ficus. quibusdam deniq; aurum integrum: ego nisi extinguatur in liquore, frustra adhiberi puto. Sed hæc omnia clarius exemplis patebunt. Vlstadius Aquas uitæ compositas numero quatuordecim descripsit, quas nos breuitatis studio omittemus. Aqua uitæ cum a-
romati-

romatibus & melle, &c. quater destillanda in Balneo Mariæ legitur apud Vlstadium capite 53. & alia similiter, sed sine melle, capite 54.

Mirabilem quandã aquam uitæ describit Vlstadius cap. 56. Primum uaria medicamenta recentia iubet digeri in Balneo Mariæ per dies quatuor infusa in aqua uitæ: deinde destillari in cinere igne lento. Postea aromata & alia sicca addit, & per dies quatuordecim digeri iubet. ac iterum destillari in Balneo Mariæ. Deinde addit camphoram, rhabarb. crocum, ambram, & moschû. Quòd si aquam inquit, adhuc meliorem desideres, adijce pretiosos quosdam pulveres seu species confectionũ diambrae, diamoschi, diamarg. &c. & ducatos aliquot optimi auri cù sacchari selibra: & tribus diebus in tepida aqua Balnei Mariæ digeres, postea destillabis per filtrum in uitris retortis, bene lutatis, ita ut unum uitrum altiore situ sit quàm alterum. Et hæc

aqua uitæ (inquit) excellentissima est inter omnes alias.

Aqua uitæ, contra plerosq; morbos auxilium. In aqua uitæ quater destillata impone rosmarinum, cinnamomum, caryophyllos, zinziber & macis, & duos aut tres florenos aureos, quib. hac ratioe nihil decedit. Quater destillata utere mane & uesperi ante somnū. Varia morborū genera depellit, & iuuentutem restaurat.

Aqua uitæ in qua maceratus sit rosmarinus quid possit, uide infra in Oleo rosmarini.

Dianthos facti cum saccharo, uncias tres pone in trib. libris uini per triduū uel in aqua uini destillata semel pro senibus, (ea scilicet quæ prior manat, nō quæ posterior:) præterea destilletur per filtrum. Quidam in alembico destillāt, & seruant ad usum. Alij miscent rosatæ nouellæ partem ternam, ut remittāt caliditatem & siccitatem dianthos.

Aqua uitæ contra pestem. R. Rutæ
saluæ,

saluix, florū lauendulæ, maioranæ, ab-
 finthij, rorismarini, rosarum rub. car-
 dui bened. pimpinellæ, tormentillæ, Va-
 lerianæ, granorum iuniperi, baccarum
 lauri, terræ sigil. boli Armeniæ præpar.
 ana drach. duas. Dictamni, angelicæ, bi-
 stortæ. corticum citri, melissæ, zedoa-
 riæ, inulæ camp. gentianæ, rhapontici,
 ana drach. tres. Coriandri præp. florum
 borraginis, buglossi, sandali albi & ru-
 bri, feminis acetosæ, basilici, rhabarba-
 ri, ben albi & rubri, granorū paradisi, pi-
 peris, ana sesquidrachmam. Zinziberis
 drach. duas. Cinnamomi, croci, specie-
 rum confectionis contra pestem, ele-
 ctuarij liberantis. elect. de gemmis, dia-
 moschi dulcis, diacameron, diambrae,
 diarhodon abbatis, lætificantis Alman-
 foris ana drachmam. Calami arom. ca-
 ryophyllorū, macis, nucis mosch. cube-
 barū, cardamomi, galangæ, agallochi,
 ana scrup. duos. Osis de corde cerui,
 spicæ nardi, cāphoræ ana drach. semis.
 Folia auri octo. Moschi semis scrup. The

riacæ electæ unc. quatuor. Mitridatij
unc. duas. Vini sublimati rectificati mē-
suras duas. Destillentur per alembicū.

Aqua uitæ contra pestem, à quodā no-
stri temporis medico Solodori in Hel-
uetia anno Domini 1547. magno & mi-
rabili successu comprobata, ita ut
uix decimus quisq; ex in-
fectis qui eam sumpse-
runt, perierit.

R. Margaritas optimas, hyacinthum
oriētalem, matrem perlarum, corallo-
albos & rub. de singulis uncias duas.
Vnicornis cornu fescunciam. Croci,
myrrhæ, boli Arm. terræ sigillatæ, ze-
doariæ Venetæ, ligni aloes, eboris, Mi-
thridatij, Theriacæ Alexandrinæ, cin-
namomi electi, ben albi & rubei, cor-
ticum citri & seminum, singulorum
uncias duas. Sandalorum omnium, de
singulis fescunciam. Ofsicula de cor-
de cerui numero duodecim. Grano-
rum

rum pęonię, baccarum iuniperi, utro-
rumque numero sexaginta. Conferuę
buglossę unc. duas. Radicum tormen-
tillę, dictamni uulgaris, inulę, astran-
tię, chelidoniј, Libystici uulgaris, mor-
fus diaboli, ari, Valerianę, saxifragę illi-
us quam Germani bibinellam uocant,
angelicę, de singulis istarum stirpium
radicibus unc. duas. Saluię, scabiosę,
rutę, mentastri, pulegiј, centauriј mi-
noris, absinthiј, rosarum alb. & rubr.
de singulis manipulum. Liqueorum de-
stillatorum, roris marini, gentianę, me-
lissę, betonicę, rosarum syluestrium,
sonchi siue cicerbitę quā nostri cardu-
um anserinū uocant, cardui benedicti,
hyssopi, florum borraginis, plantaginis
maioris, iridis, singulorum uncias quin-
que. His ad hunc modū collectis, mox
liqueores destillatos, ut decet, in balneo
Mar. miscebis cum optimo uetere ui-
no Alsatico, aut potius cum aquę ui-
tę sexies destillatę libris quatuor, in
ualida cucurbita uitrea mensurarum

quatuor capace: quam bene lutatam p
quadriduū in Balneo M. reliques. Dein
de hyacinthos, corallo, margaritas &
matrem perlarū in calcem rediges igne
urendo, & super marmore conteres di
ligentissimè ita ut nulla amplius asperi
tas tactuise offerat. Hunc puluerē in ua
se aliquo impones, & cum aqua rosa
cea dilutum defundes: & quicquid a
speriusculū remanet, quod non misce
tur cum aqua iterū teres & denuo di
lues. Corallo quidē tritos liceret per
dies quatuordecim in succo berberis
impositos in aquam resolueret, qui mo
dus melior uidetur. Post hæc, radices
mediocriter contundes, & similiter iu
niperi & pæoniæ femina: herbas uerò
discindes. Deinde in ualidam cucurbi
tam uitreā sex mensurarū capacem im
mittes herbas, radices & gemmas cum
rofacea dilutas, & superinfundes aquā
uitæ quæ cum liquoribus stillatitijs in
Balneo M. digesta est. & luto sapientiæ
munitam cucurbitā impones in foueā
quam

quam in loco humido excitâris, ut in cella aliqua subterranea, altitudine duorû cubitorum, longitudine & latitudine ferè quatuor cubitorû, quam si mo equino & calce replebis alterno situ stratorum, ut uocant, ita ut pedes duos supra foueam emineant. In huius medio cucurbitam relinques per mensem. Deinde paulatim remoto fimo auferes eam, et materiã quam continet destillandam, in sex minores cucurbitas distribues, & in Balneo M. destillabis, igne tam lento ut ab unius guttę ad alterius delapsum decem unitates ordine numeres. Omnino enim cauẽdum est, ne iusto calidius sit Balneũ. Peraçta destillatione fæces in singulis cucurbitis relictas rude siue bacillo aliquo modicoriter agitabis, & aquam à singulis detractã denuò superinfundes, ac iteratò destillabis igne lento, ut prius. Hac etiam destillatione finita, fæces omnes effunde: & liquores in sex cucurbitis collectos distribue in duas cucurbitas,

quarum utraq; tres menſuras capiat, & in Balneo Mariæ leniter deſtilla. Sic habes theſaurum & incomparabile ad verſus peſtem remedium. Uſus eſt eius tum ad præſervandum. tum etiam ad curandum, imperato ſudore poſt eius potum. Cum primum autem aliquis ſe peſte infectum ſenſerit, (modo ne poſt uiginti quatuor horas id fiat, poſt enim id tempus nulla aut minima remediorum ſpes,) ſemuncia huius liquoris epota, in lecto mediocriter opertus ſudorem expectet, in cubiculo, ubi aeri aditus ſit excluſus. Incipit autem ſudor ferè poſt ſeſqui horam. & perferri debet ut minimum tribus horis: præſtabit autem ſi paulò plus uel quatuor horis ſudetur, nullo interim potu admiſſo, & facie ſubinde abſterſa linteo. Poſtea paulatim remotis ſtragulis & abſterſo corpore, cum ſurrexerit æger, hordeum coctum, aut paucam toſtam farinam arenæ

renæ in iusculo edet admixto aceto
rosaceo, aut simplici. quod etiam per
dies octo semper admiscebitur cibus
eius. Pro potu sumet hordei decoctum
cum passulis & glycyrrhiza, bene re-
frigeratum, quantum libuerit. & uino
per tres aut quatuor dies abstinebit,
postea diluet aqua. Cibo igitur post
sudorem sumpto, lectus nouus ægro
parabitur, aut permittetur ei pro arbi-
trio in cubiculo, sed absq; aere, uersa-
ri, per tres quatuorue dies. Quod si à
sudore internum calorem ad huc per-
ceperit, bibat liquorem destillatum
ex refrigerantibus, ut papauere erra-
tico, moris, intybis, floribus sambu-
ci, aut acetosa. Et si inter sudan-
dum, ut sæpe fit, anthrax aut bubo
exoriatur, hoc remedio utêris. Ce-
pam parte aliqua rescinde, excava,
& in cauum impone theriacam, tor-
mentillam, dictamnium, diligenter tri-
ta, partibus æqualibus, & partem re-
scissam repone, & inuolue stuppa hu-
M 4

humida, & sub cinere per sex horas affa-
to: tum in pila tritam, per linteolum a-
ceto rosaceo affuso exprimito. Inde
madidum linteolum loco impones, &
quoties inaruerit, rursus madefacies.

Quòd si quis semel in mense semuncia
huius liquoris pota sudauerit, præser-
uabitur. Proderit etiam si quis quoti-
die mane unam aut alteram guttam ore
aliquandiu retinuerit.

Aliam aquam uitæ tum ad pestem tū
alios morbos cōmendatam describit
Vlstadius cap. 46.

Aqua uitæ seu quinta essentia, cuius
præsentaneus est effectus aduersus ue-
nena, præsertim ex animalibus morfu
ictuue relictæ, à Matthæolo Senensi de-
scripta libro 6. cōmentariorum in Dio-
scoridem. Libra antidoti nostræ iam
descriptæ, (cuius descriptionē nos bre-
uitatis causa omittimus, licebit autem
eius loco ponere optimā theriaçā, uel
Mithridatiū uel aliam efficacē antido-
tum) & libra syrapi de corticibus citri,
miscan-

misceantur cū libris quinꝑ aquæ uitæ
toties destillatę, ut ad quintam essentiã
peruenerit, & ponãtur in cucurbita ui-
trea duplæ capacitatis, (hoc est librarũ
quatuordecim) & eam bene lutatã tan-
diu leniter commoueto, donec antido-
tus tota resoluatur & misceatur cum li-
quore. Sic per mensem relinques, bis in
septimana similiter mouens aut agitãs.
Exacto mense aquã claram, quæ supra
antidotum in fundo subsidẽtem ascen-
dit, paulatim & leniter defundes in ali-
ud uas uitreum, & optimè obstructum
reſeruabis. Hic liquor tam efficax est,
quod innumeris experimentis mihi cõ-
stat, ut si media eius uncia è uino bibat̃,
aut cum aliqua aqua destillata idonea,
aut etiã per se, hominẽ ueneno ex mor-
ſu ictuue cuiuscũꝑ animalis infectum
restituatur, etiã si & uocem & sensus iam
amiserit, & magna cū admiratione om-
nium reuocet. Vt plurimũ etiã humo-
res iam infecti uomitu redduntur. Ea-
dem uis est contra uenena quæ quis in

cibo aut potu sumpferit. Est enim huius liquoris uis adeo subtilis & efficax, ut uel momento temporis omnes corporis uenas penetret. Similiter etiam alijs multis & diuersis affectibus medetur, ut eruditus quisque medicus per se æstimabit: imprimis uerò pestilentia resistit, tum præseruando tū curando infectos, Hæc Matthæolus.

Aqua uitæ ad colicam affectionem. In mensuram aquæ uitę rectificatæ immittes cinnamomi semunciam, nuces moschatas duas aut tres, caryophyllorum scrupulos duos. singula trita, diei spatio. & destillata inde aqua in alem-bico uitreo, cochleare plenū ægro propina, Andreas Furnerius.

Aqua uitæ Georgij à lapide. Cinnamomi, cubebarum, zinziberis, nucis moschatę, caryophyllorum, galangę singulorum uncia, Saluię recentis uncię quatuor. Vini sublimati sexies ex uino optimo & non ex faci-bus.

bus, ad pondus omnium, id est uncia decem. Destillata per alembicum aqua quotidie tantum sumi debet quantum auellana caperet. Hac usum aiunt M. Gallum physicum Caroli imperatoris, & uixisse annis 124.

Aqua uirtutum nobilissima, auro & argento præferenda, ex libro quodam manuscripto. Caryophyllorum, cinnam. macis, galangæ, zedoariæ, baccarum lauri, granorum paradisi, singulorum semunciam. pulegij, saluiæ. hyssopi, rutæ, betonicæ, ceri folij, camphoræ, serpentine, sing. semunciam. granorum iuniperi, sem. foeniculi, sem. petroselinii, sem. aquilegiæ, fileris montani, florum costi, sem. apiij, herbæ paralytici, castorei, sing. drachmas duas. Libyistici, spicæ nardi, cubebæ, ananunciam. pimpinellæ uncias duas. diatr (legerim, dianthos) drachmas duas. Hæc omnia in uino destillato per dies quatuordecim, deinde colabis uinum, species conteres & rursus admixtas

uino per dies octo relinque & destilla:
& tandem inijce aliquot folia saluæ re-
centia. Vires ei attribuuntur eadem o-
mnes quas supra scripsimus in aquis
uirtutū, quæ circiter uiginti uni ex eis
attribuuntur: Sanitatis conseruatio, iu-
uentutis restauratio, & aliæ, quæ etiam
ferè simplici aquæ uitæ rectificatæ ad-
scribuntur.

Aqua uitę quędam in libro quodam
manuscripto cōtra lepram & pestilen-
tiam commendatur: ad cuius compo-
sitionem fumus terræ, urtica minor, fo-
lia bedeguar, in uino macerātur in Bal-
neo M. per mensem, deinde destillātur
iniecta etiā auri in puluerē redacti dra-
chma. deinde additur uinū destillatum
quod cum pipere sit decoctū, ut æqua
sit utriusq; liquoris portio: qui iuncti
& per octo dies simul in balneo M. ma-
cerati iterū destillant. Huius aquæ co-
chleare quotidie mane bibi iubet per
mensem, & locale prosa inungi. Purga-
ri ea sanguinem aiunt, & congelatum
dissolui,

dissolui, & totam corporis temperiem inde mutari: & si credere fas est, omnes feré morbos curari.

Aqua uitæ Empirici cuiusdã, ad diuersos morbos peculiari quodã & egregio apparatu cõposita. Pedis coruini, iuæ moschata, saluiæ, turionũ ebuli, betonicę, hyperici, chamędryos, samfuchi, chamępityos, origani. pulegij, hyssopi, rutæ, caryophyllatæ, gentianę aristolochiæ rotundæ, singulorũ manipulus sesqui. Polypodij, schœnoanthi, spicæ, cassiæ lignæ, folij, singulorum drachma. Baccarum lauri drachma semis. Chamæmali drachmæ duæ. Nucleorũ persicorũ, balsamitæ, pimpinellæ, chelidoniæ, agrimonie singulorum uncia duę. Rosmarini uncia. Dictamni tormentillæ, scabiosæ albæ, singulorũ uncia quatuor. Seminis bardanæ fescũcia. Anisi, fœniculi, serpylli, alkekengi, granorum iuniperi, petroselini, singulorũ semuncia. Sauinæ, nasturtij, utriusque manipulus semis. Carui, cumini,

feselijs, singulorum drachma semis.

Cineris uespertilionis, tamarisci, radicis ireos cum floribus, singulorum semuncia. Ex his omnibus fiat pulvis qui diuidatur in sex partes: quarum unam pones in aqua uitæ ter destillata, & relinques fermentari per diem naturalem, tum destillabis, & postea aliam partem pulueris in aqua ista destillata fermentabis destillabisq; similiter. & sic deinceps singulatim cæteras quoque partes omnes fermentatas destillato, & ultimum liquorem serua. Deinde, Nucis moschatæ, macis, cardamomi, folij, cinnamomi, zedoariæ, singulorum uncia tres. Agallochi, sandali albi & rubei, singulorum uncia duæ. Ossium de cordibus ceruinis, uncia. Theriacæ ueteris, uncia. Zinziberis, amomi, cubebæ, & granorum paradisi, galangæ, piperis, singulorum uncia quatuor. Moschi electi uncia uel plus, saltem non minus semuncia. Trita hæc omnia ponantur in prædicta aqua per

der triduum. deinde iterum destillétur lento igne in balneo Marię, ter, semper refundendo aquam abstractam super fæces. Tandem adde huic liquori olei oliuarum clarissimi quartam partem, & tâtundem mellis optimi despumati, & cū per diem quieuerint, destilla ut supra. Vtilis est hic liquor dolori capitis, epilepsię, manię, uertigini, obscuritati uisus, deficienti auditui, pectori obstructo, cardiacę: item contra uenena, chiragram, podagram, guttam, arthritin. Sanguinem purgat, febres omnes de frigida causa tollit, stomachum roborat. Curat colicam, ileon, diabeten, splenis & iecoris obstructionem, aquam hyposarca, & passiones omnes ex frigida causa natas. Denique selectissimum est remedium pro conseruatione corporis. Propinatur quantū dimidia nux auellana caperet cum cyatho puri uini albi.

Alia. Mellis despumati libram,

Aquæ uitæ ſelibram, ligni aloes uncias tres. Gummi Arabici uncias duas. Nucis muſcata, galangæ, cubebarū, cinnamomi, maſtiches, caryophyllorū, ſpicæ nardi, moſchi, ſing. drachmas tres. Ambræ drachmas duas. Hæc omnia pariter trita miſce liquidis, & deſtilla. Hæc aqua foëtetem animam emēdat, dentes dealbat, ſurditatem & tineā capitis curat: & omnia uulnera ſanat, ſi intinctū ea linteum ſuperponatur. deniq; iuuentutem conſeruat, & amiſſæ ſpeciem reuocat.

Aqua magnæ uirtutis in paralyſi, quā amicus quidā ceu experimentis cognitā nobis communicauit. Caryophyl. galangæ, zedoariæ, nucis muſcata, piperis utriuſq; baccarū iuniperi & lauri, corticum citrij & arantij, zinz. albi, foliorum ſaluia, ozimi, libanotidis, ſamſuchi, menthæ, pulegij, gentianæ, florum ſambuci, roſarum rub. & albarum, ſpicæ, ligni aloes, cardamomi, cubebarum, calami aromatici, ſtichadis
Arabica,

Arabicæ, chamædryos, chamæpytios, macis, mercurialis, sem. artemisiæ, caricarum, passularû, dactylorû sine ofsib. amygdalarû dulcium & amararum, pineorum, singulorum drachma. Consolidæ utriusq, uirgæ pastoris, ben albi & rub. singulorû drachmæ duæ. Scolopendrij sesquidrach. Laureolæ drach. semis. Mellis albi drach. quinque. Sacchari libræ tres. Theriacæ, Mithridatij utriusque uncia quatuor. Aquæ uitæ quater destillatæ libræ sex. Destillantur in uase duplici, lento & continuo igne, donec mutetur color, tunc mutare recipientem, idq, ter facies.

Compositiones duæ aquę uitę ex
Raymundi Lullij libro
de aquis.

In sequentibus aquis uitæ compositis etsi Raymundus non exprimit uinum ne medicamentis an aqua ardens, ut simul destillantur, addi debeat: ui-

sum est tamen hoc loco eas recensere, quòd Raimundus uideatur omnino in aqua ardēte, hæc remedia destillari uelle, potius quàm in uino, ut qui ubique liquores perfectiores & sæpius destillatos probet.

R. radicum foeniculi, rusci, capillorum Veneris, asparagi, raphani, petroselinii, eryngij, milij solis, endiuæ, scariole, singulorum partes æquales. misce et lento igne destilla. (Apparet hunc liquorem mouendæ urinæ, & aduersus calculos utilem esse.)

Alia. R. Caryoph. nucis musc. mastiches, daronici, zedoariæ, galangæ, piperis longi, corticum citri, saluiæ, sambuci, (forte samfuchi,) anethi, spice nardi, ligni aloes, cubebæ, cardamomi, lauendulæ, mentæ, pulegij, origani, calami aromatici, sticados utriusque, chamædryos, chamæpityos, (singulorum partes equales.) et parum moschi. Trita destillantur. (Facultates sunt eadem quæ aquæ uitæ simplicis, sed longè effica-

efficaciores. Vel eadem quæ supra alijs aquæ uitæ compositis ex pluribus medicamentis attribuuntur.) Deinde sequitur aqua ex multis remedijs frigidis composita, non suo loco (ut videtur) quam supra commemoravi, in Essentia quinta frigida. Deinde subiicitur Aqua uitæ perfectissima, (ut vocat: nimirum quod ex plurimis ijsq; calidissimis composita sit.) R. Euphorbij, serapini, opopanacis, pyretri, caparis, schœnoanthi, spodij, bdellij, piperris longi & albi uel nigri, cubearum, castorei, zedoariæ, singulorū partes æquales. quibus addes mastichen bonā, & parum ambræ, croci, & ofsis de corde cerui. Item R. omnia antedicta in aquis compositis, & igne lento destillantur. Est enim aqua mirabilis, & remedium omniū mater ac princeps: cuius mirabiles & innumeræ sunt uirtutes contra omnes passiones frigidas. Et fit tali modo, &c. subiungit autem destillandi modum per serpentinās, ut

uocant, & alia addit quæ omnia aquæ uitæ simplici conueniunt, ut codicem nostrum librarij culpa mutilatum existimem.

De remedijs quæ Aquæ uitæ miscentur citra destillationem, primum intra corpus, deinde extra.

Sæpe instrumenta, tempus aut sumptus aliquem deficiunt, quó minus medicamēta quorum uim impressam uellet (ceu per metempsychosin quandā) in Aquā uitæ, per destillationem ei admisceat, qui unus miscēdi optimus modus est. nam & per digestionē seu præparationem in moderato calore primum aliqua mixtio fit, deinde in destillatione dupliciter, uaporū primò per minimas & tenuissimas spirituum partes, deinde guttatim cum in aquā concrepiscunt. mixtionis uerò omnis perfectionem et colophonem circulatio imponit.

ponit. & sanè nulla quàm homines mo-
liuntur mixtio, proprius imitari potest
naturalem: Quod uel hoc argumento
à fine & effectu sumpto constat, quoni-
am hoc modo parata & mixta, minus
quàm ullo alio corrumpuntur: & sim-
plicitissimā quandam purissimāq; essen-
tiam naçta, ut omnino ad sensum sim-
plicia, & æthereæ seu quintę essentię si-
milis uideantur, ad incorruptionē quan-
dam, quoad eius fieri potest, perueni-
unt. Hoc quidem constat, quo quæq;
res minus exactè & per omnia mixtas è
quibus constat partes habuerit, eò uici-
niorem esse corruptioni: quod primū
& præcipuè in ijs quæ meteora dicun-
tur corporibus, deinde alijs multis si-
ue per naturā siue per artem mixtis, fa-
cile intelligitur. Sed quoniam in di-
uersis adeò hominum conditionibus
alij alijs de causis impediti, non semper
quod optimū est sequi possunt, si quin-
ta essentia fieri non possit, secunda sal-
tem aut tertia, aut quotquot licuerit,

destillationes lēto igne repetātur. Multo melius enim omnis mixtio peragitur paulatim & lentè, quàm subitò & uiolenter. Et si destillare simul cum aqua uitæ remedia, quorum uim miscere ei desideramus, non licuerit: contrita saltem aliquandiu in ea macerentur. attrahit enim ad se omnium ei impositorum uires. Extat Arnoldi de Villanova liber, aut Rogerij potius, quem manuscriptum habeo, in quo docetur singillatim ad quos affectus & morbos, quæ medicamenta in aquā uitæ maceranda infundi debeāt, per singulas corporis partes, quas ille duodecim zodiaci signis attribuit.

Gentianam aduersus grauissimos quosdam morbos & uenena antidotum esse optimam, multis hæcenus seculis notum est. sed multò efficacius pollinem eius cum aqua ardente faucibus pecorum, quæ ueneno in cibo potuue uel morfu ictuue læsa sciunt aut suspicantur, quidam infundunt: &
fi

fi gentiana defit, ipfam aquam ardentem per fe. Ad hominis morborum quorundam remedia, præfertim thoracis, apomeli addi poteft. nam & alioqui in delicijs quibusdam apomeli cū aqua ardente mixtum, & madidus eo toftus panis, pro ientaculo fumitur.

Poteris & arte deftillatam ex gentiana cum uino aquam cum apomelite aut uino aromatite dulci contra diuerfos morbos propinare.

Absinthite uinum præftantiffimum aliqui hunc in modum parant. Absinthij, præfertim ficci, comis aquam ardentem optimam fuperinfundunt, & tantundem uini maluatici. huius cochlear paruum mifcent cum paruo uini hauftu & propinant. Sic ftatim & efficaciter fit, & diu conferuatur. ego in colica aliquando feliciter propinaui. Eadem ratione in alijs etiam tum herbis tum aromatibus, & cæt. uti licebit. Nam & breui tempore fic uirtus extrahitur : & gratior fit potus,

& satis longo tempore conseruatur.

Aqua uitæ uiridis. Melissæ & balsamitæ, quas in umbra siccaueris, illius uncias tres, huius duas, infunde in libras quatuor aque uitæ quater destillatæ in balneo M. per dies octo, deinde utere (siue per se, siue) admiscendo ei alias aquas uitæ compositas, ad cõfirmandum stomachũ. Oportet aut in umbra ficcatas esse herbas, ut uiridis & pulcherrimus color reddat. Nam si in Sole siccâris, aqua fiet obscura ceu succus alicuius herbe, Vlstadius capite 56. Licebit & alijs coloribus tingere, qui simul & coloris gratiã & remedij uim augeant, ut croco, pastinacis luteis & rubëtibus aridis. Sunt qui per æstatem cerasa acida nigra addunt, unde etiam sapor fit gratior, & calor minus remittitur.

Aquæ ardenti quidã inijciunt mentam concisam & contusam, insolantq; per quatuor aut quinque dies, postea colant, & rursus insolant. Hac extremum
nasum

nasum illinūt aduersus corruptum & pestilentem aerem.

His subijciam aquæ ardentis usum cum alijs medicamentis extra corpus.

Multi ungentis calidis, qualia sunt, Martiatū, Arragon, dialthæa: usus tempore aquæ ardentis aliquid miscent, & ita inungi iubent.

Aqua cerebro calorem fouens ac restituens, qua perfricandū est caput. Aquæ uitę uncię duę. Moschocarij, caryophyllorum, samfuchi, cubearum, piperis longi, sing. drachma semis. Trita misceto, capitiq; infricato aliquandiu. Sunt qui euphorbij scrupulum semis addant, Epiphanius Empiricus. alij alia odorata & calida addunt, ut Saluię uncias sex. Rutæ, zinzib, granorum paradisi, cinnami, florū roris marini, corticis citri, ana semunciam. Olei laurini unciam. Spicæ drachmam. Castorei ses

quidrachmam. Et in destillato liquore suspendunt moschi & ambræ, utriusq; granum. Hunc illitum capiti prodesse aiunt, etiam odore, paralyfin & apoplexiam auertere.

Aqua mirabilis ad pudendorum abscessus eiusdem. Ouorum vitellos tres ad duritiem tostos & minutim incisos pila conteres: aquæ vitæ heminam superinfundes cum scrupulo aluminis, drachmis duabus camphoræ & dimidia æruginis, singulis contritis. Macerata aliquandiu per linteum ualidè exprimes. Hoc liquore imbuta linamenta ter quaterue per diem ulceribus imponantur. miraberis effectum.

Aqua pro lauandis partibus paralyticis. Myrrhæ, aloes, ladani, terebinthinæ, castorei, sing. drachmas duas. zedoariæ, galangæ, cubebarum, nucis mosch. piperis longi, pyretri, singulorum drach. tres. Herbæ paralyfis, iuæ arthriticæ, stichados Arab. saluiæ, samfuchi, mentæ, pulegij, centaurij minoris,

ris, ros marini, singulorum semunciam. Omnia trita infundes in aquæ uitæ destillatæ libras duodecim per tres dies: Vt reperi in libro quodam manuscripto: sed forte nimia est aquæ uitæ mensura. nam ad singulas libras eius, sex drachmæ tantum (cum scrupulo forte) specierum adduntur.

In Gallico morbo interdum fauces & guttur ex prauis destillationib. erodunt, quibus nisi succurratur, sæpe gargaron absumitur, sæpe usq; ad ossa transit corruptio. Itaq; purgatiões & diuersiones fieri debent, &c. Fit & aqua ad id mirabilis: destillatur theriaca in aqua uitæ & aceto per alembicum, aqua exit limpidissima uirtutum multarum: præcipuè autem ualens ubi profundius conduci uis medicamenti debet. si ergo bolū Armenium aut sphragida in eo dissolueris, ac partes erosas tetigeris, & seminaria eius contagionis absumes, & erosionē omnē sanabis, **Fracastorius** libro 3. de contagione.

DE AQUIS DESTILLATIS

*compositis, sed alijs quàm cum
aqua vitæ.*

A Quas quæ ex duabus aut plurib.
medicamentis permixtis destilla-
tæ sunt, compositas uoco. Harum aliæ
medicinales sunt, aliæ odoriferæ, aliæ
cosmeticæ, id est ornandi gratia inuen-
tæ. Sunt quę simul duo ex his aut etiam
omnia præstent. nos unamquãq; tamẽ
ad unum genus referemus, in quo scili-
cet magis excellit. Medicinalium rur-
sus aliæ intra corpus sumuntur, alię ex-
tra tantum adhibentur, aliæ utrobiquẽ.
Nos duo tantum capita instituemus.
nam licet quędam utrobique usurpen-
tur, magis tamen uel intus uel extra.
Rursus earũ quæ in corp^o sumunt, quæ
dam simpliciores sunt, quas priore lo-
co describemus: secundo ex pluribus
compositas. De aquis uitę compo-
sitis, ubi species in aqua uitę simplici
macerantur, separatim scripsimus: Hic
reliquas,

reliquas, ut dixi, & quas caponū aquas uocant ponemus, & unam cum medicamentis aliquot in sanguine porci infusis.

In uino macerari & postea destillari, de ijs præcipuè herbis & medicamentis institutū uidetur, quæ per se parum succi habent, ut saluia, betonica, melissa, absinthiū, &c. quæ in super odorem suum, attrahente illum ac imbibente, uino, ne ob tenuitatem dissipetur, ita firmiter retinēt. Dicemus autem hic etiam de quibusdā in uino macerandis, sed recentibus. Nam supra de aridis in uino alioue liquore maceratis atq; ita destillatis egimus.

Betonica, uulgo dicta *ecrenbrensch*, in uino per dies aliquot maceratur, & similiter melissa. Vires nimirum eadem sunt, sed efficaciores tenuioresq; quæ herbis ipsis per se.

Melissa id est citraria (inquit Lullus) ponatur in uino ad destillandū. Huius uini cochlear bibatur à ieiuno. Intelle-

ctum, & ingenium acuit, memoriam auget. Cui lingua impeditur, is linteum hoc uino madidum linguæ imponat, & rectè loquetur, nisi balbutiat naturaliter. Epilepticus cū pauca theriaca ieiunus bibat & perfectè curabitur. Curat anhelitū foetentem, & aufert dolorem dentium. Carnes uel pisces in eo positi non putrescunt, & seruari possunt quàm diu libuerit. Vino corrupto infusum, id restituit. Calculos frangit, urinam & menses prouocat. Valet contra iliacos & renum dolores. Contra scrophulas bibi debet, & emplastrum ex herba fieri. A ieiuno pota rumpit omnes internos & latentes abscessus. Sanat omnes punctiones, quæ ad cor aut latera feruntur. Omnibus uermium intra corpus generib. aduersat. Omnes deniq; corporis tum uiui tū mortui corruptiones tollit: & omnia quæ tangit sanat, seruatq; in bona sanitate, & bona uirtute. Spiritus exhilarat, omnibus membris confert, & sanat genera
nera

nera guttarum frigidarum. Neruos super omnia confortat. Vtilissimum est contra scabiem ex frigore generatā. Visum bibentis acuit: caliginem & lachrymas & superfluos humores oculo rū tollit. Pectori salubre, concoctioni utile cōtra malos humores quib. impedit. Cū bono uino potū, appetitū ciet. Labes, lenticulas siue maculas faciei inde ablutæ abstergit. quod si adiecto pauco balsamo facies lauetur, bonitas coloris efficitur. Gingiuas curat. Odor eius occidit omnes muscas & uermes. Hydropem sanat cuius causa est frigida: & choleram superfluam, potu & ablutione. Omne genus uulnerū utiliter eo abluatur, & sic ab omni putrefactione præseruat. Omnia febriū genera sanat, maximè quartanas. Sancti Lazari morbus huius uini potu crescere prohibet. Prodest etiam ijs quorū imminutum est cerebrū, & phreneticis. Item si quis casu ederit araneam, & statim hoc uinum superbiberit, ueneno lædi non

potest, Hæc Lullius. Melissa contusa in uino per noctem maceratur. Destillatam hanc aquam quotidie potam uel (&) in ore retentam apoplecticos sanare aiunt. itē comitiales, hydropē, quartanam, aliosq; uarios ex bile atra aut pituita affectus. Datur etiā ad uulvæ stragulationem & dolorem dentium, Remaculus F.

Aqua centaurij minoris, auro comparanda. R. Gentianæ partem unam, centaurij partes duas. Trita & quinque diebus in uino macerata destillato. Hæc aqua mane & uesperis pota præseruat corpus ab omni morborum genere. omnia apostemata excludit. bonum colorem facit. Pestilentię resistit. phthicos sanat. stomachum repletū inanit. calculū in renibus frangit. aquosos splenis humores separat. menses promouet si nouem diebus quotidie mane bibatur, & uterū expurgat. Item purgat omnem bilem & sanguinem corruptum. Omnes plagas intra corp⁹ sanat. uisum clarifi-

clarificat. Morsus uenenofos curat. Ad uulnera quidem fananda centaurij etiam puluis imponi debet, Lullius in lib. de aquis. Quidam hodie aridas gentianæ radices in uino macerāt, & aquā inde efficacissimam destillant.

Saluiæ & pulegij partes æquales in mortario contusas destilla. Hæc aqua calefacit hominem nimis refrigeratū. Coctā cum castoreo quotiescunq; aliquis biberit ea. (calidā uel eam) per tot dies prolongat uitā eius usq; ad temp⁹ statutū à Deo. Nec potest esse quisquā tantopere refrigeratus, quin ea pota cum castoreo nouē diebus perfectè sanetur. A ieiuno pota remouet malum uentris, & omnē guttam, & scabiem, & facit bonū sanguinem, optimū colorē in facie: & ad alia multa prodest, ter die pota, Aegidius.

Aqua de iuniperi baccis recentibus uino maceratis destillatur. Ego aridas in uino maceraui, unde liquorē destillatum optimum & odoratum habui.

Iridis radices contusæ per duos aut tres dies in uino albo macerantur, & destillantur.

Sed quarumuis herbarum radices, quæ in usu medico sunt aut esse possunt, concisæ minutius & dies aliquot in uino maceratæ, aquam reddunt eiusdem facultatis, sed tenuioris, & cæt. Minus autem uini affundi debet recentibus radicibus, quàm aridis: & forte illis etiam minus, quæ aut refrigerare debent, aut modicè calefacere. Quare easdem recentes potius quàm aridas destillabimus, ut pauciore uino indigeant. aut si recentes desint, in aqua potius macerabimus aridas, aut in alio quopiam liquore idoneo, aceto interdum, præsertim ad usus extra corpus.

Gualtherus Ryffius radices in uino maceratas destillandas enumerat, quæ sequuntur: Allij, Angelicæ fati-
uæ & aquaticæ, ari, aristolochiæ ca-
uæ

uæ quàm uulgò sic Germani uocant, afari, bistortæ, bryoniæ, carlinæ, dracunculi, eryngij, hibisci, hirundinariæ, iridis, inulæ, lapathi, liliorum, mei seu dauci cretici, pæoniæ, pastinacarum, petasitæ, peucedani, pimpinellæ seu potius saxifragiæ: polygonati, pyretri, raphani communis & syluestris, raporum, rubiæ, satyrij, scrofulariæ maioris, symphyti maioris, Valerianæ.

Hic dum suas singulis facultates adscribit integrum librum facit, cum tamen alias uires non adferat, quàm quæ remedijs ipsis simplicibus etiam ante destillationem attribuuntur, quod uno uerbo ipsum ab initio monuisse satis fuerat. Et sanè miror cum tanto studio libros transcripserit, & sua omnibus modis ad magnitudinē augere conatus sit, cur alias plurimas radices omiserit, imò potius cur non omnes quæ in ullo sunt medicorū usu enumerauerit cū suis singulas repetitis facultatib.

quod quidem ne faceret non uoluntatem ei, sed memoriam festinatione impeditam defuisse puto.

Raphanū syluestrem, quē uulgò maiorem uocant, in uino per aliquot dies maceratū, minutatim concisum, efficacē stillatitium liquorem reddere crediderim. facile enim acrimoniā suam deponit in liquores in quibus maceratur, ita ut etiā dulces quædā radices, ut pastinacæ, simul cum eo in aceto maceratæ, acriores euadant, raphani uerò segmenta suā acrimoniā exuant. Aduersus calculos quidem in aceto macerari poterit, unā cū apij radice & aniso, &c. & destillari in cineribus.

Pyretri radix recens (uel etiā arida) cōtrita & in uino macerata destillatur: uel etiā, ad dentiū dolores & apophlegmatismos, in aceto siue recenti siue destillato, ut docet Ryffius.

Aqua utilis aduersus dentiū putredinem. Radices pyretri tenuissimè contritas cum uino generosissimo misce:
&

& fac mixturam quæ sit similis aquæ vitæ compositæ. hanc per alembicū destillabis. Vfus tempore cochlear plenū gustabis. (ore continebis,) mane vel quando uolueris. nam breui senties remediū. Sanat dentes infirmos, corruptos, concauos: eosdē purgat & clarificat: Et ad omnē putredinē siue immunditiam oris extrahēdam, & per sputum excernendam prodest, Innominatus.

Aqua ad epilepsiam, cuius duo vel tria cochlearia in ipso paroxysmo dari debent, ab amico nuperrimē nobis cōmunicata. Aquā angelicā, quam in uino optimo per triduum præmacerare poteris, & aquam lauendulæ, pari portione misce & da patienti.

De uino et lacte simul destillatis, scriptum est supra in simplicibus aquis ex animalibus.

Aquę compositę quędam, uel ex remedijs per se, uel cum aqua fontana destillandis, ex Rogerij tractatu 4. cap. 6.

Aqua extracta è folijs hyssopi, leuistici: satureiæ, prasiij, inula, & floribus iridis & trifolij illius quod multos flores gerit ad magnitudinem nucis gallæ, cuius flores si fugatur succum dulcem reddunt. Humores phlegmaticos thoracis dissoluit, sputum attenuat promouet & incidit.

Aqua destillata ex gummi Arabico, tragacantha alba, glycyrrhiza, uiolis, maluis, omnibus in aquâ infusis & destillatis. Caliditatem pectoris reprimat, & siccitatem emendat.

Aqua foliorum plantaginis, quinquereiæ, tormentillæ & rosarum, si bibatur cum uino calido, pectoris uulnera ex causa calida consolidat, & dyscrasiam calidam alterat.

Aqua extracta è folijs uel floribus iaceæ albæ uel nigræ, uerbasco, rosis, sauina, lappa inuersa, intemperiem thoracis frigidam emendat, phlegmaticos humores consumit, & uulnera thoracis

cis ex frigida causa consolidat.

Aqua destillata è menta, betonica, melissa, balsamita, fatureia, salvia, ferpillo, polio, pulegio regali, hasta regia, ex folijs singulorum: capitis & stomachi infirmitati ex causa frigida medetur, fluxum ventris eadem ex causa sistit, concoctionem iuvat.

Aqua è floribus violarum & maluarum, alterat & laxat.

*DE AQUIS VIRTUTVM SI-
ue Aureis, & alijs quibusdam compo-
sitis ex pluribus remedijs, cum
vino destillatis.*

AQuæ uirtutum, quas Germani aureas nominant, omnes destillantur aromatibus & herbis odoratis, (præcipuè salvia, quæ tanquam basis in hisce aquis compositis uidetur,) per dies aliquot prius in uinum infusis: & in usu frequentiore sunt foris adhibitæ, quàm intra corpus sumptæ, præcipuè ad

spiritus suo odore confortandos. et cōtra capitis dolores, &c. Sunt qui simpliciter in uino infundi iubeant, alij uase optimè obturato (quidā in lagena stannea) posito in cella uinaria, in fimo eq̃no, in balneo Mariæ, in Sole, in paleis aut stramento conciso, in calce cui aqua pluuialis aspergatur in lagena.

Aquas uirtutū Gualtherus Ryffius in suo Destillationū libro complures cū aqua ardēte composita describit, pauciores uero aromatibus & cæteris speciebus in uino maceratis, quæ tamen præferendæ uidentur ubi uitia leuiora sunt, & corpora sicciora, & minori caliditate indigēt. Sumptu quoq; & tempore minore fiunt. Et licet in his quoq; aquā triplicem colligere, uiribus differentem, ex quibus mediā præcipuè probârim. Nam aqua uitæ purior circa initium destillationis fluit, circa finem aquosior. Ex aromatibus uerò & gummis, prius dilutiores partes ascendunt, calidiores & sicciores sequūtur, quod
uel

uel color magis magisq; ad ruffum uer-
gens declarat. Postremo uftilaginē o-
lent, & guftu infuauiores funt. Sed ex-
tra corpus efficaciter adhibentur, &c.
Verūm triplex melius colligitur ex aro-
matibus & speciebus ficcis tantum, nō
in uino, fed aqua ardenti quę nihil am-
plius phlegmatis habet rectificatis: in
quibus fimiliter mediam elegerim.

Aquis uirtutū, aliqui etiā femina o-
dorata diuretica admifcent, & fœnicu-
lum, uiolas, petrofelinū, faxifragā, thus
maftichen, pomum arantiū: præter aro-
mata & herbas odoratas, faluiā, coftū,
rutā, abrotonum, ferpillum, lilium con-
uallium: Talis Arnoldo cuidā Parifien-
fi adfcribitur.

¶ Omnino in aromatum tum specie-
bus, tum numero & pondere uarietas
eft. Sunt qui ad diuerfa aromata, ut ca-
ryophyl. nucem mufc. cinnamū, fingū.
femunciā: (quibus alij addunt zedo-
ariæ, galangæ, piperis longi, granorū pa-
radifi, fingul. drachmas duas,) faluiæ &

lauendulæ tantum addant, ut coniunctum pondus earum æquet pondus aromatum, &c. Huius aquæ tres aut quatuor guttas uino quod in prandio & coena bibitur, misceri consulunt: aut mane & uesperis cum modico uino seorsim bibi. Hæc aqua (aiunt) uisum clarificat, cerebrum & ingenij bonitatem confirmat. Paralyfin amolitur. Faciem candidam & nitidam reddit, cutem abstergit : & alia plurima præstat.

Aliqui mense Maio uel Iunio, quum salvia & lauendula in uigore sunt, huius dimidium (uncias sex,) illius duplum accipiunt, & minutatim concidunt. Addunt caryophyl. zinz. nucis muscatæ, macis, granorû paradisi, cinnami. zedoar, galangæ, roris marini, singulorum se. nunciam, conterunt, uino infusa destillant. Hæc aqua (inquiunt) post tertiũ annum melior est quàm initio. Vires habet easdem omnes, quas supra singulatim circiter uiginti in alia aqua

aqua uirtutum enumerauimus. Descriptionis huius ludæum quendam autorem faciunt, qui uires has omnes ei attribuat.

Aqua mirabilis & multæ uirtutis. Caryophyllatę, zinzib. roris marini partes æquales ponantur in generoso uino per octo dies, & postea destillantur ut aqua uitæ. Prodest dolenti pectori, stomacho debili, dolorib. & torsionibus uentris. Vermes in corpore & intestinis interimit. Si quis obefior attenuari cupit, hanc bibat: & si quis macilentus habitum meliorem desiderat, cum saccharo bibat.

Aqua uirtutum. Saluiam, lauendulā, roris marinum, carui, & aromota diuersa, concisa aut trita in optimo uino in lagenam stāneam infuso macerabis: quā obrues calce uiua per dies xiiij. & calci aquā pluuialem asperges, postea destillabis instar aquæ rosacæ. Hac aqua madidum linteū fronti & sincipiti in capitis dolore impones.

Alia bona & nobilis. Saluæ lib. .j. f. Nucis myristicæ, zinzib. caryophyllorū, granorum paradisi, cinnamomi anunciā. f. putrefiant in uino præstantissimo, more solito. Tum species conterantur & destilletur totum.

Sunt qui præterea addant, florū borraginis, rosarum rubearum, corticis citri, ligni aloes, singulorū unciā semis, & in optimo uino (cuius pondus sextuplex sit ad reliqua) p̄ tredecim dies macerentur. deinde uino colato species diligenter conterant in pila lapidea, iterumq; admisceant uino, & uel mox destillent, uel adhuc dies aliquot relinquāt. Aliqui etiam in uas recipiens destillantē aquam, saluæ recentis, malim aridæ, semunciā ponunt. Facultates eius hæ prædicantur. 1. Carnem omnē, pisces & cibaria reliqua, quibus aspergitur, ab omni corruptione integra cū odore saporeq; suo conseruat. 2. Omnia uinorū uitia emendat, ut cum turbatur, pendula sunt, aut fitū olēt, aliterue corrum-

corrumpuntur, si modicū eius uino instilletur. ita saporem & colorē recuperant, alia intra septē dies, alia intra unū, neq; amplius deinde corrumpuntur, neq; medicata sentiuntur. 3. Aromatibus aspersa uim eorū conseruat & odorem. 4. Abscessus interaneos rumpit, & antequā suppurentur per inferiora expurgat. 5. Abscessus extrinsecus similiter si illinatur aperit, & effluere facit, demū sanat. 6. Vitia oculorū curat, ut lippitudines tum fluidas tum siccas, & pustulas & maculas, aut albugines seu pterygia, si modicè cū penna instilletur. 7. Quicquid præter naturam in facie sub oculis excrescit, & lepræ incipientis suspicionem facit, illita hac aqua per pennā sanat. 8. Pota affectus omnes interaneos curat. 9. Item uitia iecoris, splenis, intestinorū, uentriculi. Omnes malos humores ex cruditate in uentriculo natos, tollit. 10. Argentum uiuum ab argento uero separat. 11. Vulnera quæuis si illinatur percurat:

itē plagas & ictus & ortos inde tumores. 12. Hydropē pota & illita depellit, item auriginem. 13. Cerebro (craneo) illita, guttam ex catarrho cerebrina-scentem emendat. Illita & pota capitis dolores aufert. 14. Oris uitia emendat, , si quis per noctem in eo retinere possit. 15. Ozænis & foetori narium & catarrho medetur, si quis intra na-res aliquandiu retinendo toleret. 16. Dentium malis illita succurrit. 17. Cordis affectus sanat, & pectus cum ficcius uel humidius iusto fuerit, aut tussi, aut anhelatione ægrum, & cæt. 18. Memoriam auget & obliuionem tollit in homine, qui sæpius per interualla uel guttam inde hauserit. 19. Fur-fures, porriginem, scabiem, ulcera, pu-stulas & si quid aliud impurum cutim infestat, aut etiam interiora corporis, abstergit, & uenena exigit, illita & po-ta. 20. Illita faciei utcunque modi-cè colorem nitoremq; iuuenilem con-seruat, ut uel octogenarius, uix pau-cos

cos supra triginta annos natus uideatur, 21. Omnem lepram incipientem auertit. Hæc ex libro quodam manuscripto Germanicé sine authore.

22. Exhilarat, & iracundiam remittit. Et aduersus pestilentiam commendatur. Attribuuntur autem ab alijs ijdem aut similes effectus etiam alijs aquis uirtutum: aut aquis uitæ potius compositis, quæ destillant ex aromatibus & herbis odoratis, &c. in aqua ardente optima maceratis, & feré etiã aquæ ardenti simplici.

Alia aqua uirtutum. Saluiæ nobilis uncia decem, lauendulæ herbæ (aliâs florum) uncia duæ: rutæ, zinzib. caryophyllor. granorum paradisi, nucis musc. singulorum uncia. cinnamomi semuncia. Galangæ, piperis longi, utriusque drachmæ duæ. Spicæ, citrij, castorei, ligni aloes, granorum paradisi, singulorum drachma. Hæc omnia contrita in uase stanneo cum libra . olei laurini, & sesquimensura

uini generosi, per dies nouē aut tredecim feruentur: et ter aut quater interim agitando misceantur, postremò destillentur. Alij non oleum laurinum, sed baccarum lauri unciam addunt, & rutæ tantundē: & macis drachmam. Vi-
resei easdem omnes attribuūt, quas & proximè præcedenti adscripsimus circiter uiginti. Alij eandem aut similem non cum uino, sed cum aqua ardente parant.

Aqua uitæ qualis Constantinopoli fit in aula imperatoris, ut idē liber manuscriptus habet. Caryophyllorum nucis mosch. zinz. Coriandri, galangæ, piperis longi, granorum iuniperi, arantiorum, saluiæ, basilici, rosmarini, amaraci, menthæ, lactucæ, foliorum lauri, pulegij, gentianæ, florum sambuci, rosarum alb, spicæ nardi, ligni aloes, cardamomi, cinnamomi, artemisiæ, singulorum partes æquales. malū Punicum, ficus duas, passulas, amygdala, dactylos, de singulis parū. His tritis admisce
partem

partem mellis & facchari. Omnia in generoso uino per quinque dies macerentur, ac destillentur. Est autem optimus qui primus effluit liquor, alter infirmior, tertius infirmissimus. Quod in fundo simile ungento relinquitur, utile est ad multos affectus frigidos. Primus liquor remedio est ad omnes maculas oculorum, ruborem & sanguineum (concretum.) Ventrículum confirmat, animum exhilarat, guttæ medetur, febri, tussi, utero, & tineæ capitis, bonum denique colorem conciliat.

Aquas uitæ aliquot Vlstadius describit, plures quidem cum aqua ardente compositas: cum uino autem ternas, capitibus 46. 49, & 55.

Petrus Andreas Matthæolus Senensis morbum Gallicum sanguineum cholericumque recenter contractum curare docet aqua philosophica, ut ipse uocat (codicis Basileæ olim excusi folio 70.) composita (ex diuersis medicamentis, succis, syrupis & uino, per octo dies

simul maceratis,) ac destillata in uase uitreo per balneum feruentis aquæ, cui arenæ quantitas sit commixta. Excipit aut duplicem aquam, primam claram, secundam rubentiolem. Deinde ad pituitosum uel melâcholicû morbum Gallicum, aliam compositionem subiungit similiter destillandam. Quòd si efficacius, inquit, in atram bilem remedium desideraueris, tres aut quatuor angues, longos, nigros, excoriatos enteratosq, tum multo sale, temporis aliquo spacio, tû aceto perfricatos, ut unâ colliquescant, addere poteris. nã hoc non solum morbo Gallico, sed lepræ multisq, alijs ægri tudinibus, quas nunc prætermittendas duximus, maxime confert. Sed compositionem istarû aquarû & usum, apud ipsum authorem leget qui uoluerit. Ipse quidẽ se quosdã decimo potu curasse ait: alios longiori tempore, in quib. grauior erat morbus.

Io. Almenar libri de curandi morbi Gallici ratione capite quarto: Humori
bus,

bus, inquit, euacuatis, procuranda est membrorū alteratio: pro qua intentione, fiat balneū siue stufa cum aqua dulci, in qua bulliant malua, bismalua, melilotus, chamæmelum, rosæ, lapathum, fumaria, postridie post purgationē. Et quum incipit sudare æger, accipiat infra scriptam aquam. R. radices althææ, fumi terræ, lapathi, inulæ, singulorū se-
librā. minutim incisa pone in quatuor libris uini maluatici per diem & noctē. deinde addatur theriacæ ætatis decem annorū aut amplius fescuncia. destillatæ huius aquæ accipiantur uncia tres cum uncijis duabus aquæ buglossæ in principio, ut dictum est. Et ista stufa reiteretur omnibus sex diebus transactis aut septem, bibendo istam aquam, quæ est optima & singularis, & in hoc morbo magnum secretum, & ultimum est cauterium.

Aqua ad asthma certi remedij. Calaminthæ, hyssopi, adiāti, marrubij, scabiosæ, tussilaginis, singul. manipulus.

Aristolochiæ rotundæ uncia. Ireos fescuncia. Sem. urticæ tantundem. Radicum fœniculi, petroselini, utrarūq; uncia duæ. Lilij cœlestis uncia tres. Inulæ campanæ selibra. Sem. sinapis, nasturtij, utriusq; fescuncia. Costi drachmæ quinq;. Spicæ drachmas decem. Bacca rum lauri uncia quatuor. Nigellæ fescuncia. Omnia tenuiter trita per dies sex relinquuntur in uini albi sex mensuris infusa, deinde lento igne destillent. Propinabis mane uncias ternas, Epiphanius Empiricus.

Aqua ad renum & uesicæ calculos. Asparagi, rusci, apij, fœniculi, petroselini, rubiæ, sing. semuncia. Seminū quinque diureticorum, ligustici, lithospermi, ammeos, raphani, fœfelis Mafsiliensis, dauci, saxifragiæ, sing. drachmæ tres. Adianthi, matricariæ, ceterach, scolopendrij, trifolij, graminis, fenecionis (cardaminam intelligo) hepaticæ, sem. peucedani, singul. manipulus. Iridis semuncia. Xylobalsami drachmæ sex. Glycy-

Glycyrrhizæ unciæ duæ. Quatuor seminum cōmunium frigidorum maiorum mundatorū, sing. semuncia. hederę terrestres, pimpinellæ sing. manipulus j. s. Nucleorum cerasorū uncia. Spicæ nardi drachmæ tres. Gummi hederæ drachmæ sex. Hircini san. præparati uncia. Cinnamomi tantundem. Trita infusa uini albi libris denis, aut q. s. destillato. Similis aqua & ad eundē usum describitur à Rogerio tractatu 4. ca. 6. sed cum aceto destillata, non cum uino.

Aqua ad calculum Epiphaniij empirici. Hyperici, chamædryos, chamæpityos, senecionis, (non erigerontem, sed sisymbrium cardaminē intelligit.) graminis quinque folij, scolopendrij, helxines, uerbenæ, eupatorij, pulegij, rutę, sing. manipulus. Quinque radicū diureticarum, acori, inulæ, rubæ, asari, tamaricis, singulorum drachmæ tres. Quinque seminum diureticorū, saxifragię, lithospermi, dauci, raphani, petroselini Macedonici, ammeos, marathri, cari, liby-

ftici, ſing.drachmæ duæ. Nucleorum perſicorum drachma ſemis. Quatuor feminũcõmunium frigidorũ maiorum mundatorum, de ſingulis ſeſquidrach. Glycyrrhizæ unciz duæ. Baccarũ iuni-peri ſemuncia. Trita hæc biduo in libris quinꝰ uini relinques infuſa, tum deſtillabis igne lento. Propina poſt balneum, uel mane in aurora tepidam, à ſemuncia uſqꝰ ad uncias duas.

*AQVAE COMPOSITAE NON
nulla cum aceto deſtillata.*

DE ipſo aceto deſtillato uide ſupra ubi de aquis in Balneo Mariæ deſtillatis egimus.

Aqua ueſicæ calculum cõminuens, Epiphaniꝝ empiricij. Succi ſaxifragiæ libra duæ. Succi miliꝝ Solis, petroſelini, aniſi, ſingulorum ſelibra. Aceti albi unciz octo. Inde deſtillatam aquam ieiuno propinabis.

Aqua hirundinum ſic fit. Hirundines

dines iuuenes tritas in puluerem misce cum castoreo & pauco bono aceto, & destilla. Hæc aqua à ieiuno pota est uera medicina morbi caduci de quacūque causa prouenientis. Et quāuis homo passus fuerit illū morbum per quinque annos, curabitur, si huius aquæ parum sumpserit per quatuor dies: & curabitur perfectè. Phrenitin quoque à ieiuno pota curat intra nouem dies. Cerebrum bonum facit supra omnes medicinas: purgat stomachum, pectus mollificat, nervos confortat, radices paralysis eradicat, augmentat naturam, & refrigeratos calefacit. Item cum hyssopo cocta (cum hyssopi decocto malim) & pota, hydropem ex frigiditate natum curat, & febres quotidianas. Sed abstinebunt ea grauidæ, ne foetus in utero corrumpatur. Cum hyssopo pota capitis dolorem arcet: somnum facilem præstat, & cōcoctionem & urinę (aliās alui) excretionem pmo-uet. Pilos remouet, ubicunq; cuti puræ

illinitur, ita ut nunquam renascantur,
Lullius & Aegidius.

Aqua Rogerij (tractatu 4. ca. 6.) ad
uersus obstructions hepatis, lienis &
matricis ex frigida causa. frangit etiam
lapides renũ & uesicæ. Potest autem bi
bi per se, uel cum saccharo. R. radicũ
rusci, asparagi, dianthos, scolopendrię,
ceterach, polytrichi, † pentilidion, he-
paticæ, pulmonariæ, graminis, senecio
nis, cretani † simplicis, centaurij, psyllij:
feminum citrulli, melonum, cucurbi-
tæ, cucumeris, rusci, asparagi, apij, pe-
trofelini Maced. fœniculi, leuistici, am-
meos, fileris montani, dauci, saxifragię,
milij Solis, xylobalsami, peucedani uel
ireos, hederæ arboreę & terrestres, gum-
mi hederæ, nucleorum cerasorum, can-
tharidum uel cariarborũ, lapidis spon-
gię, † plumbũ, sanguinis hirci, aceti al-
bi, (cardui) fullonis se. minoris (feminũ
minorum forte) cinnamomi, spicæ nar-
di, feminis † acori usti, urticæ, trifolij,
tribuli marini & campestris, uniuscu-
iusq;

iufq; quantum libuerit. Ponantur hæc in amphora magna amplū habente fundum & ſtriſtum os, quod cooperiatur ſuperius cum argilla. Item iuxta orificium fiat forame, ubi ponatur caput emboti. item ligentur. & tunc ſub amphora prima fiat ignis lentus, ita ne materia ebulliens attingere poſſit caput emboti. Sic uapor per embotū ad aliā ollam tranſiens in ſuperiori condenſabitur, & in liquorē ualde clarum & ſubtilem uertetur, qui in inferiore olla recipitur, Hęc Rogerius. Quæ à librarijs corrupta iudicaui, hoc ſigno † notare uolui.

CAPONVM AQVAE.

CAponum aquæ, ut uocant, propinantur ad uires reſtaurandas, ualde debilitatis morbo aut nimia euacuatione, puerperis & ſenibus ægrotantibus. Solent autem caponem ipſum in aqua diutiſſimè coquere, ut caro oīs

ab ofsibus foluatur:& fic unà cum iure defstillare, uel per fe, uel adiectis alijs aquis pretiofis, aromatibus, auro, argento, gemmis. Caponem aliqui eò magis commendant, quò fuerit annofior: nec iugulant, fed fuffocant: nec in aqua bulliendo deplumant, fed plumas manibus extrahunt, & fic exenteratum minutatimq; concifum defstillant. Alij non integrum, fed pulpam adimunt.

Aqua capi analeptica, & fubadfttringens. Caponem coques in aqua fecundum artem, & addes aquæ rofaceæ librâ, conferuæ rofarum, borraginis, bugloffi ana unciam. Corallij utriufq; anadrach. duas. Specierum diarhodó abb. drachmâ. Paffularum fine nucleis unciam. Coriandri præp. femunciam. Fragmenta omnium (gemmarum,) margaritarum, ana unciam j. f. Defstillentur.

Alia. Capus decoquatur cum libra bubulæ ad fufficientē decoctionē: cui addes, uini maluatici, aquæ rofarum, utriufq; ſelibram: panis albi, ut imbibat,
uncias

uncias tres. Contundes hæc sine carne bubula, & addes species illas quæ sequuntur: Specierû electu. de gemmis, diarhodon abbatis, diamoschu dulcis sing. drachmā. Diamargariton, specierum cōfectionis cōtra pestem, utriusq; scrup. duos. Folia auri puri octo. Misceantur omnia cū iure, & destillentur lento igne.

Sunt qui hanc aquam parent cum croco & cinnamomo, &c. pro puerperis, quæ & debiles sunt, & uteri fluxio eis non procedit. Propinatur aut uel per se, uel cum saccharo.

Aliqui etiā sine destillatione hūc in modū parant: Capū uetustissimū exenteratū & rite paratum diutissimè decoquūt: pulpā deinde & ossa cōminuunt, & in uase stāneo & uitreo, bene obturato, & in cacabū aqua plenū bulliente imposito, circiter sex horas coquūt. Sunt qui aurum adijciant, ut annulos aut numos aureos.

Aqua quædam cum capone gallóue

aut gallina, decoctis simul uarijs medicamentis confortantibus, describitur apud Guaineriũ in capite de cura hectici: non destillanda, sed coquenda tantum in uase uitreo, imposito in cacabo pleno aqua.

*AQUAE COMPOSITAE, AD
varios affectus, intra corpus præcipue, quarum
quedam ex recentibus adhuc pharmacis
& succulentis fiunt: aliæ verò infusæ in
plantarum succis aut aquis destil-
latis, sero lactis, aut
sanguine.*

Aqua somnifera. Hyoscyami uncia duæ. Radicum mandragoræ uncia. Opij drachmæ sex. Gith, succini, utriusq; drach. duæ. Sedi maioris & minoris, nymphæ, lactucæ, singul. manipulus. Trita infundantur in libras duas aquæ papaueris, cum uncia j. s. seminis lolij. per biduum destillentur.

Alia somnifera. R. sem. lolij libram.
Sem.

Sem. hyofcyami felibram. Sem. portulacæ libras duas. Sem. uel rad. mandragoræ uncias tres. halicaccabi tantundem. Singillatim tritis affundes, succi fabæ inuersæ, succi rad. uel foliorû hyofcyami, utriusq; librâ. Succi foliorû papau. nigri, aut si id deest, rubei, libram s. Destillati huius liquoris exhibe unciâ. uehemens est.

Aqua petralis dicta, tertia Aegidij, ꝑ petra seu calculum comminuat. Seminis pimpinellæ, petroselini, apij, ari, (aliâs caryophylli, sinapis, aro & lappa omisiss. item apij, nimirum herbæ & radicis: nam semen prius nominatur) lap pæ, mastiches, singulorum partes æquales. Bene trita misceantur cum sanguine lyncis (aliâs hirci, & melius) & paucō aceto affuso relinquantur per dies aliquot in uase bene occluso: tum destillentur. Vtilis est calculosis, qualiscunq; fuerit calculus, rubeus, albus, acutus, planus. quod si calculus fuerit confirmatus, patiens de hac aqua bibat

quotidie, sic enim cōminuetur, & redi-
getur in arenam. Hac aqua si semel quo-
tidie lauentur capita scabiosa, curan-
tur, & noui capilli renascuntur, & sca-
bies intra nouem dies curabitur. (aliās
& quæuis scabies indelota curatur in-
tra tres uel quatuor dies.) Aieiuo
pota, sanguinis & coloris bonitatem
facit (supra omnem medicinam) mi-
rificè, neruos roborat, & morbum ca-
ducum tollit bis die pota. (Aliās ad-
ditur, Paralyfin exterminat, si non sit
mortua in membris, Aegidius & Lul-
lus.

Aqua experta in ulceribus renum et
uesicæ per cardinalem Tutellensem.

Caudæ equinæ, plantaginis, rosarum
rub. granorum halicaccabi, radicū al-
thææ, glycyrrhizæ rasæ, singulorū uncia.
Iuiubarum, sebesten, utrorunq; drach-
mæ sex. Boli armeni semūcia. Quatuor
feminum cōmunium frig. maiorū mun-
datorum, sing. drachmæ tres. Sem. pa-
paueris albi drachmę sex. Cytoniorum
semun-

femuncia. Serici caprini libri sex. Relinquantur per duos dies in infusione, postea destillentur. Propinabis ieiuno uncias quatuor tepidas, quandiu durauerit, Epiphanius empiricus.

Aqua alia composita, secunda inter Aegidij aquas: legitur etiã in libro Lullij de aquis. Ruta, fatyrion cum manib. & testiculis, chelidonia, (aliãs, Ruta, agrimonia, fatyrion, chelid.) saccharum (aliãs tutia) & lapis calaminaris, æquali singula pondere contrita destillantur igne lento. Hæc aqua multis uiribus pollet. Nullus oculorum dolor tam improbus est, qui non huic remedio cedat. Pota uenenum omne pellit, aut cum cibo sumpta. sic enim uenenum uomitu reddit. Hydropicis medetur, stomachũ ab omnib. prauis humoribus expurgat. Ignẽ sacrũ uno die extinguit, si stuppa cannabis in ea intincta superponatur. Valet etiam in igne nigræ dispositiõis exteri⁹ candidũ, (uel ut Germanic⁹ quidã liber habet, cõtra

internum calorem ignis. nam si rubeo foris appareat, nullo modo emplastrum imponi conueniet.) Căcrum curat admixta aloë, & stuppa cannabis in eam intincta emplastri modo imposita, bis in die.

Aqua composita, prima inter Aegidij aquas. Hyssopi, pulegij, caryophyllatæ, cichorij, singulorum drachma, Contrita destillentur. Postea accipe tutiæ, petroselini Alexandrini, rutæ, zedoariæ, aloës & lapidis calaminaris, singulorum drachmam. Contrita decoques in prædicta aqua ad consumptionem tertiæ partis, & liquorem panno colatum seruabis in uase uitreo diligenter obstructo per dies nouem (aliàs quadraginta.) Postea detur in potu quotidie mane ante diem (aliàs per decem dies) ægro ieiuno. Prodest autem contra morbum caducum, si sex horis postea qui sumpsit ieiunare pergat. Et sanè efficacissimum est remedium. Omnem neruorum resolutionem sanat, & membra

bra corroborat. Cum castoreo pota ualet contra omnem guttam, quæ nondû radices egit in membris. Nouem continuis diebus à ieiuno pota fugat omnem febrim ex quacunque materia prouenientem, (si per nouem dies quotidie mane bibatur. Est etiam utilissima hæc aqua ad abluendum uulnera in quibus nerui dissecti sunt.)

Alia Aegidij, numero nona, aliqui duplicem uocant. Seminis apij, sem. papaueris albi, apij, zinzib. (aliàs, Sem. apij, papaueris albi, sacchari, caryoph.) singulorum æquale pondus. Tritis in mortario adde aquam cõseruatiuam (hoc est ex petroselino destillatam) & destilla. Hoc summum est tussis remedium, & malè affecti pectoris, si quis ieiunus eam frigidam biberit, & uesperis quàm poterit calidissimam. Cû castoreo calidapota ualet cõtra apoplexiã & membra paralytica sanat, modo paralytis nõ sit mortua in membris. Somnum & quietem faciliẽ conciliat: mēbra omnia

Q

exhilarat, prauos humores pellit, & caput ac cerebrum confirmat.

Alia inter Aegidij aquas numero sexta. Gladioli, hyssopi, fauinæ, abrotoni, (aliàs feminis abrotoni, omiſſa fauina, non placet,) ſingulorum æquas partes, ſimul tere, & per dies aliquot relinque, tum deſtilla. Hæc aqua perquam efficax eſt. Reſiſtit omnibus febribus tum calidis tum frigidis. Menſes pro-uocat, ſi modo ter bibatur, ſed noxia foret prægnanti, & foetum perderet. Reſtringit fluxum ſanguinis & uentris (ego ſanguinem ab ea undecunq; cieri potius quàm ſiſti dixerim: alius codex, nihil quàm uentris fluxum ab ea ſiſti, habet.) & ſtomachum purgat à malis humoribus. Vermes interimit à ieiuno pota, & omnem dolorem curat: cum caſtoreo paralyſim ſanat, (ſi quotidie quàm calidiſſima bibatur,) intra tres dies. Eandem deſcriptionem reperiò in libello Lullij de aquis.

Aqua

AQUA CONTRA PESTEM,

¶ c. ex sanguine Maialis, idest verris castrati, ex libro quodam Germanico manuscripto.

MAialem undiquaq; ruffum & boni habitus iugulato. sanguinem olla recens exceptum, bacillo de iunipero rubra diu agitato, & agitando collectum sanguinis grumum abijcito. Tum ramenta eiusdem iuniperi immittes, & baccas de iunipero rubra similiter circiter uiginti quinque. His adde parum agrimonie, rutæ, phu, scabioſæ, ueronicæ uulgò sic dictæ, pimpinellæ, cichorij, pulegij, ſingul. manipulum. Quòd ſi ſanguinis menſura ſextarios tres exceſſerit, adijcies theriacę uncias duas, ſi minor fuerit, pro portione ſanguinis theriacæ modum minues. Debent autem omnia præparata in promptu eſſe, ut ſanguini adhuc calenti imponantur. Permixtis omnibus liquorem ſtillatitium elcito, quẽ

diligenter seruatum in uitreo uase dies octo insolabis, quod semel quotannis facies. durat enim circiter uiginti annos. Hunc liquorem experientia constat egregiè prodesse aduersus pestem, apostemata capitis & laterû seu costarû, iecoris & pulmonis morbos, lienis inflationē, sanguinē corruptû, febrim, tumores, cordis tremorē, hydropem, calores præternaturam, malos humores, & imprimis aduersus uenena & pestilentem febrim. Bibet autē æger quocunq; ex prædictis morbis correptus, ligulæ mensurâ, uel quatuor aut quinque guttas, & ut insuper fudet curabit.

DE PURGANTIBVS MEDICAMENTIS COMPOSITIS DESTILLATIS.

A Quæ compositæ dicendæ sunt etiam illæ quæ ex medicamentis compositis, in uino, aqua ardente, alióue liquore maceratis, destillantur. Aromaticæ quædam compositiones, ad
cordis

cordis & spirituum vires instaurandas, aquis caponum parandis per destillationem, ut supra dixi, miscentur : item aquis ardentibus, seu potius quintę essentię uini aduersus pestem & uenena, ut supra docuimus. Sed & purgantia medicamenta, electuaria præcipuè, in quibus dacrydium & alia uehementia & stomacho inimica recipiuntur, liquoribus admixta, præcipuè cum aqua ardente rectificata, aut cum uino, (fortassis etiã cum uino & lacte, aut lacte seroue seorsim, in calidioribus naturis & morbis, rectè fieret,) & aliquandiu in infusione relictæ, artificiosè destillantur, ut propinentur ijs qui uel delicati sunt & diuites, uel nimium uiribus exhausti, aut stomacho ad reliqua pharmaca abhorrente. Quod & Lullius uehementer laudat, & empirici quidam nobis cogniti cum gloria usurparunt. Noui ego quendam qui electuariũ hamech & quod de succo rosarũ cognominatur, præcipuè destillabat: & exce-

ptum liquorem per se propinabat imbecillioribus, robustioribus uerò electuarij aliquid miscebat, ita se sine omni molestia ægros purgare inquit.

¶ Cum alleboro aqua fit quæ iuuentutem instaurat. talem apud patrem meum uidi. Sed huiusmodi aquæ diu exât corpora, & fucatam iuuentutis imaginem præstant, Cardanus,

AURVM POTABILE.

DE auro potabili, qui uolet, legere poterit multain libro Philippi Vlstadij, quem Cœlum philosophorum inscribit, & in libro Lulij de quinta essentia. Inesse quidē uim auro, quæ ab eo ignito extinctoq; in aqua, emanet, argumento est, quod aqua in qua extincta fuerit massa ferri, uel auri, uel argenti, aduersus aconitum uenenum commendatur à Nicandro. uidetur enim de aqua intelligendum, in qua hæc metalla extingui debeant, cum nullum
alium

alium liquorem nominet. Ferrum, inquit, ignitū, extinguas, aut ferri scoriā, aut aurum ignitum aut argentū, in turbida potione intingas. Vbi interpret, Ferrum (inquit) in aqua extingue, & bibe. Et pauló post, Scoriam ferri in melle extingue & bibe apobamma, sic uocans liquorem in quo aliquid extinctū est. Dioscorides in uino extingui iubet, (ut & Auicenna habet & Aegine-ta, nec non Aetius: qui & molarem lapidem ita extinctum conferre addit & uinū bibendū esse calidū:) his uerbis, Et ferri scoria, aut ferrum ipsum, aut aurum, aut argentum candens uino extinctum, si is liquor bibatur. Et sanè uinū plus uirium auri candentis quàm aqua recipere posse uidet. Aquā cū aliquando gustarē, in qua sapius extinctū erat aurum, nullā in eo qualitatem odoris saporisue mutati deprehendere potui. Rursus aquā ardentē, præsertim ad quantā essentiā redactā, amplius uino uirium auri attrahere credibile est: magis quàm si

aurum in tenuissimas diductum laminas fuerit, maximè uerò si in calcem reductū. Sed hæc omnia superabit, quod ex auro redditum fuerit oleum. Simpliciter uerò decocti auri, ut in iure caponis, uim planè nullā esse, nisi quid ipsa persuasio potest, crediderim cum plerisque omnibus eruditis. De auri facultatibus uide Auicennā lib. 2. cap. 78. Sed quoniam purissimum ad remedia diligendum est, adscribam hîc Plinij uerba ex libro 33. circa finem capitis 4. de auri purgatione. Torretur aurum cum salis grumo pondere triplici misso: & rursum cum duabus salis portionibus, & una lapidis quem schiston uocant: ita uires tradit rebus unā crematis in fictili uase, ipsum purum & incorruptum. Ego Plinium hoc loco non rectè schistum lapidē pro schisto alumine accepisse conijcio. nam & alibi (libro 35. ca. 15.) aurum alumine nigro purgari ipse scribit. Excellit autem inter aluminis genera quod schistum uocatur. Quin
&

& ratio á uiribus sumpta magis pro alumine facit. nam & sale per se purgari dicit aurum, & schisto addito. atqui alumen ad salis effectus, magis quàm lapis schistos accedit, cui ueteres nullam aliam uim tribuunt nisi quam cum hæmatite (cui congener est) communem habet, nempe sanguinis sistendi. Alumen uerò ad purgationem metallorú. etiam in aqua forti, ut uocant, assumitur. Excusari tamen Plinius potest, q̃ lapidis nomen communius apud eum sit. nã & argentum uiuum & metallica multa lapides nominat. quare etiã alumen schiston, lapidem schiston appellare potuit. Non debuit tamen hoc facere propter differentiã illius qui propriè lapis schistus uocatur. Eodem in loco Plinij, post uerba iã recitata, mox subiicitur. Reliquus cinis (salis scilicet quo cū unà cremato purgatum est aurum: uel duarum salis partium, schisti uero uni⁹) seruatus in fictili, & ex aqua illitus, lichenas in facie sanat: lomento

eum conuenit ablui. fistulas etiam sanat, & quæ uocantur hæmorrhoides. Quòd si trito spuma adijciatur, putria ulcera & tetri odoris emendat. Ex melle uerò decoctum cum melanthio, & illitum umbilico, leuiter soluit aluum. Verrucas curari eo M. Varro author est. Hic in prioribus uerbis, cinis seruatus & illitus, nemo dubitare potest quin de cinere loquatur. sequentia uerò, decoctum & illitum, ad aurum ipsum uidentur pertinere. Sed meo quidem iudicio legendum fuerit decoctus & illitus, idem nimirum cinis, ut & sermonis consequentia et ipsa remedium ratio postulat. Nam & salis usus apud medicos (Dioscoridem & alios) est ad lichenas siue impetigines, ad excrescētias omnes, erysipelata & herpes: & cum melle tosti ad phagedænas, &c. Puerorum uerrucas nostri sale & fuligine perfricant. Et alumen apud Plinium putrescētia ulcera compescit cum adipe: phagedænas ulcerum ex aceto,
aut

aut cum galla pari pondere cremata:
cum falis duabus partib. (qua propor-
tione etiã ad auri purgationem miscet)
uitia quæ serpunt: Porro spumæ nomi-
ne Plinius halofachnem intelligit ut eti-
am 31. 7. In hũc locũ nihil obseruatũ in-
uenio ab Hermolao aut Gelenio. ¶ Cæ-
terum ut alumine aurum purgatur, sic
etiã misy, teste similiter Plinio 34. 12. &
alia ratione cum argento uiuo, uide Pli-
nium 33. 6. Vt purgetur, cũ plumbo co-
quitur, Idem 33. 3. Alium eiusdem pur-
gandi modũ Cardanus libro 6. de subti-
litate describit.

Aurum potabile. Recipe mel & fa-
uos de examine apum nouellarum: cui
miscabis ambrã griseam, sperma ceti, a-
gallochũ, piper lógum, caryophyllos,
nucẽ moschatã, sandalos & aurũ purũ.
Hæc in fimo equino per dies triginta
relinques. Postea destillabis per alem-
bicum in Balneo. deinde materiã reli-
ctam conteres (læuigando super lapide
nimirum,) et aquam destillatã denuò ei

superinfundes, & iterum destillabis in cineribus. Hęc aqua aurũ soluit. Quòd si aurum potabile induratur, accipies de eo magnitudine pisi, & impones in ouum coctum durũ, cui uitellum ademeris. ita soluetur. hoc ægro propinabis. corroborat enim per se, Innominatus.

Chymistæ ex auro solido liquorem faciunt, qui potus, ut aiunt, corpus lætificent, Ge. Agricola.

Sapientibus placet, quòd edere cibos paratos in uasis aureis, uel quorum decoctioni adiunctæ fuerunt laminæ auri: & bibere uinũ in quo laminæ uel monetæ aureæ extinctæ fuerint multoties, bonam habitudinem cordi conciliat et imprimit ualidè, Arnoldus de cõseruanda iuuentute.

In quinta essentia uini aurum, argentum, margaritæ, & lapides pretiosi aliæque metalla dissolui possunt, ad faciendum aurum potabile. Sed hæc auri resolutio ad chymistas potius quàm medicos

dicos pertinet. Phil. Vlstadius cap. nono & deinceps: ubi plura de auro potabili legent qui uolent.

Vinum in quo lamina auri quadragies aut quinquagesies extincta fuerit, apud quosdam loco auri potabilis habetur, Arnoldus de Villa noua.

Idem in libro de uino: Vinum extinctionis auri (inquit) habet proprietatē magnam in multis conditionib. fit autem extincta lamina auri in bono uino quatuor aut quinque uicibus. dimittatur clarescere, & diligenter colatū feruetur. habet enim uirtutem confortandi cor, & desiccat superfluitates omnium aliarum fæcum à sanguine: & substantiam cordis & spiritus sua claritate illuminare potest, sua soliditate confortare: & suo temperamento temperare & præseruare, sanguinem purgare, & sua grauitate superfluitates ad partes expulsionum inclinare, & iuuentutem conseruare. Virtutes partium principalium in suis actionibus conseruat, &

temperie soluit urinam denegatam. sanat epilepticos & insensatos, & confert leprosis. Multi hoc tempore uiri diuites & principes, partes aliquas aurum cum ferculis eorum coqui iubent, alij utuntur in panellis cum electuarijs, alij in limatura. nam in confectione diacameron additur tum aurum tum argenti limatura. Sunt qui frustum auri in ore tenere & saliuam deglutire soleant. Constat autem quòd argentum ore retentum extinguit sitim: & corallium confortat stomachum, tum retentum ore tum collo suspensum, ita quòd pendeat uersus stomachum. sic enim eius conturbationem prohiberi expertus sum. Alij conuertunt aurum in aquam potabilem, qui modus sine dubio optimus est. Et alij quidem aliter eo utuntur pro diuersis hominum conditionibus & temperamentis. Est sanè aurum res arcana, perfectissima, temperamento equali & mirabili pportione elementarium uirtutum composita, cui nullum corpus mixtum comparari po

ri potest. Vulnus cum eo factum nō inflammatur, in electuarijs confortat visum, & synceram reddit supra omnia substantiā cordis & principium uitę, leprā palliat & refrænāt. Sed hæ uirtutes auro uero & naturali, non chymistico attribui debent.

Elixir uitę, quod nuper, amicus quidam nobis cōmunicauit per literas his uerbis. Huius remedij descriptio Roma ad me missa est, quod an tantū possit quantum pollicetur nondum expertus sum. Extingue aurum ter uel quater in uino, uel sæpius pro quātitate uini. Deinde destillabis in Balneo Marię quater, & utēris in uarijs morbis tam calidis quàm frigidis, addendo calida uel frigida remedia, & interdum aliquid bonę theriacę, prout morbus postulauerit.

Spiritum siue quintameffentiam auri, quidam ad uicia iecoris sananda extollunt.

*AQVAE ALIQVOT COM-
positæ oculorum affectus.*

Aqua mirabilis ad uisum conferuandum, et contra maculam oculorum. Rutæ foliorum, mentę, rosarum rub. saluiæ, capillorum Veneris, (alię mentam & saluiam omittunt, & pro ijs addunt, fœniculum, uerbenam, eufragiam, betonicam, filer montanum, & endiuia,) singulorum manipuli sex. Ponantur in uino albo per diem naturalẽ. deinde destillantur per alembicũ. Quæ primò effluxerit aqua, argento comparatur, secunda auro: tertia balsamo, & hæc in uitro diligentissimè seruari debet, Lullius.

Aqua ad omnes curabiles oculorũ affectus, ex Aegidio & Lullio, descripta est à nobis superius inter aquas cõpositas ad uarios affectus internos.

Aqua composita ad oculos. Per initium Maij collige chelidoniam, uerbenam, rutam, fœniculum. teres singulatim,

latim, & de succo singularum uncias ternas accipies, miscebis. addes parum de pampinis, (ut Galli vocāt, pampes) rolarum, tres uncias sacchari candi, tutiæ optimæ uncias quatuor, & tantundem sanguinis draconis. Omnia trita miscebis & destillabis in alembico vitreo. Liquorem qui extillauerit, per duos aut tres dies in recipiēte clauso relinques, deinde utēris. Efficax est ad oculos malè affectos, rubentes & catarractam siue suffusionem.

Aqua vitis unā cum melle per ignem sublimata, oculorū lippitudines maximè curat, Monachi in Mesuen. Est autem aqua vitis, inquiunt, quæ tempore ueris cum putantur vites, ex locis incis, per aliquot dies clarissima destillat. Hæc aqua etiam non destillata, punctiões & calorem oculorum remouet, & uisum ex calida causa impeditū clarificat, si in utroque angulo oculi gutta una ponatur, Rogerius.

Aqua uel oleū de sponsa solis uisum

R

acuit, & quemuis oculorum affectum intra quinque dies curat, & cæt. uide infra in cosmeticis aquis, inter eas quæ ad capillos tingendos faciunt. Aqua pro oculis æstate, ad præseruationem uisus, descripta à Io. Manardo in epistolis 6.4. Rosarum partes tres: herba fœniculi rutæ, ana partem unam: inciduntur, & simul bene commisceantur, & post tres dies destilletur aqua, uel cum solo uapore aquę bullientis, uel in Sole, uel ad balneum Mariæ uocatū, ita ut in recipiente aquā uase pugillus earundem herbarum (melius si aridę fuerint, nostro iudicio) imponat, ut super eas stillæ cadant, & rostrum superioris uasis cum inferiore illo studiose committatur, & circumlinatur, ut uapores exire non possint.

Aquæ ophthalmicæ quædam
ex Rogerio.

Repleto uase destillatorio folijs agri-
monia, uerbenæ, fœniculi, rutæ, memi-
thæ,

thæ, & leuistici incisis, superasperge aliquantum uini albi & clari, & uasis lutatis destilla. Hic liquor tumore palpebrarum ex frig. causa reprimat, lippitudinem desiccat, lachrymas intercipit, uisum clarificat, maculas frangit. Quod si efficaciorē uolueris pro maculis frangendis, adde folia gallitrici, & morsus gallinæ (anagallidis) cui flores rubent.

Potest etiam è fœniculo elici aqua ad easdem causas. Nam ex radicibus & folijs fœniculi in aqua decoctis, liquor collect⁹ in pelui, supra aquā illā adhuc bullientem posita, in phiala seruat, & quotidie mane & uesperī gutta una in angulo oculi ponitur ad prædictas causas, communi experimento.

Vt maculam frangas, myrrham & aloen trita cum prædictis aquis misce: & colati liquoris guttam mane & fero in utroq; angulo oculi pone.

Aqua de floribus spinæ albæ & salicis destillata, punctiones, calores & rubores oculorum remouet, lachrymas

de calida causa intercipit, & maculas de eadem causa frangit.

Aqua de folijs (& floribus) euphragiæ, lachrymas de frig. causa intercipit, palpebras de eadē causa tumidas extenuat, maculas ex eadem causa frangit, & uisum impeditum restituit. (Ego euphragiam non calfacere, sed temperatā esse, uel modice refrigerare gradu primo, ficcare autem secundo dixerim.)

Aqua egregia ad uisus debilitatem à Gordonio descripta. R. Chelidoniæ, foeniculi, rutæ, sileris mon. eufragiæ, uerbenæ, rosarum rub. electarum ana lib. f. caryophyllorum, piperis longi ana unc. duas. Conquassata in alembico uitreo igne lento destilla, & quotidie impone in oculis.

Alia eiusdem ad fistulas, quibus eam mederi certum est. Vini albi optimi destillati eodem uase, quo aqua uitæ, lib. 2. aquæ roris marini, saluiæ, sing. lib. 5. sacchari lib. 2. Simul denuo destillatis adijcito saluiæ, florū roris marini, sing. unciam.

unciam. Macerata diebus octo, colabis, utêris.

Aqua ad cancrum in quacunq; parte corporis. Herba cancri quæ etiam pes columbinus uocatur, flores coto-
neorum, flores cerifolij, frondes aut fo-
lia rubi Idæi (quem Galli framboſiam
uocant,) & paucæ roſæ albæ, mel, & ui-
num album, & alumé quod Galli à gla-
cie nominant: Hæc omnia ſimul deſtil-
lentur, Andreas Furnerius.

Aqua ex talpa, &c. ad omnem gut-
tam, noli me tangere, capitis ſcabiem,
guttam roſaceam & lupum: Vide infra
inter coſmeticas ubi aquæ ad tingen-
dos capillos inuentæ recenſentur. In
coſmeticis etiam referemus aquas illas
qua tubercula & ulcuſcula in facie ſa-
nantur.

DE AQVIS ODORIS.

A Quæ nonnullæ ſolius ferè odo-
ris gratia fiunt, ut manibus, faciei

R 3

& capitis barbæq; pilis aspergantur: item linteis, sudariolis, & uestimentis, cum alijs, tum lectorum, quibus non solum asperfione, sed etiam uapore suo feruida, odoris suauitatem communicat. Rosacea etiam ad ciborum condimenta uenit, sola puto in hoc genere. nam & ad intinctus assumitur, & infunditur asis carnibus adhuc calidis, &c. Cæterum ex odoratis aquis aliæ simpliciores sunt, aliæ ex pluribus compositæ. Vtrisque aquæ uirtutum, aureas nostri uocant, adnumerari possunt. nam & harum alię simpliciores sunt, aliæ cõpositæ. Sed aquæ aureæ pleræq; omnes etiam intra corpus sumuntur, & omnes in uino aut aqua ardente herbis aut aromatis infusis fiunt. Odorata nobis simplicitet dictæ aliter, ut ex subiectis exemplis patebit. Rursus odorata uel totæ destillantur, uel post destillationem etiam odorata quædam pretiosa eis adduntur. Quædam sine destillatione fiunt.

Ireos

Ireos pulvis aquæ calidæ mixtus, odoratam reddit, & barbitonforibus in usu est. Lauendulæ & multò magis spicæ uulgò dictæ flores, tum recentes, tum aridi, in aquam, aut uinum, aut aquam ardentem uase bene obturato insolatoq; injiciuntur, ut odore suo imbuant. Sed recentes & adhuc humidi, uinum ferè in acetum conuertunt: sicci non item. Odorator autem fiet liquor, si flores in uase uitreo clauso, in Sole siccentur: & postea uinum album affundatur.

Quòd si quis odoratam aquam ex tempore desideret, unam aut alteram guttam olei de spica aquæ puræ fatis copiosæ affundat, & simul in uitreo uase oris angusti agitet. Hac omnia quanquam sine destillatione fiunt: eadem tamen ritè destillata, præfertim alijs quibusdam admixtis, siue pretiosis, ut moscho, ambra, ziuetta, caphura, agallocho, siue medio-

cribus, ut assa dulci, styrace, & stacte,) myrrha, aromatibus quibusvis, præcipuè caryophyllis: aut etiam uilibus, ut rosis, corticibus aut floribus, aut folijs citrij, limonis, arentij, folijs lauri, herbis communibus odoratis, rosmarino, amaraco, ozimo, &c. multo suauiora fient. Crocus quidem nimis uehemens est, & caput replet.

Aqua rosarum cum moscho, cum croco, cum caryophyllis, cum caphura, &c. ex Bulcasi.

Cum moscho. In aquæ rosacæ libris duabus pones moschi boni contriti aureum, in uentre destillationis uitreo: Et destillabis paulatim, & repones in uase uitreo diligenter occluso. Aqua est mirè odorifera, & regibus cōueniens, ut panni eorum inde aspergantur.

Cum croco. Croci boni semunciam in libris duab. aquæ rosacæ infundes

des (p̄spaciū diei,) & destillabis. Vtilis est hæc aqua ut misceatur medicamentis: item ad odorem & ornatum.

Cum caryophyllis. Caryophyllorum (contritorum) semunciam in sesqui libra aquæ rosaceæ per horas xxiiij. pones, & destillabis.

Cum caphura. Vnciam caphuræ cum libra aquæ rosaceæ destillabis, & utêris medicamentis regum.

Eodem modo fit aqua rosata cū sandalis, & alijs speciebus (aromatibus) quibusuis. Sunt qui destillant hæc omnia in aqua simplici loco rosaceæ.

¶ Tribulum quasi trifolium Romæ uocant. herbam odoratissimam, quam destillant pro suffumigijs, & alijs uarijs odoramentorum lasciuijs faciendis, Monachi in Mesuen.

Aqua odorifera, qua capitis, cordis & stomachi uires refocillantur. Florum lauendulæ manipuli quatuor. Rosarum alb. & rub. utrarumq; manipuli duo. Roris marini, caryophyllatæ, cype

R 5

ri recentis, corticum citranguli, singul.
manipulus. Menthæ, saluiæ, thymi, sam-
pfuchi, foliorum lauri, uel pulegij, sing.
manipulus semis. Caryophyllorum un-
ciæ quatuor. Galangæ, nucis mosch. ca-
lami aromatici, zinziberis, cinnamo-
mi, florum (malim radicis) ireos sing.
semuncia. Vini albi libræ sex, (uel q. s.)
Trita infundantur per octo dies in ui-
tro bene clauso. postea utere. Egregia
est ad manuum lotionem, si parum in-
de ad copiosam aquam puram miscue-
ris. Poteris etiam destillata uti, & impo-
nere moschi scrupulum, Epiphanius
Empiricus.

Alia eiusdem eximia odoris suauita-
te oblectans. Zibetti, moschi, utriusq;
drachma, ligetur in linteo subtili, & in-
fundatur ad Solem per aliquot dies in
aquæ rosaceæ libris duabus.

Alia eiusdem, perquam odorifera.
Ozimi, menthæ, samfuci, iridis, hyssop-
pi, balsamitæ, (sifymbrium interpre-
tor,) fatureiæ, saluiæ, melissæ, lauendu-
læ,

læ, roris marini, singulorum manipulus semis. Caryophyllorū, cinnamomi, nucis muscatae. sing. uncia. Citrangua poma (è citriorū genere, ouata specie, colore luteo) tria aut quatuor. Terantur & infundantur in aqua rosarū triduo. deinde lento igne destillantur. Destillatione peracta addes moschi scrupulū, & insolabis.

Alia eiusdem, excellentissimi odoris. Aquæ rosarum libræ tres. caryophyllorum, cinnamomi, sandalorum citrinorum, singul. drachmæ sex. florū lauendulæ manipuli duo. Assæ dulcis drachmæ sex. Vini maluatici, aquæ uitæ, utriusq; uncia duæ. Relinque per mensem in infusione ad Solem bene clausa in uitro, uel super fornace. Deinde in balneo Mariæ destilla, & adde destillationi moschi drachmam semis. Tum rursus diebus decem in Sole uel super fornace relinque, utere. Mirum in modum odorata est.

Aquæ odoratæ Andreae Furnerij, in libro eius Gallico de decoratione naturæ humanæ.

Aqua miræ suauitatis, pro suffiendis lectorum linteis, unde locus uniuersus grato odore spirat. In paruā phialam uitream immittes octodecim aut uiginti grana moschi, & zibettum, & ambræ parum. deinde aqua rosacea impletam igni appones, & cū incaluerit auferes, & bene obstructā refrigerari fines. postquam biduo sic reliqueris, utêris deinceps. Tā elegans est, ac si destillata fuisset. Cum indusium aut linteum suffire uolueris, pones eam in uase ore largo, & supra eam bullientem uestimenta extendes, ut uaporem imbibant.

Alius modus aquæ odoratæ, quam uocant cassiolettam, id est capsulam. In uas paruum ex orichalco funde modicum aquæ rosacæ moschatæ, & modicum zibetti, & caryophyllos, agallochum, styracem calamitā, omnia trita
ad

ad ignem misceto: & exhalante inde uapore imbues quæ uolueris uestimenta. Mirabilis est odor, quem ut conferues, uas diligenter claudes: & cum uidebitur, amplius rosaceæ affundes, ut renouetur.

Alius. In aquæ rosaceæ libras quatuor immittes assæ dulcis crassiusculè tritæ, styracis, & caryophyllorum camphoræ, agallochi, singulorum unciā. Moschi, zibetti, utriusq; grana uiginti. Hæc pariter indes in uas uitreum membrana clausum, decem aut duodecim foraminibus modicè pertusum: & uas ipsum in cacabo aqua pleno per horas quatuor bullire permittes, quasi in balneo Mariæ. Postea refrigeratum colabis per linteum subtile, & in uitreo uase seruabis, in quo moschi grana quindecim iniecta fuerint, quibus cū aqua iam dicta perfusis, (dilutis,) uas obstrues & per quinque dies insolabis. Sic aquā habebis longè odoratissimam.

Aqua odorifera & secreta, cuius pars

unà cum decē aquæ puræ partibus mixta, totam facit suauissimam. Moschi grana uiginti plus minus, (prout odor eius magis minúsue tibi placuerit,) nucis moschatae, caryophyllorum, galangæ, spicanardi, granorum paradisi, macis, cinnamomi, singulorum uncia. Omnia trita indantur in uas uitreum destillationi idoneum, affusa aquæ rosacæ sesquilibra aut circiter. Sic per quatuor aut quinque dies relinques. postea addes ter tantum aquæ rosacæ, & totum hoc destillabis in alembico in caccabo pleno aqua bulliente tanquam in Balneo Mariæ. Aquam inde collectam diligenter occlusam seruabis ad eundem usum, ut superiorem.

Alia excellens. Aquæ florum citri libræ duæ. Aquæ de rosis rubeis libra: de myrtis, sesilibra. Rosarum moschatarum bona quantitas, & similiter iasmini (scilicet florum. (caryophyllorū semuncia. Assæ dulcis bene contritæ uncia

ciæ tres. Vernicis uncia. Styracis calamitæ & rubei, utriusq; semuncia. Omnia trita & aquis admixta destillabis in alembico uitreo cum capite & recipiente diligenter luto septis, ad exiguum ignem aut in balneo Mariæ, uel in cacabo aquæ bullientis.

Aqua odoratissima, qua cum etiam oleum destillatur. Illa quidem uel cum centuplo aquæ puræ permixta, totam suā suauitate imbuit. hoc uerò etiā cum millecuplo. Myrrhæ electæ, puræ, recentis & pinguis in frustula minutatim cōtritæ libra. Succi rosarū selibra. Mixta in alembico destillantur in cinerib. ubi primū lento igne aquam separabis, aucto deinde oleum. demum aquā ab oleo secernes. Aqua illa faciei nitorem conciliat. Vulnera efficaciter glutinatum uetera tum noua. Oleum uerò maximè pretiosum est, & eadem quæ aqua efficit, sed multò celerius: uerbi gratia, horæ spatio, quod aqua diei. Aquæ huius destillatæ uncia cētenis aquæ puræ

admixta, omnes reddit egregiè odoratas: olei uerò uncia, aquæ puræ etiã centenis libris addita, idem facit.

Aqua rosacea moschata, quæ ad alias etiam compositiones requiritur. In uase uitreo quod inferius largû, supra angustum sit, moschi grana duodecim aut amplius immitte, & sic membrana clausum per quatuor aut quinque dies insolato. Deinde uas aliud simile rosis repletum modicè siccis & tufis, obstrues linteo tenui & raro, uel cilicio. Tum os uasis quod rosas continet impones in os alterius quo moschus cõtinetur, & diligenter luto obstrues ambitum, & insolabis, ita ut uas rosarum superiore loco sit, alterum inferiore, in fenestra aut alibi ubi calor Solis uehemens sit. Poteris etiã rosas modicè siccas & contusas, optima aqua rosarum aspergere, & ita in destillatorium immittere, &c. Hac aqua longè suauissima tum per se utêris cum uolueris, tum alijs compositionibus eam admiscebis.

Aquæ

AQVÆ DESTILLATÆ

*Cosmetica, hoc est ad ornatum
pertinentes.*

A Quæ destillatæ cosmeticæ etiã in aliquot differentias distrahuntur. Aliæ enim faciei conueniunt, ut colorem eius reddant, album, roseum, nitidum, rugas amoueant, à Sole præferuent: aut ut maculas & scabritiem in ea aboleant. Alię ad capillos & colorem in eis mutandum pertinent. Alię dentes dealbant.

Non debet autem omnis cosmetico-
rum usus inhonestus, & homine probè
instituto indignus uideri. Nam Gale-
nus quoq; clarissimus medicorum cos-
metica medicamenta non pauca præ-
scribit in opere de compositione sec.
locos: & sæpe utilem & honestum eo-
rum usum esse docet. Nam maritorum
quorundam improbitas paruis & leui-
bus coniugum uitijs, ab amore earum
ad pellices & meretrices auertitur: &

uitia quædã huiusmodi sunt, ut hominem ingenuum cum ijs in publico apparere pudeat. nonnulla etiam molestiam inferunt, dolorẽmue aut pruritum, ut tubercula quædã in facie, &c. Nos quidem hæc non mulieribus aut alijs hominibus, sed medicis tantũ scribimus, quos uiros bonos & prudentes esse cõuenit: ut cum aliàs honestis istis remedijs utantur, tum imprimis cum huiusmodi à regum et principum nobiliumq; matronis spectatæ probitatis requiruntur. Plura de istis, & quid cosmetica ars, qua honestus ornatus quæritur, à commotica & fucatoria differat, leges apud Galenum de compos. medic. sec. locos lib. i. cap. 2.

Aquas cosmeticas simplices hîc nõ referemus, ut sunt aqua florum fabarum, fragorum, roris, lactis caprini: Vide supra de aqua fragorum, & de eadẽ ac cæteris apud Brûsuicensem aut Ryfium. Habet & aqua uitæ uim cosmeticam ut suo loco recitauimus.

Aquæ

Aquę destillatę de folijs persici & falicis, æquo pondere mixtæ humectata inde tubercula in facie rubicunda (Galliuocant rubiz,) persanant.

Vinum aromaticū ad ornatum mulierum, quod cutim albā, subtilem, purā & coloratiorem reddit. Zinziber & cinnamomum pone in uino, & destilla ad modum aquæ rosaceę. Valet etiam contra omnes frigidas complexionēs, & maximè contrā paralyfin, Arnoldus in libro de uino.

Cosmeticā aquam, qua cū mulieres cutem crassam, nigram & squamosam emendant, ex argento uiuo cocto in o-uo crudo, etc. habes apud Nic. Massam de morbo Gallico lib. 6. cap. 2.

Aqua ad faciei candorem. Spumę argenti lib. f. Tritam cerne, & in aceti albi lib. 2. decoque ad tercię partis consumptionem, rude agitando, decoctam destillato. Tandem addito caphurę femunciam, aphronitri, olei de tartaro, aluminis scissilis, sing. unciam.

Colato per pñum crassiore, faciem & collū illine, Epiphanius Empiricus.

Alia eiusdem ad faciēi nito rem. R. radicū lilij, ari, dracunculi, singularū recentium seslibram. Aquæ florum fabarum sesquilibram. Aquæ rosaceæ uncias octo. destilla. adijce moschocaryj, cinnamomi, utriusq; drachmas duas. Faciem bis die abluito.

Aqua ad eundem usum elegans, eiusdem. R. Florū fabarum, amygdalarum amararum, persici foliorum, sing. unc. tres. lactis caprini, quātum aliorum omnium, destillatis adde 6. uel 8. ouorū elixorum albumina, quæ misceri agitariq; cum aqua destillata oportet: mox iterum destillato atq; caphuræ drachmas duas admisceto.

Aqua Gallicana, ad lentigines, omnem scabritiem & maculas faciēi. Tartari ad albedinē usq; cremati libra. Mastichæ, tragacanthę, utriusq; semuncia. Camphoræ drachmę sex. Albumina ouorum quatuor. Trita mixtaq; in aqua
rosacea

rosacea destillentur. Remediatur cum admiratione, Epiphanius Empiricus.

Aqua conciliat faciei roseum et formosum colorem. R. pintam aquæ uitæ ter destillatæ. praslij unciam: caryophyllos numero decem & totidem grana paradisi. cubebas quinque numero. Omnia trita & cribrata cum aqua uitæ per parum feruefacies in uase diligenter operculato, ne quid ullo modo expiret. Deinde refrigeratâ hanc mixturam destillabis per alembicum uitreum omnino lento igne, & habebis aquâ bonam & claram. Cum uti uolueris spongia inde madida faciem uel cutem alicuius tinge: Facit enim sine dubio colorem roseum, cædidum, formosum. Et durat ista tinctura longo tempore, nempe per duos uel tres annos. Quod si aqua uitæ defuerit, accipe uinum rubeum de Rupella quod reperiri potest optimû, mēsurā semiloti. maior enim uini mēsurā esse debet quā aquæ uitæ. Sed aqua uitæ multò melior est ad hanc a-

quam parandā. Hęc aqua cutem hominis subtiliter & mirabiliter ornat, Ex codice manuscripto sine authore. Huic similem mox ponemus ex Gordonio.

Alia rugas & maculas faciei tollens, & cutim clarificans, ex albuminibus ouorum destillatis: Vide supra inter aquas simplices in Balneo Marię destillatas.

Aqua mirabilis quę delet napas (tubercula seu pustulas papulę sue aliqui napas uocant, Itali puto) lupinas, glandulas, scrophulas, porros, id est uerrucas, & omnia nascentia mala ubiuis in corpore tollit. Olei laurini librę duę. thuris albi, mastiches electę, gummi Arabici, terebinthinę clarę, singulorum drachmę tres. Tritis terendis misce omnia & destilla per alembicum. Et in aqua ista sic destillata infunde selibram cineris terrę, & iterum destilla: & serua aquam tanquam thesaurum, Innominatus. Videtur autem

autem hic liquor oleum potius quàm aqua futurus: & nisi cinis adderetur, rectè destillatis balsamis adscribi posset.

Aqua cosmetica faciem dealbans, & calculum comminuens, descripta est nobis supra circa finem tituli ubi de uiribus liquorum destillatorum in genere egimus. Vide etiam Rogerium tractatu 4. cap. 5.

Cosmeticas quâsdam ad faciem reperies etiam mox in sequentibus ad capillos inscriptis. Sunt inter balsama quoq; inferius quæ ad ornatum faciât.

Aquæ destillatæ aliquot ad faciei ornatum ex Andreæ Furnerij libro Gallico de decoratione naturæ humanæ.

Aqua ad nitorem & albedinem faciei. Florum rosarum albarû, nymphææ, sambuci, liliorû adéptis crocis, fabarû, singulorum istorû florum libra. Aquæ fragorum sexlibra. Medullæ panis albi

quantū uidebitur. Albumina ouorum duodecim. Thuris albi uncię duæ. In his omnibus per noctē infundatur cerussa trita. Destillentur omnia in alembico uitreo. aqua extracta Soli exponatur. Ea abluatur facies mane & uesperī, ita ne abstergatur.

Alia, ut facies & reliquæ corporis partes pulchrā & iuuenilem speciem retineant. Aquæ uitæ unciæ duæ. Aquæ de floribus fabarum, rosaceæ, utriusq; unciæ quatuor. Nymphææ unciæ sex. Mixtis omnibus adijce tragacanthæ albissimæ drachmā. Per sex dies insolatam hanc aquam colabis linteo puro. Vfus eius est mane, ita ut non abstergatur.

Alia ad splendorem & formam faciei. Aqua de albuminibus ouorum recentium per spongiam facta cum æquali mensura succi limonum, destilletur ut rosacea. Huic aquæ postea addes lixiuij communis circiter duas uncias: & limonem integrum cōtufum (decor ticatum potius) immittes, post octo dies

dies exprimes ab eo succum, & miscebis cum aqua. Facies prius abluta aqua pura, & absterfa, hac aqua destillata lauetur. Nitorem elegantem conciliat, cutim conseruat, & omnino optima est.

Alia qua utebatur Isabella ex Arragonia ducissa mediolani. Florem farinæ frumenti subigito cum sextario lactis caprini, inde panem in furno leniter coquito, & extrahito antequā nimium coctus sit. Huius panis medullam per minuta frustula diuisam aut friatā, & in alio recentilacte caprino infusam per sex horas relinquito. Admiscebis aquā è duodecim albuminibus ouorū cum spongia factā, calcis de putaminibus ouorū unciam. camphoræ, aluminis saccharini, corallij albi, singulorum drachmas duas. Omnia hæc trita cum liquidis incorporentur, & in alembico uitreo destillentur. Aqua inde proueniet optima, & utilissima ad tollēdum omnes molestias in facie nascētes. De-

corem faciei quàm fieri potest summū conciliat.

Alia formam faciei concilians. Folia rorismarini, & tartarum album cum uino albo miscebis, & aqua inde extracta per alembicum utere ut præcedentibus ad eundem effectum.

Alia ad idem. Flores fabarum in bono uino albo per unum aut alterum diem insolabis in lagena uitrea, deinde lento igne destillabis. Vfus eius est mane & sero ut ea abluatur facies, sed eadem semper prius lauatur decocto cerussæ. Et breui tempore uidebis effectum.

Alia quæ omnes maculas tollit.

CrySTALLI & corallij partes æquales pone in uase uitreo, cum aqua limonum digitum transuersum superante. hoc uas obstructum in loco aliquo frigido ut in cella uinaria, in terram impones, (addendum erat per quot dies,) Deinde limaces abiectis testis aqua modicè salsa toties lauabis, donec omnis eorum

eorum uiscositas abierit. Tum destillabis & seruabis aquam. Deinde ex rapis etiã minutatim concisis aquam elicies in alembico. Vfus tempore accipe primę aque cochlear unum, secundę quatuor, & tercię quatuor, misce & ablu faciem, quę tamen prius abluta sit aqua pura & absterfa.

Alia ad idem mirabilis. Accipe limaces sine testis suis, & laua ut supra dictum est. deinde falis (aliãs falis gemme) contriti unciam in uase uitreo sparges, & limaces superimpones. tum rursus salem alterum sparges, & limaces superimpones, idq; alternis facere perges donec tertia pars uasis impleatur. Tunc affundes succi limonum tantum, ut supra salem & limaces duobus digitis excedat, & destillabis. Aqua ista uteris ut supra scriptum est. Quòd si destillandi commoditas non fuerit, simul omnia mixta in solabis uase clauso, donec ungenti formam recipiant, eoque uteris uesperi, ut alijs

supraſcriptis ungentis, (facie prius abluta,) abſterſaꝑ,) & poſtridie mane abluſ faciem cum aqua de floribus fabarum. Hoc etiam in Antidotario Gordonij, legimus.

Alia non deſtillata. Duodecim limones, ſingulos in quatuor partes diuiſos, in bono uino albo pone. Hoc liquore utêris ſicut aquis prædictis. Feliciter ſuccedet.

Poſt hæc ſequitur eiufdem effectus aqua deſtillata ex ciconia tenera, quã ſupra deſcripſi inter Aquas medicinales ſimplices.

Alius modus optimus & ſecretus. Oua ſex recētia, uini Maluatici ſelibra, pipio nondum totus plumis ueſtitus, caſeus à preſſura recens cui nihil ademptum ſit butyri, arantia poma octo, olei de tartaro uncia tres, ceruſſæ uncia. Terantur quæ teri poſſunt, & miſceantur omnia, ut deſtillentur igne lento. Aquæ uſus eſt ut præcedētium. Cutem reddit elegantem, ſubtilem, teneram, quàm

quàm fieri potest maximè.

Lotio siue aqua regia quæ tollit omnes maculas. In aquã terebinthinæ clarę, quanta de libris eius duabus extrahitur, impone mastiches semunciam, thuris albi uncias tres, tragacanthæ semunciam. Trita commisce cum aqua, & destilla. aquã seruabis. Deinde axungiam porci masculi non salitã liquato, & per linteum duplex colato. Deinde accipito, zinziberis albi, caryophyllorũ, cinnamomi, euphorbij, spicæ nardi, camphoræ, singulorum uncias duas. nuces moschatas tres. Trita hæc omnia cum axungia colata, ut dixi, misceto. his adde uncias duas argenti uiui sæpius abluti cum sale & aceto & per corium traiectioni, & cum hoc incorpora scoriam (la feuille ou de la laueure, ut Gallice scribitur) argenti uiui (de coupelles.) Omnia simul mixta destillato, aquam seruato. Postea accipe aquę de terebinthina prædictę uncias sex, & posterioris aquę de axungia duplum. misce: & cum uti

uolueris,abluito faciem prius cum decocto cerussæ & abstergito. Tum de aqua ista commixta circiter sex guttas in uolâ manus effunde, & ubi uolueris illine, & locum illitum linteo integre donec ficcetur. Effectus sequetur mirabilis.

Alia de limacibus. Limaces albæ triginta. Lactis caprarum libræ duæ. Adipis porci uel hœdi recentis uncię tres. Camphoræ tritæ drachma, destillentur in alembico uitreo.

Alia. De medulla panis frumenti albisimi sex uncias infunde & laua in libris duabus lactis. Misce diligenter, & destilla, ut supra, & laua.

Probatur etiam aqua destillationis albuminum ouorum.

Alia candorē faciei inducens. Myrrhæ uncia duæ. thuris albi, mastiches, utriusq; semuncia. zinziberis albi drachmæ tres. cinnamomi electi, argenti sublimati, utriusque drachmæ duæ. camphoræ drachma. albuminis ouorū
libra

libra aut ſesqui. Omnia diligēter mixta ponātur in uentre gallinæ iuuenis & bene habitæ, exenteratæ. Quòd ſi uoles, gallinam ſimpliciter adijcito, ſed pelle detracta minutatim diuiſam. Addātur etiā lactis aſinini aut caprini ſextarij circiter tres. Deſtilla in alembico uitreo.

Vt facies eleganter ſplendeat. Oua recentiſſima triginta, macerato in aceto quàm acerrimo per tres dies & noctes : deinde cum acicula pertundito, ut quicquid humoris continēt effluat. Hunc in roſario deſtillabis, ut facies eo abluatur.

Aqua faciem clarificans. Radicem ſerpentariæ purgatā & conciſam in tenues rotulas, per dies nouē macerabis in uino albo, ita ut quotidie uini recentis ſelibra aut amplius affundat, deinde accipe omēta (toyllettes Gallicè) hœdina mēſe Maio ſeruata numero ſex: oryze contritæ & coctę in trib. libris aque ſolani nigri, & libram de farina oryze, aque prunorum ſylueſtrium ſelibram,

fabarum contritarum sine corticibus quæ in aqua iam dicta bulliant. His adijcies duodecim poma putrida, & oua decem : radicū iridis communis aut iridis Florentinæ manip. duos, mellis libram, amygdalorum amarorum felibram. gummi Arabici, sarcocollæ, tragacanthæ, boracis, camphoræ, singulorum drachmas duas. lactis ouilli libras sex, terebinthinæ Venetæ uncias duas. aquæ de floribus nymphææ libr. duas. Hæc pariter in alembico destillentur igne lento. Aqua destillata Soli exposita sæpiculè moueatur.

Alia quæ maculas cutis delet & dealbat. Boracis uncia. cāphoræ drachma semis. aluminis communis drachmæ tres. gummi Arabici, & tragacanthæ, utriusq; semuncia. sarcocollæ, assæ dulcis, utriusq; drachmæ duæ. cerussæ unciæ quatuor. Omnia hæc tere, misce & infunde in aquæ serpentariæ aut (&) de floribus lilij, utriusq; felibrā: unā cum aquis de floribus genestæ, de solano, de nym-

nymphæa, singularum uncijs quatuor.
Mixta destillabis in alembico uitreo.

Vt facies clara & iuuenilis fiat, adeò
ut uix maiorem quindecim annis æta-
tem præseferat. Oua gallinæ recentia
sine corticibus duodena. cinnamomi
uncia. lactis asinini lib. Aqua inde per
alembicum detracta abluet faciem.

Cosmetica quædam ex Antido-
tario Gordonij.

R. radicum lilij, rad. dracunculi, ari-
cicerum excorticorum, oryzæ, amy-
li, cerussæ lotæ, saponis Gallici, ana un-
cias duas. ponantur in olla noua coo-
perta, decoquantur in furno, & conte-
rantur. Tum R. tragacathæ, gummi A-
rab. ana unciam. infundantur in aqua
de floribus fabarum. Deinde porcella-
nas tempera in aqua limonum, donec
possint malaxari. adde boracis semun-
ciam. Hæc omnia cum ualde exigua a-
xungia porci, misceantur cum aqua fa-

T

barum. Hinc factò quasi ungento illine totam faciem mane & uesperì: et ablue cum aqua tepida colaturæ furfuris. Hoc medicamen abstergit, purgat, dealbat: denique faciem reddit summè & mirificè uenustam, planam, æqualem, gratiosam.

Aliud. Limones scissi in tres uel plures partes, decoquantur in uino albo, quo cum facies abluatur.

Aliud ad rubificandum poma maxillarum, (cui supra quoq; similem descripsimus.) R. Aluminis, brasiliij, granorum ex quibus fit persicū rubeū, terantur cum aqua uini destillata. Inde plurimum illinatur locus quem libuerit rubificare. Quòd si adderetur perexiguū aquæ salis Ammoniaci destillati, color foret firmior ac diuturnior. Caueatur tamen ista aqua (Ammoniaci) quia omne corpus corrodit, & si uti libuerit minima quantitate adijciatur, ne corrumpat medicamentum.

Qui plures liquores, destillatos præfertim

fertim, ad faciei puritatem & nitorem requirit, legat Rogerium tractatu 4. capit. 5. ubi is describit aquam fabarum, & limonum, quarum usus sit uel per se, uel cum compositione quadam, &c. item aquã cum bryonia & dracunculo compositã. & simplices. ex fragaria, ex hasta regia, ex herba muscata, ex floribus nigellæ, &c.

Aquæ ad tingendos capillos &
alios pilos.

Sponsam Solis tritam (aliàs Solisosi femina trita) pone in lacte mulieris nutrientis puerum masculũ, decẽ (al' quadraginta) diebus, deinde fac oleum. Hoc oleum decoctum cum auro foliato leniter bulliẽdo per diẽ unũ, mirabile est. nam si quis cum eo lauerit crines, auro similes euadent. Eadem si facies illinatur & fricetur, plana & clara erit, ut angelica uideri possit, continuando per quinque dies. Quin & uisum

clarificat, & quemuis oculorum affectum intra decem (aliàs quatuor) dies curat: nec non omnes dentium dolores intra triduum. & si gingiuæ bene cum ea fricentur, uermes cadūt & moriūtur. Aegidius inter cuius aquas hæc numero quarta est. Si quis biberit de hac medicina nouem diebus, curatur à paralyfi de quacunq; causâ proueniente, etiâsi durauerit p̄ quatuor (annos,) Lullius in libro de aquis. Videtur autem hic liquor nō destillatione, sed expressione tantum fieri, ut dicam inter Olea ex feminibus.

Aqua ex lardo destillata, ut capilli longi & flauī ac splendidi fiant, & facies elegantior. Lardi quantum uolueris radendo quàm minutissimè conscindes, deinde in pila marmorea contundes ut pastā subactā referat. Hac in alembico destillata liquorē album colliges, quo pilos & faciem inunges. Pulchritudinem enim eis & splendorem conciliat, Andr. Furnerius.

Aqua

Aqua ex melle destillata pilos uenustos & prolixos reddit. Vide infra ubi dicemus de quintis essentijs simplicibus: & inter aquas quæ destillatur in rofarijs.

Aqua dealbans, &c. ex talpa, sexta inter Aegidij aquas. Talpam in puluerẽ redige cum sulphure, & affuso chelidonix succo relinque per aliquos dies, postea destilla. Hac aqua lauabis locum cuiusvis bestix, & dealbabitur. Eidem si admisceas aquã (aliàs omittitur uox, aquã.) aloẽ & cerã, inungendo locum affectũ curabis omnem guttã: & quod uocant noli me tangere, si emplastrum inde factũ imponas. Inuncta (similiter) scabiem capitis emendat, & curat guttam rosaceam emplastri modo imposita. Cæterum cum lapide calaminari & aloẽ mixta, curat lupum perfectè, emplastro inde imposito bis in die, si etiam superfluitates eadem mixtura lauẽtur. Nullo modo autem intra corpus sumi debet.

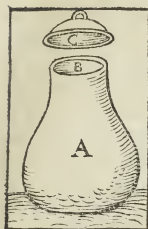
Aqua tingens uiridi colore. Cupe-
rosæ (id est uitrioli) libra. Smerilli seli-
bra. Destilla & unge, Epiphanius Empi-
ricus. Capparorum aqua destillata ui-
rides uerè pilos & capillos efficit, Car-
danus.

¶ Aqua ad dentiũ purgationem be-
nefaciens. R. Salis Ammoniacy, salis
gemma, sing. uncias tres. aluminis sac-
charini fescunciam. destillentur, aut in
libris duab. aquæ macerentur octo di-
es, colenturq̃, dentibus lauando affri-
ca, Epiphanius Empiricus. Alias duas
similes ad eundem usum reperiēs infra
post Aquæ fortis descriptionem.

*PER DESCENSVM QVOMO-
do destillentur aquæ ex herbis, flo-
ribus, & radicibus.*

Modus destillandi per descensum a-
quas odoratas & efficaces ex
floribus & herbis.

Accipe

A Ccipe uas figuli
nū A: sup quod
linetū lineū rarū B. ex
tende, & super ipsum
rofas, (nā sic rosacea
fragrans mirū in mo-
dū euadit,) aut uacci-
nia florē sue alios aut
herbas sparge. Inde ha-
beas patellam C. quæ

uas integat, & super fundum D. ignem
pone. Sic destillatur odoratissima non
solum, sed etiam efficacissima aqua. Ro-
sacea in Sole conclusa ponisolet, ut fu-
mi odore priuetur, cum tamē odorem
rosæ retineat, Cardanus.

Rosæ recentes linteolo super peluim
tenso impositæ, si uas carbonibus igni-
tis plenum acceperint, destillant aqua
multa & odora in eam peluim. Eodem
modo flores reliqui, Syluius. Mihi qui-
dem hoc destillationis genus pro ijs
omnibus quæ frigida sunt & refrigera-
re debent, cōmodū uidetur, præcipuè si

odore careant, ut pleraq; omnia astringentia: & magis etiã quæ frigida & humida sunt. Quin etiã multam aquam & breuiori tempore, minoriq; sumptu sic habebimus, nec periculum est quòd euaporent. Sed danda opera ne uas impositum minus ferueat: & ne diutius quàm par est relinquatur, ne aqua adustione resipiat.

Si duæ matulæ sibi applicentur, & superior rosis impleatur & insoletur (interposito linteo) destillat aqua odoratissima in subiectam, Syluius.

Aqua rosarũ moschata quomodo in Sole fiat per descensum, præscripsimus supra in capite de aquis odoratis.

Palpebras inuersas emendat uiolarũ florum luteorum humor, qui per se in uitreã ampullam destillat. Vas impletur floribus qui diebus plurib. sole continuo macerantur: unde liquor quidã colligitur in fundo, is oculis salutariter imponitur, Alexander Benedictus.

R. Turiones fœniculi, antequam flo
reant,

reant, succi plenos cum folijs. hos in phialam uitreã imponito, non omnino tamen replebis: & os eius inuersæ in alteram phialã subiectã immittito, ac ob linito fermento, ne spiritus exhalare possint. Pones autẽ phialas in foramine alicubi in pariete, solem meridianũ feruidissimum uersus. Sic intra sex aut circiter horas aquã habebis utilissimã ad lippitudinem & uisum acuendum: cuius utilitatem amicus in seipso expertus, qui aquã quoq; ipse parauerat, nobis indicauit.

Scillæ recentes detracto cortice exteriori, cultro incisæ uasi infernè foraminulento, & supra operculato lutoq; munito imponuntur. Huius ollæ fundus immittitur in alterã ollam subiectã in scrobe terræ, & luto commissura circumdatur. Tum ignis excitatur circa superiorem ollã per noctem unam (horas decem aut amplius.) Sic aqua defluit in ollã inferiorem: quæ cum farina uel panem mista, gustata mures cito ne-

cat: citius, si lithargyri paucum miscueris, Bulcasis lib. 2. & ex eo Syluius.

Est quando per descensum fiunt aquæ & olea quædam, quomodo ex resinosis arboribus urendis pix, Syluius. Sed de oleis quæ per descensum fiunt, infra dicemus. Quædam medio ferè inter ascensum & descensum modo fiūt, ut oleum uitrioli cucurbita in latus posita transuersa.

DESTILLATIO IN CINERIBUS, vel arenis, aut scoria trita, &c.

IN cineribus destillantur tum aquæ, tum olea: Aquæ, mitissimo calore, quem manu tum cineres, tum ipsa destillatoria uasa tangendo discernes. Et forte nihil interest, in Balneo Mariæ aut cineribus quasuis aquas destilles, si ignis modum obserues. Nam in balneo Mariæ aquam cui destillatoriū uas imponit feruere licet: cineres feruere aut calere nimis non licet, nempe cum
herbæ

herbæ, radices, flores, aut liquores aliqui ad deriuandâ ex eis aquam destillâtur. Eò quidē suauiora, & empyreumatis minus olentia fieri credunt in cineribus destillata huiusmodi, quò lenius lentiusq̃ res perficiūt, ita ut capitellū nō caleat, & aliquando inter unā & alteram guttam delabentem, circiter quinquaginta unitates ab accelerâte numerari possint. Olea uerò maiori igni et calore uehementiore indigent, nempe sicciore. itaq̃ licet in cineribus rectè fieri possit, quicquid in aqua fit, non cōuertitur tamē. nā olea in cinerib. fieri possunt, in aqua bulliēte nequeūt. Sed hæc res clarior fiet infra ubi de quinta essentia docebimus.

Facilis autē & in promptu est per cineres destillatio, si uas figlinū aut æneū mediocre, satis profundū, & cucurbitę seu corporis destillatorij capax cinere tenui et cribrato aut arena tenuissimâ, cousq̃ repleat, ut q̃ i uase est materia destillâda, tota infra cineres habeat neq̃

emineat. Hoc uas cineribus plenum supra quicquid aut sex ferreos cylindros aut bacillos pones: qui transuersi de latere ad laterem impositi sint. tribus nempe lateribus foco impositis, eorum duo latera occupabunt, posteriori, si res ad parietem fiat, non est opus. Anterior pars huius ceu quadratæ constructionis aperta relinquetur, ut ignis illic fieri & subijci possit. Longitudinem laterum singulorum pedalem esse satis est: altitudinē digitorum sex, aut circiter. Hæc omnia circumquaque luto (admixtis frustulis testaceis) obfirmabimus, ut calor melius contineatur, duobus spiraculis relictis in angulis. Sed modus hic prorsum extemporaneus est, & pro uno duntaxat uase idoneus. Ego operosiores aliquando fornacem construxi huiusmodi. In angulo domus basin cum lateribus & calce erexi, ad altitudinem sesquipedis. Super basin fornacem rotundam cum hostio uno angusto, longo latoque instar parui lateris, (ita ut manus inferi

inferi possit,) qui cū claudere libet fornacem opponitur. Spiracula seu uentilia erāt tria. Altitudo fornacis ad digitos circiter decem. Supra hanc fornacem eiusdem circūferentiæ lamina ferrea imposita erat, diametri ad duos pedes aut amplius. circa hanc undiq; margo erigebatur ex crudis lateribus (nam pro fornace lateres coctos accepi) in orbem, altitudine ad duos palmos. Rotundum hoc supra laminas spacium cineribus replebatur. In cineres per circuitum circiter quinq; uitrea destillatoria indebantur, ut eodem tempore, & eodem igne, plures simul aquæ, aut olea destillarentur. Vndiq; autem fornax munita erat luto subactō cū aqua ualde falsa cui pars aliqua fimi equini mista erat. Est sanè hoc genus fornacis ualde idoneum, quòd exiguo igne indigeat, qui et ipse in tali forma diutissimè durat: ut mane & uesperī semel curasse ignem ferè sufficiat. Debet autem is ex carbonibus tantum fieri, qui per batil-

lum ferreum, tantum ut commodè per hostiolũ inferatur, in fornacem immittunt. batilli huius margines utrinq; modicè eleuantur, ut carbones commodius contineãtur. Opus est etiam batillo ferreo oblongo (pro modo fornacis) in fine curuato secundum angulum rectum, & ibidem in fine aliquantulum dilatato, per quem moueantur et digerantur qui intus sunt carbones, & de batillo detrudantur. Sed hæc experientia melius cognoscuntur. In his fornacibus, & quomodo cunq; in cineribus, tũ alia aquarũ oleorumq; ut dixi, generare rectè parant, & præcipuè quæ sicca in uino infusa & aliquando uase optimè clauso macerata fuerint, eundẽ prorsus odorem saporemq; redditura: ut absinthiũ, sicut supra docui, gentiana, baccæ iuniperi, & aromata, ex quibus destillatas aquas aureas denominat nostrates, &c. tũ aquæ uitæ destillatio aliquoties repetit: in qua hoc animaduerti, meliorem semp et puriorẽ partẽ primã fluere
&

& quicquid phlegmatis est, (uel aquæ mortuæ, ut quidam uocant, q̃ inutilis, noxia, & ferè foetida sit,) postremū sequi. quod in capitello uitreo pulchrè dignoscitur. nam dum essentia purior, ignea scilicet & aerea fluit, nullum in capite signum apparet: ubi uerò iam phlegma com meat, aquę striatim fluentis uestigia manifestò apparent, quæ ut primum uideri cœperint, remouédum est uas recipiens, & quicquid in cucurbita seu uentre reliquū fuerit, tanquam inutile effundendū: & altera destillatio inchoāda, idq̃ repetendū, donec nullū amplius phlegma se prodat, quod quarta plerunq; aut quinta destillatione cōtingit. Postquā nō amplius destillatione, sed circulatione opus est, ut liquor rectificetur, ut illi loquuntur, & in cœlum aut quintam essentiam uertatur.

Destillata uapore aquæ calentis uires & qualitates plantarum integrius retinent, sed quia excrementosa sunt, parū diu seruari possunt. Diutius quę cinerū

aut scoriæ pulueratæ calore destillantur in uasis lapideis aut uitreis, quantūlibet multis, super longam aut rotundam fornacem tegulis intectam, quæ sustineant arenas altas plumbo alto circumdandas. Sed uasa hæc paulatim calfacienda & refrigeranda sunt priusquam aeri frigido aperiantur: alioqui mox rūpuntur, Syluius.

Vlſtadius destillationem quandā in cineribus fieri iubet igne tam lento, ut possis numerare unum duo tria per singula guttarum interualla.

Fructus quoslibet bene maturos, cōcisos & contritos destillabis in arena igne lento, Vlſtadius.

¶ Extemporaneus quidam modus.

Conficitur & repente aqua, dum calefacto aut feruente succo, cyathus superponitur uitreus, in quo fumus transit in guttas. guttæ inde collectæ in aquam coguntur. Sic acetum in aquam facile

facile uertitur. Vtilis hæc ad oculorum maculas & suffusiones detergendas, maximè si albo aceto ruta incoquatur, Cardanus.

RESINAM lariginam aliqui in uase ligneo ponunt cuius fundum ad perspicuam & quàm fieri potest summam tenuitatem à tornatore redactum sit: sic in loco calido purior & tenuior pars destillat.

DE ROSARIIS, ID EST INSTRUMENTIS, quibus ex rosis & alijs medicamentis liquor stillatitius elicitur, igne subiecto plerunq; immediate, ex carbonibus aut segmentis lignorum.

IGnis in destillatione magis adustionis odorem communicat aquæ destillandæ q̃ carbonibus aut aqua, quod ut caueas arenam imposito patellæ in communibus rosarijs: aut potius fac ut arena inter ignem & patellam sit, nec non

circa patellam, eamq̃ uitreatam si terrea est: nam & ex ære fit. Patellæ & alembici commissuram luto munies, fascia scilicet lintea luto inducta & aptè circumposita, nec non uas recipiens cū naso alembici, Brunsvicensis. Hodie quidam rosarias istas capellas ex ære faciunt, & supra arenam ponunt herbas destillandas: & in circuitu patellæ (& infra ipsam quoque, ni fallor) spacium uacuum aqua replent, canali ubi infundantur ad id factō. Ignē autem uel ex carbonibus subijciunt, uel ex lignorum segmentis breuissimis, quòd ignis flamma propter ambientem aquam minus possē nocere uideatur. Sed proculdubio hæc omnia in uitreis uasis multò foelicius destillabuntur, siue in Balneo Mariæ siue in cineribus.

Acetum destillatione cādidum redditur, cum ad alios chymistarū & medicorū usus, tū ut syrupo acetoso misceatur, de quo *Bulcasis* uerba adscribam. Cōstrue atā nor simile illi in quo destillatur

latur aqua rosacea: & semper pone uas
destillatoriũ ex uitro uel ex terra uitrea
ta: & imple tres partes ex aceto bono,
ut quarta pars uasis superius sit uacua,
necum ebullierit acetum effundat. De
inde operi uas cũ uase aliquo superius,
sicut nouisti, habente nasum, ut sit in a-
qua rosacea, & fac ignẽ leuẽ, non fortẽ,
nam si esset fortis, non fieret acetum a-
deò album. Oportet aut acetum quod
destillatur, esse ex uino albo, & acerrim-
um. Sic albũ & purum colliges liquo-
rem, & repones. Eodem modo destilla-
ri potest uinũ, Hæc Bulcasis. Ego in ui-
treis uasis in cinerib. aliquãdo destilla-
ui, qd̃ aliquot hætenus annis seruo o-
dore saporeq; aceto nõ destillato simi-
le, colore tantũ & substãtia differẽs qui-
bus aquã purã refert. Videt̃ aut Bulcasis
sentire destillandum esse acetũ cũ igne
siue aqua, nõ in balneo M. sed eo modo
quẽ in rosis destillandis, primũ & secũ-
dũ facit. i. sine aqua cũ igne lignorũ, aut
potiº carbonũ. Nos in cinerib. optimẽ

destillauimus. Dissoluuntur aceto forti præsertim destillato, uel succo limonum, margaritæ, testæ ouorum, lapides renum, uesicæ: corallium utrunq; eaq; post siccata promptè friantur: præcipitatum & sublimatum & cinabrium, & in argentum uiuum redeunt, Syluius.

Aceto destillato metalla resolui chymistæ aiūt. item urina humana destillata.

Cannabis folia in farinã uersa, quòd caput feriant, potum suauius inebriantem efficiunt, Cardan. Videtur autem aqua superinfundenda, & cū simul fermentata fuerint, destillãda, similiter ut aqua ardens uel in rosario, aut simili instrumento ubi ignis immediatè subijciatur: & forte bis aut ter repetenda destillatio. Idem dixerim de AVEENAE aqua, de qua similiter Cardanus: Aqua (inquit) ex auena destillata utūtur Moscuitæ quòd uino careant. nec minus excalefacit aut inebriat quàm uinum. Cum enim auena crassioris sit substantiæ, necesse est ut ex destillatione incalcescat,

lescat, attenuetur ac exacuatur, & ad naturã aque ardentis accedat, Hęc ille. Idem sanè fieri poterit ex quouis potu inebriante, ut zytho, cereuisia, curmi, & apomelite, præsertim uetere: & eo qui cum milio decoquitur.

Mel inter destillandum inflari & exundare solet, cum incalefactū est. hoc cauetur, cum destillatio fit in rosario communi, superimposito in patellã ligneo cribro (cum setis equinis,) ita ut mel attingat. Destillaturus autem in cucurbita uitrea, puram & bene lotã arenam admiscebis, & ignem lentum facies. Aqua prima abijcitur, colligitur uerò secunda cui color aureus, & sub finem ruffus. Huius aquæ usus est mulieribus ad capillos, ut augeantur, mollescant, & flauescant, ea madefacti præsertim in Sole. Defluuia capillorum emendat. Oculis tumidis & lippis medetur: & aquosas earum tunicas & caliginem discutit. angulos oculorum læsos & ulcerosos sanat. Locis ambustis egre

giè medetur, præsertim mollib. & teneris, ita ut nulla cicatrix relinquat. Posterior aqua, quæ ruffa est, expurgat pus & saniem in putridis ulceribus, si ea lauentur, & imponantur madida in delinthea, & cum ea repurgârit, carnem etiam producit, Ryffius. Vide Vlstadium.

DE OLEIS DESTILLATIS.

Et primum in genere: deinde particulatim.

De oleis ex plantis, floribus, herbis, gummis, resinis, seminibus, corticibus, lignis.

De oleis compositis illis quæ balsama uocant.

De oleis ex animalibus.

De oleis metallicis.

Olea quæ uasis chymisticis siue per descensum, siue per ascensum parant, quædã simplicia, quædã cõposita sunt. horû quædã ex pluribus cõposita ut balsama, quæ artificialia uocant, aliquot: quædã ex paucis. Sunt quæ inter simplicia & cõposita media uideri possint, ut illa ubi uni medicamêto cõtrito liquor aliquis addit, quo cû maceret et
unà

unà destilletur, ut per id quasi uehiculum ascendat, postea separatur.

Item quedã ex plantis fiunt earumque partibus, floribus, radicib. feminibus, corticibus, resinis, gummis, lachrymis. Quedã ex animalibus, earumque aliqua parte, aut excremento. Alia ex metallicis, aut similib. ut ex antimonio, plũbo, succino. Nos de singulis loquemur, per tres istas posteriores classes. De cæteris uerò oleis quæ alio quopiã modo fiũt: ut expressione, infusione, &c. infra seorsim tractabimus.

Vt oleũ benedictũ ex lateribus ignitis oleo restinctis destillat per sublimationem, sic ex ladano, cera, liquoribus, gummis, resinis, ossibus, medullis, & alijs pingui humore abundantib. potest sublimando trahi oleum, Syluius.

Olei natura rebus mixtis siue à natura compositis omnibus inesse uidet, cũ sali etiam corpori aridissimo infit, ut Cardan⁹ scribit. (Est etiã in sale pinguitudo, quod miremur, Plin.) sed alijs pl⁹

alijs minus. Est enim oleosus et pinguis humor qui in mixtis inest, non aqueus ille & facilis exiccato, sed aereus qui etiam calidus est. Vtriq; enim elemento sui generis humiditas est. Hunc liquorem in quibusdam ipsa natura separat, non in plantis tantum per succos siue liquores, ὀπρός Græci dicunt : lachrymas, gummi, resinas, elæomeli : sed etiā in corporibus inanimatis, ut in metallicis pinguibus, sulfure, argento uiuo : item in bituminum generibus diuersis, naphtha, succino, ambra, & petrelæo, cui nomen quòd è saxis effluat. Manifestissimè uerò in animalibus, tum per alias eorum partes, tum præcipuè adipēs, medullas, sanguinem & in ijs quæ sanguine carent congenerem ei pingue aliquem humorem. Idem neq; excrementis deest, alui, uesicæ, sudori, melli, ouis, &c. In solidis quidem tum animalium tum plantarum partibus, ijs præcipuè omnibus inesse uidetur, quæ fibras seu uenas habent manifestas, per quas

quas scilicet nutrimentum attrahitur. Nutritioni enim dulcia maximè destinantur, quæ quidem facile in pinguitudinē à mediocri calore uertuntur. quin & ipsa pingua subdulcia sunt. Et succi pinguis abundantia in ijs maximè spectatur, quæ dulcibus multis aluntur. Pingua tamen ipsa per se non nutriūt, quòd innatent, neq; in massæ seu chymi in uentriculo unitatem redigi possint. Iam pinguisculus ille succus eò plus olei continet, quo in solidiore aut ficciore inest materia, utpote syncerior & minus aquosus. Guaiacum quidē quod in aqua subsidit, eo abundat. Rariora & leuiora ligna pinguem succum in gummi aut resinas conuertunt, quāobré eo minus abūdant: solidiora densioraq; & grauiora eundem retinent, ut guaiacum, iuglans, fraxinus.

Porrò oleum lignis omnibus inesse uel cinis ostendit. omnium enim cinis pinguitudinē suam habet, quā in lixiuium deponit. Adeò durabile est pingue

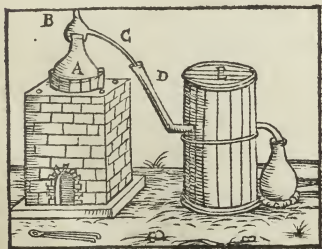
aëreum et magis etiam igneum, ut cum terra comburatur, aqua euaporet, illa remanent, partim in cinere, partim in fuligine. quanquam in utrifq; etiam illis terræ effentia reliqua fit, ut sola aqua absumpta uideat̃ tota. Sed hæc ad philosophos pertinent.

Quomodo extrahendū sit oleū ex aromatibus, ut caryophyllis, nuce moschata, croco, macis, & alijs.

Aroma quodcūq; uolueris cōcisum, & contritum crassiusculè, aqua uitæ rectificata & circulata, mediocriter perfunde, & simul macerata demum destilla igne perquàm lento. Et cum aqua uitæ omni iam detracta, oleum stillare inceperit, materiam aromatum è cucurbita exemptam sacco impones diligenter filis obligato, & in prelo ad id apto exprimes, utrifq; ferreis præli laminis bene calefactis. Sic expressum oleū destillare, rectificare & circulare cōuenit:

nit: ut oleum ſyncerum à craſſiore materia ſeparetur. Fæces deinde rurfus digeri ſeu putrificari poſſunt cum aqua uitæ prius ſeparata, (& denuo deſtillari.) Ethic modus commodiſſimus utiliſſimusq; inter cæteros uidetur, Ryffius: ſed obſcurius quàm oportebat, nos ut licuit uertimus.

Oleum quomodo per deſtillationẽ extrahatũ è lignis, & ſimilibus, uelut caryophyllis, ex Cardano.

In uitreo uafe A. contrita ponuntur,

& quanto leuiore licet igne destillantur: & siliceat, aqua feruente circum uas posita oleum elicere, longè erit melius. Summitati uasis pileus uitreus B. imponitur, ac luto ne respiret aptatur, cui de more canalis adiacet. C. cui alter canalis uitreus adiungitur D. ita luto septus ut nihil possit respirare. Hic per uas ligneum E. transit, quod aqua perpetuo frigidissima repletum habere oportet, cânula H. detrahētes quicquid iam calorem cōtraxerit, aliā nuper haustam denuo addendo. nā sic D. refrigeratur, fumiq; non uruntur, sed in aquā uel oleum transeunt, conuersiq; per F. canalis partem obliquā & ultra uas aqua plenū exporrectā, guttatim in uas G. cadunt. Vt igitur uidi, primò turbidum quoddā effluit, substātiā rei tenuiorē efferens, pòst aqua clarior exit, demum oleum, quod exusti potius odorem refert, quàm rei illius à qua defluxit. Hoc modo aquarū etiā (ex herbis & floribus) destillatio fieri potest, sed

fed is longè melius per descensum fit, &c. Sunt qui iuxta F. moschum ponunt aliaq; pretiosiora odora menta, retinetq; aqua odores nò solum proprios, sed etiã moschi & aliorum quæ apponuntur.

De destillatione per descensum. Vl-stadius cap. xix. docet de hoc destillandi modo in genere: & priuatim de oleis ex lignis iuniperi, ex vitellis ouorum, ex nuce moschata, & Benedicto: ex quo ego clarius & breuius rem ostendere conabor. Docet igitur cõstrui fornacem huic destillationi aptã, similem foco qualis apud Germanos fit, ex lateribus non coctis, altitudine sesquicubiti undique, excepto anteriori latere (quod humilius fieri potest, & lateribus tenuibus tegi, ad imponendum aliquid ut ferramenta, quibus ignis regitur,) latitudine trium cubitorum quoquo uersus. In medio huius foci foramen sit, tantum ut pes hominis immitti possit. (Erit autem hæc fornax etiam ad alium

usum apta, nempe ad sigillandum sigillo Hermetis, ut uocant: cum cucurbitæ uitreæ os in foramen furni inditum palmi, id est quatuor digitorum lógitudine, & si qđ amplius circa ipsum patet eo argilla obstructo, ubi incáduiit forcipe similiter candente cóprimatur.) Destillaturus ergo in hac fornace, cucurbitam accipe de optima terra: sin minus de cupro uel orichalco. hanc imple usque ad tertiam partē materia destillanda: & include ei operculū ferreū tenuissimum ex lamina ferrea, foraminibus paruis plenū. Tū inuertes, & impones os uasis in fornacis foramen ad tres usque digitos inferendo, & quicquid circūquaq; patet, luto diligēter explebis, ita ut nihil quicquam in hoc foramen decidere possit. In parte autē inferiore foraminis cucurbitam uitreā subijcies (pro qua imponēda eximendaq; & ut uideas quando materia tota destillarit, anterior fornacis pars debet esse aperta:) cui superioris cucurbitæ os infer-

tum

tū aptetur, (non lutando tamen.) Tum ignis fiat superius circa uas quod materia cōtinet circūquaq̃. Sed ignis primo exiguus esse debet, & à uase quantū fieri potest remotus: deinde paulatim & maior & uasi propior excitari.

Sciendum est autem q̃ à quauis materia, à principio aqua destillat, plus minus, secūdum materie differentiā. Hæc cum fluere desierit, & iam oleum stillare cœperit, euacuabis cucurbitam è uitro subiectā, iterumq̃ subijcies: & ignē augere perges, & eundē p̃pius uas excitare, donec nihil amplius olei destillet. Tunc em̃ ignis mox longè remouēdus est, ut superior cucurbita refrigeretur. Deinde inferiorem, id est excipientem auferes, & oleum seruabis. Cæterum ignis, ut dixi, in principio perexiguus requiritur, paulatim augendus ad quartum usq̃ gradum, duabus ex causis. Primum ne nimij caloris subito excessu omnis humiditas, etiā oleosa consumat̃: quod præcipuè cauendū est, cū ex uitelis ouorū & nucib. moschatis oleū desti-

deramus. Nam in alijs quibusdam, ut ex lignis iuniperi, repentino etiã & magno igne excitato nihil deliqueris. Deinde quia lignum accensum forte cucurbitam lederet, ureret, rumperet: aut oleum ingrato odore efficeret. Porro in oleo Benedicto simplici, augebis ignem saltem in fine destillationis, & destillandi locum huiusmodi parare poteris: Foueam in terra fodito, longam, latam & profundam pro modo ollæ in eam imponendæ. Sit autem olla uitrea ta, aqua abluta: & super orificium eius ponatur lamina ferrea tenuis, multis foraminibus perforata, ita ut lamina infra summum ollæ marginem sit digiti transuersi latitudine: Supra hanc impones aliam ollam quæ materiam destillandam contineat, sic ut orificia coniungantur, & omnia optimè lutetur. Tum fiet ignis circa ollam superiorem, quæ tota sit extra foueam præter orificium. Sed secundus hic modus incommodior primo est: quoniam aqua ab oleo se-

parari

parari non potest: nec facile cognosci quando tota materia sit destillata, nisi usu & consuetudine id cognoscatur. Potest etiam fornax fieri in colle præcipiti: ut idem Vlstadi⁹ docet: ego ne sim prolixior omitto.

Oleum de folijs citri, arantiæ, aut limonis cum destillatur, primo aqua elicitur, deinde oleum, quorum utrunq; separatim seruari debet. oleum quidem imprimis suaue & bonum est. Fit autem hunc in modum. Folia de quavis prædicta arbore, discissa contunde in mortario, & destillando aquam excipe: & cum uideris guttâ aliquam diuersi coloris aquæ innatantem, mutato recipiente ignem auge, & oleum collige. id modicè olebit adustionem, quod uitium emendatur, si diu Soli expositum relinquatur. Sunt qui iam dicta folia inter duo lintea siccent & conterant, adijciâtq; alia multa odorata, ut zibetum, moschum, ambram, styracē cal. ladanum, cinnamomum, benzoum: non

quidem substantiam eorum, sed fumū duntaxat. hæc enim iniiciunt in aquam rosaceam super igne, & uapore eorum folia imbuunt. His ita diligenter imbutis, accipiunt aquam rosaceam in qua macerata sint aromata quædam, ut caryophylli, galanga, nux moschata, &c. per unum aut alterum diem: eaque madefactum puluerem foliorum in cineribus igne lento destillant, donec aqueus liquor separatus sit: deinde aucto igne oleum excipiunt, quod longè gratissimi & suauissimi odoris est, Furnerius.

Empiricus quidam mihi retulit, hoc modo commodè oleum separari ab herbis et radicibus. In terebinthina aut larigna resina lota (octies aut nouies) donec albescat, herbas aut radices impone, & in arena calida relinque q. f. Deinde destilla igne lento, & profluat primo terebinthina, mox ab initio: aut si parū mouet, conferta seu uniuersa deinde fluet, primum lacteo ferè colore,

lore, deinde flauescens. Deprehendes autem gustu quando liquor optatus fluere incipiat: colore mutato, uas recipiens quoq; mutabis, ut seorsim excipias. postremus enim liquor ignobilior est, & extra corpus usurpandus, prior uerò intra corpus, Hæc ille. Ipse mihi uideor oleum de baccis iuniperi uidisse hoc modo paratum.

Olea destillata quæ intra corpus dantur, omnia miscenda sunt, cum liquore aliquo, uino, apomelite, aut syrupo cū aqua destillata quapiam, alioue medicamento: ut infra etiam inter balsameleæ dicemus. hoc est quod empirici dicunt, oleis utpote spiritibus, addendum esse aliquod corpus.

De oleis ex floribus.

Oleum ex croco paratur sic: aspersa aqua uitæ digeritur materia, & abstracta per destillationem aqua uitæ

prælo expressus liquor circulatur, ut supra scriptum est de aromatum destillatione in genere, ex Ryffio.

Oleum de spica, ex Gallico libro Furnerij. Herbam (flores potius) spicæ aut lauendulæ ad breue tempus insolato, tum in alembico aquâ extrahito. Hæc per æstatē Soli loco quàm calidissimo exposita, oleum in superficiē effundit, quàm subinde ab aqua separatam serua bis. Nā & suauissimè olet, & aduersus morbos uarios, præsertim frigidos, utilis est: & dolores tollit.

Eiusdem alter modus. In quanta uolueris copia olei de amygdalis dulcibus, flores spicę bene maturos macerabis in uase uitreo in fimo equino per dies quadraginta. Deinde lento igne destilla: postremò in sole rectificata uase diligenter obstrueto. Si tamen adustionis odor sit, duo aut tria exigua foramina in cooperculo relinques. Sic in Sole purgatum, bonum & odoriferum remanebit.

Eiusdem

Eiusdem tertius modus. Floribus spicæ bene maturis uas uitreum imple, obstrue, & quotidie quantum poteris adijce. Hoc facere perges diebus octo: deinde uas obstructum in fimo equino per tres menses putificato. Tandé destillabis in alembico magna diligentia, & extractum oleû in solabis, ita ut semper quicquid clarius est separe & reserues. Sunt qui materiam, ut primum ab igne (sic habet Gallicus liber, sed puto legendum à fimo, scilicet equino in quo macerata est per tres menses) extracta fuerit, Soli exponūt, & innatans aquæ oleû subinderemouent. Vbi uerò flores oleum reddere iam desierint, quantum poteris exprimes, & succum expressum in Sole relinques uase inclinato, ut supernatans oleum facilius separetur. Sic oleum perquã odorum habetur sine omni adustionis uitio, Hucusq; Furnerius.

Idem oleum Ryffius fieri ait, ut oleû de rosmarino, concisis floribus in uino

ueterem maceratis, destillatisq̃ ita ut alembici spiritus subinde refrigerentur, &c. Vide supra in Oleo de Rosmarino. Sunt qui hoc spicæ oleum publicè uendant, & balsamum nominent, cum tabulis in quibus facultates eius descriptæ habentur. Valde calidum & siccū est. Noui ego mulierem quæ unam & alteram guttam eius non sine periculo intra corpus sumpsit, sed lumbricos inde multos deiecit. Miscet̃ rebus quàm plurimis, odoris præcipuè gratia. Guttæ eius cum multa aqua agitata, totam reddit odoratam. Medici etiam oleis ungentis q̃ calidis eam admiscent, tum odoris gratia, ut uel gratum augeat & conferuet, uel cælet ingratum. superat enim omnes odores: & forte nullus liquor reperitur æquè simul & uehemens & suauis odore. Ex spica certè longè odoratioꝝ quàm ex lauendula fieri uidetur.

Oleum rorismarini quod uicem balsami gerit. Ampullam floribus rorismarini

marini impletã sepelito in arena (clausam panno duplicato cerato, aut cum cera & coopertorio ita quòd respiret, Arnoldus: duplici linteo, deinde etiam cera occlusam, Hollerius) usq; ad mediam partem: & sic relinque per mensem aut amplius, donec flores in aquã conuertantur. Hęc aqua separata & soli exposita per dies x. aut xx. (aliàs xl.) densatur instar olei. Cor, cerebrum, nervos, & totum corpus roborat. Pannos faciei & maculas delet, iuventutẽ conseruat. Gutta eius aquæ imposita, ut balsamum subsidit. Prodest ad telas & lachrymas (aliàs maculas & alios affectus) oculorum, si gutta una imponat in oculos, bis aut ter ad summũ. Membra paralytica ut plurimum recalfacit, & sanat aliquando. Phlegmati falso resistit. fistulas & cancerum, quæ alijs non cedunt remedijs per sanat. Ad eadem facit aqua uitæ ex uino in quo decoctus sit rosmarinus destillata, Lulius. Ego rosmarinum non deco-

querē. euaporat enim uis uini & quinta essentia: sed in uase obstructo macerarem aut putrificarem. deinde in Balneo Mariæ primum, pòst in cineribus aqua super fæces rursus infusa destillarem. Mecū facit Arnoldus de Villa noua, qui in libro de uino, (ubi ille de rosmarini etiam oleo eadē scribit, quæ iam ex Lullio scripsimus. si modo Lullij ea sunt:) Sæpe (inquit) expertus sum quòd aqua uitæ facta de uino in quo remollitus fuerit rosmarinus, curat phlegma falsum, scabiem, cancrum, & fistulam, quæ aliter sanari non possunt. Sed hoc oleū rosmarini non aliter fit quàm è floribus uerbasci oleum, non per destillationem.

Oleum rosmarini fieri debet ex floribus decerptis cum summis turionib. seu ramulis quibus adnati sunt, contritis, & in optimo uino uetere maceratis seu putrificatis. Debent autem destillari lento igne, ita ut alébicī spiritus subinde refrigerentur: postea circulari, donec

nec quoad eius fieri potest omnis crassa substantia à subtili separetur, Gualtherus Ryffius. Poterit autem destillari, ut conijcio, uel in cucurbita, præsertim breuiori, cum alembico: uel in retorto cum recipiente diuersæ figuræ, uel potius in duobus retortis quorum alterum sit recipiens uel in uasis æneis quæ uesicas uocant pharmacopolæ, ut aqua cinnamomi, aut aqua ardens.

Eodem modo destillantur olea, ut idem docet, de VERNICE seu gummi iuniperi, de SPICAE aut LAVENDULAE floribus, ANISI semine, & multis alijs feminibus.

Chelidonij quarta essentia siue ignis qui est tanquam liquor olei, &c. quomodo paretur & in quem usum, lege supra ubi de quinta essentia tractauimus. Licebit autem à plerisque herbis & alijs medicamentis, oleum duplex, aereum & igneum, eodem modo quo in Chelidonio illic præscriptum est, extrahere.

Oleum rutaceum. Cardanus libro

sec. de subtilitate, uenena quædam esse scribit quæ solo tactu occidunt. Aduersus hæc, inquit, auxilium est, non hære-
re loco cuiquam donec incalescat manus: lotio frequens partiū cum aqua tepida. olei quoq; rutacei: non illius uulgaris, sed eius quodeodẽ modo factum sit quo & spicatum & caryophyllatum apud pigmetarios fieri solet, inunctio, Hæc ille. De oleo ex feminibus rutæ, paulò post ex Lullio scribemus: id uerò cuius hîc Cardanus meminit, ex ruta ipsa, hoc est summis eius ramulis florentibus parandum existimo.

De oleis ex feminibus &
fructibus.

Oleum de caryophyllis aliquando in Italia gustauimus, supra modum suaue & efficax: id quomodo extrahatur, docuimus supra uerbis Cardani, ubi de oleis extrahendis in genere scripsimus. item alio modo ex Ryffio, eodem scilicet

cet quo ex quibufuis aromatibus, quæ in aqua ardente macerata deftillant donec aqua ardens feparetur, & cū primū cœperit fluere oleum, materia è cucurbita exempta exprimit, & c. ut fupra ex Ryffio fcriptum eft: qui huius etiā olei vires particulatim defcribit.

Oleum de nuce mofchata quomodo eliciatur, uide fuperius ubi in genere tractauimus de deftillatione oleorum per defcenfum ex Vlfadio. Oleum de NVCE mofchata & inuolucro eius MACIS, eodem modo quo ex caryophyllis extrahitur, Ryffius, qui vires utriufq; fingulatim defcribit.

Anifi oleum extrahitur, (ut ex alijs ficcis quæ in plantarum genere funt,) feminibus contritis optimo uino maceratis, deinde paulatim per afcenfum deftillatis, ita ut fpiritus in alembico affiduè refrigerentur, & c. & liquore poftea circulato. Vires eius Ryffius enumerat, nos omittimus ut & aliorū ferè ubi nullus peculiaris effectus aquis &

oleis attribuitur, quin idem illis etiam à quibus detrahuntur remedijs ante de stillationem conueniat, nisi quòd de stillando subtilior & efficacior redditur.

Olea è baccis IUNIPERI, & è baccis LAVRI eodem modo fiunt: nempe còtrita uino macerata, aut aqua pluuiali, destillantur eodem modo quo aqua ardens, uel in uesica ænea ut pharmacopolæ nominant, uel ita ut ex lignis & caryophyllis oleum trahi supra scripsimus ex Cardano: uel ut ex aromatibus ex Ryffio. Non multū enim referre puto, modo spiritus qui per alembicum feruntur, in ipso rostroq; commodè refrigerari possint.

Vires oleorum istorum Ryffius recenset. Solent & agyrtae apud nos oleū de baccis iuniperi uendere, cum tabellis impressis quæ uirium eius catalogū continent. Hoc inter cætera etiam tertiaria laborantibus mederi audio.

Oleum de frumento quidam faciūt
exprimen-

exprimendo inter duas laminas ignitas: alij hoc pacto inutile fieri putant, et parari debere ut oleum de iunipero, nimirum ex lignis iuniperi per descensum. Mesue triticum excorticatum in uase sublimationis etiam destillari ait ut oleum philosophorum. Curat impetigines, & cutis asperitates à siccitate natas lenit & humectat, & cæteras cutis infectiones emendat. A Rasi etiam in Antidotario describitur. Vide infra inter olea non destillata. Posset etiam de HORDEO & similibus fieri, tum per sublimationem, tum per descensionem, Monachi in Mesuen.

Oleum de ben (id est balano myrepfica) moschatum, quod Furnerius retraban uel retrahan uocat, pretiosissimi odoris. E fructibus ben (qui Genuæ fatis copiose reperiuntur, eodem ferè pretio quo amygdalæ) exprimes oleum ut ex amygdalis, fines quiescere, & impones moschi fatis bonam copiam: & sic in uase uitreo bene obstru-

cto immittes in caccabum ut aliquan-
diu bulliat, deinde oleum per destilla-
tionem excipies, quod suauissimum et
odoratissimum erit.

Olea quædam ex feminibus, quæ repe-
ri in libro de aquis Raymun-
di Lullij.

Hęc olea separatim cōscribere uolui.
quòd dubitem an author per destillati-
onem ea fieri uoluerit, aut simpliciter
per expressionem. in singulis quidem
hęc uerba adijcit, & extrahatur oleum
ad modum laicorum, quibus innuere
uidetur, simpliciter per expressionem
feminum in torculari, ut uulgus face-
re solet, colligendum esse oleum, præ-
sertim cū ab ijsdem in Sole siccatis ex-
trahi uelit. Non dubium est tamen
quin eadem ritè destillata longè effica-
ciora essent: sed ad destillandum opor-
teret liquorem in quo semina trita ma-
cerantur cum eis relinqui, & putrifi-
cationem

cationem præcedere, &c.

Semina sponſæ Solis macera in lacte muliebri quadraginta diebus, & deinde fac oleum ad usum (modum) laicorũ: Vide supra inter liquores cosmeticos.

Oleum ex feminibus rutæ. Rutæ femina trita misce cum auro foliato, & pone in aceto per diem unum. Deinde leuiter ad Solem deficca, & extrahe oleum ad modum laicorum. Id pretiosum est, & uenenis resistit, ita ut uomitu reddantur: quòd si quis secundo inde biberit, reliqui etiam humores ab eo infecti eijcientur: si tertio, curabitur perfectè, intra tres uel quatuor dies.

Omnem dolorem oculorum curat ex quacunq; causâ, dummodo pupilla illæsa sit: si oculi bis die hoc oleo laentur, & gutta una in oculum infundatur. curabitur enim oculus intra tres uel quatuor dies. Si à ieiuno bibatur, non finet uenenum appropinquare ad hominem illo die. Quòd si quis etiam

lætali uulnere faucius inde biberit ieiunus, euadet, modo reliqua cura uulneris fiat ut par est. Item à ieiuno potum, guttam & omnem scabiem depellit: & hydropè ex frigida causa natum, si uel biduo sumatur. Deniq; membra omnia dormentia (paralytica, inunctum scilicet,) excitat & restituit.

Ruberta (si rectè legitur, forsan à colore: ego Sperma potius legerim) id est oleum nasturtij. Nasturtium (malim femina nasturtij, ut in reliquis ibidem, ante & post oleum) madefactum acri aceto, sicca in Sole, & extrahe oleum ad modum laicorum.

Hoc mixtum cum aloe & oleo lauri no curat omnem scabiem & guttã, locis inunctis. Cum aloe & carbonibus de ulmo potum tertianam & quartanam curat, & omnem rupturam in corpore. Cum ptisana coctum & potum, sanguinis fluxum sistit, & aluum astringit. Cum furfure coctum & potum, omnem guttam depellit.

Oleum

Oleū de feminibus pimpinellæ. Pone femina in uino rubeo per aliquot dies, deficca, tere, & fac oleum ad modū laicorum. Potum hoc oleum à ieiuno arenam, & quemuis calculum uesicæ, etiā consummatum, ex quacunq; materia dissoluit, frangit, expellit. Aggrauata hominis membra alleuiat, Hæc ille.

De oleo ex baccis iuniperi destillando, primū per ascensum, deinde p descensum, ut ex amicis accepi.

R. Sextarium uel modium plenum baccis iuniperi, contusas biduo macera in aqua fontana. deinde pone baccas illas unà cum aqua in qua maceratae sunt in cucurbitam aut uesicam, ut uocant, ex cupro, quam replebis ita ut uacua remaneat mensura duorum aut trium digitorum. Tum igne subiecto mediocri destillabis per omnia tanquā aquam ardentem, hoc est per fistulam siue cannam quæ transeat per uas aqua

frigida plenum. Redditur autem aqua copiosa, ita ut uas recipiens unum non sufficiat. Tandem oleum sequitur, quod permittendum est in aquam defluere, cui innatabit. separabis autem uase, in quo est, augusti colli inuerso, ita ut aqua permittatur effluere, donec modicum adhuc supersit. quod deinde oleo in aliud uas transfuso separabitur. Reddit autem baccarum sextarius, ut in Alsatia uocant, olei circiter quatuor uncias. Alij ut oleum ab aqua separent, imponunt in calicem uitreum cui pes sit ademptus arte per filum ferreum candens, aut casu, ita ut exituum in imo foramen relinquant. transit enim aqua, & cum ad oleum peruentum est obturatur foramen, & effunditur oleum in uas ubi seruari debet. Sunt qui similiter destillant, materiam in destillatorio saepe moueant, ne aduratur. Et similiter aiunt aromata trita, ut caryophyllos et cinnamomum, recte destillari. Aliqui, ut audio, in retorto destillant, non uitreo, sed ex cupro, stanno interius obducto,

obducto, quod inferat in cannã ex cupro oblongam, ut pro aqua ardẽte fit.

Alius eiusdem apparatus per descensum, ab amico quodam qui ipse parauit tanquam res secreta nobis communicatus. Baccas iuniperi bene maturas & ficas per autumnum uel sub autumnum, inter duos, ut in fastis assignantur, sacros diuæ Virgini dies, colligito ante meridiem, octaua uel nona hora, in magna copia, quæ circiter duos fascos impleat, tempore sereno. Deinde bene contusas in cilicio, quo pistorum utuntur, pones, non nimis multas una uice, & sub prælo exprimes, atque sic per diem & noctem relinques sub prælo, ut succus aquosus interim destillet. Hunc per se repones in uase aliquo, ut utaris eo tũ ad remedia quædam intra corpus, tum extra ad pungendas partes, (cum aliquo unguento & aqua uitæ,) præsertim arthriticas. Facile autem conseruatur, neque facile corrumpit hic succus, & suauis & efficax est. Aliqui humorẽ

aquosum nō sub prælo eximunt, sed in communi fornace (balneo M.) separant. Reliquam materiam bene siccatam tritamq̃, pone in cucurbita quatuor mensurarū capace, nō prorsus tamen implebis. In ea luto sapientiæ, ne quid expiret occlusa, putrificabis materiam p̃ dies circiter uiginti octo ī fimo equino: aut si hyems sit, in Germania, iuxta fornacē. Ad putrifactionē quidē in fimo equino scrobē fieri oportet duos pedes altā, & simū ac calcē alternis imponi. asperges autē aquā calidā quotidie aut altero quoq̃ die. Tandē cū satis putrificata, & mediocriter liquida apparebit materia, destillabis. Vas recipiens eiusdē ferē magnitudinis esto, & imponat̃ circulo stramineo. Vtrūq̃ autē uitreū, & filo candēte ferreo sectū esse debet. Ea inter se cōmittes mediante lamina ex metallo, potissimū argēto, frequentib. foraminib. p̃uia, q̃ non sint maiora q̃ si acu cōmuni pertusa essent. Huius laminæ circuferētia supra infraq̃ emi-
nere

nere seu limbū habere debet, ut uasa in limbos illos immittant. Primū igit̃ uas superius in quo materia est, cū lamina cōmittes & luto firmabis: (& foramen quoq; fundi circunquaq; luto explebis.) deinde partē illā uasis per foramē medię fornacis demittes tantū, ut inferius quoq; uas. i. recipiens, inter limbū laminæ inferiorē inferi ac luto muniri possit. Lutū subactū esse debet cū aqua falsa & tomento: hoc aliqui lutum sapientiæ uocāt. Fornacis ratio hæc est. in medio cōstrui fundum debet cū foramine, ut diximus. Supra hoc fundum circa cucurbitam arena ponitur, ferē usq; ad tertiam cucurbitæ partē. supra arenam uero pruna, plus quā tertia parte cucurbitæ, nec opus est remoueri cinerem. reliqua pars cucurbitæ, quarta fortassis, aut paulò minus q̃ tertia, uacua & libera emineat. Quod si metueris, ne forte cucurbita superior non satis uim ignis ferre possit, luto eam loricabis, ea saltem parte, qua pruna circū-

ponetur. sed si ignis paulatim, nec subito augeatur, non opus erit hac incrustatione. Fundum in medio fornace ex lateribus construatur, qui ferramentis oblongis imponentur. quâ autem foramen orbiculare relinqui debet, lateres in orbem excisos esse oportet. Sic instructa fornace, destilla: & effluet primum liquor aquosus, in quo ut primum olei gutta apparuerit, uas recipiens mutabis: & primum illum liquorem per se seruabis. Hoc sanè oleum per descensum in uase uitreo extractum, minus adustionis uitio affici posse mihi uidetur. Haftenus etsi satis clarè rem mihi, ut dictauit amicus, descripsisse uideor: adijciam tamen figuram aliquam, ut quàm clarissimè possum rem ob oculos ponam.

A. cucurbita continens grana.

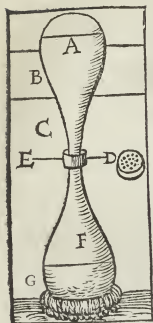
B. pruna.

C. arena.

D. lamina foraminulenta.

E. fundus super quo arena iacet.

F. cucur-

F. cucurbita excipiens.
G. circulus stramine⁹
cui recipiens imponit.

Oleū ex pineis nucleis ad erugandā mulierū cutē destillatione per descensum fit, ut oleum è ligno iuniperi, Syluius.

De oleis ex gūmis, lachrymis seu liquoribus densatis, & resinis.

Oleum de myrrha. Vide supra inter aquas odoratas Furnerij, ubi unam descripsimus quæ fit cum myrrhæ parte una, & rosarum succi parte dimidia, longè odoratissima.

Liquores natura densati & quæ gummi uocant, calidi & sicci temperamēti, ut præparentur ad destillationē, contrita in uase diligenter obstructo (poterit & uinū, ni fallor, modicè aspergi) loco frigido et humido infodiēda sunt, p̄fundē

ad hominis staturam sine ulla materiæ calidę additione, & satis longo tempore relinquenda: citius tamen resoluet si uitellos ouorũ ad duritiem coctos addideris. Sic resoluta gummi oleum reddunt turbidum, quod in retorto (ut uocant) destillatum clarius fiet ac purius. Nam omnia gummi, et caphura quoq̃, cum pinguem liquorem album contineant, qui per destillationem eis detrahitur, facile ignis iniuriã & adustionis uitium sentiunt: ut licet in uasis admodum humilibus destillentur, liquor tamen emanet sæculentus, crassus, adustus, & odoris ingrati, cuius usus ne extra quidem corpus placeret, nedum intra: uiribus quoq̃ non ijsdem. Sic resolutã materiam colabis per pannum laneum aut expilis contextum, ut quicquid inest terrestris, arenæ & quisquiliarum separetur. Deinde quod colatum est denuo quot uolueris dieb. in loco mediocriter calido relĩque, postremò destilla. Sunt autem olea huiusmodi
maximè

maximè subtilia & efficacia, (cum ipsa natura prius præcipuas stirpium facultates, illarum quæ gummi aut lachrymas fundunt, in eis quasi collegerit,) Hæc ferè Ryffius libro primo de destillatione.

Idem Ryffius in eiusdem operis tractatu de oleis nullā peculiarem ex gummi extrahendi olei rationem præscribit: sed ad librum primum remittit. Singillatim autem describit vires oleorū ex Ammoniaco, Belzoo, Camphora, Caryophyllis, Euphorbio, Galbano, Ladano, Myrrha, Opopanace, Sarcocolla, Sagapeno, Styrace liquido & calamita. In solo de Mastiche oleo, tritam mastichen cum uetere uino resolui (& digeri) iubet, deinde destillari. Et gummi Iuniperi similiter in uino resolui ac macerari, propter substantiæ eius siccitatem: postea destillari.

Oleum belzoi. Libram belzoi aut amplius crassiusculè contusam, aqua ardēte rigabis: et in retorto, supposito

recipiente destillabis in cineribus, lento igne primum, deinde magno. Oleū hoc odorem egregium & suauissimum spirat. Qui effluxerit aqueus liquor seorsim seruari debet, Furnerius.

Oleum de styrace, ex eodem. Styra-
cem calamiten succulentum & pingue
crassiusculè tundes, & aqua uitæ opti-
ma irrigabis. tum destillabis in retor-
to ut præcedens oleum, & aquam seor-
sim repones. Hoc oleum mira odoris
fragrantia excellit.

Oleum camphoræ: Vide supra in A-
qua camphoræ, inter aquas simplices
destillatas.

De oleo terebinthinæ siue lari- gnæ resinæ.

Resinæ terebinthi aut laricis libras
quatuor pone in capaci retorto siue cu-
curbita uitrea, & destillando elice o-
leum, ita ut cucurbita aut retorta are-
næ imponatur. primò autem cum aqua
exibit

exibit oleum tenue & clarum, secundò aurei coloris, ultimò fuscū & crassum. horum unumquodq; per se auferto & reponito. Valerius Cordus. Plura de oleo terebinthinæ eiusq; apparatu & uiribus Ryffius scribit, quæ nos breuitatis causa omittimus. Hoc imprimis cauendum, ne dum destillatur, ebulliat, ut in melle quoq; facile enim turgēt & inflantur liquores isti calefacti quamobrem ignis primo perquam leuis fieri debet, ac paulatim augeri: & alembicum, ut artis est, refrigerari. Sūt qui lateres crassiusculè tritos addant, aut filices albos, aut arenam lotam resiccatamq; aut hederæ folia & modicum uitri crassiusculè contusi, (huiusmodi quædã etiam melli destillãdo addunt,) ut ebullitionẽ istã prohibeãt. Ego laterũ silicũmue frustula minima oleo uetere, aut aliquo medicato perfusa adderem, ut in oleo Benedicto: ut eadem opera & ebullitio impediretur, & uirtus olei augeretur. Mecum ferè

facit sequens descriptio, quam in libro quodam manuscripto reperi. R. Arenā puram, uel filices albos paruos claros, & pone super ignem in uase donec canescant, deinde extingue eos in terebinthina, ut bene imbibant. & arenam illam extinctam destilla in alembico.

Oleum terebinthinę aliqui ad lithiasin cōmendant. Itē illa, Terebinthinū oleū ē terebinthinæ libra, laterum antiquorum, (uel ut Albucasis, recentium, quia plus olei combibant,) uncia, & mastiches & styracis, utriusq; uncia. Lateres igniti extinguntur oleo: extincti tritiq; cæteris comiscuntur in alembico uitreo. Tres liquores effluunt, quorū tertius est optim⁹. Iac. Hollerius inter olea anodyna ad dolores frigidos. ¶ Aliter ex libro manuscripto. In cucurbita semiplena terebinthinæ, pone uitri triti manipulū, & spōgias duas quantitatis digitorū (deest numerus:) & pone secū dū artē alchymistarū tam circa ignem, quàm circa cucurbitas (uidetur legendum,

dum. & pone secund. art. alch. ignē circa cucurbitam.) & fiat ignis per xxiiij. horas. Perfecta prima destillatione, iterum destillato, renouādo uitrū, cucurbitā & spongas. Ad cicatrices delendas, uel potius remittendas et emolliēdas, terebinthinum oleum summè proficit, his demptis quas uarioli reliquēre. Nam qui ad uariolorum quoq; stigmata hoc oleum commendant, decipiuntur, Brasauolus.

Oleum ex tartaro sublimatum.

Tartarum (contritum) pone in uase (cucurbita uitrea luto inducta, aut fictili) & imposito alēbico uitreo destilla. Effluet aut primò aqua, deinde oleum, quod seorsim excipies igne paulatim aucto donec fluere desinat, Codex Germanicus manuscriptus. Empirici quidam spiritum siue quintam essentiā tartari aduersus apostemata interna, & morbum regium commendant.

Olea de corticibus.

Oleum cinnamomi fit, ut supra ex Cardano docuim⁹, quomodo olea extrahant^r ex lignis & similibus, ut caryophyllis, depictis etiã instrumētis. Vel ut ex Ryffio scripsimus de oleis ex omni genere aromatũ extrahēdis. Cinnamomum circitē dies octo in aqua ardente sexies destillata macerari, tũ destillari potest, ut ex amico audiui. ¶ Huc adscribã aquæ etiam, ut uocant, cinnamomi parandę rationē: nã in huius etiã destillatione oleũ tandē sequit^r, quanq̃ paucũ & propter adustionis uitiũ intra corpus inutile. aqua uerò nobilissima utilissimãq̃ est, cuius descriptionē nuperrimè amicus quidã ad me trãsmisit, huiusmodi. Fornax et instrumēta omnino eiusmodi esse oportet, qualia pro aqua ardēte habent^r, cãna p̃ uas aqua frigida plenũ transeunte, (quæ, nisi fallor, melior erit, si bene longa sit, nempe ad longitudinē quinq̃ pedũ Rom. quantã se uidisse aut etiam longiorem in huius aquæ

aquæ destillatione alius quidã nobis re-
tulit. sed forte minus lóga opus est, cū
nó magna aquæ copia destillatur.) Pos-
set etiã destillari in cucurbita uitrea lu-
to incrustata, ut aqua fortis, eo modo
fortassis melior futura. Cinnamomi o-
ptimi triti, non cribrati libram, pone in
fundo uasis destillatorij cautè, ne pul-
uis dissipetur aut lateribus adhæreat.
& mox sesqui mensurã aquę recentis af-
fundes, et opculo imposito, et uase reci-
piente subiecto, ignē ex carbonib. par-
uum facies. Quæ prima effluit aqua
crassiuscula est feré instar olei. curan-
dum autem diligenter ut cum primum
color se mutauerit, uas recipiēs quoq;
mutetur. Fluit autem aqua secunda al-
bidior: tum rursus mutatur, alio quoq;
uase excipienda, & sic deinceps donec
fæces emanent. Quartæ mutationis a-
qua clarissima est: quę cū flauescere cœ-
perit, illico auferédum est operculú cū
canna, quòd res iam perfectã sit, & o-
mnis cinnamomi uirtus extracta. Hoc

totū tribus aut quatuor horis fieri potest. Sed oportet huic destillationi duos homines adesse, quorum alter diligenter obseruet liquorū mutationem, & ignem curet ne maior sit iusto, néue liquor effluens nimis acceleret. Alter curabit ut uas aquæ frigida per quod aliquota pars cannæ transit, rectè habeat, & ne canna nimium incalasciat, quare subinde mutata aqua frigidiorē è uase aliquo proximo infundet, & lintea madida ex aqua frigida cannæ circumponet, & operculo similiter si nimis caleat. Plurimū. n. istarum partium refrigeratio refert, ut & copiosior liquor & melior fluat. Hanc aquam cinnamomi ipse uidi gustauīq; per gratam & suauem odore ac sapore. Erat autem liquor acris quem uidi, lacteo ferè & turbido calore: cui ruffæ aliquot olei guttæ innatabāt, quæ insuauiores erant quam aqua & adustionem olebant. Idē ferè Cardanus scribit in genere, de liquoribus ex odoratis lignosis, ut caryophyl-

ryophyllis, &c. Vires hic liquor egregiè reficit: reliquas eius facultates Ryffius describit. sed ex ipsa cinnamomi natura cuius constare possunt.

Eodem modo paratur etiam oleum de cortice nucis moschatae quem maccis uocant, ipsum quoque à Ryffio descriptum.

Oleum mirifice odoratum, quo chirothecæ & alia quædam inunguntur, ex Furnerio. Mense Maio accipies corticum arboris almô (sic legi inquit Furnerius in libro à quo transcripsit, dubitat autem ulmum ne potius an limonê citri genus intelligi oporteat) secundorum partes tres, & eiusdem arboris florum partes pinguiore, (les espis de la fleur qui sont grasses,) æquale pondus. Exiccato in umbra. Præfertur autem hæc arbor si locis non aquis nascatur. His addes tertiam partem baccarum iuniperi recentium, & destillabis per descensum, paruo igne primum, deinde magis magisque augendo donec oleum omne

descenderit in receptorium uas quod uitreum & luto obseptum esse debet. Postea insolabis, orificio uasis operto aliquandiu, aut membrana foraminibus aliquot pertusa, clauso, donec adustionis odor exhalet. Sunt qui gratiæ odoris augendæ causa adijciant belzoum, spicam nardi, agallochum, scobem cypressi, styracem, ambram, moschum & pariter omnia destillent, secundò etiam repetita destillatione.

De oleis quæ extrahuntur
ex lignis.

Olea de lignis omnia per descensum ut uocant, destillantur. De oleo quidem ex ligno iuniperi parando, supra docuimus ex Vlstadio, ubi de oleorum destillatione per descensum in genere tractauimus. Qui plura cupit, præsertim quod ad uires, requirat ex libro Germanico Ryffij. qui eodẽ planè modo etiam de GVAIACO oleũ elici scribit:

nec

nec non ex ROSMARINI ligno. Adscribam hîc quod in libro quodam Germanico reperi : Lignum iuniperi pro oleo inde parando, scindi debet initio Maij, uel autumnî, quod uiride seu recens sit, cortice rubente. Decorticatum diligenter sicabis in furno statim ab extractis panibus. deinde securi dissectum in ollam impones cui fundum sit foraminulentum, & in ollam subiectam aptè inferatur. Ollam superiorẽ replebis segmentis è ligno iuniperi, & etiã populi illius quam tremulã uocãt, cum parte lapidum alborum è quibus calx parat. deinde cū operculũ diligenter luto muniueris, inferes inferiori, & ignem circunquaq; excitabis. Hoc oleum etiã solo iuniperi ligno paratũ, ferè extra corpus tantum adhibetur. nã ualde uehemens est, & adustionem admodum resipit. Inquinat tamen cutim ut non facile abluatur. Ego uim eius aduersus scabiem & impetigines egregiam esse noui. Idem aduersus pe-

stilentem morbum Brasauolus cōmendat. Frigidas causas remouet, & reprimittypum quartanæ. Inunctum ab umbilico usq; ad muliebria & renes, matricem confirmat, & eius humiditatē desiccatur, & ad conceptionem præparat, Rogerius.

Oleum quod destillatur de lignis iuniperi siccissimis, duorum uasorum fistilium orificijs inter se oppositis, aut etiam per alembicum uitreum, si retineatur ore, mirabiliter tollit dolorem dentium ex frigido catarrho natum: & similiter prodest cōtra omnes alios dolores ex frigidis humoribus prouenientes, ut dolores neruorum, articulorum spasmū, paralyfin, & similes, Matthæolus. Oleum iuniperi (inquit Mesues) emendat cutis infectiones, serpiginem, cancrum, ulcera maligna, qualia quæ in tibijs & cruribus quorundam malum mortuum recentiores uocant. Segmentis iuniperi tenuibus uas uitratū oris angusti reple, laminam ferri tenuē for-

foraminib. multis in cribri triticei modū pertusam, ori toti applica, luta eandem cum ore tum dicti uasis, tum alterius minoris etiam uitrati oleum excepturi: quod terræ ubi infoderis, igne luculento maius alterum iuniperi frustula capiens, circunda horis duabus. sic oleum in uas minus destillabit, Hæc Mesues interprete Syluio. Ibidem Syluius in commētarijs, Hac arte (inquit) oleum fit ex pineis nucleis ad erugandam mulierum cutem, ex ligno Guaia-ci, & potentius ex ligno sancto ad morbi Hispanici dolores ac ulcera) quibus & oleū iuniperi, & GENISTAE ET FRAXINI, & similium prodest, (& lignis alijs, præsertim pinguibus ac succulentis, ut fructibus, baccis, seminibus. Vas autem maius esse possit metallicū, aut si uitreum est, uel filiceum, probe totū luto sapientum muniatur: figulinū autem, quia rarum est, oleo foras exhalanti uiam daret: ob id uitratum sit intus. Infernum autem uas ac receptorium

uitreum esse potest, ambitu non lutatū modò sit paulò crassius, potest & metallicū. potest deniq; terreū esse, modò sit uitratum: alioqui oleum id tenuissimum hāc illāc per uasis poros diffunderet. multò minus, fouea intra terram parietes terra figulari paratos habēte (qd̄ Mes. imperabat) recipi tutò id oleum possit. Adde q̄ neq; minus uas terræ infodere est necesse, si uelut area aliqua possis carbones & ligna sustinere, quibus uas maius est circundandum, Hæc Syluius.

Oleum FRAXININVM splenicos iuuat, præter id potest quæ oleū iuniperi, & eodem fit modo, Mesues. Vbi rursum, Syluius, Id oleum hypochondrio sinistro illitum, & potū, splenis obstructiones potenter liberat, duritiāq; emollit ac digerit. Hoc oleum (inquit Rogerius) arthritidem frigidam reprimat, excoriatis cicatricē inducit: morphæam albam soluit, & denigrat eam.

Io. Manardus in epistolis 16. 4. cōsultans

lens ualetudini cardinalis Campegij articularij: Laudo (inquit) & modum & usum spumæ decocti LIGNI SANCTI seu Indici ad loca dolétia. Efficacius tamen esse puto, oleum ex eodem ligno modo quem chymistæ per descensoriũ uocant, destillatum, inunctis uidelicet ex eo locis dolentibus & tumidis. Solen etiam ex ramentis ligni crudi, in nobiliq; aliquo uino decoctis, addito antiquo oleo, linimentũ parare, quod dolentibus locis utiliter illinitur.

R. Lignũ tesseratim cõcisum, hoc imple nouũ uas fictile, quod opculo testaceo pũctim ptuso obturet. id diligẽter lutatũ excipiat altera testa uacua in terra defossa ad os usq; superiori desup incumbente luto cõglutinata, p opculũ flammariũ ui circũcirca æstuãte. in uacuam quatuor aut quinq; horarũ spatio defluet oleũ. Vbi deferbuerit, aperi & offendes oleũ aquæ innatås: quo si papulas, exulcerationes, tubera cõpagum et neruorũ dolorib. inũxeris, iuuamentũ non

modicum præstabis. Aqua etiam illa bibitur mane & fero, per se uel cum Syrupo sequente, &c. Andreas Matthæolus in libro de morbo Gallico.

Potest etiam, ut ex amico audiui, destillari guaiacum eo modo quo aqua fortis: optimè quidem in fictili uase uitrato quod igni resistat, qualia Haganoæ præsertim faciunt. Hoc oleū prodest articulorum uitijs ex Gallico morbo, si cum optima aqua ardente inungatur. ¶ Oleum ex ligno Guaiaco, & potentius ex ligno sancto, ad morbi Hispanici dolores ac ulcera prodest, Syluius. Empiricus quidam aliquando mihi retulit, non abijciendum esse hoc lignum quamuis bis aut ter decoctum. nam sic quoque adhuc oleum optimum ex eo destillari.

Accipe ligna sicca hederæ, & grana & gummi si poteris habere. Frustatim concisa ponantur in uas terreum perforatum in fundo duob. uel tribus locis: & tunc supponatur alia olla. Ponantur
in

in terra, & coniungatur fundum superioris cum orificio inferioris, cum argilla uel pasta. & olla superior tota emineat super terram. Demum excitato igne circūquaq;, destillabit oleum nigrum in uas inferius. Hoc oleum præ omnibus oleis sanat arthritidem ex causa frigida, Rogerius.

Olei capnisti hoc est infumati apparatus, quoniam per descensum fit, similiter ut de lignis oleū, hoc loco adscripsi ex Aetij lib. primo, ubi de oleis agit: unde Nicolaus Alexandrinus etiā mutuatus est in tractatu de oleis. Unguium aromaticorum nigrescentium (melánon, Fuchsius Nicolai interpret legit megálon; id est magnorum,) thuris masculi, styracis optimi, bdellij puri, costi, singulorum drachmas quinque, (sing. uncias duas semis, Nicolaus, quod magis placet.) Olei dulcis optimi sextarios quinque, (sextarios duos semis, Nicolaus. Hypni quod satis est. Costo in crassiusculas partes dissecto, atq; itidē

styrace & bdellio, simul commixta in uas fictile (nouum, Nicol. sine anfulis conijcies. cuius orificiū hypno obturabis, exteriusq; aspalathi furculis, aut quapiam re odorata, aptè circummunibus, ne quid è fictili excidat. Inde uas aliud fictile sine anfulis quæricto, collo procero, quod orificiū habeat alterius uasis aromata continētis orificio aptè conueniens, in quod conijcies olei dulcis sextarios quinq;. Postea effosso solo fictile oleum continens usque ad collum obrues, ne futuro igne incandescat: inde alterum aromatum uas in caput resupinabis, & ita utriusq; orificia coaptabis, ut exquisitissimè cohæreant. Deinde uas totum luto circumlines, undecunque qua parte orificia cōglutinantur, mox circa fictile subiectis carbonibus ignē uentilādo accendes. Quo accenso finito aromata tabefieri, ut sensim ignita per fictilis osculum in subiectū oleum euaporent: Cuius rei causa capniston, id

id est infumatum uocatur. Postridie oleum amoueto, & in uitreo uase reponito. Utunt hoc mulieres, quibus menses detinentur, imum uentrem ac lumbos eo inungentes. Conuenit etiam his quæ à puerperio malè (nimis parum) purgantur, similiter illitum. Præterea utile est ad thoracem tefrigeratum, medeturq; tenesmo, si exceptum lana (calida, ut addit Nicol.) complicata imo uentri & lumbis apponatur. Idem uidetur capnelæum dictum: sed Kirianidum author naphtham interpretatur, libro quarto in Echeneidis mentione.

Vidi & ex papyro in cuculli formam conuoluto, accensóque supra discum stanneum, summa eius extremitate per forficem retenta, olei nigricantis guttas aliquot defluere, quæ ad oculorum maculas siue albugines laudantur.

DE BALSAMO VERO, ET
*antibalsamis, id est arte compositis oleis,
 quæ veriloco usurpantur, tum in-
 tra tum extra corpus.*

BAlsamum uox est in omnibus pro-
 pè linguis usitata, Syriaca procul-
 dubio. nam in sola Syria & uno dunta-
 xat horto olim nascebatur. Panag He-
 braicam uocem Ezechielis 27. Dauid
 Kimhi post nonnullos interpretatur lo-
 cum proprium Iudææ: alij apharsamó,
 id est balsamum. Iudæi recentiores pal-
 famon scribunt, Græci balsamon, Pau-
 sanias palfamon, Nicander blasamon
 propter carmè. Opobalsamon liquor
 est: carpobalsamon, semen, quod & ca-
 samum aliqui uocant, & ipso liquore
 odoratius prædicant: xylobalsamon,
 rami seu ligna. Cogitaui ego aliquan-
 do balsamum ab excellentia dictum es-
 se, quod pretiosissimū nobilissimumq;
 inter aromata esset. nā baal dominum
 & magistrum significat Hebræis, sam
 uerò

uerò aroma. Balsamó, aromaticus flos, Varinus. Et sanè decet, ut res ipsa Syriæ propria est, ita nominis eius etymologiam ex eadem lingua peti. Forſan & belſuin, (aliſj beniuin, aliſj belzoum ſcribút,) ſuauiſſimi odoris liquor eandem ſui nominis originem habet. Non auté ſam ſolum Hebræis, ſed & boſem aroma ſignificat. unde Germani moſchum uideri poſſunt appelláſſe *biſem*.

Balsamum noſtra ætate quidam interijſſe exiſtimant. aureo colore ſuccus ille erat, uulnera ſanabat, & rugas tollebat, & mortuorum faciem à corruptione uindicabat, lapidemq; renum comminuebat: delebat oculorum maculas uenenis reſiſtens, maximè aconito, & rigoribus febrium ipſarum, atq; in his omnibus uires baſami excellebát. Nūc uerò ex Hiſpaniola genus aliud baſami defertur, colore rubro ad nigrum tédente, ponderoſum, olens exuſtū quidam, & illicò caput ferit, linguam etiã acrius ſed ſerius, ut piper: Vulnera &

ipsum recentia celerrimè, si quid aliud sanat: & rugas tollit. Crediderim si non certè ad omnia, ad plurima saltem id olei genus esse efficax, ad quæ & balsamum uerum. Arbos quæ oleum istud parit goacomax, Punicæ forma & magnitudine fermè similis: sed tamen folio paulò maiore tenuioreq; cortice quasi arido, ligno quod ardet ut tæda: fructu ut uuarum racemi, rarioribus tamen & paulo maioribus acinis, uinofi coloris. qui cum furculis aquæ diu incocti, id olei genus reddũ, Cardanus.

Sunt è mercatoribus qui adserunt hortos balsami interijisse, ex quo tempore Zelimus Turca, præcessor Solymanni occupauit Chayrum, quũ Turcæ cultoribus hortorum iugulatis, nõ statim surrogassent alios, anno à nato Christo 1516, Porrò repositum aiunt non contemnendæ magnitudinis balsamum multis milibus ducatorũ conferendum apud celeberrimum uirum
 sæculi

ſæculi noſtri Lucullum alterum D. Antonium Fuggerum, Ioan. Agricola in commentarijs in Galenum de locis affectis 4.9.

Antibalfama. Balfami ueri notas aliquot Dioſcorides præſcribit. In medicamentorum quæ inuicem ſubſtitui poſſunt catalogo, qui cum Gale- ni operibus, & in fine etiam librorum Aeginetæ habetur, legimus, Pro balfami liquore ſtillatitia myrrha, hoc eſt myrrha liquida quæ ſtaçte dicitur. Ibi- dem habetur, Pro opobalfamo liquor myrti. ſed rectius legendum uidetur, li- quor myrrhæ. Auicenna libro 2. capi- te de oleo, Loco balfami (inquit) poni- tur myrrha liquida: aut equale pondus olei adedhij, ſeu al dadi, uel dadi, ut Bellunenſis tranſtulit. Raviſ in calce Antidotarij ſeparati, in oleo Benedi- cto ſiue de lateribus: Valet (inquit) ſi- cut oleum balfami: ſed eſt ſubtilius, & calidius & maioris utilitatis in affe- ctibus frigidis, Monachi in Meſuen.

Et paulò post, In tractatu quid pro quo
qui imprimitur cū libris filij Mesuæ, le-
gitur, Pro balsamo, terebinthina de-
stillata uel oleum laurinum, uel gum-
mi hederæ ponitur. Cæterum quid sit
dadi nō facile dixerim. describitur au-
tem ab Auicenna capite 213. Bellunen-
sis quid sit nec illic, nec in Glosis inter-
pretatur. Granum est (inquit Auicen-
na) simile hordeo, longius, strictius, so-
lidius, amarum. frigidum est, ad calidi-
tatem declinans, & ficcum in secundo.
astringit uentrem. uenenis resistit. dolo-
ribus ani & hæmorrhoidibus prodest.
Durities resoluit, &c. Ego cisthum siue
ladanum esse conijcio. nam id quoque
frigidum est, ita modicè ut tepidam ca-
liditatem habeat, secūdum Galenum:
astringit, aluum sistit, item ficcatur in se-
cundo gradu. calidius autem est quod
in calidioribus locis nascitur; idēque
mollit mediocriter & dissoluit & con-
coquit. Iam in antiballomenis Græcis
legimus propolis loco tragopogona,
id

id est ladanum poni: & Auicenna, In resolutione (inquit) duritierum, ponuntur duæ tertię ponderis ipsius de kur, id est propoli, & medietas pōderis ipsius de abhel. Dioscorides anodynīs medicamentis misceri ait ladanum, Auicenna ani doloribus & hæmorrhoidibus prodesse. Iam quòd auicenna habet dadi hordeo simile esse, sed longius, strictius, &c. planè suspicor corruptum esse ex Dioscoride, qui ladon (id est fruticem ladani) cisthō similem facit, longioribus tantum nigrioribusq; folijs. Postremo ipsa nomina ladon & dadi non malè colludunt. ¶ Oleum ex floribus rosmarini factum (eo modo, ut ex floribus uerbasci fit,) uicem balsami gerit, & gutta eius in aquam immissa similiter subsidit, Arnoldus de Villa noua. Balsami ueri inter cæteras notas hanc quoq; ponunt, lac ab eo coagulari: ego cum experiri uellē an idem fieret à balsamo artificiali ex terebinthina & gummis calidis composito, non coagulari,

sed neq; scindi ab ipso animaduertit. Vulgus apud nos oleum de spica destil-
latum, simpliciter balsamum nominat,
propter excellentē nimirū odoris sua-
uitatem. Sunt qui & alia quædam odo-
riferā balsami nomine appellent, aut e-
tiam uiribus proximè accedere putent,
ut Ryffius oleum de caryophyllis. In
antiballomenis Græcis legitur pro xy-
lobalsamo substitui posse radices alba-
rū uiolarū. Antiballomena uero cū Me-
sue operib. olim impressa, sic habēt, Pro
xylobalsamo, lignū hederæ uel leucora-
dix. Pro carpobalsamo, fructus hederæ
uel xylobalsamū æquali pòdere. Eadē:
& pro ipso balsamo, gummi hederæ.
Sed forsan in omnibus istis errauerit in-
terpres, cum nullus scriptor hederam
ullo modo cum balsamo comparârit.
itaq; cogitauī uel interpretem qui ex
Arabico transtulit lapsū esse, uel po-
tius ipsos Arabes cistion, id est hederam
& cisthum confundendo. ladanum e-
nim cisthi succus est, quem Auicenna
pro

pro balsamo substituit.

In Antiballomenis Galeno adscriptis hæc etiã reperio, Pro liquore balsami, liquor carpasi: & Pro liquore carpasi, liquor myrti: &, Pro liquore salicis, liquor hederæ nigræ. quæ Arabes quibusdam omisissis aut mutatis in sua transtulerūt, ut cōijcio. ¶ Est & cassia quædam balsamodes ab odore dicta. Symbriū genus sylvestris mentæ, aquaticum & plerunq; rubens, recentiores multi balsamitam uocitant. Alia est balsamina ut Ligures Padani uocant, Hetrusci Hierosolymitanum pomum, folijs uitis albæ, flore cucumeris, fructu utrinq; turbinato cucumeris pusilli similitudine, &c. Pomum maturitate dissilit, inanitasq; confractio patet, semina int⁹ aliquot lēticulæ figura cōtinēs, ruberrima, ex quibus oleū exprimit^r ad uulnera præcipuū. Aliqui pomum oleo prius imbutū aliquot dies insolāt, deinde uel fimo uel terra tantisper obruunt dū prorsus intabuerit. Sic balsami uires

glutinandis uulneribus adsciscere pollicentur, inde tactum balsaminæ uocabulum, Ruellius ex Hermolao .Brafa- uolus hoc oleum de cochijis uocat, & herbam, quæ fructus illos in theca echinata gerit. cochiam aut momordicam. Oleum (inquit)uarijs modis paratur, & per infusionem, & sub terra per multos annos defossum, & per cocturam: fitq; ex echino, folijs seorsum, & seminibus. Quod sub terra cõditur, hæmorrhoidum doloribus succurrit. In genere, id oleum omnes dolores sedat. Qui plures & planè mirabiles effectus huius olei & herbæ scire desiderat, legat Matthæoli Senensis in Dioscoridẽ cõmentarios lib. 4. cap. 184. tot quidem & tantos, ut si ueri sint, balsamũ ipsum præ eis contemni possit.

Balsamelæon, id est oleum balsami, plantæ cubitalis, aut bicubitalis, rutæ agrestis similis: cortice cuius partem orientem spectante scarificato & uulnere rato lachrymæ pingues destillât, ipsius
scilicet

scilicet balsami pinguedo. Alij plantæ huius furculos uere ineunte in pila terunt, in aqua coquunt, torculari expriment, oleumq; balsami uocant. Sunt qui furculos tritos in oleo ueteri dies quadraginta insolant, in uase duplici coquunt, exprimunt, furculos novos tritos immittunt, secundo et tertio colant & recondūt, Mesue interprete Syluio. Vbi Syluius etiā in Scholijs: Oleo uetere (inquit) die uno maceretur xylobalsamum & carpobalsamum recentissima. pōst arte chymistarum oleum extrahatur, fuerit non ignobile. uel xylobalsamum recens in oleo ueteri diebus quadraginta insoletur, uase duplici coquatur. Vires huius olei ab omnibus tam laudati à Mesue taceri mirum est. calfacit enim, humectat, tenuat, digerit, terget, glutinat. Glutinandi hæc facultas ueteribus indicta, facit ipsum hodie pretiosum. Opobalsamum rarissimum, & ob id pretiosissimum. Quapropter Petrus de Abano, Guilielmus

Placentinus, Bartolemæus Montagnana, oleū balsami composuerūt, uiribus uero balsamo nihil cessurum. Alij folia & semen & lignum huius plantæ oleo insolant dies quadraginta, exprimunt, & seruant. sed uiribus opobalsamo id multò est inferius, Hæc Syluius.

Aegiptij factitium opobalsami genus faciunt ex cortice recenti odoratissimo, amygdalino oleo subferuefacientes, singularis odoris cum recens miscetur, Alexan. Benedictus.

Excitat subitò comitialiter humi prostratos, oleum quod balsaminum uulgius uocat, naribus subditum olfaciendum, Idem. Videtur autem oleū de spica destillatum intelligere. id enim multi hodie balsamum uocitant.

De balsamis arte compositis.

Balsamis omnib. quod ad facultatē attinet cōmune propositū esse uidetur ut uulnera & ulcera glutinent, idq̃ bre
ui

ui tempore, & mala eorum symptoma-
ta auertant: ut calfaciant, siccent, et par-
tibus sint tenuibus. hinc est quòd om-
nia resinā terebinthinam habent, quæ-
dam & alias resinas, ut pineam, masti-
chen. hinc & gummi adduntur, thus, e-
lemi, gummi hederæ, bdelliū, sarcocol-
la, mumia, &c. Alijs odoris gratia adiū-
guntur etiam aromata diuersa: unde &
polychrestotera fiūt, & ad uarios intra
corp⁹ quoq; affectus idonea: ut his ma-
gis etiā, quibus insuper plantæ diuersæ
earūmue partes adiſciuntur. Destillant
pleraq; paucis exceptis, quæ extra cor-
pus tantū, ut ad uulnera adhibent. De-
stillant autē in cinerib. maximè: omnia.
primū lēto igne, ut quod clarius, tenui-
us aut aquosius est eliciat, deinde paula-
tim aucto, ut oleum quod ruffi coloris
est, excipiat: deinde etiā maiori, ut oleū
rubeat et tandē ad nigrū colorē uergat.
Qui in medio effluxerit liquor magis
probat ad usus intra corpus: postrem⁹
calidior, uehementior & ingrator est,

aptior ut forinsecus adhibeat ubi maiore ui opus est: ut primus, ubi exigua. Primus liquor à terebinthina præcipuè reddi uidetur, cuius gratia ne ebulliat laterum aut filicum frustula misceri possūt, & c. ut supra de terebinthina destillanda diximus. Omnia intra corpus sumpta propter terebinthinam & gummi, ructus citant, non unquā molestos, & magis quidē medio & postremo liquore sumptis, Vrinā omnia suo odore imbuunt. Debent omnia intra corpus sumi cum aliquo liquore, uino præcipuè mixta. ita ut ad cochlearium liquoris, gutta olei una aut duæ ad summum addantur. Fæces in fundo relictæ inutiles sunt, nisi quod colophonix loco usurpari poterunt. Destillantem nuper uidi empiricum nescio quod balsami genus in patella cum cineribus supra lateres imposita, ut supra descripsi in mentione destillationis per cineres. cucurbita uitrea tam altè in cineres imposita, ut non supra materiā in ea cōtentam

tentã ascenderent. Repleta erat ad medium, capax fortè si tota repleta fuisse quatuor librarũ. Occupabat eum hic labor per quatuor aut quinque dies noctesq; non intermisso igne. Separabat autem tantum duos liquores, primum album, qui copiosior erat: deinde rufum, qui tertia parte paucior reddebatur. Lutum quo cucurbita, alembicum & recipiens illinuntur, ne qua perspirent, cum rimas agit, mox iterum illinendum est: itaq; noctes etiam uigilandum, & ne ignis intermittatur. Possunt etiam liquores omnes non mutato recipiente in uas unum excipi, & postea separari, nam posterior priori innatat, tãquam leuior. Hoc oleo ille utebatur, ad plurimos morbos, guttã unam quotidie propinando, & per dies aliquot (ut quatuordecim) interdum continuando. sic ad febres chronicas prodesse dicebat. plerunq; aromatum aliquid, ut zinziberis, et sacchari miscebat cum uino & olei gutta, ut minus manifestũ

esset ægro se olei tantum guttam bibere: aliquādo nihil misceri uolebat cū uino aliud præter huius olei guttā, præsertim ad emendandum anhelitus foetētis uitium. Aliquādo ex aqua dabat, aliās offulæ panis instillabat: aliquādo phlegmaticis & crassis hominib. cū condimento sinapij & piperis, inde sudare iubēs: sæpe uerò fieri dicebat ut plurimū pituitæ inde euomerent. Cōmendabat ad eadē omnia, in quibus theriacæ usus est: & cōtra uenena etiā magis. itē ad omnia uulnera, & tumores quosuis præterq̃ hydropicos: ad spasmū, ad dentes purgandos, ad confirmandas gingiuas. aduersus comitialē, & uenena. Linteo inde madido inuolutū serpentē interimiebat. Alterū liquorē, qui rubet, leprosis etiā remedio esse, si nondū in eis obtinuisset malū, nec dū anhelosi essēt. Vterq̃ liquor in gustu acrimoniā habebat, resinosi odoris, & fumosi quodam modo, magis uerò posterior. Semunciam diuitibus septē uel octo drachmis uendebat.

Oleum

Oleum Gullielmi de Saliceto Placentini, quod in quinto suæ Practicæ, cap. de oleis balsami uicem supplere ait. Carpobalsami, myrrhæ, nucis Indæ, singulorum semuncia. Hyperici drachmę duæ. Omnia crassiusculè cōtrita relinquantur in uncijs quatuor olei ueteris usq; ad menses sex: & destillantur.

Aliud nobili⁹ quod loco balsami ponitur, eiusdē. Olei sesquilibra, myrrhæ, xylobalsami, opoponacis, bdellij, aloes, carpobalsami, ammoniaci, serapini, nucis Indæ, hyperici, macis, gūmi Arabici, thuris, tragacanthæ, sing. uncia. Lateris triti, quę nunq̃ aqua tetigerit, igni ti, et in oleo cōmuni extincti uncię tres Terebinthinæ mundæ & clarę uncia septem. Trita singula & simul subacta in mortario, destillantur ut aqua rosacea. Prodest hic liquor aduersus calculum, admixtus medicinis contra eundē. Durities & cicatrices complanat. Et ponitur ubiuis loco balsami.

Aliud eiusdem nobilius. Myrrhæ,

carpobalsami, nucis Indicæ, sing. semũ-
cia. hyperici drachma (aliàs drachmæ
duæ.) Trita crassiusculè misceantur cū
quinq; uncijs olei, & fescuncia terebin-
thinæ. In fine addātur grana quinq; mo-
schi, & tria ambrę, & uncia olei de late-
ribus. Et destillentur ut supra. Eadem
quæ balsamum præstat, & ubiq; ei sub-
stitui potest. Hoc & Nic. Stokkerus ex-
cellēs in Germania medicus utebatur,
sed sine terebinthina, si rectè eius descri-
ptionem amicus ad me misit. Relinque-
bat autem in infusione diebus decem
antequam exprimeret. expresso demũ
moschum & ambram addebat cum o-
leo de lateribus, nec destillabat puto.
Descriptio superior habet in Luminari
maiore, ut & sequens Montagnanæ.

Balsamum compositum Bartolemei
Montagnanæ ex Antidotarij eius capi-
te primo quod est de unguentis. Tere-
binthinæ libra. Thuris albi uncia quæ-
tuor. baccarum lauri tantũdem. Gum-
mi elemi uncia sex. Mastiches, galangę,
caryo-

caryophyllorum, cinnamomi, zedoaria, nucis moschatae, cubeborum, ligni aloës bene triti *fin. uncia*. Omnia simul destillétur, primò lento igne: & primò defluet aqua balsami dicta. Tum aucto igne aliam aquam separatim colliges. Et sic fac tertio. Tunc emanabit balsamum in omni probatione. Erit autem tanto fortius, quanto sæpius destillatum fuerit.

Balsamum Petri Aponensis in additione eius in librum Mesue, in sermone de unctionibus (ad affectus cordis.) Myrrhæ electæ, aloës hepaticæ, spicæ nardi, sanguinis draconis, thuris, mumiæ, opopanax, bdellij, carpobalsami, ammoniaci, serapini, croci, mastiches, gummi Arabici, styracis liquidi, *sing. uncia duæ*. Ladani electi siue castorei *uncia duæ semis*. Moschi *darchma semis*. Terebinthinæ ad pondus singularum rerum. Tere terenda, & omnia mixta cum terebinthina, per alembicū ingeniose destillabis. est enim hac ars

sicut de aqua rosarum. Hæc Petrus, ut Monachi qui in Mesuen scripserunt, ex manuscriptis codicibus se descripsisse profitentur, multò emendatius quàm in excusis codicibus & Luminari maiore habeat. Métionem inunctionis spinæ (inquit Aponésis) apud ueteres nullam reperimus, forte non quòd illi rem adeò utilè & laudabilem ignorauerint, sed q̃ occultare uoluerint. Est enim egregium hoc auxilium, præseruans subiectum uitæ. Nā principium ossium & neruorum est nucha, & oritur à cerebro, &c. Itaq; hac inuncta confortabis substantiam uelatiuam, (nimirum tunicas cerebri,) & substantiam spiritualè, & neruos, & ossa uniuerſa, subueniens etiam paralyſi & omnibus neruorum affectibus, itè saltui & tremori cordis, & lassitudini manifestæ, & est medicamen omniũ medicamentorũ in celeri cordis confortatione. (Post hæc descriptione adiecta, subdit:) Hoc oleũ balsamo uicinum est: & secundũ hanc uiam subti-

subtilissimi sophistarū adulterāt balsamum. est enim inter ceteros modos hic nobilissimus. Hoc oleo si ungant cadavera, non putrescunt. Cum uolueris confortare corpora extenuata, miscebis aquam rosarum, & unges super basimansionibus, & à nucha usq; ad renes. Si eo modicè tepefacto ante horā paroxysmorum, inungatur spina relinquendo super ea uestigiū eius cū pecia, repelles rigores erraticarum febrium, & quarumlibet simplicium febrium. Sed quartanis & erraticis subuenit à principio periodi (locus hic cum sequentibus quibusdā uidet corruptus in excusis codicib.) in syncope quasi extrema puncta spina: ut ei⁹ organū uoce loquatur, sub lingua infirmi ex eo parū appones, postea in aurib. & naribus si necessitas urget. Ex eodem dabis cum postulat necessitas, in suffocatione matricis, & morbo caduco, & alijs plurimis passionibus. Datur pondere tr, (lego, grani) unius cum uino odori,

fero. Sic animum & naturam cōfortat, & multis affectibus medetur. Præcipuè uerò prodest melancholicis, tristibus, & quorum uires & membra languent, ac si cōtusi & per uim debilitati essent. Pro hectïcis, admiscebis oleum rosatū aut mastichinum, & unges spinam eorum apud balneum & sine balneo, Hactenus Aponensis. Idem hanc compositionem loco ueri opobalsami miscere suadet Theriacæ, Mithridatio, Diacurcumæ, Auræ Alexandrinæ. Hoc oleo, inquit Epiphanius Empiricus, tanquam matrè omnium remediorum ad omnes neruorum passiones utitur, nucham, dorsum & iuncturas bis die illinendo. experimentis enim constat, præcipuè in materia frigida. Idem in Balneo Mariæ destillari iubet hoc oleum non probo.

Est & alia Guilelmi placentini compositio, quam reperio in Luminari maiori in Diacurcuna seu Diacrocu, huiusmodi, R. Terebinthinæ lib 2. olei communis

munis lib.3. olei laurini unc.16. cinna-
momi unc.3. euphorbij, caryophyllo-
rum, baccarum lauri, gummi hederæ,
ferapini, galbani aromatici, opopana-
cis, ana uncia. thuris, mastiches ana un-
cias duas. Terantur terenda & destil-
lentur.

Hæc & alia quædam balsama diuer-
sa describit etiam Ryffius in suo de de-
stillatione libro.

Aqua uiuificans & seni iuuentutem
concilians, ex libro Lullij de aquis. Te-
rebinthinæ libra. Mellis se libra. Aquæ
uitæ ter quaterue destillatæ uncia tres.
Ligni aloes bene triti, sandali muscatel-
li, sing. drachmæ tres. Gummi Arabici
uncia, (forte drachma.) Nucis moscha-
tæ, ambræ, utriusq; drachmæ duæ. O-
mnia trita destilla igne lento, donec ha-
beas primam aquam claram. Et cum se-
cunda inceperit manare, quæ erit simi-
lis carboni ignito, ignem auge conti-
nuò, & separatim serua. Tum rursus au-
cto igne, tertiam, quæ nigra est & densa

instar mellis, donec liquor omnis effluxerit. Ex his aquis ultima calidior est, quàm prima & secúda. Prima uocatur mater balsami, secunda oleum balsami, tertia balsamum artificiale. Prima in potu datur cum uino tepido. Secunda & tertia profunt ad remouendũ mala quæ nouiter corrodiunt carnes humani corporis. Prima cum uino tepido albo pota, purgat stomachum ab omni malo humore: & aquam prohibet, ne perueniat ad cor aut partes principales, ut frequenti experientia constat. Linteolum tenue madefactum hac aqua cum paruo digito in nares intrusum, cum æger ingreditur lectum, & intus relictum, curat à rheumate. Mane & uesperi pota anhelitum foetentem quacunq; ex causa, curat. Dentes inde abluti roborantur & dealbantur: & dolore liberantur: siue is ex humore, siue ex sanguine putrefacto proueniat. Quicquid ei impositum fuerit integrum & incorruptum conseruatur.

Linteum

Linteum ea madidum & uulneribus (inde prius ablutis,) aut fistulæ & alijs impositum (malignis ulceribus). Quartanæ resistit, si spina dorsi per aliquot dies cum ea perfricetur. Scabies indelota sanatur. Linteum ex ea madidum ad hæmorrhoides utiliter imponitur. Lana xyлина modicè in hanc aquam intincta, contra quamvis sordiditatem utiliter immittitur. Inuncta curat faciei ruborem, paralyin linguæ, & omnes frigidos affectus. Secunda & tertia aqua ualent contra noli me tangere: contra regium morbum, colliq̃ & gutturis affectus. Item contra fistulam. & malum morbum præcipuè si recens fuerit: lauando enim & fouendo, & linteū inde madidū superponendo frequenter curat. Iuuat etiam si quis collisus lapidibus uel fustibus, uel baculo fuerit. Nullū uenenū eis appropinquare potest, et cōtacta inde aranea morit̃. Inungunt̃ utilissimè ad omnē paralysim. Oēs corporis partes lauando

confirmant. Sciendum est autem quòd prima aqua ex his tribus quasi generalis continet omnes uirtutes. Ad corro- dendum uerò secunda & tertia præfe- runtur, magisq; hæc quàm illa. In sum- ma, medentur omnibus morbis qui ex sanguine aut phlegmate putrefacto p- ueniunt.

Apud eundem Lullium aqua mira- bilis sic fit. Caryoph. nucis moschatae, zinzib. zedoariae, galangae, piperis utri- usq; granorum iuniperi, corticum ci- tri, saluiae, basilici, rosmarini, maioranae, mentae rotundae, baccarum lauri, pule- gij, gentianae, calaminthae, florum sam- buci, rosarum, ammeos, spicae nardi, li- gni aloës, cubebarum† (hic uidetur ali- quid deesse) tam syluestris quam do- mestici, cardamomi, cinnamomi, cala- mi aromatici, stichados, chamædryos, chamæpityos, melissae, mastiches, oliba- ni, aloës hepaticae, feminis & florum a- nethi, sem. artemisiae, sing. uncia. His ad- des ficus siccas, uuas passas ultramari-
nas,

nas, nucleos daſtylorũ, amygdalorum
dulcium pinguium, ſingulorũ unciam.
Mellis albi ueteris ſelibram. Deinde ſac
charum duplum ad omnia prædicta.
Hęc omnia immittes in aquã uitæ quin
quies aut ſexies per alembicum uitre
um deſtillatam, quæ pondere triplici
ſpecies omnes ſuperet. Relicta per bi
dium deſtillabis lento igne. Aqua pri
ma clariffima eſt & pretioſa. Secunda
colore differt, alio uafe excipienda. eſt
autem alba, utilis ad dealbandum faci
es mulierum, quibus omnes maculas
ſubitò tollit, ſi uel triduò ſemel inde la
uentur: & odoriferas reddit & claras.
Hęc aqua baſami ſeu mater baſami,
uocatur: debet autem cum aqua uitæ
eiufdem ponderis, & in alembico de
ſtillari per balneũ igne lento. Et effluet
primò aqua odorifera & mirabilis, quã
recipies per ſe: deinde alteram coloris
crocei, poſtremò tertiam ſanguinei.

Virtutes primę et ſecundę aque ſunt
hæ: Si altera ipſarũ fundatur in uulnus

recens non opus est alio remedio: sed intra diem naturalem cum dimidio ad summum sanabitur, modo non sit mortale. Omne ulcus malignū, uetustum, putridum, cancrosum, fistula, lupus, noli me tangere, eisq; similia, alterutra de istis aquis lauentur, & curabuntur intra paucos dies. Gutta duntaxat instillata carbunculum intra tres horas extinguit. Si oculus laboret lippitudine, uel tela, uel ungula, uel carnosso aliquo tumore innato, tertio quoque die guttam de istis aquis instilles: & intra nouem dies sanabitur, nisi omnino destructus fuerit. Gutta de eis cum paucis generosis uino pota calculum in renibus aut uesica, aut in uirga obstructum, uel intra duas horas frangit, & dolore liberat. Carne mortua inde abluta, breui curatur locus. Si mulier ex utero laboret, parum de eis ex iure aliquo bibat. Si dolor sit ex percussione uel casu sine ulcere, foueatur locus exigua earum portione.

&

& recedet dolor intra tres horas. Simili auxilio neruus contractus, induratus aut aliter malè affectus, restituitur. Reliquas earum facultates medicus eruditus per se æstimabit. ¶ Tertia & sanguinea aqua, quæ sancta & benedicta cognominatur, adeò excellit uiribus, ut si quis de ea quindecim diebus medio cochleari utatur, curetur à lepra, phthisi, asthmate, hydrope, paralyfi, ischiade, syncope, morbo caduco, gutta arthritica, hæctica, stranguaria: alijsq; multis morbis, idque intra duos menses. Senibus iuventutem recuperat. hominem moribundum desperatumq; à medicis, restituit, si unica eius gutta in os instillata deglutiat, ita ut ad cor perueniat. Quòd si quis per annum (quotidie) quantitatem grani frumenti huius liquoris biberit cum cochleari aquæ florum borraginis destillatæ instar rosacæ, anno exacto carnibus, sanguine & toto corpore, tum forma tum uiribus, quasi

renouatus uidebitur.

Aliud balsamum artificiale, ex eodé libro Lullij de aquis. Terebinthinæ sesquilibra. galbani uncia duæ. aloes cicutrinæ, mastiches, caryophyllorum, galangæ, cinnamomi, nucis mosch. cubearum, singulorū uncia. gummi hederæ semuncia. Omnia bene trita misce & destilla per alembicum uitreum, igne lento primum, & collige seorsim aquam primam. deinde aucto igne rufam: & postea magis aucto, oleum rubens, donec nihil amplius destillet: recipiente ter mutato. Habet hoc oleum omnes facultates ueri balsami. ardet enim in aqua, & lac statim cōgelat. nam si in pinta (mensura) lactis ponatur gutta una tepida, statim coagulabitur. Primus liquor uocatur aqua balsami, secundus oleum balsami, tertius balsamum artificiale. Vtilis est primus liquor contra fluxiones aurium, si duæ aut tres guttæ mane & uesperī immittantur. Oculis instillatus lippitudinem emendat,

emendat, & lachrymas consumit. Superfluos in quavis parte corporis humores mirificè restringit. Dolorè dentium tollit, si lauentur inde, & uermes, si qui insunt, interficit. Tertius liquor impatiens est ueneni, araneis & serpentinib. infestus. Duæ uel tres guttæ in morsum uenenosum instillatæ, statim sanant. Si hoc liquore circulum descripseris in quo includas animal uenenosum, immorietur id potius quàm exeat. In summa, eadem cum theriaca facit, sed efficacius omnia. Omne genus apostematum infusus, intra nouem dies sanat: Et similiter fistulam utcunq; malignam, et noli me tangere. Affectus omnes ex phlegmate et frigido humore natos, curat, linteo in eum intincto supra locum dolentem imposito. Exterminat paralyfin & omnem tremorem membrorû. neruos mirum in modum confirmat. Calidior est primo & secundo. Si quis guttam eius in manû ponat, statim penetrat sine dolore. Denique alia multa

efficit, & omnem affectum ex frigida causa obortum, sanat, si rectè usurpentur.

Aqua memoriam confirmans. Florum rosmarini, borraginis, chamæmali, uiolarum, rosarum, singulorū uncia. Stichadis, foliorū lauri, famsuchi, saluiæ, singulorū uncia duæ. Omnia minutim cōcisa in optimo uino macerabis et destillabis p̄ alembicū. Deinde liquori destillato miscebis terebīthinæ librā. olibani uncias octo. mastiches, bdellij, anacardorū, singulorū uncia. singula trita admiscebis, & iteratò destillabis. Deinde rursus addes, Nucis moschatę, macis, galangę, cubebarū, cardamomi, singulorum unciam. agallochi, ambræ, moschi, singulorum uncias duas (si rectè habet codex manuscriptus:) trita mixtaq̃ per quinq̃ dies relinquito, ac tertio destillato, aucto igne donec oleum manare desinat.

Aquas uitæ quasdam balsamis adnumerandas, reperies in cœlo philosophorum

phorum Vlstadij, capitibus 44. & 52.

Balsamum authoris incerti. Terebinthinæ selibra. thuris uncia duæ. ligni aloes, croci, utriusq; uncia. Mastiches, caryophyllorum, macis, galangæ, cinnamomi, zeduariæ, cubebarû, nucis muscatæ, singulorum semũ cia. gummi hederæ uel elemi uncia sex. tegularum extinctarum in oleo, ut decet, quas aqua non tetigerit, uncia tres. Terenda tere. primò fluet aqua. secundo oleum balsami, tertio balsamum artificiale.

Balsamũ artificiale (inquit Matthæolus Senensis in Cõmentarijs in Dioscoridẽ, quod ad morbos quàm plurimos mirè efficax reperi, sæpe cõposui hunc in modum. R. resinæ larignæ, lachrymæ abietis puræ & liquidæ (aliqui oleum abietis uocant, Germani *bülsharz*) utriusque libram. mannæ thuris, ladani, utriusque unc. octo. spicæ drachmam. mastiches, galangæ, caryophyll. casia odorata, zedoariæ, nucis mosch.

cubebæ, agallochi, ana unc. tres. gummi elemi unc. sex. aloes hepaticæ, castorei, nucleorum dactylorum, styra-
cis calamitæ, myrrhæ, belzoi, ana unci-
am. Tere terenda, & mixta liquoribus
destilla artificiose. Manabit autem pri-
mò aqua clara subtilissima, quæ mirū
in modum ardet, aqua balsami dicta.
Tum sequetur oleum flavum, subtile,
quod uocant oleum balsami. postre-
mo balsamum artificiale, rubens. Pri-
ma aqua, ut expertus sum, uentriculos
frigidos mirificè iuuat, & phlegma con-
sumit. Liquor secūsus excellenter me-
detur uulnerib. fistulis, doloribus ner-
uorum & articulorum. Tertius non ad
prædicta solum utilis est, sed insuper a-
lia complura, quæ breuitatis causa re-
linquo. Aliud. R. Terebinthinæ lib.
ij. Galbani, gummi hederæ ana lib. s. Ro-
sarum, bedegar, rorism. uiridium unc.
4. R. Gummina & tere grosso modo. in
funde in aqua ros. Post recipe terebin-
thinam & funde simul, & sparge desup
aquā

aquam ros. post adde flores & coque omnia simul, & cū aqua ferè fuerit consumpta, ponantur in alembico: & aquā primo destillantem proijce: tum sequetur oleum.

Aliud, mater balsami dictum. R. Terebinthinæ lib. j. olei laurini unc. 6. galbani, gummi elemi, ana unc. 6. gummi ederæ unc. ij. olibani uncias ij. Ligni aloes drachm. j. masticis, myrrhæ, aloes, laudani, castorei, rasæ (resinæ) pini ana drach. ij. gummi oliuarum arborū li. j. Caryoph. galangæ, cymini, cinnamomi, nucis muscatæ, zedoariæ, cubebarum, ana drach. iij. Tormentillæ dictamni albi, ana drach. 6. Mixta omnia destillentur per alembicum uitreum.

Aliud, Dornstetteri excellētis apud Germanos medici. R. xylobalsami unciam. Opoponacis, resinæ pini, bdellij, galbani, ammoniaci, mastiches, sarcocollæ, gummi elemi, olibani, myrrhæ, benzoi, singulorum semunciam. Olei benedicti, laurini, ladani puri, singulo-

rum fescunciã. Carpobalsami, opobalsami, uel loco eius, balsami ex descriptione Gulielmi Placentini,) utriusq; fescunciã. Sanguinis draconis drachmas duas. Castorei, spicæ nardi, galangæ, cubebæ, cinnamomi, cardamomi, granorum paradisi, corticum citri, singul. drachmam. Olei terebinthinæ ad pondus omnium. Macerata simul per dies aliquot, destillentur in Balneo M. (ego in cineribus malim.)

De balsamis quæ extra corpus
usurpantur.

Superiora omnia tum intra tum extra corpus usurpantur: ea uerò quæ sequuntur, extra tantum, aut præcipuè.

Balsamum breuiter sic fit. Terebinthinæ libra. mastiches, ceræ nouæ, utriusq; uncia. croci drachmæ duæ. Mixta destillentur,

Balsamum siue oleum benedictum
ad uulnera, paralyfin, &c. Olei terebinthinæ

binthina libra. Olei laurini uncia duæ.
Galbani, gummi elemi, utriusque drachmæ sex. Gummi hederæ, thuris, mastiches, ligni aloes, olibani, singulorum drac. duæ. Aloes, myrrhæ, laudani, castorei, singulorū drachmæ tres. Omnia terantur & infundātur in terebinthina & oleo ad tres dies. Postea recipe galangæ, cinnamomi, nucis mosch. zedoariæ, cubebæ, de sing. semunciam. Dictamni, consolidæ minoris, utriusq; drachmas tres. Contrita hæc pone in aqua vitæ uncijs quatuor ad tres dies. Misce omnia & destilla in cinere continuando semper ignem die noctuq; donec compleatur: & muta uas recipiens secundū mutationē coloris eius quod destillatur.

Balsamum ad cicatrices, &c. Si ratione percussione (inquit Lullius circa finem libri 2. de quinta essentia) manserit signum magnum in facie uel alijs partibus corporis, hoc remedio id signum remouere poteris, non omnino,

fed ut multò min⁹ appareat. Mastiches
 uncia quatuor. Corticis malorum gra-
 natorum dulcium, gummi, cyperi, car-
 pobalsami, singulorū uncia duæ. Cro-
 ci uncia. Terebinthinæ libræ duæ. Olei
 oliuarum antiquissimi uncia quatuor.
 Tere terenda & cribra, & misce cum te-
 rebinthina & carpobalsamo, & unà cū
 oleo destilla igne lento. Destillatum li-
 quorem pones in fimo uel uinaceis die-
 bus quatuor. deinde uteris, ceu uero
 balsamo, cuius notas omnes præstat, &
 pro eo uendi potest.

Aqua mirabilis uel oleum ad stru-
 mas gutturis, unde homines gutturosi
 dicuntur. Olei laurini uncia sex. Oli-
 bani, mastiches, gummi Arabici, tere-
 binthinæ claræ, singulorum uncia tres.
 Misce in mortario & destilla in alembi-
 co. deinde aquæ extractæ addes cinerē
 (de la cendre, Gallicè: nisi legendum sit
 de la cedre, ut cedrinam intelligamus.)
 Tum rursus destillato, & secūdū istum
 liquorem instar balsami serua. Sæpius
 die

die bronchocelis inunctus, paulatim eas imminuit.

Balsamum artificiale, non destillandum, sed coquendum tantum, ex libello Gallico And. Furnerij. Olibani, galbani, olei de papauere albo, olei de amygdalis amaris, terebinthinæ claræ, singulorum uncia. Viridis æris in pulverem redacti uncia tres, (ung quarteron, Gallicè. sed nimia hæc quantitas uidetur.) Olei oliuarum librę duæ. Oleum in patella plumbata super igne calfacies, & cum bullire cœperit, galbanũ frustulatim immittito, & ad lentum ignem leniter subinde moueto: deinde mastichen & olibanum addito, & moue donec paulatim liquentur. Deinde picem & terebinthinam (sed picis mentionem supra omisit,) igne lento ita ne ebulliât. Tum aufer ab igne, & reliqua duo olea adijce, & mouendo commisce, & iterum modicè ad ignem pone. Tandem uiride æris immitte, permisce, & cola per pannum nouum in uas alte-

rum plumbatū. Cum uerò uti uolueris oleo dicto, uidendum est prius ne quis neruus aut uena propemodum diffecta sit. Tum ulcere diligenter purgato, modicum huius olei in uasculo aut cochleari æneo calfacies, & tam calidū quàm æger tolerare poterit, immittes, ea copia qua uulnus totum satis madescat. Deinde lanam succidam nigram à genitalibus ueruecis impones, aut è cannabi linteum ter aut quater complicatum, & ad horas quatuor illigatum relinques. Quòd si sum dolor non cessauerit, iterū infundes ut supra dictum est: & semper curabis ut purum sit ulcus. sic paucis diebus mirabiliter sanescet.

Sunt qui terebinthinam & gummi quædam in cucurbita uitrea commisceant, eamq; luto clausam in arena positam modicè bullire sinant, deinde aliquandiu relinquant donec fæces in fundo subsidant, indurenturq;: tum colant.

Balsamo

Balsamo à quibusdam comparatur etiam oleum de hyperico, quod quia non destillatur infra describam.

Aqua educens ossa, & ne putredo uulneribus accidat, præseruans. Terebinthinæ puræ & albæ sed illotę, zopifæ, mellis, singulorum libra. Resinæ pineæ albæ se libra, Destillantur.

Aqua Epiphanij ad fistulas composita cū terebinthina, gūmis quibusdam & aromatibus &c. supra à nobis posita est, secunda ordine inter aquas cōpositas ad externos quosdā ulcerosos affectus. Et rursus alia similis ordine tertia.

*DE OLEIS EX ANIMALI-
um partibus, vel excrementis.*

EX ossibus & medullis potest sublimando trahi oleum, Syluius.

Oleum ex uitellis ouorum, alembico destillari potest, ut oleū philosophorum Mesuę, Syluius. Vide supra, ubi de oleorum destillatione per descēsum in

genere tractauimus ex Vlstadio.

Oleum de stercore humano. Vide supra in Aqua stercoreis humani. De sanguinis humani liquore, uide supra in Quinta essentia.

De mellis destillatione, supra scripsi mus inter aquas quæ destillantur in Rosarijs, &c. Est autem huius qui postremus fluit liquor crassiusculus, ut oleum, puto, nominari possit.

OLEA destillata etiam inter se misceri possunt, ut in hoc Epiphanijs Empirici remedio, ad lentigines & omnem scabritiem & maculas faciei commendato. Lactis uirginei sesquuncia. Aquæ rosaceæ cum pauco sulphure uncia. Oleorum de tartaro, de frumento, de uittellis, singulorum semuncia. caphuræ scrupulus. Quamuis hæc olea non soleant per destillationem fieri: oleum tamen de frumento & de uittellis, meliora fiunt destillata.

DE

DE OLEIS EX METALLIS,
lateribus, gagate, succino.

A Quæ & olea chymistarum industria singulari secreta, maximarum sunt virium, & essentia tam tenuis, ut olei cuiusdam gutta fortuito illapsa in lectum, stragula eius multiplicia & culcitras momento penetrarit, asseresque fundum lecti sternentes ufferit, Sylius. Videtur autem hæc penetrandi vis ad olea metallis extracta præcipue pertinere, quibus magis etiam urendi vis inest.

Aceti destillati præcipue usum esse uideo pro extrahendis oleis de metallis, ut antimonio, plumbo, cerussa. Alij alijs liquoribus acris & calidissimis ad id utuntur, ut lixiuio acris, aqua ardente, urina destillata, aqua forti.

Lullius canone quinto libri primi de quinta essentia, cum docuisset extrahere quatuor elementa à plantis, subdit. Et sic quoque facies cum metallis, prius

cum nostro menstruo illa resolvere facies sub fimo per hebdomadē, oportet autē menstruum esse acutū cum uegetabilibus aliquibus quæ infra in Quæstionario dicemus. Postquā uerò metalla fuerint dissoluta, pone ad destillādum in igne primi gradus, & exhibit menstruum, & manebit calx metalli in fundo. Post hoc uerò reitera supra fæces metalli de nouo menstruo ad pōdera metalli, & pone ad putrefaciendum per mensem cum dimidio, & post hoc destilla sicut fecisti de uegetabilibus, sed qualibet uice addas nouum menstruū super fæces. Alias diuersas philosophorum opiniones in extractione elementum à mineralibus in libro tertio explicabimus, Hæc ille.

Oleis metallicis omnibus commune esse puto, quòd ceteris oleis grauiora sint, ut Cardanus insinuat : & alius quidam guttas olei de uitriolo ponderosas esse scribit.

Oleum destillatum ex auripigmento
aut

aut mysi (feu uitriolo Rom.) arterijs et cordis regioni illitum, hominem ueneno infectum, etiam acutissimo, & tantu duntaxat occidente, seruare posse existimo, Cardanus. Et mox, At postquam in hos sermones incidimus, haud ab re esse puto illud quærere, quonam pacto oleum parari possit, quod illitum arterijs cogat uenenum extrudi uomitu aut purgatione, uel sudore, uel urina. Certum est metallicum esse oportere, quod ualidissimum esse debet. Vidi ego quandoq; tale, & solo pondere quod esset metallicum haud dubie coniectaui. Oportet & ex ueneni natura illud esse. nam immodica caliditate, ut dictum est, delet prius conceptam malam uim: & similitudine auocat exterius quod nocet, & contrarietate pellit. Oportet & discutientem illi non paruam inesse uim, & rursus aduersus uenena ipsa contrarietatem quandam, quæ duo laseris succo conueniunt. Igitur quæ propellere uenenum debet, oportet

metallica esse uenena, non tamen acerbissima: & calidissima & discutientia, & uenenis quodammodo contraria. Horum igitur materia his constare potest, mysi & auripigmento, & laferis succo, & gentiana, & pinguedine serpentium uenenosorum, & aconito. Quod si cuiquam terræ ex his (prædictis uiribus, ut sunt discutere, uenenis resistere, etc.) plura insint, detractum oleum ui ignis omnium erit præstantissimum. Et paulò post, Cæterum oleum quod sola artiarum illitione uenenum extrudat, non hoc sensu præstantissimum dixerim. ut etiam præter id des in potu, theriacam aut lac aut aliud excellens remediũ, quin etiam melius proficeret. Illud bene ausim dicere, illitionem artiarum, & admota exterius, esse his quæ bibũtur præstantiora ac ualidiora, hoc uno dũtaxat excepto quòd uenenum adhuc in uentriculo maneat. Nam his (uenenis recenter sumptis, ut nondum è uentriculo egressa sint) quæ uomitum
ualidum

ualidū prouocant præstantissima sunt, ut lac, lixiuium, oleum, aqua nucis uomicæ. Igitur in morfibus uenenatis, in aculeorum ictibus, in unguentis uenenosis, in potu ueneni quod iam ad præcordia penetrauerit, exterius adhibita auxilia ualidiora sunt, &c. Hæc ex Cardano pluribus descripsi, ut inde etiam magis ratio cōstaret mirabilis illius de scorpionibus, &c. olei, quod quia absque destillatione fit, inferius separatim describam.

Antimonij oleum utilissimū est ad omnia ulcera maligna, ut ipse feliciter experior. Purgatur autē antimonium prius, multoties fusum & liquatum igne. Longè ab hoc differt oleum de antimonio chymistarum, quo argentum illi colore aureo insignire conant, Mattheolus in Dioscoridem.

Oleū de antimonio quomodo fiat, ad ulcera & fistulas, scripsi superius ex Vlstadio, in tractatione de Quinta essentia. Sed empirici quidam etiam ad

diuerſas intra corpus affectiones oleum ex antimonio parant, quod miris & magnis laudibus extollunt. Parant aut hunc ferè in modum, ut audio. Antimonij ſelibra, tartari calcionati albi tantundem: ſimul tundantur & in tiglio (crucibulo) aurifabri ſuper prunis ſimul liquentur ſeu ſoluantur: liquata effundantur in teſtam aliquã, ubi agitentur miſcèdo: & cù in maſſam induruerint, iterum tundantur, & colentur per colum (id eſt ſacculum eius figuræ quæ eſt ſacci pro uino Hippocratico ut uocant) in loco humido, (calido & humido) ut in cella uinaria, colo ſuſpenſo. ſic enim paulatim extillabit oleum, quod à nonnullis propter colorè ſanguineum Rubedo antimonij uocatur, & ſimiliter ab aurifabris quibuſdã conficitur ad neſcio quam tincturam. Ad remedia uerò humani corporis cum quinta eſſentia uini uel aqua ardente præparari debet, ita ut duplum ferè eius affundatur ad prædictam antimonij rube-

rubedinem: & in cucurbita diligenter
agitentur, misceantur, ac ita destillen-
tur in cineribus ter uel quater, donec
spiritus omnē malum odorem amittat.
Semper autē miscendę agitandęq; sunt
fęces cum aquam destillatam super eas
refundis, aut cum quintam essentiam
recentem superinfundis. neque enim sa-
tis certus sum utro modo fieri debeat.
Sunt qui ab initio statim acetum rubrū
acerrimum (destillatum) cum antimo-
nio et tartaro calcionato simul liquan-
dis misceant. Sed hęc omnia scribo nō
tanq̃ certa: uerum ut obiter ante annos
aliquot ab empirico quodam excepta
annotaui. Scio chymistas & aurifabros
quosdam oleū uel quintam essentiam
antimoni j tanq̃ thesaurū perfectissimū
quærere. Hi primū lixiuium acre cōpo-
situm ex uīua calce & cinere clauellato
per filtrum destillant: & in hoc lixiuio
per horas quinq; antimoniu subtiliter
tritum coquunt: et rursus refrigeratum
hoc lixiuium per filtrum destillant:

& quod de antimonio simul transferit, nempe pulverem coloris lutei, referuant. Deinde acetum acerrimum rubrum destillatum infundunt supra antimonium in cucurbita positum, ita ut digitis tribus aut quatuor emineat: in loco calido per dies aliquot ponunt, & quotidie decies aut uigesies agitando permiscunt. deinde acetum in aliud uas uitreum leniter defundunt, ita ut nihil perturbetur. Hoc quinquies aut sexies repetunt, (nouum semper acetum super antimonium in cucurbita relictum fundendo,) demum acetum omne coniungunt, & destillant per alembicum lento igne, donec oleum fluere incipiat. Est autem hoc oleum, siue quinta essentia antimonij, colore sanguineo. Hoc Mercurium tingunt, & incomparabilem thesaurum esse aiunt, summum chymiae mysterium: ut ex libro quodam Germanico manuscripto trāstulimus. Oleum ex antimonio elicetur rubrum, acutumque ualde, sulphur olet, & uim
eius

eius (antimonij) retinet, ob substantiæ crassitudinem ad pauca utile, Cardanus.

Calx integra oleo communi restinguatur, alembico uitreo destilletur, manabit oleum osi corrupto idoneum, Syluius. Calcis uiuæ frustum integrum infundatur in oleo communi, donec calx in puluerem reducatur, tum destilletur in aléxico uitreo, & emanabit oleum calcinum, quod primus descripsit Leonardus de Prædapalea Patauinus, Io. Iacobus de Manlijs.

De cerussa oleum: uide supra ubi de quinta essentia egimus ex Vlstadio.

Oleum ex gagate sacratum dæmoniis, epilepticis, paralyticis, spasmicis, tetanicis, arthriticis, ab utero suffocatis saluberrimum, conceptumq; adiuuat. Fit ex gagatis lapidibus, quomodo oleum iuniperi (per descensum,) uel sublimatione (ut oleum de lateribus,) Mesues interprete Iac. Syluio: cuius ex scholijs uerba hæc subiicimus. Cum

bitumen gagate multò uilius sit, & uiribus aut ijsdē aut ualidioribus, tentari posset ex ipso oleū, quod largius fluet, præsertim si recens est bitumen, cū ipsum sit terræ uelut adeps, & olei uice uratur accolis locus Asphaltitæ & locorum aliorum bituminosorū. Deinde ane pilepsiam iuuare possit dubitat, cū odore illo bituminis tetro epilepsiam magis prodat. Mihi uerò uerisimile uidetur iuari ab eo epilepsiā attenuādo, digerendo, siccando, quas uires cum et antea nō ignauas obtineat, tum multò magis liquor eius destillatus hæc præstat. Neque uerò ideo non iuuat hunc morbū, quoniā eundem odoris eius bituminosi suffitu prodi uerisimile sit, ut myrrhæ, galbani, & cornuū, ungularū pelliumq; capræ & hirci suffitu. Nam & cornua & ungulas diuersorum animalium, aduersus hoc malum medici usurpant, scobe eorū intra corpus data. neq; enim eadem ratio est si quid suffiatur, & si sumatur simpliciter. Sed his
de

de rebus non tam ex rationibus & coniecturis, quàm experimētis docere debebant medici. Ipse suffitum contriti succini (quod ipsum quoq; bituminis generi adscribitur) præsertim albi, nari- bus epileptici admoueri uidi, prunis in cochleari impositū, & mox sedari pa- roxysmū. quod & odore suo tantū po- ma, ut uocāt, cū moscho uel ambra cō- posita præstāt. Quòd uerò de dēmonia- cis scribit Mesue (inquit Syluius) super- stitiosum est, à Christiano q; homine ali- enum. Sulfur & gagates igni liquantur, ut liquores omnes, Idem.

Oleum philosophorū (quod etiā ole- um sapientiæ, & perfecti magisterij, & benedictū, & diuinum, et sanctum qui- dam uocarūt,) ueterū omnium consen- su effectibus secretis non paucis est effi- cacissimum. Nam calfacit, siccāt, essen- tiæ tenuitate in altum penetrat, dige- rit, materiam omnem excrementosam consumit. Ob id epilepsiæ, paraly- si, uertigini, obliuioni, & lienis, renum,

ueficæ, uteri, neruorum, articulorum
 omnium, & reliquarum partium ner-
 uosarum doloribus frigidis maiorem
 in modum confert. Est autem quoddã
 naturale siue minerale, & aliud marinũ
 quod ex insulis ac scopulis fluit; (naph-
 tha dictum :) in quo genere præfertur
 subalbum, mediæ bonitatis subrubrũ
 est: subnigrum uerò & crassum, pessi-
 mum. Cæterum arte sic fit: Lateres ex
 terra rubente multum antiquatos in
 frusta comminutos carbonibus nõ fu-
 mantibus accende, donec igniti rube-
 ant: tunc concha, oleo roris marini (al-
 chichil) uel antiquo claro plena extin-
 gue, & quoad eius fieri potest oleo im-
 bue. sicca per se in casulis, (caczobis,
 Monachi in Mesuen: apud quos etiam
 caczola mox pro cucurbita legitur.)
 Post minutissimè tere, & uasi per subli-
 mationem destillandũ trade, luto chy-
 mistarum capitello committe, carbo-
 nibus in fornace accensis coque donec
 oleum destillet in phialam uitreã naso
 imo

imo capitelli agglutinatam (argilla & pilo, Bulcasis,) quam exactè obstructā reconde & serua. quanto enim antiquius, tanto ualentius fuerit, Mesue interprete Syluio, cuius hîc etiam ex Scholij's uerba subscripsi. Oleum (inquit) de lateribus tam tenue est, ut momento latissimè spargatur: si manui infundatur, eā cito penetret. Oleo balsami est multò tenuius, calidius, & in affectibus frigidis efficacius. urinam mouet, lapidē frangit, uermes enecat, aurium tinnitui à flatu crasso, paralyfi, spafmo cynico, ischiadi, gonagræ, podagræ, & cæterarum iuncturarum doloribus prodest, potum aut inunctum: sed parua eius portio aquæ affectui aptæ mista bibatur. Hoc oleum à Rasi etiam in Antidotario, & Bulcasi in libro qui Seruitor in scribitur, paratur: ubi Bulcasis lateres nouos qui aquam nondum senserint, præfert, quia oleum melius imbibunt: & eos in frustra uncia unius diuidit, ac in uase uitreo aut uitrato probe cōluta-

d

to ita componit, ut eius pars tertia maneat uacua. Ignem primo leuiorem fieri oportet, sed qui fundum uasis attingat, paulatim augeri. Primò exhibit aqua, deinde oleum (rubens, Bulcasis) per se colligendum. Sic terebinthinam guaiacū, & alia multa destillamus. Oleū etiam chamæmalinum, & nardinū quoq; benedictum dicitur Mesuæ: sed hoc (de lateribus) præstantissimū est, et quibusdam petrelæum uocatur, Hæc Syluius. Fœtidum est hoc oleum, sed summè penetratiuū, Io. Iac. de Manlijs. ¶ Vide quædam supra, ubi de destillatione oleorum per descensum in genere egimus ex Vlstadio. ¶ Bulcasis frusta singula uncia (drachmæ, Rafis) magnitudine ignita, in oleum antiquissimū immergere iubet, & extincta ab oleo extrahere: & simul omnia crassiusculè trita, in unū aut plura uasa destillatoria, quæ uentres nominat, ponere, ut duæ uasis partes uel amplius impleant. Iubet etiā cauere ne ignis appropiuet huic

huic oleo (dum destillatur) facillimè enim accendi, & ægrè extingui. Deinde iterum noua frusta laterum. præparata ut prius destillari, donec satis olei collectum sit. quod in uase stricti orificij diligentissimè obstructū cum cera (& terra) seruari iubet. facillimè enim exhalare propter subtilitatem suæ substantiæ. Hoc oleo (inquit) utere in egritudinib. frigidis, ut epilepsia, apoplexia, grauitate auditus, & arthritide frigida. reliquos eius effectus explicauimus in libro de oleis. est enim res secreta philosophorum. Parandi modū Rasis eundem omnino describit. ¶ Oleū quod balsaminū uulgo uocat (è spica) excitat subito comitialiter humi prostratos, naris subditū olfaciendū, aut quod ex lateritio lapide eximūt, à saxo nomen habet, Alexander Benedictus.

¶ Hoc oleū fit etiam alijs quibusdā admixtis, ut in libro quodam manuscripto reperi, cuius hic uerba adiiciam. Lateres rubeos uetustissimos, aut

recentes quidem sed ab aqua intactos
in frustula confringes, eaq; ignita extin-
gue in oleo oliuarum, uel quod melius
est in laurino. Mox rursus candefacies,
& extingues ut prius, donec nigrescāt.
Deinde frusta hæc impones in alembi-
cum unā cum oleo in quo extinxisti, si
quid eius reliquum est: sin minus, recēs
affunde ad mensuram digiti. Postea ad-
des castorei, & spicæ nardi, uel eius lo-
co rutæ, utriusq; partem unam: costi
partes duas. Trita hæc misce cum late-
ribus in cucurbita: quam in fimo equi-
no dieb. circiter uiginti defodies. Tan-
dem destillabis, aucto paulatim igne.
Primus liquor bonus est, secundus me-
lior, sed optimus tertius colore rubeo.
Hoc oleum prodest aduersus omnes
frigidos affectus ut balsamum, quo qui-
dem subtilius est, & calidius, utiliúsque
in morbis frigidis. Perforat enim ma-
num cito, & spatio lato expanditur.
Vesicæ lapidem & frigidos affectus ei-
usdem curat. Vrinam prouocat. Auriū
noxis

noxis frigidis medetur, & uermes earū
interimit. Vtilissimum est paralyticis,
& cynico spasmō inunctum aut potū:
item ischiadi, & dolori iuncturarum &
dorsi. Emplastrum cum hoc oleo & sa-
le Ammoniaco paratum, splenis apo-
stemata & durities breui tempore dis-
soluit. Ad epilepsiam ualet & narium
obstructionem naribus iniectum. Cale-
facit cerebrum, memoriam confirmat.
dolorem dentium sedat. Iniectum ute-
ro menses prouocat. Embryon uiuum
aut mortuum educit. Ora uenarum a-
perit, & sanguinem coagulatum dissol-
uit. Pulmonem purgat ab humoribus
crassis. Guttę eius aliquot cum syrupo
rosarum potæ, anhelos iuuant. Aquam
ad oculos descendentem, id est suffu-
sionem, mirè cōsumit. Si piscatores in-
unxerint in deretia, pisces innumeros
illicient. Ferrum eo madidum & igni
admotum, statim ardebit. Vermes oc-
cidit ubicunq; fuerint. In testa oui uel
alio uase calefactum, loco dolenti utili

ter guttatim infunditur, donec dolor remittat. Venenis frigidis resistit, uti-
ctui scorpionis & opio & hyoscyamo
per os sumptis. Calculos vesicæ pellit
cortice petroselinii aut fœniculi admi-
xto, (decoctis nimirum corticibus radi-
cum in aqua, & modica huius decocti
parte cum una aut altera gutta in potu
sumpta.) Sed hæc omnia fermè Rasis in
Antidotario simplici oleo Benedicto,
hoc est destillato è solis lateribus & o-
leo, attribuit. Perfertur, inquit Rasis,
quod ualde rubeum est, fortis odoris,
subtilis substantiæ.

Oleum de plumbo: Vide supra ubi
Vlftadij uerba de quinta essentia reci-
tauius.

Succinum artificiosa coquendi ratio
ne uertitur in oleum sui coloris, Ge. A-
gricola. Fieri nimirum è succino oleum
potest eodem modo quo è gagate, de
quo supra scripsimus. Videntur enim
naturæ non dissimilis esse. Germani
cõmuni nomine uocant *aggstein*: nigri
tantum

tantum differentiam addentes gagati. Cardanus camphoram quoq; congenerem esse putat, hoc argumento quod succini suffitus linteolo madido exceptus, camphoræ odorem in eo postea reddat, quod tamē mihi experiēti nō ita uisum est.

Sulfur illitum & potum, scabies, lepras, & Gallicum morbum tollit. sed uehementiore ui oleū eius, quod quomodo fiat in libris de morbo Gallico docuimus, Cardan. Sed libros eius de morbo Gallico nondum editos puto.

Sal oleū in se cōtinet, si bitumini immisceatur. Vnde Arrianus refert, apud Ichthyophagos, in Indica historia, ex sale oleū illos excipe. Indiciū quoq; qd oliuæ littore maris gaudeant. nam salsum solum etiam nō leuiter pingue est. Sed, ut dixi, oleum omnia sic cōtinent, quod ui ignis detrahi potest. At multū non potest continere, nisi bitumen admixtum habeat, Cardanus.

Ad oleum de sulphure faciendum,

eligendum est purum & ignem non expertum, (præcipuè uiuum, & cinerei coloris.) Hoc oleum Romæ pluribus modis fit, per sublimationem & per de scensionem, &c. Valet autem ad multa & præcipuè ad fistulas, & ad curanda oris ulcera, quæ gangrænas appellant, in quibus curandis maximè excellit.

Madefacta enim pennæ aut alicuius festucæ extremitate, ipsa ulcera semel aut bis tantum contacta, continuò mortificata sanantur. Monachi in Mesuen.

¶ Vitreum uas (ut scribit Matthæolus Senen, in libro de morbo Gallico) tintinnabuli non absimile, illitum figulari luto, à terra unius cubiti mensura, æneo uel ferreo filo suspendes, sub quo metretam uitream maioris circûferentiæ, in cuius medio inuersus fuerit cyathus statues. Porrò cyathi fundus ferreâ bracteam digitorum quatuor latitudinis ex igne candentem sustineat, ex qua sulfur accendatur. Hoc dum comburitur, recentius superaddatur. Inde fiet ut ex fumo

fumo ascendente fufpenfum uas breui temporis interuallo guttatim in inferiorem paropfidem deftillet oleum, quòd diligenter collectum uitrea conferuabis ampulla. ¶ Sulfur igne non expertum, uel flauiffimum, inter urèdum fumum craffum remittit, excipiendum campana uitrea aut filicia. In qua ex uapore craffo oleum concretum deftillet in uas planũ capax, in cuius medio sulfur uafculo conditum uritur. Alijs trito sulfuri per aquam uitæ incenfam ignea confumitur fubftantia, pòft reliquũ deftillatur ut oleum philofophorum. Alij sulfuris flauì, terebinthinæ, utriufq; uncias tres, olei rofati libram unam, coquunt igne lento, cum uini odori uncijs duab. ad uini confumptionem, (ut in Luminari maiori legitur,) Syluius. ¶ In duabus olei de femine lini partibus, partem unam sulfuris uiui immitte, fimul optimè tere & relinque fub fimo per duos dies in uafe bene obturato, eritq; clarum & pulchrũ. ¶ Sed

omnia hæc olea uidentur in hoc solum parari ut extra corpus adhibeantur. ego empiricos quosdã hodie esse audio qui etiam intra corpus oleum quoddam de sulfure propinent, aduersus comitiales præcipuè : & forsan id cuius ignea substantia, ut Syluius meminit, per aquam uitæ accensam prius consumpta est, deinde per sublimationem destillatum, tutius ceteris intra corpus exhiberi posset.

Vitrioli oleum à chymistis pariter & medicis expetitur, & tanquam res secretissima occultatur. Ego descriptiones aliquas ponã quas ab amicis accepi, uel in libris manuscriptis inueni. & post cæteras efficacissimum quendã & mihi cognitũ huius olei modũ declarabo, quo Empiricus quidã apud nos ad omne fermè genus morborũ curandũ utebatur, & in multis quidem feliciter, &c. ¶ Vitriolum in calcem rediges, ut nosti, deinde aquam ardentẽ affundes, ita ut modicè excedat. Tum aquã ardentem

ardentem per destillationem in phiala, aut retorto, aut cucurbita (in latus inclinata) separato. Ea detracta paulatim spiritus uitrioli urgeto, ignem magis atq; magis augendo, donec spiritus omnes transferint. Hūc liquorem destillatum impone iterū in uas aliquod ex tribus prædictis, et in caccabo aqua pleno destilla, donec quicquid inest aquosum secernat, id quod omni industria efficere conaberis, ut omnino aquositas tota separetur, siue p̄ alembicū (rostratū,) siue cæcū, cuius interior margo limbū habeat cauum instar alembici (s. rostrati.) Da operā ut aqua in caccabo leniter bulliat, (si modo bullire debet. Germanica uox *sieden* æqui uoca uidetur:) ut aquositas sola ascendat, & oleū semper in fundo cucurbitæ maneat. ad hoc efficiendum, ut minimum biduo tibi opus est. Deinde relictum in cucurbita oleum in cucurbitā aut aliud uas ex prædictis luto loricatum immittes & destillabis, obseruabisq; num aqua aliqua ante spiritus transeat.

Nam si quicquam aquosum adhuc permixtum fuerit, necesse est ut postea in Sole aut loco calido ponas cum alembico cæco, ut aquositas eleuata in limbo alembici remaneat. Hoc si aliquoties repetas, hanc insolationem dico, oleum semper suauius & melius euadet.

Quinetiam olei destillationem secundo aut tertio repetere poteris. sic enim magis magisque rectificatur oleum. Huius olei duas tresue guttas aduersus omne genus morborum propinare poteris, per se, aut cum aquis ad singulos affectus idoneis. Hoc oleum ipse gustavi suaue, gratum, & efficax est, colore (si memini) albicans.

Alius modus. Vitrioli Romani libras quatuor desicca in uase fictili ad rubedinem usque. deinde contritum pone in cucurbita uitrea diligenter luto inducta, (ut fit pro aqua forti:) & leni primum igne paulatim gradus ignis augendo destilla, donec fumi albi incipiant exire de rostro cucurbitæ. tunc pon-

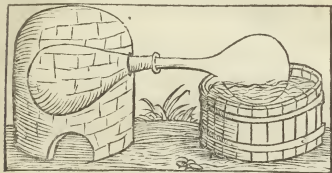
nes

nes uas receptorium magnum luto munitum: & ignem excitabis cū lignis per duodecim horas semper cōtinuando: & exhibunt(tandem) guttæ rubæ & pōderosæ. Cum uerò receptorium incipiet esse clarum, res perfectā est: quare defines, ut uasa refrigerentur. Postea pones in alembico paruo ad separandum phlegma, & reseruabis reliquum, insolabisq; per dies nouem. Cum uolueris uti, da cum bono uino albo, uel Malua sia, sex uel septem guttas, ita ut tribus aut quatuor horis postea nihil edatur. conuenit etiam ante somnum, si nihil superbibatur. Vtilis est hic liquor dolenti stomacho, leprosis, calculosis, urinae retentioni, febriētibus: et in peste cū aqua acetosæ, tepidius, adiecta semidrachma de speciebus diamargariton frigidī si reperiri possunt.

Alius apparatus olei de uitriolo cōtra morbos innumeros. Vitrioli Romani quantum uolueris pone in cucurbita ad rubificandum, cum igne qui

adhibetur aquæ forti per horas uigintiquatuor, quandiu aqua sine spiritibus procedit, & amplius si non erit rubificatum, semper eundem ignem seruando. Cum iam rubificatum fuerit, aufer capellum (alembicum) & recipientem, & serua aquam ad secreta dicenda. Postea contere uitriolum, & in cucurbita pone cum quinque partibus quintæ essentiæ uini, ut uitriolum imbibatur. Debet autem cucurbita in furno transuersa imponi, cui alteram (recepturam oleum) forinsecus oppones, cuius fundus impositus sit in uase aquæ frigidæ. Tum ignem in furno excitabis, non minus uehementem, quam pro aqua forti fit. Sic effluet primum aqua uitæ, & demum aucto igne oleum uitrioli sequetur. Deinde aquam uitæ ab oleo separabis capello imposito cucurbitæ continenti utrumque, & recipiente foris apposito, cum igne aquæ fortis. Sed ut res clarior fiat figuram qualemcunque deliniauimus fornacis in qua oleum

um destillari debet, transfuso cucurbitæ situ, igne circunquaq; excitato, ut oleū emanans refrigerium præter quàm in recipiente non inueniat.

Vires huius olei innumeræ sunt, quarū aliquas hic recēsebimus, ut reliquas medicus eruditus per se conijciat. Illis qui morbum aliquem calidum aut frigidum, magis tamē frigidū sentiūt, dabit quatuor guttas è uino bono uel aqua ardenti ieiunis summo diluculo, & ne quid cibi ante quatuor horas sumant interdices. Aduersus febrim continuam da octo guttas cum semuncia aquæ rosatæ, diluculo, ut dictum est. & similiter etiam contra alios morbos cum liquoribus destillatis aut deco-

ctionibus idoneis. Quod ad dosin, robustis hominibus octo guttas dare poteris, mediocribus quinque, debilibus quatuor etc. In hoc oleo si solueris marchasitam auream, tinget Lunam ad omnes gradus.

Alius modus pro eodem, ut melius & purius fiat. Vitrioli Romani quantum uoles pone in cucurbita fictili ex terra crucibulorum, intus uitreata: & in furno, ut supra dictum est, cum igne aquæ fortis destilla: & effluet aqua alba uitrioli. deinde cessante illa, augebis ignem, & sequetur aqua uiridis. quæ cum defuerit, ignem fortissimum supra infraque excitabis, & emanabit oleum rubrum. Vas recipiens mutabis pro liquorum mutationibus: Vel tres illos liquores uase uno excipies, & aquas postea ab oleo separabis destillando, & remanebit in cucurbita oleum. Fit autem hæc separatio cucurbita erecta (cum capello & recipiente:) prima uero olei destillatio, cucurbita iacente transfuersa, ut dictum

dictum est. Si modicum lanæ xylinæ intingas in aqua uitrioli Romani, & cū ea tangas quæuis mala oris, facile sanabis, Ex libro amici cuiusdam manuscripto. Videtur autem hîc aqua intelligi quæ prior fuit, extra corpus tantum usurpanda, non ipsum oleum uitrioli, quod pretiosius & purius, & aduersus intrinsecos morbos propinandum seruatur.

¶ De uiribus olei uitrioli, ex eodem codice manuscripto. Vinum Maluaticum cum modico olei uitrioli bibe, cōtinuando per quinque uel octo dies. obstructionibus liberat, sanguinem purgat, calculum pellit. Malā scabiem curat, si bibatur cum aqua fumaris & myrobalanis cōditis. Renouat hominem cum aqua endiuis. Capitis quosuis dolores sanat cum aqua samfuchi, aut buglossi, aut melissæ: item uertiginē, si modo continuetur. Cum aqua agrestæ omne genus morborum curat, purgato prius corpore. Restaurat memoriam

cum aqua acori aut fœniculi. Somnū
 conciliat cū femine lactucæ aut papa-
 ueris. Melancholicis ꝑdest cū aqua bu-
 glosi aut borraginis. Rabidos (infa-
 nos) curat cum aqua nymphææ, cōtinu-
 ando. itē apōstemata calida: et lethargū
 cum aqua rutæ agrestis. Purgat corpus
 cum aqua uitæ. paralyfin sanat cum a-
 qua mentastri uel saluię & hyssopi: spaf-
 mum cū aqua saluiæ, tremulos cū aqua
 basilici: & diuersos morbos internos
 cum aqua trifolij. omnem debilitatem
 oculorū cū aqua fœniculi. rheûma à ca-
 pite, lilij. catarrhum cum aqua adianti
 & hyssopi, & tussim. similiter morbum
 lateralem cum aqua plantaginis. pleu-
 resin cū aqua capillorum Veneris. sto-
 machi debilitatem cum aqua menthæ.
 Cū aqua cydoniorū uomitū restringit:
 ꝑ si æger fuerit humidi tēperamēti de-
 tur cū aqua plantaginis uel bursę pasto-
 ris, cum paucō diarhodon. Fluxum uē-
 tris curat cum aqua plantaginis, coli-
 cā cum aqua rutæ. Cum aqua absinthij
 morfibz

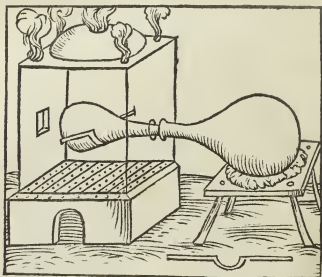
morsib. uenenatis resistit. Sanat omnia apostemata, & hydropé, continuando. Membris resolutis pdest, si infricet cū felle bouis. Cum tamarindis lienī medetur. cum aqua raphani & tribuli marini, calculos pellit, & renū obstructiones aperit. Febres omnes sanat cum aqua agrestæ, & quasdam species lepræ, continuando. Hoc uerū est aurum potabile, & uera chelidonia, & amplius. pondere non cedit auro, & easdem totidemq; facultates habet quas aurum potabile. Modicum eius cum pauca aqua rosacea potum, sermonē amissum restituit, sanguinem è naribus fluentem cum rosis sistit.

Alius modus olei de uitriolo, quo senex quidam empiricus in Heluetia utebatur, duas aut tres guttas cum theriaca miscendo, et sudorem ab hoc potu imperando in lecto per horas quatuor aut quinq; ita ut ne digitus quidē interim exeretur, quo remedio multos ab eo difficiles morbos curatos

scio, &c. Eo mortuo oleum uidi, quod colore albicante aut fusco mihi uidebat, fortè propter argenti frustula quæ immissa erant. Gustus erat acerrimus, supra omne acetum fortissimum: ita ut gutta una linguam instar cauterij subito feriret, non læderet tamen. sed neq; fauces deglutita lædebat. sapore aliqui non ingrato, odore ferè nullo, uel non nihil resipiente adustionem. Paratur autem hunc in modum. Vitrioli libras tres aut quatuor, aut quantum libuerit, in amplum uas fictile uitreatû, quod foris undequaq; luto munitum sit diligenter, & rursus siccatum, impones, et super foco accensis prunis imposito uase, fumum omnem (à quo tanq̃ uenenofo tibi cauebis) euaporari & exhalare diligenter curabis, agitando interim cum baculo, & quod inferius est sursum semper mouendo, curando pariter ne ebulliendo redundet. sic perges donec bullire desinat, & uapor fumusq; omnis consumptus uideatur q̃
maximè

maximè. Tum prunas uitrioli desuper in ipso uase impones satis multas, atq; ita relinques donec uitriolum planè in calcem redigatur, nec humiditatis aut uaporis quicquã in eo supersit, & iam rubeũ aut flauescentem colorem contraxerit, nec ullus uapor aut spiritus amplius ab eo ascendere uideatur. Nisi enim quàm aridissimum fuerit uitriolum, oleum non satis efficax extraheretur, sed albicante quodam phlegmate permixtum. Cum igitur satis in calcem redactum fuerit, ignem amouebis, & uas paulatim refrigeratum, leniter eximes ne forte frangatur. Inde uitriolum eximes ut poteris, cultro adactò, uel aliter. quanquam non difficulter à uase uitreato discedit. Exemptum uitriolum minutatim confringes, & frustula impones in cucurbitam terream, quæ parata sit à figulo ex optima terra, & optimè cocta, tam ualida ut tribus diebus & noctibus continuis ignem uehementem in fornace sustinere possit. Nam si

fingeretur, oleum & operam perderes: licet minima tantum rima aut fissura ei accideret. Itaq; ut facilius igni resistat, loricanda est luto, eoq; duplici aut triplici, hoc est post primum siccatum alterum inducendum lutum, aut etiam tertium. Fornacis figura huiusmodi fermè erit.

Hæc fornax cōstruenda est quadrilatera, & in summo caminanda seu cōcameranda modicè. In medio summæ fornacis faciendū est foramē seu infumibulū, ea amplitudine ut singulis horis uel quoties

quoties opus fuerit. carbones per id in
fornacem commodè immittātur, cum
oblongo batillo ferreo, per quem car-
bones leniter delabantur circa & infra
cucurbitam, ne forte cucurbita læda-
tur. In quatuor angulis etiam superius
relinquenda sunt foramina, siue venti-
lia, ut uulgus uocat, in singulis singula,
& totidem epistomia ex luto paran-
da. Carbonibus iam impositis & igne
ardente, foramen fornicis imposita scu-
tella ferrea, aut ipso batillo, clauden-
dum est, & foramina angulorum relin-
quenda sunt aperta, ut aditus pateat
aeri. Cucurbita in medio fornacis col-
locari debet super huiusmodi ferro,

 quod parietibus fornacis
utrinque insertum sit. in huius ferri
medio concauo imponetur cucurbi-
ta. Os uerò cucurbitæ extra forna-
cem modicè prominere debet per fo-
ramē, quod statim luto oppleri & clau-
di debet, ut nullus illac aeri aditus re-
linquatur. Deinde cum recipientis

uas (quod uitreum & bene magnum requiritur, fortene distentum spiritibus rumpatur, uel ut longius à fornace absit) ore cucurbitæ os committi debet, ut alterum alteri inferatur. hanc commissuram luto optimo cum albumine oui & linteis circumdabis diligentissime, ne spiritus usquam exhalent. Hoc lutum siccare permittendum est, antequam aggrediaris. Præterea, debent adhuc duo foramina in duobus fornacis lateribus oppositis fieri, (nō in illo per quod cucurbita prominet, nec illi opposito latere, sed reliquis duob.) Hæc etiam suis epistomis claudenda sunt, ut calor intus contineatur. Horum foraminum usus est, ut carbones per summam fornicem demissi, ferramēto per hæc foramina immisso ritè digerantur ac disponantur, infra, supra, & circa cucurbitā, ut illa omnino in medio ignis sit. Per eadem foramina curabitur ne craticulæ pauimētum carbonibus aut cinere nimium obstruatur, & excludat
aditus

aditus aëris, mouendo cum ferramento. Quo factò, mox iterum epistomijs suis claudenda sunt foramina. Ab ima etiam parte fornacis hostiolum relinquendum est, mediocriter amplum, ut aer infernè adeat, ne suffocetur ignis. Paulò supra hoc hostiolum bacilli ferrei transuersi ordine ponendi sunt, quibus induci oportet ex luto pauimentum, pollicis crassitudine, plurimis & frequentibus foraminibus peruium, ut accessus sit aeri. foraminum ea capacitas erit, quæ pollicis in ambitu. Diligentissimè uerò curandū ut ignis satis magnus per tres dies noctesq̃, ut dictum est, continuetur, nec ulla intermissio fiat. nam sic quoque oleum et opera perderentur. Sic rebus omnibus instructis & fornace & cucurbita siccatis, incipies destillationem, ualidum cum carbonibus ignem continuando, ut dictum est. Tandem in fine tridui exacti, recipiens uas incipit clarum & album fieri, igne adhuc in uigore suo ardente: atq̃

hoc signum est perfectionis. Itaque ignem extingui patiêris, & fornace refrigerata, deme uas recipiens, & in manibus huc illuc uolutando inclinandoq; omnes in eo guttas concretas collige, & oleum siue liquorem sic collectum effunde in uasculum ex optimo uitro Veneto cōfectum: periculum enim foret, ne uulgare uitrū ab eo exederetur. consumit enim & corrodit instar aquæ fortis. Hunc liquorem Empiricus ille, cælandi nimirum causa, oleum philosophorum, lapidem philosophorum & lepram nominabat. dissolui in eo argentum dicebat si purum & tenue uel in laminam redactum inijceretur, & similiter numos argenteos. ego tamen post mortem eius integra in eo argenti frustra reperi. Cucurbitam terream aliquando ei dissilijssē audio. quare curandum est, ut habeatur ex terra optima, accersenda forte Haganoa, aut Colonia Agrippina, aut Aquisgrano. illic enim optima & ualidissima omnium
testacea

testacea uasa fieri aiunt. Afferebat prætereà hunc liquorem in uase, quo continetur, crescere. Conficiendi modum ab aurifabro quodam primum acceperat.

De chalcanti, id est uitrioli, & speciesierum eius adustione siue tostione, eadem ferè Bulcasis scribit libro tertio de medicaminum præparatione, quæ nos supra in præparatione eius ad oleum uitrioli parandum. Sed in quem usum ita torreatur Bulcasis nõ meminit. Præparatur autè siue torretur eodè modo zimar quoq; apud eundem. Ipse quidem inter diuersos olei de uitriolo modos illum præfero, quem iam proximè descripsi. Est enim eo modo destillatus liquor acerrimus omnium, & simul acidissimus, ut acetũ metallicum dici possit, quantum mihi uidet. quam obrem à quibusdam summopere commendatur ad extinguendã sitim præstantem, unica eius gutta in haustum uini admixta, sicut in Germanico quodam

libro manuscripto reperi, ubi & hoc additur: Vitriolum in cucurbita transversa luto munita destillatur per flammam ignis. fluit autem uix tertio die, & primum aqua.

Alius modus ex eodem libro. Vitriolum perfunde aqua forti, quæ pinguedinem eius extrahet, à qua si aquam fortem destillando separes, oleum remanebit. Sed forsan hic modus non satis tutus est, ut intra corpus sumatur liquor olei ita paratus: extra corpus uerò & ad oris mala rectè adhibebitur.

Olei aut quintę essentię uitrioli mentionem alicubi apud Lullium in opere de quinta essentia legisse memini. Quæ ratione uerò parari debeat in nullo hactenus publicato libro: adeò omnes hanc rem ueluti secretissimã cælarunt. Nam descriptio quam ex Nicolai Massæ libro de morbo Neapolitano, subijciam, intra corpus sumi non potest.

Exusto chalcantho, id est uitriolo, aut mysi id est uitriolo Romano, uigilis
ignis

ignis per uitrea uasa oleum detrahitur acutissimum & calidissimum, quo si quisiam fauciatas uerrucas tangat, abscedet illæ. Idem gustatū ferit linguam haud secus quàm candens ferrum. Est tamen illius usus ad ficcanda ulcera interiora deplorata, ubi non multum sordida fuerint, ut in quibusdam contingit phthoe laborantibus absq; dolore. facit ad præscindendos cancrios & corrupta membra, ligno oliuæ illito ex eo, Cardanus. Eiusdem coniecturam supra scripsimus, quòd oleū ex mysi uel arsenico foris inunctum à uenenis liberare uideatur. ¶ Spiritus siue quinta essentia uitrioli laudatur à quibusdam empiricis aduersus comitiam morbum & apoplexiam.

Atramentū futorium soluit aluum, cum ipsum in melle & aqua mulsa drachmæ pondere potū, tum in uino, maximè oleum inde confectum, Ge. Agricola lib. 3. de natura fossilium.

Vitrioli oleum non solum homines,

sed & arbores interficit: ideo in secessu parandum, ubi nullus habitet. Albucaſis & alij modum conficiendi ostendunt, Braſſauolus. (Ego non ipsum oleum, sed fumum uitrioli dum igne torretur & præparatur ad destillationem, adeò noxium esse dixerim.) Et rursus, Ex chalcantuo, id est uitriolo, oleum fit adeo urens, ut pro igne potentiali utamur. est enim causticæ naturæ. & cum paucò dolore incidit membra, si ex olea cultro inuncto tangantur. Dum oleum paratur, fumum cauere oportet. quoniam non solum hominem interficit, sed & uicinas arbores exiccare cogit. Cuius experimentum nouit Franciscus de Monte, fractorum ossium & dislocatorum reparator egregius: cui omnes arbores uiridarij, per uitrioli fumum perièrè dum eius oleum pararet.

Oleum de uitriolo mirabile est, sine dolore cauterizando, & fit hoc modo. Vitrioli Romani siue Cyprini uncia

ciæ triginta, salis nitri, aluminis rochæ, utriusque uncia quatuor. Omnia trita calcinentur igne secūdū artem. Postea pone hoc calcinatum in boccia curua lutata ad ignem fornacis alchymistarum, & per ignem auctum habebis in recipiente oleum: quod est cauterium mirabile, & sine pari in quacunque operatione, & maximè in scrophulis et uerrucis magnis eleuandis. Sed recipiens sit magnum, si uis facere prædictum oleum, Nicolaus Massa in libro de morbo Neapolitano, & Thomas Philologus, qui uitrioli drach. xx. accipit. aluminis uerò & salis ana xxiiij.

Aqua ex metallis diuersis, (ex libro quodam Germanico) ad lepram, maculas, & oculorum caliginem. Limaturæ argenti, cupri, chalybis, auri, ana: quātum habere poteris, die primo pones in urina calida pueri aut puellæ uirginis: postridie uerò in medullam panis calidi, tertio in albumē oui, quarto in lac mulieris puellam lactantis,

quinto in uinum rubrum. Deinde hæc omnia impone in destillatorium et paruo igne destilla: & serua. Incomparabilis enim eius facultas est. Prodest aduersus lepram, & omnes in facie maculas, & nitorem iuuenilem faciei conciliat. facit & uisus claritatem. Hæc aliter leges in Additionibus in Breuiarium Arnoldi de Villanova 1.18.

*DE AQUA FORTI ET
similibus.*

A Quæ forti similem quandam, ex uitriolo, sale nitri & alumine destillatam paulo ante descripsimus, aduersus magnas uerrucas, &c. Sed et cõmunis aqua fortis, & simplex oleum de uitriolo, gutta immissa in uerrucam prius resectam, tollunt eã. cuius rei in me ipso experientiam feci in uerruca sessili in extremo digito, cui nouacula resectæ guttam aquæ fortis immisi: inde tamen non statim, sed post aliquot septimanas

manas uerruca discessit.

¶ Aqua fortis uel separandi metalla, sic fit. Halinitri pars una, liquidi aluminis (quod rochæ uocant) partes tres. arenæ media, siccata diligenter & purgata igne destillantur uitreis uasis. Colligitur autē seorsum quod prius effluit: cum crocea demum uidetur uasis facies, auctis ignibus alia succedit, quæ priore excipitur plerūq; & tamen si aqua fontis excipias adhuc adeò acris est, ut nihilominus argentum dissoluat, & ipsum ab auro separet. Separetur autem sic. Aquæ extractæ partem modicā accipe: cui argenti purissimi pondus oboli, id est duodecim granorum impone, ac impositam cineribus tandiu permitte donec dissoluatur argentum. Hæc purgamenta calci tenui similia in imum uasis demittet, quibus sublatis quod reliquum est aquæ purioris, toti aquæ à qua iam detraxeras, addes, quæ simili exemplo & ipsa purgamenta illis similia in imum demittet, quibus sublatis

aquam totam purissimam, ac magis habebis ad argentum, ac cætera metalla præter aurum (aurum quoque aqua forti à chymistis dissolui puto, sed alterius generis) dissoluendum efficacé. Cum uerò facile euanescat, uase uitreo diligenter occluso tenetur. Vires autem æstimanti quantas habeat, quæ excepta, ut dixi, aqua putei, etiam sine igne horis xxiiij. argentum in aquam redigat, modicum autem cinerum calore in duabus aut tribus horis, non est qui miram uim uaporibus illis extremis, ac aquæ in quam uertuntur, imò incredibilem non tribuat. Eiusdem generis est aqua quæ fit salibus, ammoniaco nitroq̃, tum chalcantho & alumine liquido æquis partibus, addita illis demum æruginis parte quarta. hæc eadem arte facta, nec ipsis parcit lapidibus. Si tamen aliquid ostracitæ lapidis, smiridis uocati, quo gemmas expoliunt, addideris, copiosior aqua & meliorem habebis, quia
non

non uritur. His igitur experimento acceptis, uideam⁹ cur aqua hæc adeò potens euadat. nanq; manifestum edocet experimētum, sicciorē partem ui ignis attenuatam, uim igneam ac erodentem accipere. Sed cur non ardet aqua separationis, ut ardens? Quia ardens calidior est ac tenuior, & minus sicca, idè ardere potest, & egregiè calefacere, non tamen erodere. Illa uerò erodere potest, non ardere, parumq; calefacere. Simili igitur ratione quodè chalcantho oleum ui ignis excipitur, cum siccissimam partem in humorem uertat, acutissimum est, atque linguam ut ignis ferit, Cardanus. Non est autem quòd aliquis putet, hunc liquorem ad aurifabros solum & chymistas pertinere. Nam ad remedia humani corporis quoque prodest. Verrucis prius sectis instillatur, ut supra dixi. Sunt qui exiguum ligellum extremitate in ipsum intincta, dentis cavitati immittant, quem sensu doloris priuare

& mortificare uoluerint. Audiui & oculorum suffusionem in quibusdā huius liquoris ui curatam. Per eundem argentum uiuum figitur & præcipitatur, ut iam dicemus: & oleum ex chalcantho extrahitur, ut diximus. R. Aquæ fortis semunciam. Rosaceæ sescunciam misce. Hoc liquore madido gossypio alligato summitati radij, bis die contingantur ulcera gutturis, palati, gingiuarum & labiorum, Thom. Philologus. ¶ Diuersos quosdam aquæ fortis modos, lege inferius ubi de Mercurio sublimato scribemus.

¶ Aqua ardens, ut candela etiam in aqua ardeat. In amphora superius lata & inferius stricta pones sextarium uini uetustissimi, cui addes uncias duas utriusque sulphuris, hoc est uiui & mortui, uncias duas: & tantundem aluminis, & salis crassi tantundem. Decoquantur simul donec pars tertia consumatur. Hoc liquore illita candela uel cereus, ardebit in aqua, nō minus quàm in aëre.

re. Quòd si eo pilum uel pannum aspergas, apposita flamma ardebit manifestè sine detrimèto. Ex libro manuscripto. Verisimile est autè destillatum, ui ignis ex hac materia liquorem, ad eundem effectum longè efficaciorum futurum.

Aqua ad dèalbandos dentes, qua utebatur Isabella de Arragonia, ducissà Mediolani. Salis purgati & contusi libra, aluminis glacialis uncia, destillantur in alembico. Huius aquæ unciã misce cum uncia plantaginis: & intincta lana xyлина dentes perfrica, eruntq; nitidissimi, Furnerius.

Alia similis, ex eodem. Salis ammoniaci, salis gemmæ, utriusq; uncia tres. Aluminis saccharini fescuncia. Salis communis uncia. Trita destillantur in alembico uitreo. Extracto inde liquore dentes cum petra fricentur. deinde abluatur os modico uino albo. Vide supra in fine aquarum cosmeticarum eandem descriptionem, sed absq; sale communi: cuius usus etiam sine destil-

latione ostenditur.

Aqua angelica mirę facultatis ad lippitudinem, cancrum, & uſtionem ignis. Vnciæ tres calcis uiuæ, & felibra aquæ pluuiæ, ſimul in uitreo aut ſtanneo aliquo uafe per tres dies quieſcant. Tum miſcendo agita, & iterum per uiginti & tres horas aut amplius reſidere perſitte, in uafe bene oſerto. Poſtea per linteum cola leniter, donec clareſcat. Deinde admiſcebis drachmas decē ſalis ammoniaci, quàm poteris reperire albiſſimi, & minutifimè triti, & longa agitatione cum aqua prædicta liquati. Deinde cum reſederit, ſuperſtanti aquam clarã colabis aliquoties, aut per filtrum deſtillabis. Hęc aqua curat pannum uel maculam (la toile Gallicè, id eſt telam) oculorum, tribus guttis ter quotidie inſtillatis, continuando donec ſanetur oculus. Lachrymas quoque oculorum & rubedinem ac lippitudinem tollit: item cancrum, & aduſtionem ſi rectè appli-

applicetur. Omnes panni tum ferici tum lanei maculas aufert, si ea modicè tepida eluantur, Furnerius.

Vrina humana destillata ad resoluendum aurum chymistę utuntur: typographi ad atramentum librarium.

Aquas diuerfas, uehementer siccantes, acres, erodentes, ad pustulas morbi Gallici absq; unctiōe sanandas, lege apud Nic. Massam lib. 6. ca. 2. de morbo Gallico.

Aqua ardens quædam cum auripigmento, &c. destillata, describitur à Rogerio chirurgo.

DE LIQVORIBVS gemmarum.

CARDANUS libro 2. de subtilitate, inquirens aquam quæ per cathetêrem immissa calculos uesicæ frangere possit, suspicatur ex tecolitho, aut lapidibus cancrorum talem excipi-

posse, &c. ut supra recitauimus, in tractatione de uiribus liquorum destillatorum in genere. Ego ut coniecturam coniecturæ addam, siue hos siue alios lapides aut uitrum, cum succo parietariæ destillarem.

Spiritum siue quintam essentiam berilli, chymistæ quidam magnificant aduersus renum aut uesicæ calculum.

*DE SOLIDIS QVIBVSDAM,
ut argento uiuo præcipitato, & eodem
& arsenico sublimatis.*

ADijciemus hîc solida quædã medicamenta, quæ & ipsa in uitreis uasis ad ignem sublimantur aut excoquantur, & si ferè præter institutum cû de secretis tantum, id est separatis à substantia crassiori liquoribus in hoc libro agere propositum sit. Quoniam tamen & pauca sunt hæc remedia, & sublimantur (hoc est, similibus ut prædicti liquores instrumētis parantur,) & hætenus ferè

ferè secreta, hoc est à paucis nota & usitata, & mirè efficacia, non omittenda duxi.

Argentum (uiuum) præcipitatum sic fit, ut scribit Cardanus libro 5. de Subtilitate. Alumen, chalcanthū, æquis partibus sumito, quibus adde salis dimidio plus altero eorum. destilla hoc totum cum uitreis uasis. Huius aquæ (id est aquæ fortis uulgò dictæ) pondus unum, argenti autem uiui tria in uas uitreum pone, inde destilla: & auctis ignibus perseuera eo usq., donec fumus & uas rubescant, nec aquæ quicquam superfit. Demum fracto uase collige argentum uiuum, quod coire iam uidebis instar lapidis. hoc tenuissimè terito in porphyritide tabula, & denuò excoque ac destilla, donec siccetur in uase uitreo. Rursus fracto uase materiã quæ superest collige, ac denuo tere in tabula eandem subtilissimè. Pòst ipsum in æneo uase repone, supposito q̃ igne ualido, cum æneo baculo misce ac agita

per spatium duarum horarum, donec splendorē fermè ac rubedinem minus acquirat, tuncq; exceptum serua uitreis uasis. Hoc inter omnia quæ citra dolorem carnes erodunt, & siccant putrescentia ulcera, si ritè factum fuerit, est præstantissimum: nec ulli alijs usui est quod sciam, Hæc ille. ¶ Dissoluantur aceto forti, præsertim destillato, uel succo limonum, margaritæ, &c. præcipitatum, & sublimatum, & cinnabrium, & in argentum uiuum redeunt, Syluius.

Modus cõficiendi pulueris rubri, id est argenti uiui calcinati & præcipitati, ex Mariano Chirurgo. Aquæ fortis uncia sex, argenti uiui uncia quatuor; misceantur simul in cucurbita uitrea bene lutata, & imposito capello, cuius rostrum extremum in uas recipiens insinuetur, igne moderato (paulatim augendo,) destillentur. Ceterum aqua fortis, quæ aurū ab argēto separat, sic fit. Salis nitri, aluminis rochæ, uitrioli Ro-

li Romani, singulorum libræ duæ. misceantur in mortario, molendo cum pistillo tandiu donec benemisceantur. Deinde pulvis crassiusculus in cucurbita illutata ponatur, & orificijs omnibus obstructis destilletur. Signū aut bonitatis eius est, si humus in quā parū ei⁹ ceciderit, statim ebulliat. Huius pulveris rubei uirtus est mirabilis. Recipe lixiuij è tonstrina uncias tres. præcipitati fescunciam. mellis rosati uncias duas. misce diligenter. Hoc remedio proculdubio desiccabis et absterges ulcus sordidum & putridum (unde carnis generatio sequetur) ubi alia abstersiua, ut de succo apij, de succo cynoglossi, frustra expertus fueris.

Nicolaus Massa in libro de morbo Gallico, Mercurium præcipitatum pulverem angelicū uocat, propter mirabilem & quasi diuinā eius in morbo Gallico operationē, quā ipse nō rarò expt⁹ fit. Hæc medicina (inquit) exiccat, cū miti quadam & sine dolore corrosione

carnis mollis & superfluæ, remouendo
simul malam qualitatem occultam ul-
cerum, & maximè morbi Neapolitani.
digerit quamcunq; faniem & purgat,
& corrosiõem & gangrænã prohibet.
dissoluit faniem crassam, duram &
crudam, post apertionem gummarum.
Et huic remedio nullum in hoc mor-
bo comparari potest. Nam si eo uti per-
gas, usq; ad perfectum cutis generatio-
nem ducit, ut ego sæpe expertus sum.
& est nobilis in uirgæ ulceribus mali-
gnis. Fit autem hoc modo. Argenti ui-
uilibra in cucurbita parua uitrea poni-
tur, & adfunditur tantundem aquæ for-
tis. Deinde cucurbitam in olla pones,
& cineres in spatio inter cucurbitam
& parietem ollæ, ut conseruetur ol-
la, ne ex immediato contactu ignis
rumpatur. Tum ignis subiiciatur, len-
tus primum, & paulatim augeatur mo-
do quodã medio. & sic cum forti igne
dimittatur donec tota aqua consum-
pta sit, quod cognoscitur cū nihil am-
plius

plius à cucurbita euaporat. Sic habebis Mercurium calcinatum rubeum. Hunc tere, & si cum eo aliqua portio argenti uiui remanserit, pone dictum puluerem in uase æreo puro ad ignem: & sic miscendo. relinque donec tota argenti uiui pars sit consumpta. Hoc puluere utêris ad omnia dicta, & maximè ad ulcera uirgæ & aliorum locorû, ubi putredo & sanies mala prohibet consolidationem. & in fistulis dissolue ipsum cum uino: & iniice per æneam fistulam, quoniam mirabiliter operatur. ¶ Porro aqua separationis auri ab argento sic fit. Vitrioli Romani lib. duæ. aluminis rochæ uncia sedecims. salis nitrilibræ: ponantur in cucurbita curua (retorto) lutata, uel in recta cum capello suo & recipiente. Destilla ut alchymistæ. Hæc aqua mirabilis est ad remouendas uerrucas in quacunq; parte, & maximè in ano & uulua: cauterizat etiam ulcera maligna exedentia ubicunq; etiam in gutture: & prohibet

ulcera ne serpant ubi sunt, ut puta uirgæ & uulvæ. Quòd si nimis sit uehemens, cum aqua rosacea diluetur. Et ego sæpe sanaui ulcera mala gutturis tangendo bis in die cum aqua dicta, dimidio aquæ rosatæ admixto: & est de secretis nostris, (uide plura apud eundem libri sexti. cap. 2.)

Cæterum puluerem istū angelicum habui à sene quodam alchymista, & cōponebam cum antequam Io. de Vigo quicquam de eo prodidisset, Hucusq; Massa: & partim Thom. Philologus ab eo mutuatus.

¶ De apparatu & utilitate pulueris huius rubei, lege Ioannem de Vigo libro 5. Additionum. ubi iubet ut uas recipiens triplo maius sit quàm cucurbita, folio 38. b. Et quòd album repperit cum isto puluere, sit argentū sublimatum à rubro: sicut est quicquid croceum est. Item in Copiosa eius, folio 163. a.

¶ Puluis è Mercurio (inquit Matthæolus

thæolus Senensis in libro de curandi morbi Gallici ratione) conflatur hoc pacto. R. aquæ quæ aurum ab argento diuiditur lib. quatuor. argenti uiui fefquilibram. Hæc uase uitreo, ore angusto, collo obtorto, undiq; argilla præmunito, quod ab altero recipiatur, imponatur. compages inde uasorum luto figulino sedulo obturentur. ad hæc subdatur ignis ex carbonibus cōflatus ut semper ingrauescat, eousq; quò tota defluerit aqua. Post hæc phialam frangas, in cuius fundo residentem placentulam rubeam, leuiter extrahens quod album inhæserit, proijcias: rubeum uerò in puluerẽ redigas. Verũ enim uero, quoniam ex puluere isto plurimę possent cōtingere noxę sumētib. ipsum nisi prius ritè præpararet, R. uncias duas prædicti pulueris, & macerent p noctem in aqua plantaginis & acetosæ, utriusq; uncijs duab. inde summo mane aquas exhauriens, & nouas superinfundens, ad ignem in uase æneo siue te-

staceo colloces, feruentes ferrea uel lignea spatula non cesses agitare, quousque in puluerem non difficulter omnia redigantur, ex quo poteris cum libuerit in morbum Gallicum tam pituitosum, quàm melancholicū, catapotium tale componere. R. electuarij Conciliatoris (cōstat hoc ex uarijs remedijs cordialibus ut uocāt, & aromatibus, gemmis, margaritis, auro, argento, camphora, ambra, moscho: & describitur ab eo Differentia 196.) scrupulum semis, margaritarum, hyacinthorum, singulorum grana quinque. pulueris præcipitati grana quinque. pulueris diamusci, diamargariton, utriusque scrupulum semis. Fiāt catapotia quinque, (de aurentur, Thom. Philologus, qui & terræ sigillatæ & boli Armeniæ ana grana iij. addit) quæ hora ante diluculum sumantur. inde lecto se contineat eger horas quinque. Breui, mihi crede, Gallici dolores hoc catapotio elidentur. Pituita etiam & atrabilis uomitu, nec non alui deiectione euanescent.

evanescent. Ad hæc sunt plurima morborum genera quæ curauimus tali puluere. nam non solum saniem carnemq̃ putridam delet aspersus, uerum etiam non difficulter ulcera ad cicatricẽ deducit. pestilentiam etiam pauxillo theriacæ addito, succoq̃ tunecis herbæ, quam carduum benedictum uocant, siue electuario de gemmis, ante eius cõfirmationem, mirum in modum fugat. Multos etiam lymphaticos, melancholicosue, quos à cacodæmonibus incurfari uulgò credebant, eodẽ curauimus. Quid pluribus immoror? Quartana confectos, saccharo buglossato siue theriaca, Mithridatiõue additis, facta digestionẽ aliqua, hora ante accessionem, quinq̃ uel septem granorum pondere, pro ætate & uic corporis affecti, hoc puluere liberauimus. Quinetiam ualet coli & iliorum doloribus adhibitus. nam quosdã stercus per os eijcientes sanauimus, Pauli Aeginetæ monimenti innixi, qui ait medicos quosdã

argentum uiuum extinctum dedisse in ileo. Fascino idem aduersatur: pluribus ad hæc uirtutibus est insignis, quas cum plus otij nactus fuero, sigillatim tibi (ad collocutorem suum inquit) connumerabo: fortasse tunc iucundissimū fuerit etiam explicare, quonam pacto puluerem cum auro uiuóque argento, siue aqua superius explanata possis cōficere, Hæc ille. Ego non ita pridem audiui medicum aut chymistā quendam apud Athesinos Mercurium præcipitatum cū auro præparare, auriq; pretio uēdere, cui ea facultas sit ut absq; morfu erodat. Vide ea quæ circa finem eorum quæ hîc proxime subiiciuntur, referemus.

¶ Quomodo fiat præcipitatū, quod est remedium cōtra omnes morbos ex humorū putredine nascentes, ex libro quodā manuscripto. Ex partib. æqualibus uitrioli Rom. & salis nitri, fac aquam cum capello & recipiente, in quo pones sextam partem ponderis de
Mercurio

Mercurio crudo. hoc est, si uitrioli & salis nitri tres libræ fuerint, pone sex uncias Mercurij. Postea permitte ut aqua cum suis spiritibus descendat in recipientem. Deinde omnia quæ sunt in recipiente euacua in cucurbitam mundam & lutatam: sub qua pone capellû cum recipiente, & iterum fac destillare. & cum aqua erit in recipiente, iterum pone in cucurbita in qua remansit Mercurius. Hoc repetes usque ad Mercurij rubificationem. Deinde rube factum Mercurium ablues aquis cordialibus, ut borraginis & melissæ, & huiusmodi. Prius tamen ablues multoties in aqua fontis uel putei destillata. Mercurium sic præparatum dabis ægrotis intra corpus, hoc modo. Si corpus fuerit robustissimum, da decem grana: mediocri octo: debili, quinque. si puerile, diligenter considerabis quid facto sit opus. Sed omnino miscebis eum cum theriaca. sic dabis ei qui ueneno infectus fuerit, hydrope, peste uel alia

infirmirate correpto. Si homo sanus semel quotannis, aut tertio quoque anno, prout opus uidebitur, hoc præcipitato utatur, cum debita humorum digestionem, id est præparationem purgationis, morbos plurimos præueniet. Nota quòd loco Mercurij potes uti amalgama facta ex sex partibus argenti uiui, & ex una parte auri, & sic facies maiora mirabilia. (Hoc amalgama nimirum similiter ut Mercurius solus cū aqua forti rubificari debebit: etsi Matthæolus Senensis, ut paulo ante recitauimus, ex tali mixtura puluerem illum Mercurialem etiam sine aqua forti fieri posse scribat.) Et aduerte quòd potes curare uulnera cum primo uel secundo præcipitato, quo utere sic: Pone de ipso circa uulnera et intus. Et hoc est magnum secretum. Et scias quòd in quatuor destillationibus hoc perficies: quo facto pone in cucurbita munda in igne, ut spiritus (nimirum hydrargyri sublimati cū præcipitato permixti) quantū fieri potest

test recedant, deinde fac ut supra.

¶ De sublimatione argenti uiui, leges Bulcasin libro tertio Operis quod Seruitorem nominant. De usu uerò eius in cauterijs & ad morbū Gallicum, Nic. Massam libro 6. cap. 2. & eiusdem libri cap. 4. quomodo ad cauteria adhibeatur, tum aliàs, tum ut nullo uel paucum cum dolore fiat cauterium. Utuntur eo hodie quidam ad scabiem malignam et impetigines, &c. tum in hominibus tum in equis. Argentum uiuum (inquit Cardanus) sublimatur hoc modo. Argentum uiuum & futorium atramentum in mortarium pari pondere conijce, & aceto albo acerrimo eousque misce, donec argentum uiuum uideri desierit: inde uitreo uase luto oblito excoque donec conerescat. Si quid subterfugerit nec coëat, iterum in mortario addito aceto terito, & denuo excoquito. Argento uiuo sic excocto ad fucum utuntur. dealbat enim et splendorem addit mulierū uultib. Sed dentes

elidit, & foetorem gignit oris. Cæterum ad argenti usum & aurifabrorum artem in non paucis conducit. De sublimatione Mercurij, marchasitæ, magnesiæ & tutiæ, uide Gebrum summæ perfectionis l. 4. 45. & deinceps. Item de sulfuris & arsenici sublimatione capite 43. Sublimatum, præcipitatum & cinabrium, aceto forti, præsertim destillato, dissoluuntur, et in argentum uiuum redeunt, Syluius.

Arsenici sublimati Auicenna meminit. Arsenicum siue auripigmentum, (inquit Albertus Magnus in libro de metallis) est de genere lapidum, citrinum & rubeum, quem lapidem unum de spiritibus uocant chymici. natura ei sulfuris in calfaciendo & desiccando. Igne calcinatum nigrescit, & statim sublimatione efficitur albissimum. Ter quaterue sublimatum tantam adurendi uim acquirit, ut æs perforet, & exurat uehementer omnia metalla præter aurum. Aeri appositum transmutat

mutat ipsum in album colorem. quam obrem utuntur eo falsarij, ut æs simile argento reddant: in qua re plurimum potest.

Medicamenta quæ ad cancerum exulceratum adhibentur, ualentis admodum facultatis esse debent. Inter cætera autem præstantissimum ac tutissimum auxilium in hoc affectu Guidoni à Cauliaco prædicatur, arsenicum sublimatum, cuius egregias dotes supra iam crebrò commemorauimus, & in sequentibus adhuc celebrabimus. Hoc (inquit Theodericus) cancerum, lupum, esthiomenum (hoc est sphacellum, seu syderationem) noli me tangere, fistulam, & omnes tales pessimos morbos, prima die occidit & extirpat. Cæterum magna locorum circumstantium, interim dum admouetur, cura semper habenda est, ne scilicet ea ipsa inflammatione, atq; humorum confluxu, occupentur. Quod incommodum facile deuitabis, si partes illas

uicinas & carcynoma cingentes, bolo Armena, & id genus alijs illeueris. Sed & modo legitimo seu iusta quantitate (quam coniectura tantum artificiali rationalis definit medicus) adhibendum est arsenicum ipsum sublimatum, &c. Io. Tagautius institut. chirurg. 3. 19.

Zenzifar, id est zinabrium quomodo fiat per sublimationem, uide apud Bulcasin & Cardanum libro 5. de Subtilitate. Auripigmenti calcinatio, ut colorem rubeum trahat: apud Io. de Vigo in Antidotario, folio 163.

Tartarum, id est sæx arida uini, quomodo acuat, ut miras ad remedia quædam facultates habeat, (per destillationem aquæ ardentis,) docet Lullius lib. 2. de quinta essentia.

Lapidem cyaneum, id est lazuli, empiricus quidam mihi retulit ita se præparare, ut efficacius & tutius atrabilem educeret à melancholicis hominibus & insanis. Et primò, si rectè memin-

mini, dicebat oportere illum calcinari, deinde sublimari: aut prius aquam uitę optimam super eo in cucurbita posito destillari, deinde sublimari, & aqua uitę sexies destillata rigari, siccariq̃.

Sal ut purior uel cibis uel remedijs addatur, aqua permistus destillatur per filtrum, & rursus ad aquę consumptionem decoquitur. Idem purgatus in crucibulo aurifabrorũ magno igne liquatur & funditur. Sic liquidus miscetur cum sale alcali, (aut eius loco felle uitri albo [nam & nigrũ habetur] quod aliqui sagimen uitri uocant, alij zoza, ut audio, & sale gemmæ. His tritis utuntur pro chryfocolla, aut etiam chryfocollę partem admiscent. Sed mixtura hæc nimium acrimonię habet, & aliquid auri consumit. quare ad rudiora tantum opera eam adhibent: ad subtiliora uerò borace solo utuntur. Sunt qui boracem, sale cõmunem fusum, & sale alcali miscent, partibus æqualibus, & in secretis habent pro borace,

Sed hæc extra rem medicam sunt.

Fuligo ex pice & butyro quomodo colligatur, leges apud Dioscoridem & Bulcasin.

DE ALIIS QVIBVSDAM

non alchymicis siue non destillatis aut sublimatis remedijs, sed per alios diuersos modos ingeniose præparatis.

QVæ hæc tunc descripta nobis sunt remedia, omnia liquorum nomine comprehenduntur, quæ nihil terrenum sibi admixtum habeant, sed uel aquæ, uel aeræ, uel igneæ sint naturæ, siue aquæ, siue olea, siue tertium quoddam genus liquorum. Omnia uasis quibusdam alchymicis, & ui caloris parantur. Sed quoniam scopus illorum (nempe ut quod in unoquoque remedio optimum & præcipuum est, id à terrena, crassiore & impuriore materia abstractum, purum liquidumque habeatur,) latius

tius patere, & alias quoque nonnullas
medicamentorū præparationes, appa-
ratus, aut compositiones extendi uide-
tur: uisum est Corollarij instar, hîc quæ-
dam adiungere, quæ non omnino trita
nec passim obuia forent. Nemo aut ple-
nam aut exactam et in genere cõponen-
di rationem à nobis hîc expectare de-
bet: quum pauca tantū, & quæ obiter
occurrerint, atq; hæc omnia tanquam
pârerga simus tradituri. Si qui uerò plu-
ra & plenius de diuersis parandi præpa-
rãdiq; remedia generibus & modis de-
syderat, is Iacobi Syluij & aliorum hac
de re libros adeat.

De oleis diuersis.

Olea odorata & pretiosa pleraq; in
uase duplici coqui uideo.

Oleum odorem ac uires plantæ refe-
rens, in his quæ oleū abunde cõtinent,
facile exprimitur: (aut fructibus eo-
rum in aqua incoctis colligitur.) At in

quibus oleum non abundat, tribus modis odorem ac vires oleo exprimere solemus. Vulgatiore illo atque antiquiore Dioscoridis, in purum oleum flores quadratio infundebantur, exponebanturque in Sole, inde expresso oleo diligentissime, tantundem florum recentium addebatur, ac rursus sub torrente Sole exponebatur, totiesque id facere licebat, donec odorem oleum combiberet. addebantur & spissamenta pro unguentis, ut ex melle tum alijs odoratis. Secundus modus expressione constat, in quibusdam absque artis auxilio, ut in myrobalano, in alijs que sicca sunt et sponte odorata, ut myristica nuce laui in uino macerata & torculari expressa. Sic ex aromatibus oleum licet subtrahere. At quæ odorata sunt, sed olei carent substantia, ut flores, hoc exemplo reddunt. Flores super amygdalas conspergito ac sub ipsis, alternaque dispone florum & amygdalarum folia, compressaque tandiu tene, donec florum odore euanescat.

scat. quibus abiectis, pro eis alios flores suppone eadem ratione. & hoc toties repete (nā non una est ratio in omnibus) donec amigdalæ maximū contraxerint odorem, inde illas torculari subijcito. Oportet autem prius corticem nudare eas & paululū torrere. Hoc modo plus contrahit uirium oleum, & minus corruptioni obnoxium fit, quod succi (aquei) nihil in eo relinquatur.

Tertius modus destillatione fit, (de quo supra dictum,) Cardanus.

Oleis plerisque ad ignem coquendis, uini non nihil additur: quo minus adustionem oleant, & ad eius consumptionem coquuntur. Sed flores & quæ tenuis substantiæ sunt, præstat non coqui in oleo, aut saltē non bullire in eo, &c. Plus autem uini addendum est, si multæ sint species quæ oleo miscentur & diutius coquendæ: ita ut aliquando subduplum sit uinum ad oleum. Quædam in uino prius macerentur, deinde succus expressus additur oleo, & simul

incòquitur, uel per se, uel cum parte terbinthinæ: ut in oleo de hyperico fit.

Iasminum fit ex uncijis duabus florum iasmini dies quinque insolatis in libra olei, quod deinde lento igne coquitur.

¶ Oleum ex amygdalis dulcibus, caryophyllis integris additis per octo dies insoletur, mirè odoratum fiet. Cæterum exprimendi de amygdalis olei diuersos modos apud Mesuën leges, & in scholijs Syluij in eundem. qui ad alios etiam plerosq; fructus & semina à quibus oleum exprimitur, accommodari poterunt. ¶ Oleo ex amygdalis am. utimur loco olei de nucleis persicorum, sed hoc quàm illud exiccat magis, Brassauolus.

Oleum ego parare soleo ex seminibus & siliquis rubentibus capsici, siue cardamomi Arabici: aut siliquis eius solis, in oleum iniectis. quod pro oleo de piperibus, aut etiam de euphorbio substitui potest, si maiore copia iniiciatur.

tur. pipere enim lóge uehementius est. Apud nos (piper rubrum uocant, uulgò aliqui non rectè filiquastrũ) pauca filiquæ maturescunt, propter frigus autumni præproperum. Sed immaturæ etiam filiquæ in hypocaustris aliquot diebus suspensæ siccataeque, ad oleum rectè addentur. Satis enim acrimoniæ habet: Quam in tota plâta nullam esse usquã, cum & radicis fibræ minimæ & sine sapore sint, & folia caulisque insipida: in filiquis uerò tam excellentem, res digna admiratione est. Sunt qui propter uehementem eius calorem uenenis ferè adnumerent, ut Cardanus: quodego non laudo. Neque ignem aliquis uenenatum dixerit, quantumcunque urat: cum nullam præterea qualitatem uenenosam habeat. Capsici quidem huius tum feminibus tum filiquis etiam ipse sine noxa usus sum in iusculis, sed perexigua quantitate.

E ceraforum nucleis oleum faciẽ abstergit, maculas & lentigines aufert:

utile etiam arthritidi, et calculo renum & uesicæ. Fit autem ut oleum ex amygdalis dulcibus, Furnerius.

Oleum de fœno sic fit. Accendatur fœnum, & extingatur: & post ponatur super carbones: & cum resoluitur in fumum, superpone laminâ ferream: & adhærebit quædam unctuositas, quæ dicitur oleum de fœno. Hoc oleû per plumam illinatur impetigini & serpiginis, Rogerius.

Oleum de frumento inter duas laminas ferreas mediocriter ignitas, (uel ut Rasis habet, inter marmor & laminam ferream crassam) fit: sed multò melius, ut audio, per destillationem. commendatur ad asperitatem cutis & impetigines, Furnerius & alij. Sunt qui etiam ad fistulas, & cutis fissuras seu rimas prodesse prædicent, Mattheolus. Vide supra inter olea destillata.

Oleum de baccis hederæ, similiter ut è baccis lauri extractum, iuuat contra arthritidem ex frigida causa, uel obstructione:

structione: & membra torpida ac paralytica restaurat, Rogerius.

Oleum de hyperico mirabile. Summitatum hyperici uncia tres infundantur triduo in uino odorifero quantum sufficit, post coque in uase duplici bene obstructo, fortiter exprime. Hypericum nouum similiter macera, coque, exprime. adde terebinthinæ uncias tres, olei antiqui uncias sex, croci scrupulum. Coque ad uini consumptionem. Hoc oleum (inquit Syluius) incerti est authoris: Galenus tamen uinum austerum, in quo folia androsæmi uel ascyri (quæ species sunt hyperici) cocta sint, uulnera etiam grandia glutinare scribit, & hypericum calidum siccum tenuium partium ischiadicis utiliter bibi quibusdam. Ex quibus & reliquorum hinc mistorum uiribus collige id oleum roborare, digerere, & tenuare. Ex substantijs enim contrarijs componitur, Syluius in Mesuen. Eandem descriptionem ponit Brassauolus in

Examine simplicium cap. 519. Sunt (inquit) qui in uitreatum uas flores simpliciter ponant, ut per se ui Solis oleum educatur. alij sub terra condunt. alij infundendo parant, siue ex solis floribus, siue pluribus admixtis, (ut iam uerbis Syluij docuimus.) Sic paratum in uitreato aut uitreo uase seruât. Sed hæc à Mesue & recentioribus clare exponuntur, Hæc Brassauiolus. Sunt qui lumbricos addant & per mensem uel amplius in cella uinaria relinquât, in olla luto aut pasta obstructa, deinde paulatim in eadem circiter horas decem coquunt, per saccum colant & exprimunt. Est autem optimum quod primo colatur. Color olei ferè puniceus, sapor subacris. Vfus ad uulnera, puncturas, & quasuis offensiones, & natos inde tumores. Quidam & malignis crurum ulceribus adhibent.

Alia compositio olei de hyperico, quod uulnus quoduis, magnum aut paruum,

paruum, intra uiginti quatuor horas curat, ex libro quodam Gallicè imprefso fine authore. Hyperici manipulum. Olei communis libras duas. Axungia colata purgata libram. Terebinthina Veneta trientem. Croci drachmam. Omnia subtiliter incides, & mixta in magna phiala uitrea, quam cera & aliter optimè obstruxeris, fimo immerges ad pedes duos aut amplius: in loco quem Solis radij mane & uesperis maximè feriant. Anno demum euoluto exime phialam, in qua reperies oleum balsamo simile. Eo uti oportet quàm tolerari potest calidissimum.

Oleum fit etiam è iuniperi baccis per exprefsiōē, ut alia ex feminibus, Bras-fauolus.

Oleum è baccis lauri & iuniperi uino maceratis, extunditur mola, coxarijs & frigidis articulorū uitijis ac doloribus utile, Jac. Hollerius.

Oleum laurinum. Baccæ lauri

uirides tritæ decoquātur in oleo & cōlentur. Aliter: Baccas lauri maturas terre cum folijs, decoque & cola. Aliter: Baccæ tritæ infundantur in uino, & maceratæ per triduum, exprimātur in torculari. Vel recentes & maturæ contritæ ponātur in sacculo, & oleum extrahatur.

Vtile est contra colicam, iliacam & ischiadem, Rogerius.

Oleum è nuce myrepfica incude & candenti ferro pressa extringitur, Iac. Hollerius.

Olea ad mitigandos dolores ex herbis quibusdam cōquassatis & oleo incoctis fiunt, ut è calendula, roremarino, maiorana & alijs, Iac. Hollerius.

Oleum ex nucibus myristicis siue moschatis. Diuide eas in parua frusta. & triduo in Cretico uino infusas siccatō in umbra per biduum, inde in sartagine calefacito moderatè, inspergesq̃ interim rosacea aqua, atq̃ sub torculari exprimito, Cardanus,

Audio

Audio aliquos macerare non in uino, sed ipsas per se nuces contusas calfacitasq; exprimere. Ipse nuper hoc modo parauì optimum, à Gallo quodam edoctus. Nucum moschatarum uncias ferè quinque per noctem in uino crassiuscule tritas posui in uase uitreo, ita ut uinum mensura digiti emineret. Postridie hanc materiam in sacculo linteo inclusi, extremitate ligata ne possèt excidere. deinde filis passim obductis constrinxi, ne possent simul in unum acceruari. Sed in patella prius calfacienda est materia, non nimium, sed quantum adhuc tolerare digitus potest, atq; ita in sacculum transfusa mox obliganda, exprimendaq; est torculari ligneo paruo, cum exiguo lacu ligneo fistulá habente quæ deorsum uergat, imposto sacculo, &c. Exprimitur autem ferè octaua pars ponderis nucum, ita ut uncia nucum drachmá olei reddat: si modo nuces succulentæ satis fuerint. Licebit etiam denuo eandem materiam ca-

lesactam, ut prius exprimere: sed per parum & minus bonum secunda uice oleum exprimetur. Præstat igitur materiam istam relinquere, & in sacculo siccare: qui cum opus fuerit uentriculo aut eius ori applicetur. Hoc oleum statim expressum solidiusculum est, & quasi per grumos separatum, qui omnes è uino diligenter colligendi sunt, & uino ab eis colato per linteum in unam massam redigendi, digitis comprimendo ad ipsam lancem in quâ expressa est materia, ut uinum omne diligentissimè separetur. Substantia quidem & color ceræ similis apparet. Lentis aut pisi magnitudine ori uentriculi inunctum, mirè eum corroborat. Audio quosdam inunctione eius ad Venerem excitandam uti. Deglutitū calefacit mediocriter uentriculū, & anhelitū cōmendat. ¶ Audio præterea quosdam nuces cōtusas aliquandiu coquere, (nescio in uino an aqua,) & quod supernatat pingue colligere. Memini etiam

tiam aliquando uidere ferreum instrumentū forcipis effigie, cuius ferramēta duo extrema hemisphærijs constabunt cauis, ita ut compressa nucē moschatā caperent, uel paulo min⁹, ut cōpressio- nis occasio esset. Hemisphæriū alterum circiter quatuor aut quinque exiguis foraminibus ptusum erat, ut oleū posset effluere, ferramentis moderatè ignitis compressis. Inueni & hanc descriptionē in libro quodā manuscripto. R. nucis moschatæ libras duas. Vini Maluati uncias tres, quibus nuces moschatæ (crassiusculè nimirū tritæ) rorēt. Addatur olei communis electi selibra. Mixta omnia calidè in torculari exprimātur. Sed noster modus, quem ipse expertus supra descripsi, præ cæteris mihi placet.

Rosaceū oleum parandi plures sunt modi. Fit autem uel cum oleo & rosis maturis, uel utrisque immaturis, uel maturo altero, altero immaturo, & sic quatuor sunt differentiæ. Sunt qui

pro oleo communi amygdalinum accipiant. Rasis in Antidotario separato, ponit tres modos. Primum: R. olei communis loti libram, cui impones quartam partem rosarum uiridium in uase uitreato (uitreo potius) quod Soli expones per tres (imò quadraginta, ut Aegineta habet) dies. Deinde cola, & in uitro repone. Hic modus cæteris præstat. Secundum: R. oleum & rosas ut supra, & uas suspende in puteum, ita ut tangatur ab aqua, & post duos menses exime, cola, ac reserua. Tertium: Oleum & rosas ut supra, pone in uase uitreo intus melle illito, quod obstructum dimittes in profundo terræ, ubi non tangatur ab aqua nec alia humiditate, per duos menses. Hoc oleum odoratius fit superioribus, Hæc Rasis ex Aegineta ut apparet. Iubet autem Aegineta libri septimi capite uicesimo, ad sextarium olei omphacini, addi uncias tres rosarum rubrarum detractis unguibus per horas 24. aeri expositarum, deinde oleum diebus

diebus 40. sub dio insolatum reponi,
non in pauimento, sed aſſere. ¶ Meſue
capite 411. quatuor modos deſcribit.
Primum, ut roſæ rubeæ recentes in
oleo inſolentur per dies ſeptem, deinde
in uaſe duplici coquantur per horas
tres: deinde (exprefſis roſarum folijs)
alia imponantur, & inſolentur &
coquantur, ut ſupra. Quod cum tertio
factum fuerit, adde oleo aquam inſuſi-
onis roſarum (quam, inquit, præſcripſi-
mus in capite de ſyrupis,) ſicut quartã
olei, (ſ. partem, ut habent Monachi. Syl-
uius uertit, quantum eſt oleum, quod
minus placet.) Ita per dies quadragin-
ta inſolatum, cola, & iterum diu inſola.
Secundum, oleo loto admiscendo ſuc-
cum roſarum, & aquam inſuſionis ea-
rum, & folia contuſa: tum inſolando et
permutando ut ſupra, &c. Tertium,
ut cum amygdaliſ dulcibus purgatis:
& exactiſſimè tritis in pila, folia roſa-
rum iterũ terantur. inde fac offas; easq;
in aere calido horis uiginti quatuor ſer

ua. Deinde iterum tere & subige in mortario quàm exactissimè, affusa pauca aqua infusionis rosarum calente. Tandem torculari exprime oleum, uasi uitreo impositum opercula & infolla. Quartum, ut cum sesamo excorticato fiat eodem modo qualiter cum amygdalis. Sed rosis immaturis aptiora sunt amygdala: maturis, sesama, Hæc Mésue: apud quem Syluius, Prima (inquit) compositio ex quatuor iam dictis, multis est in usu: Parisiensibus autem compositio Nicolai in ipsius Antidotario dicenda. Et rursus, Oleum rosatum audio fieri odoratissimū, putrefactis mēse uno rosis sub fimo in uase bene operculato. Eadem ratione ex mastiche uulgari, & rosis incarnatis & moschatis, & similibus fieri posse confido odoratissimum sine ullius olei mixtione. ¶ Rosas, absinthium, uel aliud odoratum coque in aqua cum quarta parte olei, donec aqua tota absumatur, & oleum habebit uires illas. Sic

extempore paraueris oleum ex quacunque. Cardanus ex Symeone. ¶ Sunt qui rosis contusis, et in aqua simplici decoctis, spumam pinguem innatare dicant, quæ colari uel penna colligi possit. ¶ Alius quidam mihi retulit, folia rosarum recentia in aqua ad spissitudinem ferè mellis coqui oportere, deinde cochleari comprimi, ut oleum uel spuma in id ingrediatur. miscebitur autem simul etià aque aliquid, proinde in uitrea ampulla collectus liquor Soli exponitur, & oleum supernatans separatur.

Oleum de floribus sambuci, complanat & abstergit cutim, nervos corroborat, & doloribus eorū succurrit, Furnerius.

Oleum de spica podagricis utilissimum, quod medicus quidam mihi nuper comunicauit. Floribus spicæ nardi in umbra torrefactis, uas uitreum imple, & superfunde oleū oliuarum, ita ut digiti mensura excedat. Infolatum

triduo, sex aut septem ebullitionibus ad prunas in cacabo bullire fac, & colla fortiter exprimendo: tum alios flores ficcatos superfunde, in sola diebus sedecim uel amplius. Sic habebis (inquit ille) oleum anodynum auro dignum, ut frequenti experientia cognoui. Linteola in eo madefacta dolori adpone. fallit rarissimè etià humore peccante non considerato. Vide plura in Antidotario Arnoldi de Villa n.

Oleum è floribus uerbasci fit, in solatis in uase uitreo (ut etià è floribus ros-marini:) ad podagricos & alios dolores præsertim calidos, laudatissimum.

Oleum uiolatum fit quo modo rosatum, sed ex oleo uiridi uel amygdalino uel sesamino, Mesue. Paulo Aeginetæ fit hoc oleum ex uiolis purpureis uel croceis, uel leucois. in solat autem exactè operculato uase, ne transpiret, tantùm dies decem, uiolis interea termutatis, additq; demum uiolas siccas.

De

De oleo tartari.

Oleum tartari Petri Argillatæ, ad faci-
ciem tergendam & erugandam. Tar-
tarum dolij lateribus adhærens, album
potius quàm rub. puluerifatam, aceto
maceretur, pòst inuoluatur panno li-
neo, deinde stuppis aqua humectatis,
ponatur sub cineribus. deinde tribus
diebus scutellæ imponatur decliui: de-
stillabit humor quidam subrufus.

Nicolai oleum tartari lateribus do-
liorum adhærentis. Tartarum id ex
uino generoso tritum, linteolo inuolu-
tū, aceto albo forti bene madefac: sub
cineribus calidis coque (ure) dum ni-
grescat: iterū tere, in uase inclinato ser-
ua dies octo loco frigido, donec in ole-
um resoluatur. Id si non fit, exprime, &
serua. Eodem modo facit Mesues oleū
ouorum. Satius est calcinatū tartarum
manicæ Hippocratis, ut uocant, impo-
sitū, & loco frigido locatum sinere, do-
nec in uas subiectum fluxerit oleū, Syl-
uius. Alium quēdam modum inuenio

apud Furneriũ in libro Gallico de decoratione, ubi tartarum uſtum & calcinatum quantum duabus manibus capi poteſt, in linteo ſtriſtè ligatum uri & calcinari iubet in camino uitri, calcis, aut laterũ: deinde in bona copia aquæ infundi cũ alumine ad magnitudinem nucis, & multum agitari, deinde cum quieueris horis uiginti quatuor, colatam hanc aquam (eo quod in linteo remanet, abieſto) in patella coques. donec nihil quàm alba quedã cruſta remaneat, &c. (uidetur hic locus mutilus.) quam (in ſacculo ſuſpẽſam) prope terram, intra triduum uidebis conuerſam in liquorem: qui aliquoties colandus eſt, donec clarus euadat.

¶ Sunt qui tartarum calcinandum in olla noua ponant in figuli fornace, & uas demum omnibus coſtis eximant. Sed melius & purius calcinari puto in cineribus feruidis ſeu pruna, ut poma aſſari ſolent, obruendo etiam prunis. Satis autem uſtum fuerit, quum
album

album iam apparebit, nec amplius nigru. sic ustum in sacculo suspendunt in acutu deficiente, suprema parte à baculi fissura, à quo pendet intercepta & cōpressa, supposita phiala uitrea cum infundibulo. ¶ Alius modus. Tartari & salis nitri partes æquales tritas in olla ampla adure: tum ferro ignito teres, & pones in sacculo in cella uinaria, ut destillent.

¶ Alius. Tartari & nitri partes æquales tunde, misce & accende ut nitrum consumatur. Tartarum quod remansit, in uestica positum suspendes in aqua calida, & resoluetur statim in oleum. Alius. Tartarum bene ablutum à fæcibus, & optimè desiccatum, calcinabis donec albescat: Tum tritum cribratumq; , cum aqua pluuiali destillata calida solues. solutu destillabis per filtru. deinde coagulabis. coagulatu rursus calcinabis ut amplius albescat. Ita demum in sacculo, qualis est Hippocratis manica, suspendes loco, humi

do: latum aliquid, pro operculo imponendo, ne quid impuri incidat: & ollâ uitreatam supponendo. ¶ Sunt qui in alembico uitreo destillant (in cineribus nimirum) unde aqua primum fluit deinde aucto paulatim igne, oleum.

¶ Vfus. Valet ad omnem scabiem & impetigines, cutim albam, claram & iuuenilem reddit. Vidi qui ad manantia capitis ulcera uterentur: ad quæ utilius puto id quo cum nitrum pariter exustum est. Cuprum quoq; & argentum dealbat, & delet maculas in pannis lineis. Additur & coloribus, ut splendiores reddat, ni fallor: ut scriptorio è colore bresilici ligni, & alijs.

Oleum de tartaro parare docet etiam Rogerius 4.9. Hoc (inquit) pannos & maculas de causa melâcholica post partum remanêtes abstergit, & faciem repurgat.

*DE OLEIS EX VITELLIS
ouorum, lumbricis, scorpionibus.*

Oleum

Oleum ouorum, ex Rasi. Ouorum uitellos pone in caldario ferreo super prunas donec comburantur, & oleum quod manat, serua in uitro. Vtile est dolori ani & eius passioni, & dolori aurium & dentium. ¶ Hoc oleum (inquit Mesues) experientia plurima probatum est cutim expurgare, impetiginem, serpiginem, & alia cutis vitia persanare, capillos regnere, ulcera maligna & fistulosa curare. Vitelli ouorum elixando duratorum triginta aut circiter, manibus friati, in sartagine terrea plumbata frigrantur igne medio cri, mouendo cochleari ligneo aut terreo, donec rubescant, & oleum ab his resoluatur, quod pressi cochleari largius remittent. Vel iidem uitelli elixando indurati, mola frangantur. deinde in offas tundantur, & torculari exprimantur quale in oleo amygdalino explicuimus, & oleum destillabit. Vel ipsi uitelli in cucurbitam positi cum alembico destillentur ignis ui,

ut de oleo philosophorū dicetur, Hæc
Mesues. Vbi Syluius in Scholijs , Cutis
fœditatē mirè aufert, ac cicatrices, præ
cipuè in ambustis relictas. ferè autem
grauiter olet, minus tamē postremum
sublimando destillatū. Pilos auget Se-
rapioni in Antidotario. ¶ Oleum o-
uorum Nicolai. Vitellos ouorum elixo-
rum frige igne lento prunarū in patel-
la ferrea, semper mouendo rude ferrea,
donec probè assentur, calidissimo lin-
teo forti, oleo amygd. dul. madefacto
exprime. Sed satius est (inquit Sylui-
us) uitellos crudos frigere, cochleari af-
fiduè mouere, donec assati, & cochlea-
ri pressi, uase inclinato reddant oleum,
quod phiala conditum etiam diu inte-
grum seruetur. Ex uiginti uitellis extra-
hes horis duabus uncias quatuor aut
circiter. ¶ Matthæolus in Dioscoridē
scribens, hoc oleum commendat ad a-
speritatem cutis, ad impetigines, ad fis-
suras labiorū, manuum, pedum & ani:
item ad dolores ulcerum, articulorum
&

& omnium locorum neruoforum: deniq; ad dolores & ulcera aurium. Pręterea utile est (inquit) locis aduſtis igne, & in membranis cerebri partes cõtufas á ſanis mirabiliter ſeparat, quod non ſine magno honore meo et utilitate egro-
rũ ſępe expertus ſum in chirurgia. ¶ In uulnere ſup pericraneo infundito, oleum ouorum, quod faciet ad ſedationẽ dolorũ, ut docet Abhomeron Abyn-
zoar, quod nos quoq; experti ſumus et bene ſucceſſit, Marianus Sanctus. ¶ Oleum ad puerorum ulcera. Ouorum lutea elixa ſedecim. myrrhę unciam. el-
lebori nigri grana quatuor. in patella ferrea coniuncta leui pruna commi-
ſcentur ferrea ligula, tum lutea compri-
mito, & oleum eximito, donec deſpu-
meſcere incipiat. in uas uitreum oleum conijcito, & ad uſus ſeruato, bis die ul-
cera illinito, & cruſtę ſponte cadent, Alexander Benedictus libro triceſi-
mo qui experimentorum eſt. ¶ Ego hoc oleum duobus modis fieri uidi:

primo, uitellos in sartagine frigendo, donec rubescant, & oleum remittant. secundo, multò diutius coquendo, donec nigri appareāt, & planè iam omni humiditate exhausti. tandè em̃ subito oleum reddunt. quod statim amota ab igne sartagine et uitellis cochleari compressis, separatur. hoc aliqui efficacius putant ad loca igne uisita. uidetur sanè magis siccare. ¶ Hoc oleum subtiles cicatrices facit, serpiginem & impetiginem soluit, Rogerius. Sed Brassauolus scribit pharmacopolas falso huic oleo cicatrices delendi uim tribuere, ut oua à fatuis detrahant. Plura de uiribus eius leges in Antidotario Arnoldi. Aliqui frigos sic uitellos in linteo includunt, & sub prelo exprimunt.

¶ Oleum de lumbricis siue intestinis terræ laudatur ad mitigandos dolores, præsertim neruorū & articularū quouis, etiam morbo Gallico ortos. Fit aut̃ lumbricis repurgatis ab excrementis terreis, siue digitis leniter exprimendo
excre-

excremēta illa, siue potius sinendo eos uiuentes in aliquo uase, ubi scenum sit, repere: deinde cum modico uino coctis in oleo & colatis: aut antequam coquantur in solatis. Sunt qui eos in aqua coquant, & innatantem pinguedinem colligant.

¶ Aliqui canis ebuli maioribus & firmioribus medullam eximūt, & lumbricos affuso oleo imponūt. sic obstruēt in furno per horam circiter dimidiam relinquunt. deinde oleum auferunt & seruant.

Oleum ex scorpionibus (inquit Mesues) lapidē renum & uesicæ frangit & expellit, lumbis, pubi, perinæo illitum, aut per meatum urinarium iniectum. Fit ex scorpionibus uiginti uel paulò pluribus, aut paucioribus in olei amygdal. amararum libris duabus in solatis mense uno in uase uitreo probè obstrueto. Vel aristolochiæ rotundæ gentianæ, cyperi, corticum rad. capparis, singulorum uncia. in olei amygd. ama-

rarum sextario diebus uiginti insolent
in uase uitreo opculato. deinde scorpiones à decē ad quindecim oleo inijce:
obtura, insola iterum mense uno. Egref
sus è balneo aut infessu calculosus, illo
ungatur in tribus dictis partibus, & in
meatum urinariū inijciatur portio eius
exigua horis singulis. Est mirabile. Qui
dam priore, alij posteriore ceu effica
ciore uti malunt, Hæc Mesues. Sylui
us uerò in Scholijs, Paratur etiam nunc
(inquit) oleo antiquo additis simplici
bus medicamentis cōtra uenena lauda
tis: fitq; oleū mirandarū uiriū cōtra ue
nena omnia et pestilentia. Scio hominē
hoc solo munitū quantūuis seuā pesti
lentiā nihil facere, sed eū et seruos suos
unā secū uisentes pestilētia affectos, in
columes seruari: & sola unctione quof
dā à seuissimis uenenis potis liberatos.
Prius ob scorpiones frigidū est: poste
rius ob aromata calidum & efficacius,
non ob horū calorem & essentię tenui
tatem (quib. aperit, incidit, tenuat, ter
get,

get, perrumpit,) sed etiã totius substantiæ scorpionũ pprietate, & (ut loquuntur) forma specifica, qua utrunque calculum renum & vesicæ frangit illitum tantum lumbis, si in renibus est: si uerò in vesica, pubi, perinæo, & iniecta etiam tum pauca in meatum urinarium, Hucusq; Syluius. ¶ In secretis Variognanæ legimus oleo de scorpionib. inunctos quosdã à quotidiana febre mox liberatos.

¶ Oleum de scorpionibus, cuius mirabilis effectus est contra uenena præcipuè serpentium & aliorum animalium, & peculiariter cõtra napellum, scriptum à Matthæolo Senensi lib. 6. cõmentariorum eius in Dioscoridem Italicè æditorum, unde nos in Latinum sermonem cõuertimus. Hoc oleum (inquit) inunctum pulsatilibus uenis ubi maximè apparèt, ut temporum, manuum & pedum, & in loco cordis, ita ut tertia quaque hora unctio repetatur, securè liberat ab omnibus uenenis intra corpus

sumptis, quibus corrodingi uis nō in-
est: & similiter à morfibz uiperarum,
aspidum, & cuiusuis alterius animalis
uenenosi. Huius cōpositio talis est, quā
quidem euulgo, ut totus orbis libera-
lem animi mei candorem agnoscat. Ini-
tio Maij accipe oleum commune cen-
tum annorum, aut certe antiquissimi
omnium quod reperiri potest, libras
tres. Hyperici recentis (cū herba & flo-
ribz) manipulos tres. Oleum pone in
cucurbitam uitream duplò capacio-
rem quàm pro eius mensura, & hype-
ricum modicè contusum superinij-
ce. Deinde uas obstructum, in sub-
tilissimam arenam parte dimidia im-
mittes, ubi toto die calefiat à Sole per
dies decem aut duodecim. Postea po-
nes in Balneo Mariæ horis uiginti-
quatuor. Tum exprimes oleum ab
herba: & addes, hyperici, chamædryos,
calaminthæ, cardui sancti, singulorum
manipulum, modicè contusorum: ac
rursus pones in Balneum per tres dies.
Deinde

Deinde excolabis & exprimes:& adiectis tribus manipulis florum hyperici, qui à cauliculis bene purgati sunt, & bene cõtusi, iterum per tres dies in balneo Mariæ pone, & exprime ut prius. Idem hoc repetes ter aut quater, donec oleum colorem sanguinis instar rubentem traxerit. Postea accipe cymarum hyperici semina, siue uascula granis hordei similia in quibus femina latent, ea copia quæ tres manipulos abunde æquet. hæc cõtunde, aspergendo aliquantulum uini albi, & infunde in oleum prædictum. Deinde in sole sepelies in arena per octo dies, & mox in balneum per dies tres. Cola & exprime ut prius. Et hoc ter aut quater nouas hyperici cymas infundendo repete, donec omnino sanguinis obscuri color in eo relinquatur. Post hæc accipe scordium recēs, calamintham, centaurium minus, carduum sanctum, uerbenam, dictamnium Creticum, singulorū manipulum semis. Contusa immitte in

oleū. & pone in balneum per biduum.
Cola & exprime ut pri⁹. Deinde accipe
zedoariæ, radicis dictāni albi, gētianæ,
tormentillæ, aristolochiæ rot. singulo-
rū drachmas tres. scordij recentis ma-
nipulū. Contusa infunde, & tribus die-
bus in balneo relinque, cola, exprime:
Ac iterum inijce oleo, styracis calami-
tē, bolzoi uel laferpitij, utriusq; drach-
mas sex. baccarū iunipi drachmas qua-
tuor, nigellæ drachm. tres, casia odora-
tæ drachmas nouē. sandalorum alborū
drach. quatuor. schoenoāthi, cypri, utri-
usq; sesquidrachmā. Cōtusa infunde, et
pone in Balneum per tres dies. cola, ex-
prime. Postea trecentos scorpiones ui-
uos, in diebus canicularib⁹ collectos,
in cucurbita uitrea super cinere calido
pone, & quū uideris eos præ calore su-
dare, et humorem emittere, infunde su-
pra eos totum oleum supradictum ca-
lidum (non tamen ita feruidum ut uas
ab eo rumpi possit,) & subito obstrue
os uasis, & pone in Balneo per tridu-
um

um. Deinde cola, exprime, & abijce
scorpiones iam coctos: Et in oleum in-
ijce, rhabarbari electissimi, myrrhe cō-
munis, aloes hepaticę, singulorū drach-
mas tres, spicę nardi drachmas duas.
croci drachmam. theriacę electę, Mi-
thridatij perfecti, utriusq; semunciam.
Trita infunde & pone in balneo per tri-
duū: nec amplius deinde colabis, sed re-
pones, & balsami instar seruabis. Est. n.
sumę admiratiōis remediū cōtra uene-
na supradicta, & maximè contra napel-
lū, quo infecti fuerūt duo illi Corsici la-
trones, quorū historiā recitauim⁹ lib. 4.
in mētiōe Aconiti, ad quē locū lectore
remitto, Hęc Matthæol⁹. ¶ Cardan⁹ pu-
tat oleū quod foris aduersus uenena il-
linatur pulsib⁹ et cordis regiōi, metalli-
cū esse oportere, ut ex auripigmēto aut
misf detractū, uide supra ab initio tra-
ctationis de oleis destillatis metallicis.

De oleo ex serpētibus seu uipis nigris,
item de oleo ex ranis, lege Mesuen, &c.

Oleū de castoreo cōponit cū multis
alijs aromatib. & gūmis calidis, &c. ut

Sylvius in Mesuen describit, potest & simplex componi, & pro solida castorei parte pinguitudo adhærens addi, uel potius utrunq, ut ipse consulo.

Sulfur in œnostagmate (aquam ardentem intelligo) feruefit, dum enatet lentor quidã (oleum appellant,) quem concha excipere oportet, aliquoties commutanda aqua, dum satis olei collectum sit, quo demersum corpore hydrargyron foras elici uoluerunt, statim illito à balneis, Iac. Hollerius. Vide supra inter olea destillata.

DE FOMENTIS ET suffitibus.

FOmenta nominantur, pyriamata Græcis, quęcunq, corpori foris applicantur calida, uel ad mitigandum dolorem, uel ad materiam euocandam tũ aliàs tum ad discutiēdos tumores: hoc forte sicca fomenta magis præstant, illud humida. Est quando sicca & humida

da alternare uelim, ut in podagricis & arthriticis doloribus, & alijs, ubi periculum est ne tenuiori in materia extracta crassior relinquatur indureturq; magis. Videntur autem humida fomenta materiam præparare siccis, attenuare, mollire, digerere, euaporare, quædã forte nihil horum pro materiæ diuersitate. Arida uerò ficcare & euocare & calefacere magis. Humida sunt, uel liquida, ut aqua simplex aut falsa, oleum, lac p se, uel cū melle: herbæ & flores in aqua aut uino alioue liquore coctæ, et in linteo aut sacculo superpositæ, aut in uesicam immissæ, aut spongia indemadida, aut linteum, aut lana, aut filtrum. Vesicæ uel utriculi calida uel oleo pleni. Possunt & cataplasmata hic adnumerari quæ calida adhibentur, nempe herbæ decoctæ, & contusæ, super linteo appositæ. Sicca sunt, ut milium, sal, harena, furfur, auena, calefacta illa in caccabo, & agitata, in linteum uel sacculum induntur. Celsus alicubi salis

calidi succū cōmendat, & sale humido fouere alibi utilissimū esse ait. Oportet aut, ut ipse interpretatur, facculū cū sale in aquā calidā immittere, & loco affecto calidū imponere, immittēdo subinde spatulā ferreā ignitā in facculū, dum sup loco dolente posit⁹ est, et aquā leuiter aspgendo. itaq; spatulas duas ī prōptu habere oportet, ut dū altera spatula ī facculū immittitur, altera igniatur. in tetano ceruicis morbo (inquit Celsus) op⁹ est fomēto humido et calido. Itaq; pleriq; calida multa ceruices subīde pfundūt. Id in p̄sentia leuat, sed opportuno niores neruos frigori reddit. qd' utique uitādū est. Vtili⁹ igit̃ è cerato liqdo primū, ceruices pungere, deīde admouere uescas bubulas, uel utriculos oleo calido repletos, uel ex farina calidū cataplasma, uel pip rot. cū fico cōtufum. Vtilissimū tamē ē humido sale fouere. Apud eūdē mirabile fomētum ad dētē legim⁹. Métastrū in peluim ponit̃, & aqua affundit̃ ut modicē emineat. deinde fili

ces cādētes īmittunt. ēger ore hiāte uapōrē excipit. Ego nup̄ à dentiū dolore diuturno liberatā audiui mulierculā, q̄ uapōrē filicis nigri (quo uici sternunt) uino p̄fusi hiās excep̄at. Idē Celsus nares ulceratas foueri iubet soli⁹ aquæ uapōrē uase oris angusti. Hic uapōr etiā ad hēmorrhoides calidas dolentēsque adhibet. Mulier q̄dā cū diu laborasset ex paronychia uel maligno ulcere erodēte ī digitis pedis, iam osculis q̄busdā exēptis & multis remedijs frustra tētat̄is, fomentū adhibuit è musco iuglād̄is decocto ī uino, ita ut locū affectū in uapōrē illo aliquādiuteneret, deīde musci partē calidā superilligaret, et mox curata est. Est et titio exustus pāniculo (madēti) inuolut⁹, loco calidi fomēti apud Celsum. Nos cari aut cumini semē cōtritū in sacculo aqua ardēte calida madefacto, colicorū umbilico frequēte successu īposuim⁹. Ex eadē ardēte et accēsa ī loco balnei seu sudatorio āgusto undiq̄ clauso, aer calefcit, in quo nerui, articuli, & aliæ ptes refrigeratæ utiliter fo-

uentur, & si fieri potest, & sudant. Ad sudorem mouendum & locum balnei calefaciendū uapore aquæ calidæ, uulgus in sudatoria sua caccabos magnos aqua feruente plenos imponit, unà cū paleis (quæ calorem diu conseruant) et aliquando herbis odoratis. Alij ollam feruentem extra balneum habent, cū aqua & impositis herbis aut medicamentis alijs, inde uapor per canalem balneū ingreditur ab inferiore parte. hoc alij alijs instrumentis & uasis efficiunt, ut ueteres in Italia suas zetas calfaciebant. Balneo iam calefacto prunam in ollam indi posset, & sicca medicamenta inspergi quorum suffitus desideraretur, cum aliàs tum precipuè ad muliebrem usum ad diuersa uteri uitia, suffitu per canalem admissio. Hippocrates ad hoc peculiare quoddam uas describit. Caput interim exerant, quibus id imbecillius est, aut de quibus timetur ne in syncopen aut nimiam sitim incidant. & c. Aliqui in balneis lateres
igni-

ignitos, aut ferri scoriam, aut lapides perfundunt aqua, aut uino, simplici medicatoue. Sudor in lecto prouocatur, lateribus ignitis inuolutis in linthea humida, & appositis: aut lagenis stanneis aqua calida plenis: aut facculis in quibus herbæ decoctæ adhuc feruentes imponantur, & melius quidem latere etiam feruente immisso. Leniter simul & reprimūt & molliunt, lana succida ex aceto uel uino, cui oleum adiectum est, contritæ palmulæ, surfures in falsa aqua uel aceto decocti. Simul reprimunt & refrigerant, uinum, acetum: & ex horum aliquo magis, madēs uel panis uel farina, uel sponsia, uel cinis, uel lana succida, uel etiam linteolum, Celsus. Aliqui cinerem feruentem uel prunas poti⁹ in uase ligneo ponunt, addimidium replentes, reliquum eius implent quibus uisum fuerit herbis, ut absinthio, mentha, ad confortandum uentriculum, uel per se, uel modico uino aspersis: deinde superilliga-

k

to linteo imponunt parti affectæ: præsertim ubi calefacere, siccare, discutere, & ualidius extrahere opus est. Conuenit partibus refrigeratis, & arthriticis cū artemisia tantum uel etiā chamemalo: & uteri uitijs cū matricaria. Poterit autē hoc fomentum fieri cū duobus uasis alternatim adplicādim. Celsus alibi lanam sulfuratam, hoc est sulfuris fumo imbutam partibus affectis circūdari iubet. Huc referri possunt, quæcūq; recentiores, Fuchsius & alij, de fomentis, epithematis, embrochis, sacculis, & infusionsibus scribunt. Græcis œoneîn significat desuper irrigare et superfundere, siue id fouendi gratia fiat, nimirum cum calore: siue alia de causa. Galenus ad scirrhos tollendos suffitū pyritis lapidis aut molaris aceto perfusi commendat.

Suffitus uarios ad morbū Gallicum, qui omnes fiunt cum cinabrio quod fit ex argento uiuo, aliqui etiam cum auri-pigmento & marchasita, &c. reperies
apud

apud Nicolaum Massam, & alios quosdã, qui huius morbi curationẽ tradiderunt. Tussilaginis folia sicca suffita, ita ut fumus aperto ore hauriat, aridã tussim & orthopnoeã iuuant, & abscessus in pectore rumpunt. Idẽ & radix suffita præstat, Dioscorides.

DE SVCCIS QVIBVSDAM.

SVcci herbarum quarundam expressi, coquuntur ad ignem, uel in Sole desiccantur, ut Bulcasis docet singulatim de succo ex hamfig, plantagine, lactuca, semperuiuo, portulaca, rostro porcino, scariola, fœniculo, apio, uolubili, lapatho & alijs.

Mirabilis modus extrahendi succũ ex elleboro nigro, quo quidam tanquã mysterio utuntur, cuius utilitatem ipse etiam expertus cælare nolui, ne quid egregiũ uidear inuidisse posteritati. Hũc modum quis primus inuenerit nescio, ego ab intimis qbusdam amicis accepi.

Elleborum nigrum intelligo illum quē uulgo omnes in Germania sic uocāt cō filigini similem, plerique in hortis alūt: sed præstat montanus ex Heluetia nostrapetendus. Licebit autem eundem modum experiri in colocynthide, esula, laureola, &c. Ellebori nigri radices puræ et lotę bulliant leuissimè in aqua, infusæ prius in ea per noctem aut amplius, concisę minutatim. Curabis autē ut & in hac & cæteris decoctionibus, spumam omnem innatantē, tanq̃ uenēnatam, diligenter abstergas. hanc aquā seruabis, & rursus aliam affundes tepidam, & modicè aliquādiu feruefacies. mutādo aquam toties, donec nihil aut perparū amplius amaritudinis radices retineant. quod fiet ubi septies aut nouies mutāris aquam. Interea uerò dum mutas aquas, priores semper destilla p̃ filtrum. & tandem omnes pariter decoque lento igne, uel prunis potius, ita ne bulliant, semper tamen prope bullitionē sint, usq̃ ad spissitudinē mellis
in

in olla terrea uitreata, aut ærea stānata,
uase tecto, aut parū aperto. Cum uerò
pauca iam aqua superest, circa finē co-
ctionis, rude leniter subinde agitabis,
nec succus aduratur, & eodem tempore
pro libra radicum ellebori, mastiches
tritæ duas drachmas adijcies, nec desi-
nes agitare, uel cōtinuò, uel per breuif-
sima interualla, donec omnino succus
iam satis densatus uideatur, id quod su-
bitò ferè continget. & quo minus adu-
rat materia, quo propior fini & densati
oni est succus, eò minori igne urgebis.
nec te pigeat temporis. habebis enim
præstantissimū & exquisitū remedium
ad diuersos morbos, præcipuè melan-
cholicos. Colore euadit ruffo obscuro
sapore amarissimo, cū acrimonia pene-
trāte, qualis asari & caryophyllorū est,
sed efficaciore, imò caustico ut gustāti
uideretur: reuera tamen causticus non
est, nimirū propter tenuitatē partium:
ut ipse experiri uolui. Datur ciceris ma-
gnitudine hora una post coenam, in

omnib. morbis quibus elleborus niger
conuenit, & ubi aluū citari utile est. Ca-
tapotium unum qua dixi magnitudi-
ne, quater plerunq; aluum deijcere ai-
unt. Sed audio quosdam cum plusculū
sumpsissent, magnitudine forsan fabæ,
per aluum uomitumq; sæpius inanitos
& ualde debilitatos esse. Quod ego ut
cauerem, in consilium erudito quo-
dam medico adhibito, non ipsum elle-
borū solum, sed cum alijs diuersis me-
dicamentis, ut mox ostendam, infusum
decoctumq; ad succū redigere uolui.
Radices uirides an aridæ fumantur, pa-
rum referre uideo. Debet autem ut mi-
nimum libra radicum accipi. Lullius
& alij (Cardanus) meminerunt quintæ
essentiæ ellebori, qua ego hūc succum
nihilò ferè inferiorem esse puto. Hoc
equidem admiratiōe dignum est, quo-
modo succus tandiu decoctus, nō mo-
do nihilò infirmior fiat, sed etiā multis
modis efficacior. Videtur enim, ut ex
coniectura dicam, pars una huius succi
decuplo

decuplo & ampli⁹ ualidior quàm elle-
borus ipse esset, nec tamé nocétior. sed
uis sine noxa auget. Et quanq̃ ipse me-
dicamentis plurib. additis uim eius re-
mittere uolui, simplicé tamé istum iam
descriptum modú, ubi nihil præter exi-
guam mastichen postremò adijciť, ma-
gis laudari in difficilioribus morbis,
ubi remedijs etiã extremis opus est: &
pro maniacis alijsq̃ insanis aut deliris,
qui cum ad nulla medicamenta sumen-
da cogi possint, tam parua dosi, ut uni-
us ciceris, facilius decipiuntur. Quine-
tiã extra corpus ad morsus uenenatos,
& neruos læsos, præstantissimam eius
uim esse crediderim. Apud authores
nullam hoc modo paratú reperió suc-
cum, aliquid cum eo similitudinis ha-
bet succus de acacia et de berberi apud
Bulcasin. Colatura. n. tātum decoquit,
non expressa. item galbani succus & li-
quiritiæ. sed aqua in illis non mutatur.
Reliqui uerò succi omnes p̃ expressio-
né fiunt, et coquútur donec coagulent,

ut chelidonij, papaueris, absinthij, solani, uuæ acerbæ, memithæ, eupatorij, hypocisthidis, corticum radicum mādregoræ. Idem Bulcasis alijs etiam quibusdam succis expressis, qui per se ad ignē coquuntur, addere iubet parum gūmi, ut partes eorum melius cohæreant, ut succo absinthij & gasid, id est eupatorij: item centaurij, & gentianæ (qui ex decocto colato fit.) Verum mastiche ellebori succo, non hac tantum gratia, sed etiā uim eius uenenosam & stomacho contrariam emendandi, admiscet. Iā in cæteris quibusdā remedijs, ubi medicamenti alicuius uim in liquore aliquo deponendā augere libet, nō liquorem, sed medicamentū mutamus: priore scilicet colato nouū semper medicamentū in eundē liquorē infundētes, ut in decoctionib. nōnullis & oleis, hic uerò (in succo ellebori) cōtrafacim⁹: ijsdē enim ellebori seruatis radicib. liquorē subinde mutam⁹. Causam dixerim, qm̄ ellebori radix, si quæ alia, ualidissimas
habet

habet vires, non in superficie tantum, sed in tota substantia uehementer ac tenaciter impressas. quamobrem diutissimè etiam omnium seruari potest. ipse quidem post decennium usus sum adhuc uigente. Et uulgares quidam empirici uinum in qua eius portio per noctem maduerit, postridie colatum bibi iubent ad aluum mouendam, radices iterum siccare. nihilò enim aut parum infirmiores fieri, etsi sæpius ad eundem usum repetantur resiccenturq̃. Sed de ipso elleboro, & quæ de eo experientia nostre sint, alius forte aliquando dabitur scribendi locus. ¶ Catapotia ex elleboro nigro, uel succo eius potius, septimo quoq̃ die sumenda in curatione morbi Gallici melancholici, ut Matthæolus Senensis consulit. Radicum nigri ueratri recētis drachmæ tres. dauci, anisi, piperis, singulorum drachma. florum buglossi semidrachma. moschi grana sex. epithymi scrupuli duo. contundantur hæc omnia leuiter, inde diē

noctemq; ex uini Cretici libr. 5. (erratū
librarij uidetur. nimia enim hæc men-
fura est) macerata, potenter exprimantur.
Huius exprefſionis drachmas tres,
pulueris pilularum fumariz, cochia-
rum, aurearū. ſingulorum drach. duas
ſemis, ſimul ſubigas, inde permittas e-
xiccari. Porrò ſiccas & iterum in pul-
uerem radaſtas, ex eodem uino Creti-
co macerabis, ut ſupra, & hoc quater.
Catapotia autem ſingillatim ſumenda
ſunt drachmæ pondere.

Succus ellebori noſter compoſi-
tus. Radicum ellebori nigri recentiu-
um incifarum libras duas, liquiritiæ
raſæ & conquaſſatæ piſtillo libram,
macera per noctem in aqua ſatis co-
pioſa. Poſt ridie lento igne coque ad ſes-
qui horam. aut duas horas. deſunde co-
lando, & affunde aliam aquam tepi-
dam. (quæ in uaſe iuxta ignem in hunc
uſum ſeruetur.) Hoc ſepties uel ampli-
us repete. Tum abiectis radicibus a-
quam

quam uniuerſam colatam, aut filtro de
ſtillatam, paulatim coque, & ubi pau-
ca adhuc ſuperfuerit, affunde hoc de-
coctum: Betonicæ manip. ſeptem, a-
grimoniæ manipulos duos. aniſi unc.
tres, macera in aqua, & decoque ad cõ-
ſumptionem tertiæ partis. expreme,
cola bis aut ter. tandem adde agarici e-
lecti minutatim conciſi uncias quinque.
iridis uncias duas ſemis. cinamomi
drachmas ſex. zinziberis ſemunciam.
coque ad dimidias, expreme, & co-
la ut ſupra. Deinde affundito hoc de-
coctum, ellebori decocto bullien-
ti modicè: & ſimul ad ſpiſſitudinem
mellis coquantur. Paulo ante finem,
adde pulueris maſtiches drachm. qua-
tuor. ſcammonij drachmas duas. hæc
ſimul diſſoluta in pauco decocto el-
lebori, ut fiat mellis conſiſtentia, non
multò ante finem decoctionis affun-
des (cum ſuccus iam mediocriter
denſatus fuerit, aut denſari cœperit,)

agitabisque donec consummetur succus. Experieris autem subinde guttam succi instillando in orbem stanneum: & cum ita densus fuerit, ut ferè non amplius defluat orbe inclinato uel erecto, perfectus erit succus. Sed per horam aut amplius ante finem subinde ad lentum ignem agitabis, ne aduratur. Ex hoc decocto uncias succi ferè undecim habui: uix quartam partem puto habiturus, si elleborum solum decoxissem. Hoc succo iã aliquoties usus sum. nam & epileptico iuueni feliciter dedi, qui multo iam tempore, Deo gratia, bene habet, multis tamè etiam alijs remedijs, uenæ sectione, & sudoribus adhibitis, &c. Et alter quidam per triennium ascaridibus infestatus, multis remedijs frustra tentatis, hoc succo semel sumpto, & per dies aliquot postea cornu ceruino usto, restitutus est. Catapotia ciceris magnitudine à duobus ad quinque exhiberi possunt à cœna: hoc est à scrupulo dimidio circiter ad scrup-

scrupulum unum. Sed hæc progressu temporis experiri melius licebit. Hoc monuerim medicos parum exercitados, ne temere eo utantur, sed diligenti consideratione adhibita. est enim uehemens remedium. Videtur & febris quartanæ non amplius crudæ, & alijs diuersis morbis magnis aut diuturnis conuenire, & præcipuè scabiei ex bile atra.

Quartanario cuidam nuper quinque catapotia cicerum magnitudine dedi, unde ille magnam percepit angustiam, & uomitu tantum purgatus est, nihil deiecit, neque leuatus est morbo. Causam in hominis intemperantiam reijcio. Ipse catapotijs duobus cicerum instar à cœna sumptis, postridie non parum angustiae circa stomachum sensi, aliquoties deieci, non uomui. Tutius dabitur ijs qui satis carnosi uel obesi sunt, uentriculo humido, & stomacho non exquisiti sensus.

Iterum de succo ellebori nigri: de q̃ ex-
trahendis uiribus ex medicamen-
tis purgantibus, et alijs qui-
busdam, ut ab amico
quodam ac-
cepi.

Excogitata est hæc extractio pro de-
licatis & nauscabundis, & illis qui ma-
gnam soluentis pharmaci dosim non fe-
rentes, minimo pondere soluuntur.

Extractio ellebori nigri. Radicum
ellebori nigri ueri recentium librę qua-
tuor, lauentur cito. deinde minuta-
tim incisæ superinfunde colaturam
huiusmodi, succi buglossi, borraginis,
utriusque libræ duæ, depurentur &
colentur diligentissimè ut auri clarita-
tem acquirant, & reponantur ad tem-
pus. Tum recipe radicem fœniculi, ci-
chorij, asparagi, petroselini, singulo-
rum uncias quatuor. iuiubarum, sebe-
sten, utriusque uncias duas. Seminum
melonum, cucumerum, cucurbitæ, ci-
trulli,

trulli, singulorum unciam: decoque secundum artem in aquæ pluuiæ libris sedecim. Colaturæ infunde prædictas quatuor libras succorum, sine ebullire paululum ad ignem. postea incisi & cōtusi ellebori radices iniice, & coque leuiter paulatim usque quo radices emineant. Deinde exprime rursus per filtrum. cola. colaturam coque usque ad mellis spissitudinem lento igne, adhibita continuè cura ne aduratur. Postea depone, & utere, faciendo periculum in dosi à scrupulo medio usque ad integrum aut ultra. Datur autem ad mouendam aluum, madefacto azymo inuolutum, una aut altera olei anisi gutta mistum.

Extractio rhabarbari. Rhabarbari electi fragmentorum libram minutim incide, & crassiusculè tere: & affunde succi depurati borraginis & buglossi, utriusque libras duas, relinque per horas uiginti quatuor. Postea coque ad lentum ignem,

donec extet & emineat rhabarbarum. Exprime deinde fortiter, & expressam decoctionem per laneum colatorium trans mitte, & exprime, ut substantia in colatorio maneat. Colaturam coque ad mellis cōsistentiam, adiecta sacchari optimi uncia. Quidam in balneo Mariæ ad spissitudinem coquunt, ne aduratur, quod præstat, quemadmodum & in duplici uase. Purgando da deglutendum cum gutta olei cinnamomi et anisi mixtum, & azymo inuolutum, faciendo in dosi periculum à scrupulo usque ad duos. Quidam quoniam, rhabarbarum per se non ualde purgat., accuunt totam extractionem cum modico dacrydij optimi, quod nihil obest.

Extractio pilularum. R. quamcunque uolueris pilularum massam diligentissimè & ex optimis medicamentis compositam. confractam in minutas partes macera per dies octo in aquæ pluuiæ, succi borraginis, succi fœniculi, æqualibus partibus, q. s. Deinde

co-

coque in uitreo duplici uase per integrum diem. deinde exprime per laneum pannum mundissimum, qui nullos pilos remittat, & iterum in balneo & duplici uase ad iustam spissitudinem diligenter coquito, & forma pilulas minutas, quarum dabis scrupulos duos, aut circiter. Hoc modo extracta materia purissima est, admodum tenera, & facile in manu liquefit. Similiter possunt etiam reliquorum medicaminum purgantium uires extrahi: Sed animaduertendū, ut semper admisceantur in decoctione lenientes & lubrici succi, quales prædicti sunt. & melius multò fuerit, si omnia in duplici uase coquantur.

Descriptio electuarij extracti purgantis, quo eximius quidam medicus Norinbergæ utebatur. Colocynthidis drachmas tredecim. ueratri nigri, senæ Alexandrinę, utriusq; semunciam. agarici albissimi unciam. rhabbarbari electi semunciam, aut si minus præstan-

fuerit rhabarbarum, unciam. dacrydij drach. quatuordecim. turbith, (si rectè lego,) stichados Arab. utriusque uncias duas semis. Cinnamomi drach. duas, rosarum rubearum, ligni aloes, mastiches, myrrhæ rubæ, asari, spicæ nardi, styracis liquidi, singulorum scrupulos quinque. Omnia infunde & digere uel putrefac, ut loquuntur, per dies decem aut quatuordecim in aqua uitæ ter destillata, calida. Succus inde expressus uniatur cum tribus uncijis aloes præparatæ. Cæterum aloes hoc modo præparabat. Aloes libra, plus minus, in peluim, caccabum uel ollam immittitur, addendo aceti rosacei, & aquæ rosatæ quantum sufficit, ita tamen ut aceti rosarum plus sit quàm aquæ rosarum. Bulliant simul lento igne duabus uel tribus ebullitionibus. dein colato fortiter exprimendo. Colatum iterum bulliat lento igne ad consistentiam aloes cum spatula agitando continuè. Vbi refrixerit, feruetur

uetur ad usum. Species supra commemoratæ primum tenuiter inciduntur, deinde tritæ, infusæ in aqua uitæ, quantum sufficit relinquuntur in infusione calida in Balneo Mariæ uel arena, diebus xiiij. frequenter interea agitando quotidie, deinde fortiter exprimuntur per pannum lineum grossum. deinde ponuntur in alembico, & cum igne extrahitur humiditas aquea, usq; ad consistentiam diacydonion dicti medicamenti. Quod si adhuc superfit aliqua humiditas, ponatur super carbones ardentes in uase aliquo quantũ sufficit.

De succo iridis & rapi, &c.

Iris nostra in hydrope efficacior mihi uidetur quàm Florentina: in qua sententia etiam amicus quidam noster est medicus perquam eruditus, qui nuper experimenta hæc sua de iridis radicis & rapi succo ad me misit. Recipe,

Ouum gallinæ, & effuso liquore albo, succum iridis infunde, & misce cum uittello diligenter: & cum modicum ad cineres calefeceris, pro|haustu matutino exhibe, qui per secessum supra modum aquam intercutaneam euacuabit.

Hoc etiam (inquit) inter secreta habeo pro hydropicis qui sudare nequeunt: Succum à rapo rotundo in pila cōtuso & expresso, conditum saccharo uel cinnamomo, ut aliud quippiam quā rapum gustanti referat, mane exhibebis ægro bene operto, & sudabit.

Portulacæ, sedi, cotyledonis, et aliorum similiter glutinosorum succus, præ lentore nimio per se non potest exprimi. Cū omphacio probè trita herba exprimitur. Alij tritas igni lento calfaciunt. alij tritas loco frigido, ut cella uinaria, uimineo uasi impositas in catinum subiectum destillare permittunt, Syluius, apud quem plura leges de parandis & seruandis succis, in libro de præpa-

præparatione simplicium.

Ex ligno sancto & alio quocunque lachrymam extrahimus, quæ pretiosior est ipso ligno, hoc modo: Secatur lignum in frustra digiti crassitudine, quæ igni exponuntur. inde colligitur quicquid inest lachrymæ in ligno, Cardanus.

¶ Lac ex esula & chelidonio colligitur, summis ramulis incisis, & super uas aliquod inclinatis, exprimendo (emul-gendo) ramulos singulatim. Sic collectum liquorem in Sole siccabis. Succus uerò colligitur herbis tritis & expressis, Bulcasis.

¶ Gummi purgātia & alia, si quis recuset catapotiorū forma deglutire, infunde in aquam bullientem, dissoluantur, cola: & infunde oleum amygd. dulcium, & da in potu cum rob.

¶ Pone in aqua uel uino medicamentum aliquod purgans forte, deinde in eodem liquore macera pruna sicca, caricæ, uas passas, donec turgeant, tum

ablue uino. Hi fruct⁹ intra corpus sumpti mirabiliter sine molestia aluum soluant, Arnoldus in libro de uino.

Passularū uncias quatuor coque cū aqua uiolarū per mediam horam, cola per cribrū, deinde insperge drachmas duas scammonij, exiccentur. Inde triginta cū uolueris, aut quadraginta dabis, nec plures, cum panatella, Epiphanius Empiricus.

ALIQVI anferem pinguem medicamentis, felibus paruis bonæ habitudinis, minutatim concisis, farciūt, cū sale & paulatim in ueru affantes, destillantem inde liquorē colligunt, ut membra arthritica inungant, Io. Goeurotus. Empiricum quēdam nuper audiui murib. minutatim incisis fartum anferem, affauisse, & collectum inde liquorem ad inunctionem gibberis in dorso dedisse.

DE DECOCTIS.

DEcocta uocamus liquores, aquā, uinum, aut acetum: in quibus medicamenta

dicamenta aliqua ad ignem coquuntur, deinde colantur, &c. de quibus brevitatis studio in præsentia nihil dicemus, nisi quod admonebimus concisa aut trita per aliquod tempus macerari prius debere, quæ decoquenda sunt, in uase diligenter clauso. Ex uiridibus quidem plantis, gratior fit decoctio quàm aridis: quam obrem arida contusa macerataq; diutius quàm recentia, colari & exprimi possunt, deinde per se, uel cum melle aut saccharo decoqui, &c.

Decoctio in aceto contra pestem. Chelidonij maioris manipulos duos cum herba & radicibus coques in aceti optimi libris quatuor semis, super prunas, in olla uitreata cum operculo cuius oræ luto sint munitæ, per sesqui horam, ad tertiæ partis consumptionem. Deinde colatû acetum in phiala uitrea repones: Huius tria cochlearia plena dabis correpto peste, & si reuomuerit, iterum da, & sudorem

præcipe, Innominatus in libro Germanico manuscripto. Alij cum chelidonio tantundem rutæ fumunt, & parant ut supra: & peste deprehenso cochlearium dant bibendum cum modico theriacæ, cuius auxilio salutarem experientiam tum ipse habeo, tum ab alijs plurimum commendari audiui. Et nuper in libro quodam Gallicè scripto empirici cuiusdam idem fermè remedium legi: & superioribus annis cū pestis hîc præluderet, amicus quidā similem descriptionem ad nos misit. Plerique chelidonium in aceto coqui volunt, sed alij alia addunt: quidam, ut dixi, rutam tantum; alij etiam saluiam nobilem, rorismarinum, iridis folia non radicem, zedoariam, & in olla bene operculata coquunt: inde paucas guttas ad præservandum dant: correpto autem cochleari cum theriaca, & iubent sudare. Aliqui eadem ferè in uino macerant in phiala bene obstructa, agitant aliquoties, deinde destillant. dant ad præservandum,

dum, uel correpto, ut supra: & eo sumpto non sudare, sed ambulare iubent q̃ fieri potest longissimè, & si opus sit, duci à duobus hominibus.

Aliter. R. Absinthij, rutæ, turionum rubiana partem unam. chelidonij partes tres. Decoque in aceto albo q. s. in olla lutata, ad consumptionem tertiæ partis, detur quàm primum homo infectus fuerit, pòst sudet.

Aliter. R. Radicum chelidonij libram. sulfuris, croci, tormentillæ, unciam. theriacæ unc. duas. pimpinellæ, gētianæ. ana fescunciam. pilosellæ cum radicibus, rutæ, utriusq; manipulum. saluiæ pugillum. Coque in olla noua bene lutata, cum ij. mensuris aceti albi, ad consumptionem tertiæ partis. In hoc decocto dissolue electuarium de ouo (uel theriacum) ad quantitatem fabæ, detur patienti ut scis.

Postremò hîc quædam de uinis factitijs docebimus, non omnibus tamen ex professo, quod prolixum foret. Qui plura uinorum genera factitia, eorumq; compositiones & uires desiderat. Dioscoridem adeat, & Aetium libro ultimo, & Arnoldi Villanouani librũ de uinis. Vina medicata diuersis modis sũt. primò, decoquendo medicamenta cum musto, plerũq; ad tertiæ partis consumptionem, despumando interim, & colādo postea. Sunt qui uinum per se decoquũt, alij donec tertia pars consumatur, alij multò minus: deinde in sacculo medicamenta in eo suspendunt crassiusculè contusa. Et amara quidem medicamenta præcipuè in uino decocto (sic enim dulcescit) immitti debent in sacculo, uel unà coqui, uel utrũq;. Sic sũt uina cum absinthio, cum zedoaria, cũ inula, item cum borragine;

ragine & meliffa apud Arnold. Aliqui mustum recens aliquantulum decoquunt, & refrigeratum infundūt super herbis in uase. Secūdò herbas ipsas uel medicamenta arida ponēdo in musto, antequam ferueat, ut per eius feruorē in uase, medicamēti uis ei cōmisceatur: sic pleriq; uinū de absinthio apud nos parāt, & per hyemē in uase relinquunt, semper implēdo iterū uasa, si quid inde hauserint: ueris initio herbas eximunt, alij per æstatem quoq; relinquunt, sed tamen facile corrumpitur, mucet, accescit, præsertim uase nō pleno. Quidam epistomijs uasorum intus laminam ex ferro stannato multis foraminibus per uiam, opponunt, ne medicamentis impositis obstrui possit. Licet & quauis anni parte absinthium aliāsue herbas in uino uetere in uasculo ponere, præsertim in cellis frigidiorib⁹: aut in amplo uase uitreo bene obstruēdo. quod si cariophyllata radix arida addat, diuti⁹ cōseruabit uinū. Aliqui simpliciter medi-

camentum cuius uim in uinū transire uoluerint, cum uino coquunt, quouis anni tempore: sed uina cocta pleraque exhalant prorsus & subacida fiunt. ergo magis probarim medicamenta contrita in uino unā cum melle despumato aut saccharo aliquot horis macerari, deinde aliquoties per manicam Hippocratis colari. Sic ex iridis radice uinum hydropicis utile aliquando parui, anhelis ex inula, &c. Poterit & cum succis herbarum depuratis misceri per colariq; uinum: uel ex ijs quæ in sacculo arida trita in eo suspensa fuerint per aliquot dies, exprimi succus, & percolatus admisceri: & in sacculum recentia addi, &c. nam si ita sæpius exprimatur materia, & addatur recens, efficacius erit uinum, & uasculum subinde implebimus in locum exhausti. quod si aliter faceres, uinum subinde infirmius fieret.

Vina medicata (ut diximus) fieri possunt, medicamenta in sacculo, aut simpliciter

pliciter in multo imposita, ut simul ferueant, relinquendo: aut in uino ad ignē bulliendo. Sed prior modus præfertur, quòd per eum non resoluatur uis medicamentorum, nec alteretur aut infirmetur. Debet autem foramen uasis seu uegetis scutella parua tegi, ut feruor modicè exhalare possit, nec odor tamen nimiū euaporet. Si tamen in uino ad ignem coquere uisum fuerit, fiat ignis lentissimus & continuatus sine fumo, uase operto ne exhalet, & ad certū tempus decoquatur (maiori minoriue igne, prout cuiusque rei substantia requirit, Arnoldus in libro de uino. Præstaret quæ coquere libuerit, in duplici uase uel in balneo Mariæ coqui.

Aromatica uina factitia per tres aut quatuor dies clara seruari possunt, postea turbantur. Vinorum è medicamentis simplicibus diuersis confectioes docet Plinius 14.16.

¶ Vinum de absinthio quomodo fiat, iam supra dixi. Sunt qui cum solo

absinthio parent: alij alias diuersas herbas, præsertim calidas, admiscēt: ut hyssopum, rutam, saluiam, carduum benedictū, pulegiū, costū hortensem, phyllitidem, flores sambuci, cortices fraxini. Ego interdum in phiala uitrea ex tēpore paro, absinthij comis aridis superinfusis pari mēsurā uino Cretico, & aqua ardente ter destillata. hoc diu seruari potest. exigua eius mēsurā uino multo addita, totum id absinthij qualitate imbuit. Stomacho frigido prodest, flatus discutit, colicā phlegmaticā & ex flatibus natā sanat. scabiē cūrat illitū. Arnoldus in libro de uinis, Melior modus conficiendi est, inquit, quòd contundatur absinthium uiride uel siccum, et coletur uinum calidū aut frigidū super ipsum aliquoties, donec saporem & uim eius recipiat, & saccharo uel melle cōdiat. Præstat autē hic modus cōficiēdi hoc uinū, quoniā uis oīs absinthij in superficie est, q̄ hoc modo optimè extrahit. Deinde ꝑlixus est in recensendis

cenfendis eius uirib⁹. Poterit fimul etiã addi galãga et anifum, aut fi qđ aliud uĩ debĩt. ¶ Artemifite uinũ fit ut abfĩthite.

Vinũ de alkekēgi feu halicaccabi grana eodem modo fit, ſuper ijs contritis uinum colando, pro doſi una accipies à quinꝰ ad decē. educit materiam calculoſam à renibus & ueſica manifeſtè, & urinam retentam ducit, (uide Arnol dum in libro de uino) cuius & ipſe nuper periculum feci, colato ſimul anifo, radice carlinæ, perſicorum nucleis, & lapillis cancrorum, unde urina iam diu retenta intra horam ſecuta eſt. Sunt qui (integra) halicaccabi grana in muſtum ponant uafe paruo, ut ſimul bulliant, et ad uſum ſeruant.

Vinum ex betonica ad ſtomachi dolores prodeſt, Alex. Benediãtus.

Vinum bugloſſatum, è radicibus bugloſſi in uino maceratis, mirè cõmẽdatur ab Arnol do cõtra atri bilarios affectus, cũ hiſtoria mulieris cuiuſdã eius potu curatæ, quæ per iracundiam ſæpe fatua reddebatur.

Vinum buglossatum, in quo radices buglossi bene lotæ extiterint per diem ac noctem: uel syrup⁹ eius, affert lætiti-
am, & melancholicis prodest. Vsu eius (uini) curati sunt quidam ab amentia & permixtione & alienatione ratio-
nis, Arnoldus de conseruanda iuuen-
tute, cap. 3. ¶ Aliud uinū compositum
cum radicibus & floribus buglossi, cū
fena aut absq; ea, leges apud Arnoldum
in libro de uino, hac inscriptione: Vi-
num mirabile pro melancholicis, car-
diacis, &c.

Vinum borraginatum fit, si in musto nouo ponantur borraginis flores, usq; ad perfectam depurationem: uel si in ui-
no nouo diaborroginatum aut conser-
ua dissoluatur, & reseruetur ad usum,
Arnoldus in libro de conseru. iuuen-
tute.

Vini compositio contra humores
adustos, & pro colericis & maniacis,
conferens lætitiā. R. radicum buglos-
si mundatarum libram. Rosarum rub.
florum

florum uiolarum, borraginis & buglof
fi, ana lib. femis. been albi, & rubri u-
triusque unciam. Conquassata pone
in sacco, & facculum in uase con-
tinente tres sarcinas boni uini (musti
puto) recēs expressi albi & clari quàm
reperiri potest maximè. Huius uini
pars dimidia cum dictis speciebus bul-
liat, & altera dimidia per se bene despu-
mando. Deinde cola illud ubi species
sunt, in uas: imple de altero, donec re-
cesserit feruor, & satis clarum fiat. De-
bet autem eius usus esse assiduus, Ar-
noldus de conseru. sanit.

Vinum inulatum. Inulæ radices
tessellatim incisas in olla fictili noua
uitreata coques in musti sextarijs duo-
bus aut amplius, donec partes aliquot
consumantur. Deinde musti optimi
dulcis sextarios uiginti quatuor aut
amplius, in caccabo decoques donec
dulcescat: postea inulæ radices unà
cum musto in quo deferbuerunt, af-
fundes, & cum adhuc aliquantulum

simul bullierint, depones ac seruabis.

¶ Aliter. In musto dulci despumato & ad tertiæ partis consumptionem decocto, cum iam ferè satis coctum fuerit, inulæ radices iniicies, (pro congijs uiginti quinque, uel circiter, uncias nouem:) & cum modicè adhuc bullierit mustum, depositum & refrigeratum serua: & inulæ radices (easdem scilicet, colando separatas) in sacculo intra uas suspende. Debent autem radices colligi mense Octobri crescente Luna, aut ineunte æstate, & ficcari in Sole, Hæc ex manuscripto quodam libro Germanico transtuli. Vide Dioscoridem, qui hoc uinum nectarite nuncupat.

Vinum arceuthite. Pro musti congijs uiginti aut circiter, iuniperi baccarum dimidium quadrantem (quadrantem uocamus modij Heluetici, sed is quoque uariat, quartam partem) accipe. Fundum uasis primo consterne tenuibus segmentis è fraxini ligno dolato,

dolato, ne baccae epistomij aditum obstruere possint. deinde dimidiam partem baccarum superin sternes: tertio reliqua segmenta. quarto reliquas baccas, unà cum manipulo artemisiæ, & linguæ ceruinæ uulgò dictæ dimidio. Postremò uas replebis optimo & dulci musto, ut simul ferueat. Huius uini usus ut contra uenena & multos morbos hominem præseruet. debet autem bibi haustus eius unus aut alter ab initio prandij: & unus post coenam ante somnum, Innominatus.

Nostri uinum conficiunt per æstatem, nigra cerasa acida, quæ uisula uocant, integra imponendo in uas, quartam partem relinquendo uacuâ, superfuso uetere uino albo, quod breui ruberum colorem trahit, citius quidè si pediculi omnino adèpti fuerint: tardiù, si ita resecti ut pars adhuc hæreat, sed ita diutius seruât colorè. Solèt aut cū aliqd inde hauserit, mox iterum uas implere. Cor &

machum roborat, sitim mitigat, refrigerat, siccat, astringit. Alij non integra, sed trita imponunt, aut in sacculo suspendunt, unde odoratius uinum fit, nucleorum ratione, minusq; astringit, & magis ducit urinam. Potest & quouis anni tempore ex aridis fieri. Aliqui succum ex his cerasis per se in uase ponunt, et cū deferbuerit, obstruunt, ac pro uino utuntur, uel per se, uel modicum eius copioso uino miscentes. Idem succus coquendo densatur: & cerasa ipsa saccharo condiuntur.

Vinum è prunis syluestribus ijsdem modis fit per autumnum, ubi iam fatis mollia & bene matura fuerint.

Vinum raspatitium (nostri uocant *rappis*) id est linguā quadā acuta stypticitate mordens, prouocat appetitum uillos stomachi astringēdo. Medet corpori ob calorem dissoluto, potissimū estate, cholericis, & sanguineis utile. fit autem sic. Ponantur aliquæ uuæ acerbæ cum maturis in torculari ut simul exprimantur

primant. Vel quod melius est, referuentur uuæ & coterant unà cum raspacijs suis, & immittantur uasi cū musto. contrahet autem mustum illud à succo raspaciorū (scaporum, Galli grappes uocant, nostri *rappen*, unde uino nomen) illorum, & uinaceorū in uuis, quæ sunt acetosa, ponticitatem quandā & astringentem, Arnoldus de Villa noua. Nostri aliter parant. racemis integris bene maturis dolia implent, & uinum uetus superinfundunt, & quotiescūq; uinum inde hauserint, rursus implent. Sunt qui alternis racemos, & folia saluæ imponant. Stomachum recreat, sitim remittit. Dysentericam potionē quandā Nic. Myrepsus in D. litera ca. 85. parari iubet cū rhaspe bono aut marathrato aut elelisphacato puro uino. Fuchsius ꝑ rhaspe forte, inquit, legendū rhoites uel rhodites. Apud eundem antidotus quingentesima fit cū bono uino rubeo aut raspe: et similiter ultima antidotus. Ego uinū raspatitiū intelligo, quod ple

semper cum salvia fit, &c. & rubeum semper.

Sunt qui raspatitio uino etiam aromata addant: qualia sunt: R. galangæ uncias quinque. cinnamomi, caryophyllorum, ana drach. duas. zedoariæ semunciam. coriandri uncias tres. fiat pulvis crassiusculus.

Vinum passulatum, quod mellitum uocat Arnoldus, fit passulis in uino (uel musto) decoctis donec dulcescat, quod mox in uase conditur: & passulæ contusæ in idem coniiciuntur. subsidūt autem illæ in fæces.

Sed idem Arnoldus aliud quoque describit egregiū, quod passulatū uocat, passulis cum cinnamomo decoctis in musto nō multo, quod deinde reliquo musto in uase condito affunditur.

De uinis aromaticis.

Aromatica uina fieri solent dupliciter, uel aromatibus tantum in sacculo
suspensis

suspensis, in uase quod in cella uinaria relinquit: uel melle etiam addito, ut ex tēpore tantū fiat quantū desideramus, & specieb. cōtritīs simul per colatoriū uel manicā Hippocratis laneam, ut uocant, aliquoties colatis. hoc uinū mulsum, uel mellitum uocari potest, uulgò claretū & nectar nominant, & melicratum improprie, cum uino albo. Quòd si pro melle saccharum addant, cum uino rubro, Hippocraticū uocant. Fiunt aut in pharmacopolijs uina hæc aromatica plerunq; ea proportionē, ut ad aromatū siue specierū drach. septē mellis uncia tredecim addantur, & uini albi odoriferi libræ quatuor. Vel ad drachmas sex specierū sacchari purissimi sēlibra, uini rubri libræ quatuor, aut minus. alij multò plus sacchari admiscēt, ut specierū quoq;. Aliquando croci semidrachma uel multò minus addit, tingendi causa, præcipuè mulsis. Antequā uerò coletur uinum, per horas aliquot, uiginti quatuor ad summū, loco

calido uel in hypocausto relinqui debet cum speciebus infusum.

Vinum hippocraticum fictitij generis est, facili ratione. Gallijs maximè transalpinis gratissimū. Cinnamomū, saccharum, & carpesium teruntur in fscum, ex eo uinum liquatur, ut transeundo qualitates eas combibat. Datur hoc epulis principalibus cum escharite pane bellariorum uice, qui mos, sed in alio uino, peculiaris Atheniensibus fuisse legitur. Hermolaus Barbarus Corollarij lib. 5. capite de uua œnanthe.

Aliud. Corticum Cinnamomi interiorum drach. sex. zinziberis albi integri semunciam. nucum moschat. electarum drach. duas. Caryophyllorum, granorum paradisi, utrorumq; drach. cardamomi, piperis, calami arom. coriandri præp. singulorū scrupulū, misce & tere crassiusculè. Vini libras octo, mellis despumati uncias uiginti sex, misce omnia, & cola secundum artem.

Sunt

Sunt qui uina hæc aromatica cum lacte amygdalarum clarificent.

Aliud, ad cardiacos, descriptum Alexandro Benedicto lib. 10. R. Vini austeri odorati sextarium. sacchari albi se libra. cinnamomi, zingiberis ana semunciam, galangæ drachmam.

Aliud eiusdem ad imbecillitatem stomachi. R. Cinnamomi semunciam. zingiberis albi drachmas duas. Caryophyllorum, piperis longi, glandis moschatæ ana obolos quatuor. Bene tusa cum albi sacchari se libra, in meri albi congio cõmisceto, ac percolabis. summum enim dissolutis stomacho remedium est.

Aliud. R. cinnamomi unciam. zingiberis semunciam. galangæ drach. duas. caryophyllorum drachmam. granorũ paradisi drachmas duas. sacchari albi un. octo. uini optimi q. s.

Aliud. Cinnamomi se scũciam. zingiberis semunc. caryophyllorum drach. duas. granorum paradisi, galangæ, utri-

usque drachmam. Sacchari sesquili-
bram. Vini rubri menfuras duas, (id est
libras quatuor) misce, fiat Hippocra-
ticum.

Aliud. Interioris cinnamomi uncia.
zinzib. al. semuncia. granorum parad.
drachmæ tres. caryophyl. moschoca-
ryi, utriusque drach. duæ. macis galan-
gæ, utriusque sesquidrach. piperis lon-
gi drachma. spicæ nardi, folij, utriusque
semidrachma. fiat pulvis. Huius sin-
gulas uncias singulis uini menfuris ad-
des, cum libra sacchari, et tornefolo (sic
dicto genere lanæ purpureo) ad colo-
randum q. f.

Aliud quod ad thoracis & pulmo-
nis uitia accommodatum uidetur.
Recip. cinnamomi optimi à crasso cor-
tice abradi unciam. caryophyllorum
sesquidrachmam. anisi, fœniculi, utri-
usque drachmam. glycyrrhizæ drach-
mas tres. macis, cardamomi, ireos, a-
na drachmam semis. Sacchari albissi-
mi uncias tres. Singula diligenter tri-

ta infundantur cum sequentibus. Recipe uini maluatici uncias nouem. aquæ borraginis libram. rosaceæ, fescunciam. aquæ melissæ uncias tres. Per tres horas iuxta fornacem relicta, tandem sæpius per saccum filtri colato. fiat Hippocraticum uinum clarum.

Hippocraticum laxatiuum. Vinum contra quartanam, quotidianam, & tertianam notham concoquit & præparat humores, & eosdem mox per aluum educit. Recipe esulæ libram, epithymi drachmas sex. polypodij, cinnamomi, passularum, ana drachmas quatuor. mastichæ, zinziberis, zedoariæ, caryophyl. singulorum unciam. Sacchari quantum sufficit, Arnoldus.

Nectar apud Arnoldum. Pro sextario uini accipe zinziberis electi exco-riati, caryophyl. cinnamomi exco-riati, ana drachmas duas. granorum paradisi drachmam. Fiat cum optimo

uino, uel Græco, quod melius est. & loco mellis ponatur saccharum cum grano moschi, & est nobilissimum. Syrupus uel iulep de uino ad cōseruandam ualeitudinem & iuuentutem fit, in trib⁹ libris boni uini ponēdo duas libras sacchari. fiat syrupus, cuius ususest cum aqua. Gerit autem uicem cibi & potus, & recreat naturam, Arnoldus in libro de cōseruanda iuuentute.

Vinum saccharatum decoctum senibus, frigidis & debilibus conuenit, & quibus humor natiuus & calor naturalis imminuuntur. nutrit enim, & sanguinem generat, & replet partes principales spiritib⁹. R. Vini optimi de Vernacia, uel Græci, aut similis libras tres. sacchari albi Caffetini libram. Coquantur ad lentum ignem more syrupi. serua & utere cum duabus partibus aque, uel aliter ut usus postulabit. Hoc uinū (siue potius ex uino syrupū) Rabi Moyses in libro de uictus ratione senum & conualescentium approbat.

De

De uinis mulsis aromaticis.

De saccharatis uinis aromaticis iam supra dictum est, & simul in genere de mulsis quoq; siue mellitis aromaticis. Licet autem & in superioribus compositionibus omnibus loco sacchari mel ponere, & pro rubro uino album, in sequentibus uero contra. Sic ex Hippocratico uino claretum siue clarum feceris, & ex claro Hippocraticum. Sunt qui coloris uini differentiam non faciunt. Mel quidem semper cum modica aqua prius decoqui & despumari debet diligenter. Sunt qui illis etiam uinis quæ cum multo saccharo fiunt, modicum mellis addant, ad maiorem dulcedinem: alij multum. Vide aromatice uinum in Dioscoride. Alchandicum est uinum decoctum cum aromatibus & zuccaro aut melle. & apud quosdam Italos dicitur clarea, cuius descriptio habetur in libro simplicium Ebenefis.

Species clareti. Zinziberis, galangæ, utriusq; unciâ. cinnamomi uncias du-

as. caryophyllorum drachm. duas, granorum paradisi, piperis longi, utriusque drachmam. Mellis fefquilibram. Sacchari libras duas. Vini albi menfuras quatuor, (libras fedecim.) Alij cum folo melle parant, & aliquid fpicæ & nucis mofchatae addunt, & cum albumine oui clarificant.

Claretum quod Philip. Vltadius in Cœlo philofophorum defcribit, capite 57. Rec. Vini albi optimi libras quatuor. facchari albi duri uncias quatuor. cinnamomi unciam. coriandri præp. drachmas tres. caryophyllorum drachmas duas. granorum paradisi, zinziberis albi ana fefquidrachmam. piperis longi fcrupul. duos. zedoariæ drachmam femis. Omnia trita fubtiliffimè & colata, referuentur in uafe ftanneo.

Vinum fenefcentium, hyemali tempore utile melancholicis & phlegmaticis: renes & totum corpus calefacit, tumorem hæmorrhoidum tollit, concoctionem

coctionem iuuat, bonum colorem facit, lumen clarificat, ingenium acuit, canitiem retardat: & eadem præstat quæ hiera picra, nisi quòd amaritudine caret, & uentrem non soluit. Recipe spicæ, cinnamomi, carpobalsami, xylobal sami, zinziberis, galangæ, calami aromaticis, asari, myrtillorum, ana drachmam. mastiches drachmas duas. liquiritiæ, passularum, singulorum semunciam. sacchari pro arbitrio. Fieri potest per decoctionem, uel sine ea instar clareti, ponendo species in sacculo largo, & sacculum in colatorio, & toties colando, donec uis specierum tota in uinum transfuerit, quod per gustum cognoscetur, Arnoldus in libro de uino.

Aliud. Recipe zinziberis drachmas duas. cinnamomi semunciam. caryophyllorum drachmam. Vini albi mensuras tres. Mellis unciam. sacchari albi selibram. Fiat clareta secundum artem.

Aliud laxatiuum. R. Galangæ drachmas sex. cinnamomi unciam. turbit, efulę, catapotia, hermodactylorum, anadrachmam semis. Tere, fiat claretum cum melle & faccharo.

Alud. R. zinzib. unc. duas. cinnamomi quatuor. caryophyllorum duas. galangæ tantundem. granorum paradisi unā. Singula subtiliter trita cribrataq; misceantur. Deinde croci orientalis unciam bene tritam seorsim seruabis. Claretum factururus, mellis libras duas ad ignem, in fictili nouo feruefacies, & quum bullire cœperit, aufer ab igne, & parua mora interposita despumato. Deinde mensuras duas (circiter octo libras uini accipies, quod eò melius erit quo dulci⁹ et clarius fuerit,) & admiscebis ei de speciebus prædictis uncias duas, & croci drachmam aut amplius. Deinde per sacculū colabis. cuius pars superior (ferè ad duas tertias totius longitudinis) linea sit, inferior lanca per unam tertiā totius sacci aut paulo plus.

Cum

Cum uinum fatis colatum fuerit, fæces infundere poteris in hydromeli siue apomeli ut uulgo paratur, ut quod reliquum uirium est, in id deponat. Hoc uino si mulier uti debeat, aut delicatus aliquis, pro melle saccharum pones, Ex Germanico libro manuscripto.

Aliud tempore pestilenti præseruans. Recipe uini optimi mensuram. angelicę semunciam. boli Armenię drachma, mñucis muscatæ drach. duas. galægæ, piperis longi, coriãdri, ana drach. semis. zinziberis sesquidrachmam. cinnamomi drach. sex. sacchari selibram.

Ex libro quodam manuscripto Latinè, cõpositiones aliquot nectaris siue clareti: quum maiorem eius copiam in barili aut uase ligneo, seruandam in cella uinaria desideramus. Lotum, ut uideatur, certæ mensuræ uini, apud Hispanos forsan, nomen est.

Claretum uel nectar bonum sic facies. Cinnamomi libram. galangæ, zinziberis, cardamo. granorum paradisi, caryophyllorum, cubebarum, macis, singulorum uncia. Piperis longi, & nigri si uolueris, utriusq; semuncia. Spicæ nardi, nucis mosch. schœnoanthi, singul. drach. tres. Croci drachmam. Teratur omnia minutissimè & misceantur. Sic habes species pro medietate oneris unius equi, id est pro barili uno, (libris forte centum uiginti octo.) Nectar aut sic facies. Pone uinum totum in uasis. deinde species pone in aliquo panno lineo satis amplo: & in barili, in quo nectar facere uolueris, pannum intromitte cum speciebus, ita quòd latera panni superemineant aliquantulum supra os barilis. Postea in aliquo uase pone quatuor libras mellis, & fortiter cum uino misce. ita ut totum satis clarum sit. Tum uinum super species collando infunde, & postremo uinum cum melle. Demum clauso barili species

cies in eo relinque cum panno per biduum. Tandem aufer fortiter comprimendo: & habebis nectar optimum.

Si uero pro principe aut prædiuite aliquo parare uolueris, adde supradictis ligni aloes optimi, folij, utriusque semunciam, moschi drachmam semis, & loco mellis pone saccharum minutissime tritum in mortario, deinde solutū in uino.

Aliud nectar optimum cum eisdem speciebus, sed ponderibus diuersis. Recipe cinnamomi uncias duodecim semis. Zinziberis, galangæ, granorum paradisi, caryophyllorum, cubebarū, macis, cardamomi, ana drachmas duas. piperis longi scrupulum. spicæ nardi, schœnoanthi, nucis moschatæ, ana scrupulum semis. croci ad pondus (denarij) Turonensis, uel paulo plus. Hæc omnia minutissimè trita misce, & habebis species abunde pro loto nectaris ciuitatis Burgenfis.

Deinde accipe libram mellis cum

pinta aquæ fontanæ decoctum usque ad consumptionem aquæ: & refrigerandam sepone. Tunc accipe circiter lotum boni uini, & succo cum prædictis speciebus in uas immisso, uinum percolando, infundito paulatim, mel etiam cum uini parte prius mixtum paulatim infundendo, ita ut succus nō comprimatur. Quod si pretiosius facere uoles, saccharum pro melle pones in uino dissolutum, similiter pondere libræ aut amplius. Percolabis autem ter uel quater, ut fortius & melius euadat uinum. Adde etiam prædictis agallochi optimi, folij, ana grana duo, & moschi aliquantulum. ¶ Aliter: Suspende species in facculo in uino mixto cū melle uel saccharo, & post duos aut tres dies extrahe bene comprimendo. Sed superior modus melior & pulchrior est.

Ad

Ad faciendum nectar, modi tres. quorum duo priores Gratia Dei uocantur, tertius manus Dei, ex codice manuscripto.

R. Cinnamomi drachmas nouē, zinziberis drachmas quatuor. nucis moschatae, piperis longi ana drach. tres. galangae, granorum paradisi, macis uel folij, cubebarum ana drach. duas. caryophyllorū drachmam. spicae nardi scrupulum integrum. croci dimidium. sacchari libram, uel mellis pintam quod bullierit in pauca aqua ad cōsumptionē aquae, bene despumati. Misce in sesquilotum uini. Aliqui addunt cardamomi & carui ana drach. duas. Et hoc est melius claretum.

Ad idem. R. Aristolochiae rotundae, cinnamomi, utriusq; unciam. zinziberis semunciam. galangae, granorum paradisi, caryophyllor. cubebarū, macis, nucis moschatae ana drach. duas. piperis longi drach. tres. spicae nardi scrupulū. croci dimidiū. sacchari librā, uini lo

tum. Quòd si pro diuite fuerit, adde agallochi optimi grana duo, & moschi dimidium granum. Vel, secundum alios. R. Cinnamomi electi unc. duas. zinziberis unam, granorum paradisi, piperis longi, utriusq; semũciam. nucis moschat. caryoph. macis, ana drach. duas. cubebæ, cardamomi, ana drachm. spicæ nardi, schœnoanthi, calami aromatici, ana scrupulum. Trita commisce cum tribus libris mellis, & loto uini, ut dictum est.

Potus qui dicitur Manus Dei. R. cinnamomi fescunciam. zinziberis drach. tres. cardamomi drach. duas. folij, galangæ, ana drachmã. spicæ nardi, carui, ana semidrachmam. piperis longi uel nigri drachmas quatuor. Si fiat pro diuitibus, adde caryoph. nucis moschatæ, macis, granorũ paradisi, ana drach. duas. Mellis despumati pintã. Vini boni lotum Burgense. Et si potes, loco mellis pone sacchari libram. Si rectè parèt hic potus, utilis erit aduersus multos

tos affectus præcipuè frigidos, & in senibus, ac illis qui imbecilliores sunt ad Venerem. Conueniet phlegmaticis, & melancholicis mirificè, ut meritò manus Dei uocetur. Tristitiam soluit, læticiam confert. Splenis & hepatis obstructions aperit. Hydropem curat: & lapidem de renibus potenter educit, si addatur parum saxifragæ & lapidis lyncis.

Species pro uino zedoartico. R. Zedoariæ, cinnamomi, utriusq; semunciam, galangæ drach. duas. misce, fiat puluis.

Ad uinum quod à scapis denominatur (*zu einem rappis.*) R. Zedoariæ semunciam. Coriandri uncias tres. galangæ uncias quinque. cinnamomi, caryophyll. ana drach. duas. fiat puluis crassiusculus.

Aliter, pro zedoartico uino species, quæ sufficiunt pro mensura uini quæ oma uulgò Argentinæ uocatur. Cinnamomi uncias tres. caryophyl-

lorum, nucis mosch. granorum paradisi, cardamomi, ana semunciam. zedoariæ drach. sex. cubebarum, piperis longi, ana drach. duas. Contunde crassiusculè, misce pro facculo.

Ad idem, Cinnamomi uncias duas. zinziberis semunciam. caryoph. piperis longi, cardamomi, cubebarum, zedoariæ, ana drachmam unam. galangæ, granorum paradisi, ana drachmam semis. Trita crassiusculè misce pro facculo.

De uinis aromaticis cum
aqua ardente.

Aquam ardentem facile cum aliorum medicamentorum tū aromatum, odorē & uim omnem imbibere, si paucis horis trita in ea maduerint, & exiguum eius deinde uino simplici affundatur, & posse hoc modo uaria odore & sapore uina ex tempore parari, supra scripsimus ex Arnoldo in aquæ
ar-

ardentis simplicis descriptione.

Apparatus uini quod Hippocraticū uulgò uocant. In aquę ardentis ter quaterue aut amplius destillatę (mensurę nomen deest) uncias duas cinnamomi inijcito, & gingiberis dimidiam. granorum paradisi, piperis, ana sesquidrachmam. caryophyllorum drachmam, nucem muscatam dimidiam. Trita omnia in uas bene clausum per quatuor dies indito, & bis aut ter quotidie agitato, demum colato & reseruato. potest autem longo tempore seruari. Huius mediocri cochleare plenum immittes in generosi uini rubei mensurā, & saccharilibram addes. Si tamen uinum dulce sit, saccharo opus non est, Furnerius.

Maluatici modus. R. galangę optimę. caryoph. zinziberis, macis, ana drachmam. Hęc omnia crassiusculè trita in uase ligneo bene operculato infusa in aqua ardente relinques horis uiginti quatuor. Deinde in linteo suspendes à filo in uas capax summę, ut uocant, aut

dimidiæ summæ uini clari per tres dies. Et habebis uinum tam bonum & forte quàm ipsum natiuum Maluaticum aut Traminiũ est, Liber manuscriptus Germanicus.

Vinum sapore Rhætici. In uase uitreo uel fictili uitreato, linteolum aromatibus iam dicendis plenum suspende, & reple aqua ardente, diligenter obstrue: & relinque, saltem per horas duodecim. Cum uti uolueris, linteolum exprime in magnum aliquod poculum uitreum, cui infundendum est uinũ, ita ut latera poculi aromatica illa aqua ardente conspergantur: aut liquor in fundum expressus, inclinato poculo latera undique madefaciat. deinde uinum infunde quod habebit saporem Rhætici. Aromata hæc sunt. Cinnamomi, zinziberis, caryophyllorum, de singulis semidrachma. crassiusculè trita misceantur, linteolo illiganda.

Eodem modo fit sapor moschati uel musca-

muscatelli uini. accipe nucem moschatam cum paucis macis. trita misce ut supra.

Caryophyllatum. Caryophyllorum semidrachmā cum paucis cinnamomone, & in linteolo liga, ut supra.

Alfatici sapor. Saccharum candi in linteolo liga, ut supra. Aut mel diligenter despumatum cum aqua ardente misce in uasculo bene obstructo: & cum uti uolueris, linteolum hoc liquore intinctum in poculum exprime. Hæc omnia ex libro quodam Germanico manuscripto mutuati sumus.

De alijs quibusdam uinis aromaticis, præsertim quæ fiunt sacculo in uase suspenso.

¶ Vinum caryophyllatum fit, caryophyllis in sacculo suspensis in uase cum musto. Multum desiccat, dissoluit, consumit, attrahit, iuuat asthma antiquum, & tussim in senibus cum humorum

corruptione:utile etiam in epilepsia & fyncope.cócoquendi & retinendi uim confirmat. anhelitum reddit odoriferum.Multum autem de siccitate eius remittunt saccharum & glycyrrhiza,Arnoldus in libro de uino.

Eodem modo quælibet aromata(& remedia) tum frigida tú sicca in sacculo suspendi possunt, & uino uel musto immitti,quod eorú ui & qualitate imbui uolumus,Ibidem.

Aromaticum uinum fit ad iuuentutis conseruationem, si in sacculo lineo immittantur species non tritæ, sed particulatim scissæ, ita q̃ substantia specierum sit in sacculo uaga, & ponatur in uino, ore uasis diligenter obstructo, Arnoldus de conseruanda iuuentute.

Alius aromatici uini modus, ad confirmationem temperamenti et iuuentutis. Cubebarū, caryoph. nucis mosch. passularum, de singulis drachmæ tres, in sacculo bulliant in boni uini libris tribus usq; ad terciæ partis cónsumptionem.

nem. adde faccharum. & inde mane ac
uesperi propina uncias singulas, plus
minus. Vel fiat sicut claretum, Arnol-
dus ibidem.

Vinum crocatum lætitiā affert, &
aufert melancholiam, Arnoldus de cō
servanda iuventute cap. 3. Eius uerò cō
ponendi modum docet eiusdem libri
tractatu secundo, his uerbis: Pone mo-
dicum croci bene ficcū in sacculo am-
plo de pāno lini subtilissimi rari, & fac-
culus ponat in colatorio de staminea
uel panno lineo, & superfundatur uinū
(uel etiam oleum pro oleo crocato) ad
modum lixiuij, & repetatur donec pla-
ceat color & sapor. Possunt & aliæ spe-
cies admisceri pro arbitrio.

De uinis artificiosis quæ saporem pere-
grinorum referunt, propter aro-
mata & species in sacculo
intra uas suspensas.

Varia aromatica uina qomodo fiant,

& peregrinorū quorundam sapor fictitius cum aqua ardente & aromatibus superius ostensum est: hic addem⁹ quomodo peregrina quædam uina homines industrij absq; aqua ardente imitentur: non ut imposturas inde addiscant homines auari, sed ut medici ægrotis præsertim delicatioribus, simul & gratificari interdum & prodesse possint. Decerpimus autem quæ sequuntur omnia, ex Germanico libro manuscripto.

Græcum uinum sic fit. Zinziberis, galangæ, utriusq; selibram. granorum paradisi, caryophyllorum, ana uncias tres, in sacculo suspende in dolio uini mediocri, (*in ein fuder.*)

Vinum Maluaticum. R. Moschi, agallochi, utriusque drachmam. cinnamomi, cardamomi (*si rectè lego*) caryophyllorum, ana drachm. duas. sacchari candi semunciam.

Vinum de Romania. Recipe, succi, glycyrrhizæ, cinnamomi, utriusque drachmas

drachmas duas. anisi drachmam. macis drachmas semis. sacchari drachmas tres.

Vinum muscatellum. R. polypodij, liquiritiæ, anisi, singulorum drach. duas. nucis moschatae drach. tres. calami ar. drachmam.

Muscatellum rubrum sic facies.

Florum sambuci uncia quatuor. cinnamomi semuncia, bulliant in musto rubeo. Muscatelli odorem facere putantur quæcunque moschum referunt odore suo, & quæ à moscho denominantur, ut nux moschata, & cortex eius qui macis vocatur. item flores sambuci præcipuè, & coriandrum. Multi & sclaream herbam in uino suspendunt, nimirum folia cum floribus: cuius odor uehemens & non ingratus est. aliqui tamen insalubrem esse, et caput gravare putant.

Sed compositiones huiusmodi infinitæ fieri possunt: & satis est homini industrio, & simplicium medi-

camentorum, aromatum, et condimentorum naturæ gnaro, paucas aliquot ueluti formas præscriptas habere, quas ipse multis modis pro occasione & uarijs circumstantijs uariabit. Nos Deo immortali gratias agentes, à quo omnis remediorum successus pendet, huic libro in præsentia finem imponimus.

F I N I S.

CAPITA PRÆ-

sentis libri.

Prefatio.

1. De liquorum & oleorum stillatitiorum inuentione, pag. 5.
2. De scopo huius libri.
3. Laus eorum qui quæ optima et efficacissima habent remedia, cōmunia esse volūt.
4. Quantum in omni re apparatus referat. Authores in hoc libro citati, pag. 21.

De destillatione eiusq; differentijs in genere, pag. 25,

De viribus liquorum destillatorum in genere, pag. 32

De multiplici usu liquorum destillatorum, tum in re medica, tum extra illā, pag. 43.

Forma purgandi aquas turbidas, ex *Bulcasi*, 45.

De balneo Mariæ in genere, & de ijs destillationibus, quæ fiunt in vapore aquæ feruentis, & in fimo equino, 46.

Egregiæ quædam aquæ simplices in Balneo M. destillatæ, ordine alphabeti enumeratæ: primum ex plantis, pag. 69. & 72.

De vasis & instrumentis diuersis ad destillationem pertinentibus, 76.

De materia vasorum ad destillandum: & primum contra plumbea & anea vasa, 82.

De fornacibus, 87.

*Vasa quomodo claudantur & muniantur, tum li-
to tum aliter, 92.*

De præparatione ad destillationem 95.

De rectificatione liquorū destillatorū 102.

Destillatio per filtrum 102.

*De aqua ardente seu aqua vitæ simplici, eiusq; viribus
& usu multiplici, 106.*

De ijs quæ arida destillantur in liquore aliquo infusa 122.

De quinta essentia remediorum 131.

Vini 141.

Quinta essentia frigida 148.

De chelidoniæ essentijs omnibus extrahendis 152.

*Quinta essentia ex fructibus 166. Ex floribus. her-
bis, radicibus 165.*

Ex sanguine humano, ovis, carnibus, & melle 162.

*De quinta essentia metallorum 168. Ex antimonio,
plumbo, cerussa 169.*

De aquis vitæ compositis 172. De eisdem, ex Lullio 336.

*De remedijs quæ aquæ vitæ miscentur citra destilla-
tionem 198.*

*Aquæ ardentis usus cum alijs medicamentis extra
corpus 203.*

*De aquis destillatis compositis, sed alijs quàm cum aqua
Vitæ 206.*

*Aquæ compositæ quædam vel ex remedijs per se,
vel cum aqua fontana destillandis, ex Rogerio 215.*

*De aquis virtutum siue Aureis, & alijs quibusdam
compositis*

Compositis ex pluribus remedijs cū vino destillatis 217.

Aquæ compositæ nonnullæ cum aceto destillatæ 232.

Caponum aquæ 235.

Aquæ compositæ, ad varios affectus, intra corpus præcipuè, quarum quædam ex recentibus adhuc pharmacis & succulentis fiūt: aliæ uerò infusæ in plantarum succis aut aquis destillatis, sero lactis aut sanguine 238.

Ex sanguine maialis 245.

De purgantibus medicamentis compositis destillatis 246

Aurum potabile 248.

Aquæ aliquot compositæ ad oculorum affectus 258.

Ex Rogerio 260.

De aquis odoris 263. Ex Furnerio 270.

Aquæ destillatæ cosmeticæ, hoc est ad ornatū pertinentes 275. Ex Furnerio 281. Ex Gordonio 291.

Aquæ ad tingendos capillos & alios pilos 293.

Dentibus purgandis 296.

Per descensum quomodo destillentur aquæ ex herbis, floribus & radicibus 296,

Destillatio in cineribus, uel arenis, aut scoria trita, &c. 300.

Extemporaneus quidam modus 306. Resina per fundum tenuiss. 307.

De rosarijs, id est instrumentis, quibus ex rosis & alijs medicamentis liquor stillatitius elicitur, igne subiecto plerunque immemmediatè, ex carbonibus aut segmē-

tis lignorum 307.

De oleis destillatis, & primum in genere, deinde particulatim. De oleis ex plantis, floribus, herbis, gummis, resinis, seminibus, corticibus, lignis 312

Ex aromatibus, ut caryophyllis, nuce moschata, croco, macis, et alijs 316. *et deinceps.*

Olea ex seminibus et fructibus 332.

Ex baccis iuniperi 339.

De oleis ex gummis, lachrymis, seu liquoribus densatis, & resinis 345.

De oleo terebinthinæ siue larignæ resin. 348.

Oleum ex tartaro 351.

olea de corticibus 352.

De oleis ex lignis 356. *Oleum capnistum* 363. *Ex papyro* 365.

De balsamo vero, 366. *Antibalsamo* 369,

Balsamelæa arte composita 376.

De balsamis quæ extra corpus vsurpantur, 400.

De oleis ex animalium partibus vel excremētis 405.

De oleis ex metallis, lateribus, gagate, succino 407.

De aqua forti & similibus 450.

De liquoribus gemmarum 459.

De quibusdam, ut argento viuo præcipitato, eodemq; & arsenico sublimatis 460.

PARS II. *De alijs quibusdam non alchymicis, siue non destillatis aut sublimatis remedijs, sed per alios diuersos modos ingeniose præparatis, &c.* 478.

De

De oleis diuersis 479. & primum ex plantis. Ex tartaro 497. De oleis ex vitellis ouorū, lumbricis, scorpio-
nib. 500. & c. Ex sulf. 512.

De fomentis & suffitibus 512.

De succis quibusdam: & plurima de succo ellebori
519. Iterum de succo ellebori, & extrahendis viri-
bis ex medicamentis purgantibus ac alijs quibus-
dam 530.

De succo iridis & rapi, & c. 535.

De decoctis 518.

De vinis sacritijs & medicatis 542.

INDEX ALPHABETICVS.

NOTANDVM EST NUMEROS PAGI-
narum 176. 177. 455. 456. à librarijs in ipso opere omisso-
esse: quorum nos quoq; errorem secuti ijsdem omis-
sis indi-
cem confecimus, quod hoc in loco monemus, ne quis
paginarum numeros frustra emendet. Li-
tera r. remedium significat.

A.

Absinthij aqua 35. 52. 126 abscessus rumpit 115. 208.
absinthij vinū 201. quo- 223
modo fiat 542. & de- aceti vsus 407
inceps. aquæ compositæ cum aceto

I N D E X.

<i>destillata</i>	232	<i>aluum soluentia</i>	252. 447.
<i>acetum candidum redde-</i>	522. 531. 559.		
<i>re</i>	308	<i>aluum astringit</i>	338. 370
<i>aceti vapor in liquore col-</i>		<i>amarum liquorem reddere</i>	
<i>lectus</i>	307		126
<i>acetum destillatum</i>	42	<i>ambustis locis medetur</i>	312
<i>adustio oleorum quomodo</i>		<i>amygdalarum oleum,</i>	420.
<i>emendetur</i>	323		482
<i>adustione caret quinta es-</i>		<i>anatum sanguis</i>	69
<i>sentia vini</i>	144	<i>angelica aqua</i>	458
<i>adustionum ab igne r. 58.</i>		<i>anhelitum scetentē emen-</i>	
68. 171. 458. 503		<i>dant</i>	117. 194. 208. 380. 388
<i>æther calidior igne</i>	134		576
<i>affectus animi immutat</i>	118	<i>anhelorum r.</i>	423. 544. vi-
<i>affectus calidi</i>	150. 151	<i>de aschmatis.</i>	
<i>affectus interaneos curat</i>		<i>anima secundum Stoicos</i>	134
	223	<i>animi deliquia excludit</i>	118
<i>albugines oculorum abole-</i>		<i>animum confortat</i>	386.
<i>re</i>	75	<i>animalium partes quomo-</i>	
<i>alembicum quid</i>	77	<i>do destillandæ</i>	52.
<i>allegoricæ interpretationes</i>		<i>ex animalium partib. vel</i>	
<i>authorum</i>	139 140	<i>excrementis olea</i>	405
<i>alsina aqua</i>	53	<i>anisi oleum.</i>	331. 333
<i>alterare</i>	217	<i>aquarum destillatarum ex</i>	
<i>aludel, alutel, aluthel,</i>	82	<i>animalib. carumue par-</i>	
<i>alumen</i>	121	<i>tibus, aut excrementis ra-</i>	
<i>alumen purgat</i>	251	<i>tio</i>	72. & deinceps.
			<i>anseris</i>

I N D E X.

anseris pinguedo	538	salubris reddatur	54
anthrax 158. Vide Carbunc.		aqua turbida quomodo pur-	
antibalsama	369	gentur	45
de antiballomenis	372.373	aqua, vide liquor.	
antimonij oleum	411	aqua composita vel ex re-	
antimonij quinta essentia		medijs per se, ael ex aqua	
414. & 169. & deinceps.		fontana destillandis	215
antimonij rubedo	411	aqua ex folijs extracta	216
ani dolorum r. 501, 502	370	aqua destillata quomodo	
apobamma	249	seruanda	91.92
apophlegmatismos curat		aquarum simplicium, in	
214		balneo M. destillatarum	
apoplexiã curare	120.172.	ratio 52. et dein.	
204.210.243.421.447.		aqua recetes præferenda	128
apostematum r. 170.210.351		aquarũ præcipuarum ca-	
395.336.337.		talogus	70.71.72.
apostematũ capitis, laterũ,		de aquis destillatis compo-	
seu costarum r.	246	sitis 206. & dein.	
apparatus magnã vim ha-		aqua composita, ad varios	
bet	17.18.	affectus, intra corpus	238.
appetitum excitantia, 150.		aqua ex folijs	216
209.		aqua è floribus	217
appetitum confirmãs r. 60.		aqua fortis, vide fortis a-	
prouocans	552.	qua.	
aqua salsæ destillatio, vt		aqua mortua	112
dulcescat	45	aqua philosophica	49
aqua dulcis communis vt		aqua ardens & aqua vite	

I N D E X.

<i>eiusdem liquoris duo sunt nomina, de quo scribitur</i>		<i>aquæ ardentis vsus in bello</i>	44
49.44.35.126 173.108. vn-		<i>aqua ard. pro ientaculo suo</i>	
<i>defiat</i>	106.107	<i>mitur</i>	210
<i>aqua ardens destillatione</i>		<i>aquæ ardentis mixtio,</i>	120.
<i>quater repetita perfecta</i>			121
	113	<i>aquæ vitæ quæ remedia</i>	
<i>aquæ ard. in singulis destil-</i>		<i>misceantur citra destilla-</i>	
<i>lationibus quantum de-</i>		<i>tionem</i>	198
<i>cedat</i>	112.113.	<i>quo meliora</i>	
<i>sunt uina, tanto melior</i>		<i>aquæ ard. vsus cū alys me-</i>	
<i>112. quando satis destillata</i>		<i>dicamentis extra corpus</i>	203
<i>sit 110, destillata sæpius</i>		<i>aquæ vitæ compositæ di-</i>	
<i>magis acuitur</i>	107	<i>uersæ 151. & deinceps</i>	
<i>aquæ ard. tres diuersi li-</i>		<i>aqua ex frigidis composita</i>	
<i>quores</i>	114		197
<i>aquæ ard. qualitat.</i>	117	<i>aqua mirabilis quæ con-</i>	
<i>aquæ ard. vsum qui descrip-</i>		<i>trarium efficit, quàm a-</i>	
<i>serint</i>	116	<i>qua vitæ</i>	148
<i>De aqua ard. eiusq; virib.</i>		<i>aquæ virtutum, & aliæ</i>	
<i>et vsu multiplici</i>	106. &	<i>quædam compositæ, &</i>	
<i>deinceps.</i>		<i>cum uino destillatæ</i>	217
<i>aquæ vitæ vires ex Arnol-</i>		<i>arana si comedatur, ne no-</i>	
<i>do</i>	114	<i>ceat</i>	209
<i>aqua vitæ omnium metal-</i>		<i>araneam interimit</i>	389
<i>lorum virtutem in se cō-</i>		<i>arbores incerscit</i>	448
<i>prehendit</i>	169	<i>per arenas destill.</i>	306

I N D E X

argentum dissolvere,	452	ascaridibus infestatis pro-	
argentum dealbare	500	dest	528
argenti viui sublimatio	473	asthmatis r.	393.229. vide
argentum vinum ab argen		anhelorum	
to uero separat	222	astrantia	125
argentum(vinum) præci-		atramentum sutorii,	447
pitatū quomodo fiat	462.	atribili varios affectus tollit	
aliter 462. vide Mercu-		547. vide bilis atra.	
rius.		auditui prodest	118, 193
aqua cosmet.ex argento vi		auditus grauitas	421
uo	277	auena destillata	39.310
arida quomodo maceretur		auenæ stramen	99
	123	aves allicere	143
arida quando & quo mo-		aureæ aquæ	217
do destillanda 128. & de-		auriginem depellit	224
inceps.		auripigmenti oleum	408
aromatum maceratio	123.	auripigmenti sublimatio	
aromatum vim conseruare			474
	223	aurium dolorib.	501, 502
ex aromatibus oleum quo-		aurium fluxus	394
modo extrahatur	316	aurium noxæ medetur	422
arsenicum, vide auripig.		aurium tinnitus	59.419
artemifite vinum	547	aurium vermes interimit	
arthritidis r.	193. 360. 363.		423
	393. 415. 484. 518. 538.	auri multip. vsus	256
articulorum vitys prodest		auri spiritus	17
	362	aurum dissolvere	452. 459.

I N D E X

254.		<i>balsamum verum interijt</i>	
<i>aurum potabile</i>	132.135. 147		367
152.248. 233.		<i>balsami veri nota</i>	371
<i>aurum quomodo purgatur</i>		<i>belzoi oleum</i>	347.
253		<i>de ben oleum</i>	335
B		<i>benedicta</i>	173
<i>Balneum Mariæ</i>	29	<i>benedictum balsamũ</i>	400
<i>attenuat</i>	30	<i>benedictum oleum quomo</i>	
<i>balnei M.fornacis descrip-</i>		<i>do fiat</i>	322
<i>tio</i>	46	<i>berchile quid</i>	87
<i>balnei M.laus</i>	82.83 tract	<i>beronica</i>	207
<i>atio in genere, 46. quomo</i>		<i>berylli spiritus</i>	172
<i>do calefiat</i>	47	<i>betonica vinum</i>	547
<i>balsamum qualis vox</i>	365	<i>bilem corruptã purgat</i>	210
<i>balsama qui liquores dicantur</i>	370.et dein.	<i>bilis adustionem tollit,</i>	156
<i>balsammeleon</i>	374	<i>bilis atræ r.210.vide Atra</i>	
<i>balsami destillatio</i>	377. 375.	<i>bilis.</i>	
<i>balsama arte composita</i>	376	<i>bilis atræ r.158.210.228.468</i>	
<i>de balsamo vero, & anti-</i>		<i>bilis amara, ibidem.</i>	
<i>balsamis</i>	365	<i>Boracis vis contra calculũ</i>	
<i>balsama quæ extra corpus</i>		<i>vesicæ</i>	41
<i>usurpantur,</i>	400	<i>bubo</i>	185
<i>balsamũ ad cicatrices</i>	401	<i>buglossatum vinũ, 547.548</i>	
<i>balsamũ Dornstetteri</i>	399	C	
<i>Bartolomæi</i>	382.Lullij 394.	<i>Cadauera conseruantia r.</i>	
<i>Petri Aponensf.</i>	383.	118.385	
		<i>cæcum alembicum</i>	78
		<i>calculi</i>	

I N D E X

- calculi* r. 210. 214. 231. 232. *capilli, vide crines.*
 234. 239. 350 381. 392. 419. *capillos augere* 311. *regigne-*
 422. 424. 431. 435. 437. 459 *re* 240. 501. *longos facere*
 460. 484. 505. 547. 571. 294
calculus vesicæ, vide in ve- *capillorum colorem mutare*
sica 275
calefaciētia r. 211 233. 375. 417 *ad capillos & alios pilos*
caloris præter naturam r. *tingendos aqua,* 293. &
 54. 58. 67. 246 *deinceps.*
calorem nativum confortat *capillos virides facit,* 296.
 117 *capillorum defluuij* r. 311
caliginis oculorum r. 311 *capnisti oleum* 13. 363
calx oleo restincta 415 *è capisci siliquis oleum* 482
camphoræ aqua 55. 56 *aqua ex lacte caprino* 74
camphoræ oleum 55 *caponum aquæ* 235. 236. 237.
camphoram dissolvere 117 *capitellum quid* 25. 77.
cancri r. 75. 150 242. 263. 329 *capitis dolorum reme.* 118.
 358. 392. 458 150. 193. 218. 221. 233. 435.
cancrorum lapides 39 *capitis infirmitatis* r. 217.
ut candela etiam in aqua 244.
ardeat 454 *capitis scabiei* r. 240. 263.
caniciem excludens 118 re- *vide ulcera capitis*
rardans 563 *carbones quales esse debeāt*
canis rabidi morsus r. 75. 28.
 120. *carbunculi* r. 392. *vide an-*
cannabis folia 310 *thrax.*
cantharidum aqua 69 *cardiacæ* 193. 557

I N D E X

<i>carnes decoquere</i>	116. 117.	<i>vires innumeras possidet</i>	
	208		152
<i>carnium destillatio</i>	51. 52.	<i>de chelidoniae essentijs ex-</i>	
<i>quinta essentia</i>	163	<i>trahendis</i>	152. & <i>dein-</i>
<i>carnis mortuae remedia</i>	392	<i>ceps.</i>	& 157.
<i>carnem producit</i>	312	<i>chelidoniae diuersorū liquo-</i>	
<i>à corruptione conseruat</i>		<i>rum vires</i>	156. & <i>dein.</i>
	222		159.
<i>cassioletta</i>	270	<i>chelidoniae lac colligere</i>	537
<i>cataplasmata</i>	313	<i>chiragrae r.</i>	193
<i>catulae aqua</i>	72	<i>cholericoꝝ r.</i>	209. 227. 548
<i>centaurij minoris aqua</i>	210		552.
<i>cephae aqua</i>	54	<i>chrysocolla</i>	41
<i>cera vasa vitrea illinere</i>	94	<i>Chymistica quid</i>	5
<i>cerasorum aqua</i>	54	<i>cibaria omnia à corrup-</i>	
<i>visulorum, ibid.</i>		<i>tione conseruat.</i>	222.
<i>è cerasorū nucleis oleū</i>	483	<i>cicendula</i>	11
<i>cerebri affectuum r.</i>	117	<i>ciconiae aqua</i>	73
<i>cerebrum calfacientia, r,</i>		<i>per cineres destillatio,</i>	300.
203. 423. <i>Cōfirmantia</i>	220	& <i>deinceps.</i>	
224. 233. 329.		<i>cinnamomi maceratio</i>	123.
<i>cerebri imminuti remediū</i>		<i>oleū</i>	352 <i>aqua, & destil-</i>
	209	<i>landi modus, ibid. &</i>	354
<i>cerebri membranas contu-</i>		<i>cicatricum r.</i>	401. 469. 502
<i>sas sanat</i>	303		504.
<i>cerussa, vide plumbum.</i>		<i>cicatricem inducit</i>	360
<i>chelidonia</i>	32. 139. 147	<i>cicatrices delent r.</i>	351 381.
			<i>cuti</i>

I N D E X

<i>cuti assimilans</i>	75	<i>conceptum promouētia</i>	358
<i>circulatio, eiusq̃ vsus &</i>	415.	<i>confortans</i>	56
<i>præstantia</i>	155.198.199	<i>concoquens r.</i>	370.559.576
<i>citri succus quomodo destil-</i>		<i>concoctionem promouentia</i>	
<i>letur</i>	105		209.217.233.562
<i>claretum, vide vinum.</i>		<i>Conſtatinopolitana aqua vi-</i>	
<i>claua</i>	76	<i>tæ</i>	226
<i>clauis philoſophorum</i>	148	<i>conſumens r.</i>	575
<i>cælo ſtellas inſigere</i>	35	<i>contractorum r.</i>	73.227
<i>coitum auget</i>	118	<i>cordis affectuum rem.</i>	224
<i>colicorum r.</i>	188.193.436		383
	469.488.515.546	<i>cor roborantia</i>	61.118
<i>colli affectuum r.</i>	389		159.254.267.329.552
<i>collisionis lapidis uel baccu-</i>		<i>cordis ſubſtantiam illumi-</i>	
<i>li in corpore r.</i>	389.392	<i>nat et confortat</i>	255. ſince
<i>colorem bonum facientia</i>		<i>ram reddit</i>	257
	209.210.211.246.277.563	<i>à corde aquam depellens r.</i>	
<i>Vide in Facie</i>			388
<i>columbinum ſtercus,</i>	40	<i>cor.tremoris r.</i>	68.246
<i>comitialis r. quem & epi-</i>		<i>corpus totū roborātia r.</i>	165
<i>lepsiā, & caducum et</i>		<i>389.renouās,393.extenua-</i>	
<i>malum morbum appellāt</i>		<i>tum confortans.</i>	385
	53.54.59.68.115.193.118	<i>è corticibus olea</i>	352
	130.210.215.233.240.242	<i>coſmetica non improbantur</i>	
	256.376.380.385.389.393		275
	415.417.421.423.447.538	<i>coſmeticæ aquæ earūque</i>	
	576	<i>differentiæ, ibidem. &</i>	

I N D E X.

<i>dein.usque ad</i>	201.	<i>decoctiones in aceto,</i>	539
<i>crines, vide capilli & pili.</i>	2		541
<i>crines auro similes, ut fiant</i>		<i>dei gratia dicti potus</i>	569
	293	<i>dei manus</i>	570
<i>ex croco oleum</i>	326	<i>dentes dealbantes aquæ</i>	457.
<i>crustas sanat</i>	120		194. 275. 457
<i>crystallinus globus</i>	100	<i>dentes purgans</i>	296, 380
<i>cucurbita quid</i>	76	<i>dentibus utile r.</i>	388
<i>cucurbitæ quomodo luto</i>		<i>dentium dolores mitigantia</i>	
<i>muniantur</i>	94		58. 119. 118. 208. 210
<i>cucurbitas balnei pãno in-</i>		<i>pro dentium doloribus r.</i>	
<i>duunt</i>	94		214. 294. 224. 358. 395. 423
<i>cuprum dealbat</i>	500		453. 501. 514
<i>cutim abstergens r.</i>	220 495	<i>dentes infirmos, corruptos, et</i>	
	501. 502	<i>concauos curas & clari-</i>	
<i>cutis infectionum r.</i>	358. ma	<i>ficans remed.</i>	215
<i>cularum</i>	290. fissurarum	<i>dentium putredinẽ tollit</i>	214
	484. 502	<i>dentium vermes eradicare</i>	
<i>cutim albam reddẽs r.</i>	300.		294
<i>albã et subt.</i>	277. 280. 286	<i>destillandos liquores qui de</i>	
<i>mollem</i>	120.	<i>scripserint</i>	21. 22. 23. 24
<i>cyanei præparatio.</i>	476	<i>destillatio quid</i>	25
		<i>destillatio, vide liquor</i>	
		<i>destillatio eiusq; differentie</i>	
		<i>in genere</i>	25
<i>Dadi quid</i>	370	<i>destillatio optima mixtio</i>	
<i>dæmoniacos iuuat</i>	415		198
<i>de decoctis</i>	538	<i>destilla-</i>	

I N D E X.

destillatio quædã inest mete oris & animantibus à natura	25. 26	quore aliquo infusorũ	122
		& deinceps	
destillatio quo ordine ascen dentium liquorum, quo rum alij alijs respondent elementis, fiat	26. 28	destillatio ex tempore,	306
destillationem omnem ma teria contrita, super facies suas refusa repeti, consul tum	38	destillatio. è succis	38
destillationis repetitæ vis augetur præsertim in cra ssiorib.	39	destillatione vulgari odor & sapor remediorũ per ditur	32
destillatio quot modis fiat	27	destillatorum liquorum v sus multiplex tum in re medica, tum aliàs	43
destillatio per ignem graui ora reddit	30	Diabetæ r.	193
destillatio per ascensum quid	25	dianthos	178
		digerentia	375 417. 485.
destillandi modus per descen sum 296. & deinceps.		digestio	95
destillatio quæ à putredine fit medicis fugienda	97	digestionis tempus	100
destillata vapore aquæ calen tis qualia	305	dioptræ descriptio	91
destillatio aridorum in li		diploma Galeni	46
		dolores mitigans r.	488
		dormientia membra exci tans r.	338
		dyscrasiam alterat	216
		dysenteriam excitans	84
		curans	553
		E	
		Ebrium reddere	310
		elementa cuncta in quin	

I N D E X.

tam essentiã permutare		exulcerationum r.	361
		154.155	
elementaris materia quo-		F	
modo conuertatur in in-		Faciem ornantes aqua, vi-	
elementarem	142	de Cosmetica.	
elixir vitæ	159.257	ad faciei formam r.	282.283
elleborus	133		292
cum elleboro aqua	248	faciei colorem bonum fa-	
ellebori catapotium	525	cientia, vide in colore.	
ellebori nigri succus	519	ad faciei colorem r.	275. nito
	530.526	rem & colorem	224.227
empyreuma quomodo sepa		faciei candorem concilian-	
retur	104	tia r.	69.73.115.209.220
epilepticorum r.	Vide in	281.289.391.473. Colorem	
Comitali.		roseum	279.292
esthiomeni r.	475	faciem purgantia	223.500
esula lac quomodo colliga-		ad faciei lentigines re.	278.
tur	537	406. maculas,	69.120.
euphragie aqua	262	209,275.278.280.284.285	
excrementosam materiam		286. 287. 288. 329. 391.	
consumens r,	417	406. molestias	283. pan-
exhilarare, Vide in Hilari-		nos 329. scabritiem	275.
tate			278
experientia requiritur cū		faciei nitorem conciliant r.	
iudicio	20	273.278.281.283.450	
exvirtuare & excorpora-		faciem clarificant re.	114.
re quid	19	289.293.294. à Sole præ-	
		servant	

INDEX.

uant	275	ex floribus oleum,	325
ad faciei rugas r. 497. squā		florum quinta essentia quo	
mas	277	modo extrahatur	161
faciem odoriferā reddens r.		ad flores uteri remedium	
	391		119
fascini r.	470	fœcundas mulieres reddēs r.	
febris r. 58. 67. 74. 119. 150			119
193. 209. 210. 227. 233. 243		è fœno oleum	484
244. 246. 358. 379. 385		fœniculi aqua	261
389. 431. 433. 437. 469		de fomentis 512. quomodo	
507 529. 559		adhiberi debeant 514. et	
fermentatio	96	deinceps	
ferrea vasa probantur	87	de fornacibus 28. 87. &	
ficorum remedium		deinceps	
	165	fornax balnei M. 46. ace-	
per filtrum destillatio,	27	diæ	48
104. & deinceps	106	Fornaces ad olca extrahen-	
finus equinus	29 144	da 317. 319. ad oleum iu-	
	145.	niperi 43 ad destillandū	
fimi equini vsus	51 153	per cineres 301 302. 303.	
fistularum remed	67. 75	ad vitrioli oleum	440
150 252 262 329. 389 392		alia 433. ad rosas destil-	
395. 398 426 465 475		landas 63 64 65. 66 si	
484		quid per guem validum	
flatus discutientia re.	60	destillari debet 88. et de-	
	546	inceps.	

I N D E X

<i>fortis aqua</i>	44 450	<i>Gallici morbi remed.</i>	227
<i>fortis aquæ species nonnulla, earumque compositio</i>	451. 452. & deinc. 426	359. 425. 463. 464. 468	525
465. ubi separationis aqua vocatur		<i>in Gallico morbo purgatio</i>	205
<i>folia quæ odore carent quomodo destillentur</i>	47	<i>gangrænæ remed.</i>	426
<i>fraga quomodo destillentur</i>	56	464	
<i>fragrantia requiritur summa in quinta essentia</i>	135	<i>Geber Arabs quid destillatione sentiat</i>	31
<i>è fraxini cortice liquor</i>	57	<i>gemmarum liquores,</i>	459
		<i>ad genitalia nimis calefacta</i>	150
<i>fraxinum oleum</i>	360	<i>gentiana</i>	200
<i>ad frigidos affectus r.</i>	227	<i>gentianæ aqua</i>	125
277. 396. 419. 422.		<i>gibberis inunctio</i>	538
<i>ex fructibus oleum</i>	332	<i>gingiuas confirmans r.</i>	380
<i>frumenti oleum</i>	335. 484	<i>gingiuas curans</i>	209
<i>furfurum r.</i>	224	<i>ad glandulas r.</i>	280
G		<i>glutinans</i>	375
<i>Gagatis oleum</i>	415	<i>goacomax</i>	368
418. 421		<i>gonagræ r.</i>	419
<i>Gallicana aqua</i>	278	<i>gravidus nocens</i>	119
		<i>guaiacum oleo abundat</i>	315
		<i>gummi</i>	

I N D E X.

gummi preparatio ad destil	helxineæ aqua	57	
lationem	345	Henricus piger quid,	47
ex gummis oleum	345	hepar, vide Iecur.	
gummi ex aqua	216	hepati utiliter	118
gummi purgantia quomo-	ad hepatis obstructiões	151	
do exhibeantur,	537	158. 234. 234. 571	
gutta rosacea	115	herbarum virtutes extra-	
gutta r.	193. 209.	here	116
211. 224. 227. 243. 263. 295	338. 393	herbarum quinta essentia	161
gutturis affectus	389	ex herbis oleum	324
		herbæ et flores quando col-	
		ligi debeant	32
		hermetis vas	80. 141
Hamorrhoidum rem.	252.	hieracy minoris aqua	
	374. 389	hilaritatem inducentia	115
ad hæmorrhoid. tumores	562	118. 165. 208. 225. 227	
Halicaccabi acinorum a-		254. 548. 571. 577. vide	
qua	57	melancholicorum re-	
vinum	547	med.	
hæcticorum reme.	166. 386	hircinus sanguis.	40.
	393	hederæ baccarum oleum	69
hederæ baccarum oleum	484	hirundinum aqua	232
ex hederæ lignis oleum	358	hominem ab omni corrup-	
		bb 2 .	

I N D E X.

<i>tione præservantia</i>	156	<i>Iecoris remed.</i>	68
164. 188 190		193 172. 223. 246. 257. <i>Vi-</i>	
<i>hominem semimortuū re-</i>		<i>de Hepar.</i>	
<i>creans r.</i>	156	<i>Ignem attenuare</i>	29
<i>humani excrementi aqua</i>		<i>Ignis ad destillandū ex qua</i>	
75. <i>oleum</i>	406	<i>materia sit, refert</i>	27
<i>ad humores malos</i>	223. 246	<i>Ignis qualis esse debeat ad</i>	
<i>adustos</i>	548	<i>rosaria</i>	308. 309
<i>humores superfluos restrin</i>		<i>Ignis sacri r.</i>	241
<i>gens r.</i>	394	<i>Ignis calorem innoxiiū red-</i>	
<i>humores pellens remed.</i>		<i>dere</i>	149
	244	<i>ilei remed.</i>	193. 208.
<i>hydropis r.</i>	75 209 210		469. 488
224 233. 241. 246. 338		<i>Impetiginum rem.</i>	171. 335.
393. 437. 419. 544. 571			357. 484. 500. 501. 502
<i>hydrops hypofarca,</i>	193		504
<i>hydrorofarum</i>	13	<i>ad Inflammationem,</i>	61
<i>hyperici oleum</i>	485. et de-		67
<i>inceps</i>		<i>Ingenium acuiunt re.</i>	115
<i>in hypocaustis germanorū</i>			208. 220 563
<i>destillatio</i>	99	<i>Insanorum reme.</i>	436. 523
<i>hyssopi aqua</i>	58		548
		<i>ad Intestinorum fluxū</i>	62
		<i>vitia</i>	223
		<i>Intybi aqua</i>	58
<i>Iasminum</i>	482	<i>Inulæ vinum</i>	542
			<i>Ioan-</i>

I N D E X.

<i>Ioannis Braceſci ſentētia de</i>	131. 133 156 159. 168 178
<i>quinta eſſencia</i>	138 189 248. 282. 291. 329. 387
<i>Ioannes de Rupe ſciſſa quan</i>	393. 500 576
<i>do claruerit</i>	23
<i>Iracundiā remittēs remed.</i>	L
	225
<i>Iris</i>	125
<i>Ireos puluis</i>	265
<i>Iridis radicum aqua,</i>	212
<i>ſuccus</i>	535
<i>Iridis vinum</i>	544
<i>Iſchiadis r.</i>	393. 419. 453
	485. 488
<i>Iuncturarum affectus</i>	117
<i>Iuniperi baccæ</i>	126. earun-
<i>dem aqua</i>	211. oleum 334
	487
<i>Iuniperi gummi deſtil</i>	347
<i>Iuniperi e lignis oleum</i>	357
<i>deſtillatum per aſcenſum</i>	339. &
<i>& deſcenſum</i>	339. &
<i>deinceps</i>	319
<i>ex Iuniperi vernice oleum</i>	331
<i>Iuuentutem conciliant con</i>	115
<i>ſervant ac reſtaurant r.</i>	115
<i>Lac deſtillatum</i>	39. ad bo-
<i>racem</i>	41
<i>Lactis aquæ uſus</i>	76
<i>lac coagulare</i>	394
<i>lac Virgineum</i>	170
<i>ad lachrymas oculorum co</i>	hibendas 56 115. 209. 261
	262
<i>lachrymas extrahere lignis</i>	537
<i>ex lachrymis oleum,</i>	345
<i>ad lætitiā r. vide in Hila</i>	ritate.
<i>lapis philoſophicus</i>	159
<i>lapis, vide Veſicæ.</i>	
<i>lapides confringēs aqua</i>	39
<i>lapides diſſolvere,</i>	452
<i>læſitudinis r.</i>	120
<i>ad laterum dolores</i>	150. 436
<i>laterum ignitorū uſus</i>	350
<i>lauendulæ florū oleum</i>	331

I N D E X.

<i>lauendula aqua</i>	58.265	<i>liquor, vide aqua & destil</i>	
<i>ex lauri baccis oleum,</i>	334	<i>latio</i>	
	487	<i>liquores destillati quid dif-</i>	
<i>laxare</i>	217	<i>ferant à suis simplicibus</i>	
<i>laZuli, vide Cyanens</i>		<i>33. an retineant vires pri-</i>	
<i>ad lentigines faciei</i>	115.483	<i>stinas 35. vires eorum in</i>	
<i>vide etiam in facie</i>		<i>genere</i>	32
<i>leporis pellis</i>	40	<i>liquores qui similem suis</i>	
<i>ad leprã seu S. LaZari mor-</i>		<i>simplicibus, quig, dissimi-</i>	
<i>bum r.</i>	57.118.159.165	<i>lem vim retineant</i>	35.36
	190. 209. 256. 257. 380	<i>liquorẽ ab omni re eiusdẽ</i>	
	393.425.431.449	<i>facultatis effici posse</i>	37
<i>lepram auertentia</i>	225	<i>liquorum inuentio et oleo-</i>	
	228	<i>rum 6. & deinceps.</i>	
<i>lethargi r.</i>	436	<i>Lullius quando claruerit</i>	
<i>lichenũ in facie r.</i>	251.252		23
<i>lien, vide splen.</i>		<i>lumbricos necantia r.</i>	118
<i>lienis r.</i>	117.151.437	<i>208.221.244.419.423. Vi-</i>	
<i>ad lienis dolorem</i>	417	<i>de vermes.</i>	
<i>inflammationem</i>	246.	<i>lumbricorum oleum</i>	504
<i>obstructionem</i>	234	<i>lumborũ doloris r.</i>	117
<i>ex lignis olea</i>	317.356	<i>lupi abscessus r.</i>	119.150.263
<i>limonum succus</i>	42	<i>295.392.475</i>	
<i>destillatus per filtrũ</i>	106	<i>lutare quid</i>	92
<i>linguæ vsum restituens r</i>		<i>luti præparatio</i>	93
<i>54.165.208</i>		<i>lutum sapientiæ</i>	84.92
<i>lippitudinis r.</i>	299.458	<i>lymphaticorum r.</i>	469

I N D E X

M		mel cum destillatur ne re-	
<i>Maceratio</i>	95	<i>dundet</i>	311
<i>macerationis tempus.</i>	124	<i>Melis sanguis</i>	69
	125	<i>melissa</i> 207.	<i>Vinum eius</i>
<i>macularum r.</i>	483		542
<i>Vide in facie</i>		<i>membra alleuians re.</i>	339
<i>macrum reddens r.</i>	221	<i>corroborans</i> 242.	<i>exhi-</i>
<i>ex maialis sang. aqua</i>	245	<i>larans</i> 243.	<i>lesa curans</i>
<i>maniacorum r.</i>	116. 523. 193		117
	548	<i>ut membra absque dolore</i>	
<i>margaritas soluere</i>	310	<i>incidantur</i>	448
<i>mater balsami</i>	173. 399	<i>memoriam augent, confir-</i>	
<i>mater remediorum</i>	197	<i>mant vel restaurant re.</i>	
<i>matricē cōfirmans re.</i>	358	115. 208. 224. 396. 423	435
<i>matricis suffocatio</i>	385	<i>mensēs promouentia r.</i>	56
<i>obstructio</i>	234	119. 210. 208. 244. 365. 423	
<i>medicamentis quibusdam</i>		<i>sistens rem.</i>	150
<i>compositis, cur eulogia</i>		<i>Mercurius, vide Argentū</i>	
<i>addantur prolixa</i>	19	<i>vinum.</i>	
	20	<i>Mercurius vegetabilis</i>	144
<i>medici boni & eruditi eli-</i>			148
<i>gendi</i>	17	<i>Mercurius intra corpus</i>	
<i>melancholicorum remed.</i>		<i>quomodo detur</i>	471
116. 156. 386. 436. 469		<i>Mercurij pulvis, siue Mer-</i>	
521. 548. 562. 571. 577. vi-		<i>curius præcipitatus aut</i>	
<i>de hilaritatem inducen</i>		<i>rubens</i>	465. 466. 467
<i>cia</i>			470

I N D E X.

<i>metalla singula in omni me- tallo</i>	168	<i>moribundos restituere uel iuuare</i>	157.393
<i>ex metallis diuersis aqua</i>	449	<i>morpheæ r.</i>	120 165
<i>metallorum destillat.</i>	29	<i>ad morsus venenosos reme- diis</i>	211
<i>metallicum oleum quomo- do fiat</i>	408	<i>moschatæ nucis oleum</i>	488
<i>ex metallis olea</i>	407	<i>de moschatæ nucis cortice (macis vocant) oleum</i>	
<i>metallica olea grauiora</i>	408	<i>Mures necans r.</i>	300
<i>metallorum quinta essentia</i>	169	<i>musæ cornuta</i>	79
<i>metalla in lapidem conuer- tere 159. resoluerò 310. se- parare</i>	451	<i>muscas interimunt re.</i>	116
<i>metallica vasa cuncta im- probantur</i>	84.85	<i>è myrepsica nuce oleum</i>	488
<i>mixtio quæ lentè fit proba- tur</i>	200	<i>myrrhæ oleum</i>	145
<i>à morbo vel infirmitate li- berantia r.</i>	158.163	<i>myrrha loco balsami poni- tur</i>	369
<i>ad morbos siue corruptio- nes omnes</i>	156.169.178	N	
<i>430.433 435 408. præfer- rans</i>	551	<i>Nares ulceratas fouere</i>	515
<i>ad morbos omnes ex putre- dine nascentes re.</i>	470	<i>ad narium obstructiones</i>	423
		<i>narium fætoris r.</i>	224
		<i>nasus quid</i>	25.77
		<i>naturam augmentari re- med.</i>	5.6.233
		<i>naturam</i>	

I N D E X

<i>naturam recreans r.</i>	560	227.260.252.294.436
<i>confortans</i>	386	<i>ad oculorū affectus omnes</i>
<i>nectar, vide vinum</i>		258
<i>neruos confirmat remed.</i>		<i>oculos corroborant r.</i>
209. 233. 240. 329. 395		62
	495	<i>ad oculorum caliginem,</i>
<i>ad neruorum affectus,</i>	117	449
	386	<i>oculos rubentes & caligan</i>
<i>ad neruorum resolutionem</i>		<i>tes emendāt r.</i>
	242	115.193.209
<i>ad neruos contractos,</i>	393	<i>rubentes</i>
<i>neruorum dolentium rem.</i>		259.261
		<i>oculorum dolentium re.</i>
358.398.417		68
<i>ad noli me tangere r.</i>	295.	150.241.337.392.458
		<i>ad oculorum fluxus</i>
389.392.395.475		118
<i>nubes magnas facere</i>	150	<i>oculorū inflammationem</i>
<i>nucem inglandium aqua</i>		<i>r,</i>
	58	62
<i>ex nubibus moschi oleum</i>		<i>ad oculorum lippitudines</i>
<i>quomodo fiat</i>	321	<i>r.</i>
		259.261
		<i>oculis tumidis & lippis r.</i>
		311
		<i>ad oculorum maculas r.</i>
		56
		118.258. 261. 262. 307. 365
		449
		<i>ad oculorum suffusiones seu</i>
<i>Obtuionis r.</i>	417	<i>catarractus r.</i>
<i>obstructionum r.</i>	580.118	259.307
	435	423.454
<i>ad oculorum affectus r.</i>	223	<i>ad oculos ulcerosos r.</i>
		311
		<i>odor suauissimus omnium</i>
		bb 5

I N D E X.

quinta essentia ex aqua	oleum ab aqua quomodo
ardente 143	separetur 340
odor quomodo concilietur	oleum odoratum 355
destillandis 33.50.51	oleorum metallis extracto-
odoratum liquorẽ reddere	rum vis 407
12 6	oleum benedictum 313
de odoratis aquis 263	oleum sanctum 164
& deinceps.	olea destillata miscentur
odorifera aqua 267	406
& deinceps.	oleum quomodo exprima-
odorata aqua Andreae	tur 480
Furnerij 270. & dein.	opobalsamum 375. factiti-
odorata aqua ex tempore	um 376
265	orchis aqua 59
de oleis diuersis 479	ad Orthopnœnam r 519
vide etiam balsama.	ad oris vitia 224435446
oleorum differentie 312	orisputredinẽ extrahens r.
oleum omnibus rebus mix	215
tis inest 313. omnibus li-	ossa educens r. 405
gnis 315	ossibus fractis r. 119
de oleis destillatis in gene-	oua fracta coqui posse in a-
re 312. & deinceps.	qua vitæ 120
olei in balneo M. destillatio	oua soluere 310
49.50	ouorum testas facere per ae
oleum de nonnullis arbo-	ra volare 149
ribus quomodo fiat	ouorũ oleum quomodo fiat
323	500.501.321. & deinceps

I N D E X.

<i>ouorum quinta essentia</i>	dia 117.193.197
	163 <i>passulae quomodo preparan</i>
<i>Zenis r.</i>	224 <i>de ad purgandum</i> , 538
	<i>Patavij monumentum</i> 8
P	<i>pectoris abscessus rumpēs r.</i>
<i>Palpebrarum tumoris r.</i>	519
	261.262 <i>ad pectoris affectus</i> , 243
<i>palpebras inuersas emen-</i>	<i>pectoris caliditatem repri-</i>
<i>dat</i>	298 <i>mens r.</i> 216
<i>panni maculas aufert</i> , 459	<i>pectoris humores depellens</i>
	500 <i>remed.</i> 60
<i>pannus ardens ne combu-</i>	<i>pectoris siccitatem emen-</i>
<i>ratur</i>	149.457 <i>dans</i> 216
<i>parabola</i>	100 <i>pectoris vulnera ex causa</i>
<i>paralyticis lauandis aqua</i>	<i>calida consolidans</i> 216
	204 <i>pectori dolenti remed.</i> 221
<i>paralysis r.</i> 54.115.164.165	<i>pectori nocet plumbum</i>
194. 204. 220. 233. 240	83
243.244.277.294.329.338	<i>pectori obstructo r.</i> 93
358.389.393.395.400.415	<i>pectori salubre r.</i> 209
423. 417. 419. 436. 437	<i>pectus mollificans r.</i> 233
	485 <i>penetrans r.</i> 417
<i>parietaria</i>	40 <i>pellicanus</i> 141.80
<i>paronychia</i>	515 <i>persicorum aqua</i> 60
<i>paroxysmi rem.</i> 54.58.215	<i>pestis r.</i> 57.59.69.178.186
	385.417 188.203. 210. 225. 246. 358.
<i>ad passiones frigidas reme</i>	431.469, 471. 506. 539. 565

I N D E X.

<i>petralis aqua</i>	239	<i>phreniticis r.</i>	209.233
<i>petroselini aqua</i>	60	<i>phthysicorum r.</i>	210.393
<i>phlegmaticorum r.</i>	562. 571	<i>plagarum r.</i>	170, 210
<i>pica aqua</i>	73	<i>plantaginis aqua</i>	60
<i>pili, vide Capilli & Crines.</i>		<i>plantæ quo tempore colligē</i>	
<i>pilos dealbans remed.</i>	295	<i>dæ</i>	161
<i>pilos prolixos faciens,</i>	295	<i>pleuresis</i>	436
<i>pilos prohibens renasci</i>	72	<i>Plinij locus examinatus</i>	
<i>pilos remouens</i>	233		250
<i>Pitularum extractio,</i>	532	<i>plumbi oleum</i>	424
<i>ex Pimpinellæ seminibus o-</i>		<i>plumbi qualitas nocet</i>	83
<i>leum</i>	339	<i>plumbi quinta essentia</i>	170
<i>ex Pineis nucleis oleum</i>	345	<i>plumbum philosophorū</i>	170
<i>pinguem faciens r.</i>	221	<i>podagræ r.</i>	193: 419. 495
<i>pisces alliciens</i>	423		496
<i>pisces à putredine seruati</i>		<i>porcellanæ quomodo soluan</i>	
<i>ti</i>	116. 117. 208. 222.	<i>tur</i>	43
<i>pituitam capitis emendan-</i>		<i>porriginis r.</i>	120. 224. vide
<i>tia r.</i>	118. 210	<i>Furfur.</i>	
<i>philosophica aqua</i>	227	<i>portulacæ, sedi & aliarum</i>	
<i>philosophorum oleum,</i>	417	<i>succum extrahere</i>	536
<i>phlegma fals.</i>	115. 156	<i>de Præparatione ad destil-</i>	
<i>phlegmaticos humores con-</i>		<i>lationem</i>	95. & diuerso
<i>sumens r.</i>	216	<i>eius nomine.</i>	
<i>phlegma separans</i>	104	<i>vt Præuenias morbos.</i>	472
<i>phlegma curās</i>	120. 158. 329	<i>ptisana intempestiuè exhi-</i>	
	398	<i>bita mortis causa,</i>	17
		<i>ad</i>	

I N D E X.

ad Pudendorum abscessus	pyretri radices aqua,	214
aqua	204	putrificationis varia gene-
puerperis utile	237	ra 99
pulegij aqua, cum salvia	<i>Q</i>	
	211	Quinta essentia quid, 131
pulmonem purgans r.	423	quinta essentia effecta 132
pulmonis r. 68. 156. 158. 246	& deinceps.	
	558	virtus 136
punctiones sanat	208	de Quinta essentia remedio
purgantia r	532. 436	rum 131. & deinceps. quo
purgantia destillata proba		modo extrahatur 136. &
tur	247	deinceps. quomodo facili-
purgantia quomodo per li-		us, et minore sumptu ex-
quorem exhibeantur 537		trahatur 144 & deinceps
de Purgantibus medicame		aliter per uas vitreum, 146
tus compositis	246	per fumum, 145
purgantis electuarij ex		quinta essentia quomodo fiat
tracti descriptio	533	305. Eius ex vino extrac-
pus expurgans r.	321	tio 141. 147. ex plantis quo
pustulas sanantia	56 224	modo efficacior 162. à fru-
putrefactio	96	ctibus 160. & deinceps.
putrificatio in fimo equino		metallorum, 168. 169. simi-
	98	plex 132. composita 132
putrificatione indigent cras		quinta essentia chelidoniae
sa, densa, sicca, cruda	101	147
	102	mellis 147. frigida 148
pyretrum	126	149

I N D E X.

<i>quintæ essentiæ scriptores</i>	<i>renes calfaciens r.</i>	562
131.136.137.	<i>ad Renum dolores</i>	208. 417
	<i>obstructionem</i>	437
	<i>ulce</i>	
	<i>ra</i>	240. calculos, vide in
	<i>Calculo</i>	
<i>R</i>		
<i>Radicum essentia quinta</i>	<i>reptilia interimere</i>	116
161	<i>per Resina destill.</i>	307
<i>radices siccæ maceratæ a-</i>	<i>rhabarbari extractio</i>	531
<i>quam reddunt eiusdem fa-</i>	<i>ad Rheuma</i>	388. 436
<i>cultatis</i>	<i>212</i>	
<i>radicum quæ in vino destil-</i>	<i>roborans remed.</i>	485
<i>lantur enumeratio</i>		329
	<i>212</i>	
<i>raphani sylvestris aqua</i>	<i>Roborantia cor, vide supra</i>	
	<i>roris aqua</i>	129. 130
	<i>214</i>	
<i>raporum aqua</i>	<i>collectio, destillatio, & re-</i>	
	<i>ctificatio, ibidem. præstan-</i>	
<i>rapi succus</i>	<i>tia ibidem</i>	
	<i>536</i>	
<i>receptorium quid</i>	<i>25</i>	
	<i>77.80</i>	
<i>rectificatio, per repetitam</i>	<i>rori per se vis quædam me-</i>	
<i>destillationem</i>	<i>dicandi inest, ibidem.</i>	
103.108	<i>rosarum destillatio</i>	32
<i>rectificatio aquæ in balneo</i>		297.298
<i>Mariæ destillatæ</i>	<i>aqua</i>	60.274
103	<i>quot modis apparetur.</i>	62
<i>rectificatio liquorum destil-</i>		
<i>latorum</i>	<i>63</i>	
	<i>103</i>	
<i>refrigerans r.</i>	<i>rosis unica destillatio suffi-</i>	
	<i>cit</i>	38
<i>regy morbi r.</i>	<i>351.389</i>	
<i>vide Aurigo, Icterus.</i>	<i>rosarum siccarum aqua</i>	127
	<i>rosarum aqua composita</i>	

I N D E X

<i>cum alijs</i>	266.267	<i>sanguinem concretum ob-</i>	
<i>de Rosarijs</i>	307. & dein.	<i>casum aut ictum solvere</i>	
<i>rosaceum oleum eiusq; præ-</i>			68.190.423
<i>paratio</i>	491 & deinceps	<i>sanguinem generans</i>	560
<i>rosmarini è floribus oleum</i>		<i>sanguinem sistere</i>	60. 62
	328. quomodo fiat		330. vi-
<i>cem gerit balsami</i>	371	<i>sanguinem è naribus sistens</i>	244. 338
<i>ruberta</i>	338	<i>r.</i>	437
<i>ad Ruborem faciei</i>	389	<i>sanguinem purgantia r.</i>	151
<i>rugæ faciei quomodo tollā-</i>			156. 193. 210. 211. 227. 240
<i>tur</i>	69. 275. 280. 368. Vide		246. 255
<i>in Facie.</i>		<i>sanguinem nutriens</i>	r. 118
<i>rupturam corporis sanat</i>			159
	338	<i>sanguine humano uti cum</i>	
<i>rutaceum oleum</i>	331	<i>remedijs, non consultum</i>	
<i>è Rutæ seminibus oleum</i>			164
	337	<i>ex Sanguine humano a-</i>	
		<i>quæ quatuor</i>	164
		<i>sanguis humanus</i>	132
<i>Salis oleum</i>	425. præparatio		139. 148. sublimatus, 165
	476. usus		52. 102. 163. 166
			166. 163
	252	<i>sanguinis humani quinta</i>	
<i>salvæ aqua</i>	67	<i>essentia</i>	162
<i>salvæ aqua et pule.</i>	211	<i>sanguis humanus allegori-</i>	
<i>de Sambuci floribus oleum</i>		<i>cè</i>	167
	495	<i>ad Saniem ulcerum</i>	312
<i>sanguineis utile</i>	552	<i>sanem digerit</i>	464

I N D E X

<i>sanitatem corporis confer-</i>	<i>serpentes interimens r.</i>	380
<i>uans r.</i>	193.208.210	<i>serpentina</i>
		113
<i>sapientiae oleum</i>	417	<i>serpiginis remed.</i>
<i>saponis aqua quomodo fiat</i>		484.501
	107	504
<i>ad Scabiem r.</i>	117.120.209	<i>siccantia r.</i>
	211.224.240.338.357.389	417.552.575
	425.435.500.529.546	553
<i>ad Scabiem capitis</i>	295	<i>sigillum Hermetis</i>
<i>scabiosa aqua</i>	67	94
<i>ad scabritiem</i>	406	<i>situm sedantia</i>
<i>scille destill.</i>	299	256.445.552
<i>scopus operis 12. & deinceps</i>		553
<i>scorpiorum cinis</i>	39	<i>solani aqua</i>
<i>ex Scorpionibus oleum</i>	505	67
		<i>solificari</i>
<i>& deinceps</i>		135
<i>per Scorias destill.</i>	306. con-	<i>in Sole destill.</i>
<i>tra Scrophulas,</i>	208.280	145.100
<i>sedi minoris aqua</i>	67	<i>solis calorem mitigare</i>
<i>ex Seminibus quaedam olea,</i>		150
<i>ex Raimundo</i>	336.332	<i>somnifera aqua</i>
<i>seminum maceratio</i>	123	238
<i>senectam differunt re.</i>	131	<i>somnum facilem praestantia</i>
	159.165.189.190	233.243.436.
<i>separationis aqua, Vide For</i>		<i>spasmi r.</i>
<i>tis aqua</i>		119.158.380.415
<i>sermonem restituit re.</i>	437	419.423.436
		<i>specula caua</i>
		100
		<i>spicae oleum</i>
		331.495
		<i>superat omnes odores</i>
		328
		<i>ex Spica olei modi tres</i>
		326.
		<i>& deinceps</i>
		328
		<i>spiritus confortat r.</i>
		218
		<i>spiritus partium principa-</i>
		<i>lium augens r.</i>
		360
		<i>spiritus figere</i>
		159
		<i>spenicorum r.</i>
		360
		<i>ad</i>

I N D E X

ad Splenis aposte.	423. hu	460
mores separandos	210. ob-	de Sublimatis quibusdam
structionem,	193. 571	solidis 460
vitia	223	succini oleum 424
per Spongiam aquæ arden-		de Succis quibusdam, 519
tis destillatio	III	& deinceps.
sponsæ solis oleum	337	sudorem prohibens re. 150
sputum attenuans re.	216	promouēs 60. 516. 517. 536
stellas cælo infigere	35	suffitus 516. & deinceps
stercus per os ejicientes r.		sulfur 121. 425
	469	sulfuris oleum 426
stomacho nocet plumbum		quomodo fiat 426
	83	ut clarescat 427
stomachum inaniens re-		superfluitates desiccans re-
mediū	210	mediū 255
stomachi r.	118. 150. 151	ad Surditatem 389. 194
217. 221. 267. 431. 436. 546		synanches r. 115
547.		syncopæ r. 393. 556
stomachum confortantia r.		
61. 150. 193. 202. 256. 552		T
553. 557. purgantia	233	Talpæ aqua 263
241. 244. 388		tartari oleum 497
stranguriæ r.	393	& deinceps
strumas abolens r.	402	ex Tartaro oleum sublima-
de Styrace oleum	348	tum 351
sublimare	79	Tecolithus 39
sublimatio quomodo fiat		tenesmir. 120. 365

I N D E X

<i>tenuantia</i>	375. 485	436. 575	
<i>terebinthinae oleum</i>	348	<i>Tyri caro</i>	133
<i>ne ebulliat</i>	349		
<i>tergens r.</i>	375	V	
<i>terrea vasa bona</i>	84	<i>Vasa quomodo claudantur</i>	
<i>tetanicis r.</i>	415	<i>& muniantur, tum luto</i>	
<i>thoracis r.</i>	201. 558	<i>tum aliter</i>	92. 93
<i>thoracis intemperiem frigi-</i>		<i>vasis (ad extrahendā quin-</i>	
<i>dam emendantia</i>	216 365	<i>tam essentiam ex plantis)</i>	
<i>thoracis vulnera ex frigi-</i>		<i>descriptio</i>	162. vide in For-
<i>da causa consolidat</i>	216	<i>nacibus.</i>	
<i>tiliae florum aqua</i>	68	<i>vasis (ad destillationem per</i>	
<i>tineam capitis curantia</i>	117	<i>descensum (descriptio</i>	297
	194. 227	<i>de Vasorum materia ad de-</i>	
<i>ad Tremorem membrorum</i>		<i>stillan dum</i>	82
	395. 436	<i>vasorum et instrumentorū</i>	
<i>tribuli, id est trifolij odor</i>		<i>ad destillationem descrip-</i>	
	267	<i>tio</i>	76. 77. 78. 79
<i>tristitia r. vide hilaritatem</i>		<i>vasorum ad destillandum</i>	
<i>inducentia.</i>		<i>aquā vitæ diuersa forma</i>	
<i>tuberculorū r.</i>	277. 280. 361		108
<i>tumorū r.</i>	120. 246. 280	<i>vasorum optimorum ordo</i>	
	486		85. 86
<i>turbulentis aquas purgare</i>		<i>vasorum orificia aperiēs</i>	
	104	<i>purgans re.</i>	118
<i>tussilaginis folia</i>	519	<i>venarum ora aperiens</i>	423
<i>tussis remed.</i>	227. 243. 519	<i>venas cordis temperans</i>	156
		<i>vene-</i>	

I N D E X.

<i>venenorum</i> r. 56. 69. 116.	280. 447. 450. 465
127. 156. 158. 165. 187. 193	<i>ad Vesicas cholicas</i> , 171
200. 224. 241. 246. 248. 332	<i>ad Vesicæ ulcera</i> 240
337. 370. 380. 395. 409. 424	<i>vesicæ lapidem constringē-</i>
436. 447. 471. 506. 507. 551	<i>tia</i> 39. 42. 54. 57. 69. 75.
<i>Venerē excitans</i> r. 490. 571	119. 172. 196. 208. 230. 310.
<i>ad Ventriculi vitia remed.</i>	<i>in Vinaceis destillare</i> , 141
223	<i>vini destillatio</i> 309
<i>ventriculum confirmans et</i>	<i>quo ordine fiat</i> 28
<i>calefaciens</i> r. 490	<i>vini destillati perfectē iudi-</i>
<i>ventriculum confirmantia</i>	<i>cū ad quintam essentiā</i>
118. 120. 227. 517.	141
<i>ad Ventriculos frigidos</i>	<i>è Vino turbido aut corrup-</i>
398	<i>to, efficax sit aqua vitæ</i>
<i>pro Ventris doloribus</i>	107. 145.
211. 221	<i>vinum aromaticum ad cu-</i>
<i>Ventris fluxum sistētia</i>	<i>tis ornatum</i> 277
217. 244. 370. 436	<i>vinū ne corrumpatur</i> 125
<i>verbasci florum oleum</i>	121 <i>ne conturbetur</i> 121
496	<i>vinorum vitia emendās</i> r.
<i>vermes interimentia</i> ,	222
117. 209. <i>vide in lum-</i>	<i>vinum corruptum, pen-</i>
<i>bricis.</i>	<i>dulum, acetosum, putre-</i>
<i>vermes expellentia</i> 119. 120	<i>factum restituitur</i> 121. 116
<i>vertiginis reme.</i> 193. 417	208
435	cc 2
<i>verrucae abolentia</i> 252	

I N D E X.

DE VINIS MEDICATIS quæ intra corpus sumuntur. <i>V. vinum</i>	556. & deinceps. cum aqua ardente	573
designat.	<i>V. inulatum</i>	549
<i>Vino</i> saporis & odores diuersos quomodo concilies	<i>V. è iuniperi baccis</i>	550
121. 122	<i>V. laxatiuum</i>	559. 564
<i>Vina</i> medicata in genere	<i>V. Maluaticum factitium</i>	578. cum aqua ardente
quomodo fiât 542. & deinceps. ut diu seruentur, ibidem.	<i>V. mulsa aromatica</i>	573
<i>V. alchandicum</i> 561. de al-kakengi 547. <i>Alfaticum factitium</i> 575. <i>Aromatica diuersa</i> 554. 555. 570. <i>Aromatica</i> cû aqua ardente 572. quæ sacculo in vase suspensio sunt 575 & deinceps.	<i>V. Muscatellum factitium</i>	561
<i>V. borraginatum</i>	574. 579. rubrû, ibidem.	578. cum aqua ardente
<i>V. caryophyllatum</i>	<i>Nectar</i> 559. 566. 569. & deinceps.	573
<i>V. è cerasis visulus</i>	<i>V. passulata</i>	561
<i>V. clareti genera varia</i> 561. & deinceps.	<i>V. è prunis sylvestribus</i>	574. 579. rubrû, ibidem.
<i>V. crocatum</i>	<i>V. raspaticum</i> 552. 571. cum aromatibus	554
<i>V. Græcum factitium</i>	<i>V. Rhæticum factitium</i>	574
<i>V. Hippocratica diuersa</i>	<i>V. de Romania factitium</i>	578
	<i>V. saccharatum</i>	560
	<i>alchandicum</i>	561
	<i>V. senescentium</i>	562. 563
	<i>V. Zedoarticum</i>	571. 572
	<i>violatum oleum</i>	496
	<i>vires restitunt</i>	163. 165
	235. 355	

vires

I N D E X.

<i>vires quorūdam in super-</i>	430.431.434.437	
<i>ficie, aliorū tota substan.</i>	<i>vires eius</i>	433.435
<i>diffuse</i>	36.37	<i>uiuificans aqua Lully</i>
<i>virgæ ulcerum r.</i>	151.464	387
	465	<i>ad vlceras gutturis, palati,</i>
<i>virtus vniuscuiusq; rei la-</i>		<i>gingiuarum</i>
<i>tet in quinta essentia</i>		454
		<i>ad Vlcerasiccanda,</i>
	134	447
<i>virtutum aquæ</i>	189.217	462
<i>Et deinceps usq; ad 225.</i>		<i>ad Vlceras renum et vesicæ</i>
<i>visum acuentia, clarifican</i>		240
<i>tia, confirmantia, conser-</i>		<i>vlcera ne serpant r.</i>
<i>uantia</i>	210.220.257	466
	258.261.262.293.299.450	<i>ad Vlcerosum sensum,</i>
	563	119
<i>vitam producentia</i>	132.190	<i>ulcerum remed.</i>
	211	58.59
<i>ad Vitrariorum encausta-</i>		75.117.119.165.224.358.359
<i>rum vsum aqua ardens</i>		389. 392. 404. 411. 426
	108	486.501
<i>vitrum</i>	40	<i>ad Vlceras pudendorum rc.</i>
<i>vitrea vasa optima</i>	84	118. capitis 500. puero-
<i>de Vitrioli adustione,</i>	445	<i>rum 503. putria</i>
	446	252
<i>vitrioli quinta essentia</i>	172	<i>ad vlcerum dolores</i>
	446	502
<i>vitrioli oleum</i>	428.429	<i>vomicae nucis aqua</i>
		127
		128
		<i>vomitum arcentia</i>
		62.436
		<i>vomitum prouocantia</i>
		128
		187
		<i>urina humana destill.</i>
		75

I N D E X.

310.459	dã	115
urinam mouent aut reten-	vulneribus curandis, vel	
tam ducunt 60.196.208	glutinandis r.58.120.165	
233.256.419.422.431.547	194.209.211.223.273.338	
552	368.373 380.389.392.398	
uteri r.227.518.ad uteri do-	400.472.485.486 503	
lores 68.392.417.fluo-	ut Vulnera exiccentur 170	
res 119.suffocationem 415	ad Vulnera abluenda, 243	
uteri fluxionem promouēs	Vuluer.	151.210
remed.	237	
uterum expurgans r.	210	Z
ad Vuam humore flacci-	Zedoaria vinum	542

F I N I S.

TIGVRI PER ANDREAM

Gessnerum F. Anno Domini

M. D. LIIII.

209.6w.1.2 / 210.

